

- bil. 7 till jordbruksutskottet
- bil. 8 punkterna 1 och 2 till arbetsmarknadsutskottet
- punkterna 3 och 4 till socialförsäkringsutskottet
- bil. 9 till bostadsutskottet
- bil. 10 punkt 1 till finansutskottet
- punkt 2 till utbildningsutskottet
- bil. 11 punkterna 1 och 2 till jordbruksutskottet
- punkt 3 till näringsutskottet
- propositionen i övrigt till finansutskottet

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 14 mars

Företogs till avgörande lagutskottets betänkanden 1989/90:LU15 och LU16, näringsutskottets betänkande 1989/90:NU20 samt bostadsutskottets betänkande 1989/90:BoU11 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 85).

Lagutskottets betänkande LU15

Mom. 1 (promilleregler i sjölagen)

Utskottets hemställan bifölls med 196 röster mot 109 för reservationen av Ulla Orring m.fl.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU16

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 213 röster mot 94 för hemställan i reservation 1 av Rolf Dahlberg m.fl.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 2 av Elisabet Franzén anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Näringsutskottets betänkande NU20

Mom. 1 (avvisande av vidgad tillståndsplikt)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 57 för reservation 1 av Per Westerberg m.fl.

Mom. 2 (tillståndspliktens omfattning, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Hadar Cars och Gudrun Norberg – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (föreskrifter för spelmanordnare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Lars Norberg – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (beskattning av automatspel)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 19 för reservation 4 av Lars Norberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Bostadsutskottets betänkande BoU11

Mom. 1 (översiktsplanen som en planform i PBL)

Utskottets hemställan bifölls med 252 röster mot 56 för reservation 1 av Knut Billing.

Mom. 2 (avskaffande av planinstitutet områdesbestämmelser)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Knut Billing m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (ett vidare tillämpningsområde för områdesbestämmelser)

Utskottets hemställan bifölls med 264 röster mot 37 för reservation 4 av Jan Strömdahl och Kjell Dahlström. 8 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (avskaffande av genomförandetid m.m. för detaljplaner)

Först biträdades reservation 5 av Knut Billing m.fl. med 59 röster mot 36 för reservation 6 av Erling Bager och Siw Persson. 209 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Knut Billing m.fl. – genom omröstning med uppresning.

Mom. 5 (dispenser i PBL)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Knut Billing m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (inlösen efter genomförandetidens utgång)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Erling Bager och Siw Persson – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (krav på detaljplan för byggande av allmänna vägar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Jan Strömdahl och Kjell Dahlström – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (bygglovsprövningen utanför detaljplanelagt område)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Knut Billing m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (kvalifikationsgränsen enligt PBL)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Knut Billing m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (ersättning vid pågående markanvändning)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 13 av Knut Billing m.fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (ersättning vid vägrat rivningslov m.m.)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 15 av Jan Strömdahl och Kjell Dahlström – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 14 av Knut Billing m.fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 12 (vissa ersättningsanspråk enligt PBL)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Agne Hansson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (en bättre miljöanpassning av byggande och boende)

Utskottets hemställan bifölls med 253 röster mot 55 för reservation 17 av Agne Hansson och Birger Andersson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 14 (stärkt lagskydd för grönytor i stadsmiljön)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Agne Hansson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (handikappfrågornas behandling i PBL)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Agne Hansson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (besvärsrätten för villaägarorganisationer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Erling Bager och Siw Persson – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (sakägarbegreppet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Knut Billing m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (bestämmelserna om strandskydd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Knut Billing m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (koloni- och odlingslotter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Agne Hansson och Birger Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (detaljhandelns lokalisering)

Utskottets hemställan bifölls med 220 röster mot 84 för reservation 24 av Knut Billing m.fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 23 (smygkontorisering av bostadslägenheter)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 26 av Agne Hansson och Birger Andersson – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 25 av Knut Billing m.fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 24 (bebyggelsefrågor på landsbygden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Knut Billing m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (obligatoriska cykelplaner)

Utskottets hemställan bifölls med 269 röster mot 38 för reservation 28 av Jan Strömdahl och Kjell Dahlström. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 27 (norra Djurgården m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 29 av Kjell Dahlström – bifölls med acklamation.

Mom. 28 (bygglov för vattentäkt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 30 av Agne Hansson och Birger Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 29 (bygglov vid säsongmässigt ändrad användning av ekonomibyggnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 31 av Agne Hansson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 30 (bygglovshanteringen i samband med värmeanläggningar och eldstäder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Agne Hansson och Birger Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 31 (komplementbyggnaders byggnadsyta)

Utskottets hemställan bifölls med 250 röster mot 57 för reservation 33 av Agne Hansson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Meddelande om samlad votering

Tredje vice talmannen meddelade att arbetsmarknadsutskottets betänkanden AU10, AU21 och AU20 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt samt att betänkandena AU10 och AU21 skulle debatteras gemensamt.

6 § Den sjätte semesterveckan, m.m.

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkanden
1989/90:AU10 Den sjätte semesterveckan (prop. 1989/90:59) och
1989/90:AU21 Semesterlön m.m.

Anf. 2 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Under de senaste veckorna har det talats mycket om kris i Sverige, både en politisk sådan och en ekonomisk sådan. Just oron inför den ekonomiska utvecklingen fick regeringen att för sex veckor sedan lägga fram sitt beramade krispaket med förslag om bl.a. pris- och lönestopp. Det föranledde större konvulsioner inom socialdemokratins fackliga och politiska grenar. Detta mynnade ut i en regeringskris och därefter en återkomst av regeringen Carlsson.

Oron inför den svenska ekonomins utveckling delas av snart sagt alla någorlunda sakkunniga och insiktsfulla bedömare. Det är väl inte sjukdomsin-sikten om den svenska ekonomin som egentligen är problemet, utan det är bristen på en vettig terapi för patienten moder Svea.

I den ekonomisk-politiska debatten som avhölls här i kammaren för någon vecka sedan pekade bl.a. finansministern på tre problem i den svenska ekonomin. Att de problemen finns kan de flesta instämma i.

För det första är det den orimliga pris- och kostnadsutveckling som hotar den svenska internationella konkurrenskraften. För det andra är det den alltför låga tillväxten. Vi har i särklass den lägsta tillväxten av jämförbara industriländer, ungefär 1,5 %. För det tredje är det det alltför låga sparandet – vi har t.o.m. en negativ sparkvot.

Problembeskrivningarna känns igen och de kan vitsordas av de flesta. Då frågar man sig: Vad är det som behövs för att komma till rätta med problemen? Att göra den frågan klar för sig är en ganska nödvändig bakgrunds-teckning till det ämne som vi i dag skall diskutera, nämligen införandet av en sjätte semestervecka. Bl.a. kunde man höra finansministern säga i debatten den 15 mars: "Vi måste minska överhettningen på arbetsmarknaden. Vi skall sätta in så mycket utbudsstimulerande åtgärder som möjligt – – –. Jag är en varm anhängare av utbudspolitik."

Enligt moderata samlingspartiet är det mot den bakgrunden denna diskussion om införandet av en sjätte semestervecka bör föras. Detta avspeglar sig också i de reservationer som vi har fogat till betänkandena.

Herr talman! Det är tre frågeställningar som jag anser vara mycket viktiga. Den första frågan är: Hur rimmar införandet av en sjätte semestervecka

med talet om utbudspolitik, vilken går ut på att öka arbetskraftsutbudet och att minska överhettningen på den svenska arbetsmarknaden?

Den andra frågan är en fråga som många människor ute i landet ställer sig: Ökar vi verkligen den svenska välfärden och möjligheten att åtgärda brister i denna genom att arbeta mindre?

Den tredje frågan som kan vara av intresse att diskutera är: Måste man i lag framöver reglera hur svenska arbetstagare skall få ut sin ökade standard i form av ledighet, eller finns det andra former?

Svaret på den första frågan är att det inte går att förena talet om utbudspolitik, om behovet av att öka utbudet av arbetskraft, med att lagstifta om en sjätte semestervecka. Många tycker kanske att den sjätte semesterveckan är en relativt marginell ekonomisk företeelse. Den kostar inte så mycket räknat vare sig i procent eller i kronor.

Det finns skäl att litet stanna upp inför ett sådant påstående. Vad blir kostnaden under de kommande åren för att införa den sjätte semesterveckan? I stort sett innebär kostnaden 0,4 % av BNP per semesterdag. Översatt i kronor räknat blir det i runda tal 5 miljarder kronor per dag och år. Det är den ungefärliga kostnaden för att införa den sjätte semesterveckan. När den sjätte semesterveckan om några år är genomförd innebär den totalt sett en kostnad på ca 2 % av BNP, ca 24–25 miljarder kronor.

Herr talman! Då ställer sig många frågan: Skulle vi till äventyrs kunna använda dessa resurser – 5 miljarder kronor per år eller totalt 25 miljarder kronor – till någonting annat, någonting som måhända känns mer angeläget än att ta ut kakan i form av ledighet?

Ger den ökade ledigheten mer resurser till äldreomsorgen, till sjuka människor och handikappade som behöver vård? Äldre människor har i dag allt svårare att få vettig äldreomsorg. Upplever anhöriga som ser sina gamla ligga ute i korridorerna på våra offentliga sjukvårdsinrättningar att ökad ledighet för en ung aktiv befolkning i Sverige är den mest angelägna reformen i dag? Upplever barnfamiljerna att ökad ledighet är det bästa sättet att skapa nya resurser för barnomsorgen? Upplever lärare och elever att det bästa sättet att få en bättre skola är att öka ledigheten och därigenom skapa mindre reala resurser? Upplever rättsvårdande myndigheter och människor som blir antastade på gator och torg att det bästa sättet att öka rättssäkerheten är att öka ledigheten i Sverige? Jag kunde fortsätta att räkna upp område efter område.

I och för sig gäller det inte bara ökade resurser i form av pengar, eftersom många av de offentliga trygghetssystemen är på väg åt fel håll på grund av att de är felaktigt organiserade. Man måste bryta upp de offentliga monopolen.

Sambandet mellan de totala tillgångarna i landet och möjligheten att åtgärda brister är uppenbart, oaktat vem som står som huvudman.

Jag ser att arbetsmarknadsministern är här. Hon har starkt vitsordat att det gäller att skapa flexibla lösningar och annat. Min fråga både till henne och till utskottets talesman är: Är det på detta sätt som nya resurser skapas för att åtgärda brister i välfärden, för att komma till rätta med fundamentala brister i den svenska ekonomin? Är det just genom att minska arbetstidsuttaget som man skall stimulera utbudet av arbetskraft och minska överhett-

ningstendenserna på den svenska arbetsmarknaden? Varken jag eller moderata samlingspartiet får detta att gå ihop.

När man är ute och lyssnar på människor och talar med dem – såväl människor ur den aktiva, arbetsföra generationen som människor som av olika skäl står utanför arbetsmarknaden – begriper de icke, åtminstone inte majoriteten, hur vi kan lagstifta om någonting sådant. Vi moderater kommer som bekant att gå emot detta förslag. Folk tycker inte att detta hänger ihop.

Hur reagerar småföretagare och lantbrukare som sliter 50–70 timmar i veckan när man börjar diskutera att minska arbetstiden genom en sjätte semestervecka? De har mycket svårt att begripa att denna reform framstår som den mest angelägna när småföretagare med ljus och lykta söker arbetskraft.

För att återkomma till den första frågan går det alltså inte att se ett samband mellan att öka utbudet av arbetskraft och att gå ut med ett reformförslag och fatta beslut om en sjätte semestervecka.

När det gäller den andra frågan ökar vi inte välfärden i landet och vi skapar inga nya resurser genom att dra bort arbetskraft från den svenska arbetsmarknaden, ungefär motsvarande 60 000–70 000 årsverken. Det är en ganska imponerande summa som skulle kunna skapa mycket stora värden, i storleksordningen 25 miljarder kronor, för folkhushållet.

Socialdemokraterna och de som ställer sig bakom detta förslag gör sig skyldiga till en form av tvetalan. Jag trodde att vi hade lärt oss någonting av den politiska debatten under de gångna åren, nämligen att människorna vill ha ärliga och raka besked från politikerna.

I min ungdoms indianböcker, som numera kanske inte läses så mycket, brukade man säga att blekansikten talar med kliven tunga. Finns det någon som talar med kliven tunga i detta sammanhang, är det socialdemokraterna. Att tala om utbudspolitik, att nya grupper behövs på arbetsmarknaden – vilket i och för sig inte förnekas – samtidigt som man vill lagstifta om en sjätte semestervecka är verkligen att tala med kliven tunga.

Som framgår av reservationen säger moderata samlingspartiet liksom folkpartiet nej till att lagstifta om en sjätte semestervecka, och det är inte av någon illvilja mot arbetstagarna. Jag är alldeles övertygad om att det finns många människor som uppskattar ökad ledighet, inte minst de som har kommit upp i 50-årsåldern och lagt ned ett ganska långt liv på arbete.

Jag menar att det i framtiden finns möjlighet att på olika sätt fördela den växande kakan. Då kommer jag in på den tredje frågan, nämligen om man i lag måste reglera hur ökad välfärd skall tas ut i form av ledighet.

Arbetsmarknadsministern hade tillfälle att under en längre tid vara ordförande i arbetstidsutredningen, där hon enligt samfällt omdöme för övrigt lade ned ett utomordentligt förtjänstfullt arbete, vilket ju också har belönats. Jag säger detta i positiv bemärkelse, och det var allmänt omvittnat. Arbetsmarknadsministern lyckades t. o. m. på ett elegant sätt punktera myten om sextimmarsdagen. Det var ett konststycke. Arbetsmarknadsministern har en stor pedagogisk uppgift och gärning framför sig.

I flera av de många intervjuer arbetsmarknadsministern på senare tid har givit säger hon att hon är utomordentligt tilltalad av flexibla lösningar. En patentlösning passar inte A, B eller C på samma sätt, utan den får man skraddarsä alla eftersom det kan finnas önskemål från individer och hushåll

och givetvis även från arbetsgivaren. Vi moderater tycker att det är en utomordentligt sympatisk tanke. Vi har under flera år pläderat för ökad valfrihet och ökad flexibilitet, just för att öka välfärden i alla dimensioner för alla parter, så långt det nu praktiskt är möjligt.

Av detta skäl är vi också emot att man på det här sättet lagstiftar om hur människor skall ha sin ledighet organiserad. Somliga vill kanske ta ut en kommande ledighet i form av längre semester, andra vill ha en kortare arbetstid per dag och andra återigen kanske vill ha en kortare arbetsvecka. Det finns många och skiftande sätt att ta ut detta på.

Den här kritiken mot den sjätte semesterveckan hör man också inom socialdemokratien och ute på arbetsplatserna. Hur kommer det sig att socialdemokratien egentligen mot bättre vetande och förstånd och mot de intentioner som finns hos arbetsmarknadsministern om ökad flexibilitet lägger fram ett förslag om en sjätte semestervecka? Det är en fråga som det är intressant att ställa.

Förmodligen måste man söka svaret i att det någon gång under valrörelsen 1988 utfärdades ett löfte. Jag understryker, herr talman, att det var ett löfte och inte en målsättning. Det är ju en skillnad mellan löften och målsättningar – det har vi lärt inom barnomsorgen. Det utfärdades uppenbarligen ett löfte som innebar att detta skulle läggas fram under kommande mandatperiod. Det är i och för sig vettigt och riktigt att man skall hålla löften. Det är kristligt och gott. Jag må dock säga, vilket jag gjort tidigare, att jag är mycket tveksam till om åtgärden att öka ledigheten är det bästa sättet att föra Sverige ur den ekonomiska kris som hotar och som nu bl.a. finansministern brottas med. Han har själv talat om att utbudsstimulerande åtgärder behöver vidtas för att man skall få arbetsmarknaden att fungera och komma i balans.

Löftet 1988 var förhastat. Det vittnar om en dålig insikt om var problemet låg. Mot bakgrund av den nya insikt som har skapats borde man ha haft kurlage att modifiera förslaget och låta det vänta. Vi arbetar Sverige ur krisen. Vi gör det genom att spara mer och genom att låta människor få lägre skatter. Det är moderata samlingspartiets recept för en bättre välfärd, inte en ökad ledighet som vi inte har råd till.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de reservationer som moderata samlingspartiet har fogat till betänkandet.

I detta anförande instämde Gullan Lindblad och Elisabeth Fleetwood (båda m).

Anf. 3 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Läget i Sverige är allvarligt! Vi har en för låg produktion, och vi har för höga kostnader. Bytesbalansen är på väg att dramatiskt försämras. Marknadsandelar hotar att försvinna, och vi har en inflation som inger alla ansvariga stort bekymmer.

Om den beskrivningen är regeringen, ekonomer och de flesta i oppositionen ense. Regeringen har för övrigt upprepat den lägesbeskrivningen i flera dokument bara de senaste månaderna.

Ett av de allvarligaste problemen är det svaga utbudet av arbetskraft. Vi

arbetar för litet och har genomgående för många ledighetsdagar. Problemet har varit att socialdemokraterna i den senaste valrörelsen kostade på sig flera hastigt hopkomna vallöften om nya reformer. Det var reformer som kostade mycket pengar, men i valtider sitter ju spenderbyxorna på. Valmanskåren måste hållas på gott humör. Ett sådant förfluet vallöfte kan man nog anse att den sjätte semesterveckan blev. I regeringsförklaringen stoppades den in på hösten 1988. Senare har det villkorats med besked om att den skulle rymmas inom tillväxten så att den inte skulle störa en förstärkt produktivitet.

Det är mot bakgrund av detta nära nog obegripligt att regeringen lägger fram förslag om en sjätte semestervecka, samtidigt som företagen ropar efter folk och regeringen söker med ljus och lykta efter andra sätt att öka utbudet av arbetskraft. Arbetstidskommitténs undersökning har dessutom visat att alla inte vill ha den här sjätte semesterveckan. Flera personer vill nämligen ha förkortad veckoarbetstid. Den sjätte semesterveckan motsvarar, som har sagts tidigare här i kammaren, en minskning med 60 000–70 000 årsarbeten. Det leder till en kostnad i produktionsbortfall i mångmiljardklassen. Regeringen tror för övrigt inte ens själv på sin politik, eftersom det nu aviseras förslag om att man skall kunna *arbeta* under den femte och sjätte semesterveckan!

Regeringens förslag bör alltså avvisas av riksdagen. I det läge som Sverige nu befinner sig i – ekonomiskt och på annat sätt – bör vi i stället ta krafttag för att *öka* produktion och produktivitet och pressa ner inflationen. I det läget gör regeringen faktiskt tvärtom. Varorna kommer att bli dyrare när kostnaderna stiger i arbetslivet.

Så sent som för ett par dagar sedan, närmare bestämt i måndags, presenterade finansdepartementet i sin långtidsutredning att produktivitetsstegringen och tillväxten i ekonomin är nödvändig för att det skall bli ett ökat konsumtionsutrymme. Vidare pekar man på att anpassningsförmåga är nödvändig i den svenska ekonomin. En av de viktiga punkterna i långtidsutredningens förslag för att få ordning på svensk ekonomi är: "utbudsstimulerande åtgärder kan också ge bidrag till inflationsbekämpningen. Med en högre produktivitet och ett större arbetskraftsutbud skulle överhettningen vara mindre. Fortsatta ansträngningar att öka produktiviteten är därför väsentliga. I detta sammanhang spelar skattereformen avgörande roll."

Utbudsstimulanser är viktiga, sade långtidsutredningen. Detsamma har regeringen sagt. Oppositionen har instämt i det budskapet. Nu är dock, som jag sade, läget allvarligt. Det är så allvarligt att den svenska regeringen med socialdemokraternas stöd i riksdagen föreslår en rad stoppåtgärder. Det har gällt löner och priser, men det gällde för några veckor sedan också ett sådant dråpslag mot löntagarna som att beröva svenska arbetare och tjänstemän rätten att använda lagliga stridsmedel vid konflikter.

Det senare var så allvarligt att det ledde till regeringens fall och avgång. Det var en rallarsving som gjorde att regeringen likt boxaren slog knock på sig själv och blev sittande mitt i ringen, och uträkningen var nära. Nåväl, nu har man rest sig, borstat av sig och hoppat av de mest utmanande attackerna mot de svenska löntagarna. Kanske är förslaget om utökad semester – trots att det står i strid med regeringens uppläggning i övrigt för att få ordning

på ekonomin – ett sätt att kompensera de förödande missbedömningar man gjorde för några veckor sedan.

Visst är det ett originellt förslag. Här skall riksdagen besluta om mer semesterledigt. Budskapet är dock: Ta för allt i världen inte ut den. Samma regering som står bakom den utökade semestern kommer att göra allt för att man inte skall ta den i anspråk.

Min fråga till regeringen och utskottsmajoriteten blir om ni har funderat närmare på formerna för hur denna stimulans att avstå semester skall läggas upp. Vilka kategorier är det som skall arbeta mer på semestern? Det vore ett intressant besked. En annan sak är att arbetstagarna har olika önskemål om ledighet. På den punkten har flertalet partier varit överens om att det är bra att olika personer med olika behov får möjlighet att med sina arbetsgivare diskutera just sina egna förhållanden. Det är viktigt ur livskvalitetssynpunkt att individerna får ökade möjligheter att styra sitt uttag av ledighet. Vissa vill ha kortare arbetsdag med hänsyn till familjelivet, andra vill ha ökad semester, och åter andra vill kanske spara ihop till ett friår. Även arbetsgivarna har naturligtvis intresse av att vara flexibla med hänsyn till produktionskrav och konjunkturer.

Nu har vi hört här att även vår nya arbetsmarknadsminister är mycket för flexibilitet. Det framgick mycket i den utredning som hon ledde. För egen del hade jag hoppats att den flexibiliteten skulle kunna leda till att hon skulle ha blivit befriad från den semesterlagsproposition som hennes företrädare lagt på bordet, men som regeringen inte har dragit tillbaka. Människors behov av och möjligheter att använda ledighet är från liberala utgångspunkter angelägna frågor som behöver en seriös bedömning.

Jag yrkar alltså bifall till reservationerna 1 och 4 i betänkande 10.

I detta sammanhang skall vi också diskutera semesterlön och andra semesterfrågor som tas upp i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 21. I motioner från flera partier, bl.a. folkpartiet, har begärts en översyn av speciellt småföretagens problem med kostnader m.m. i samband med semesterledigheter. En utskottsmajoritet bestående av alla partier utom socialdemokraterna har konstaterat att de nuvarande reglerna för semesterersättning innebär problem för de små företagen. Vid föräldraledighet och långvarig sjukfrånvaro betalar försäkringskassan ut föräldrapenning och sjukpenning, medan motsvarande semesterdagar betalas av arbetsgivaren. Detta förhållande kan naturligtvis medföra att små företag undviker att anställa unga kvinnor i barnafödande åldrar av rent ekonomiska skäl. Det kan helt enkelt bli för kostsamt för ett litet företag – t.ex. en liten damfrisering – att betala ut semesterlön till flera unga kvinnor som är föräldralediga under ett helt år.

Inom parentes kan sägas att vi ur jämställdhetssynpunkt arbetar för att både pappor och mammor skall ta chansen att vara tillsammans med sina nyfödda barn. Men detta kostnadsproblem för småföretagarna kommer att betyda att de får svårigheter att anställa även yngre män som kan antas bli pappor framöver.

Arbetsmarknadsutskottet har fått reda på att man i departementet i kommande direktiv för en utredning om årsarbetstid också vill lägga in att utredningen skall se på problemet med semesterersättning för små företag med få anställda. Det är bra. Men arbetsmarknadsutskottet anser att de problem vi

har pekat på inte kan gömmas undan i någon långbänk. En utredning som har till uppgift att sikta in sig på årsarbetstid, lagstiftning m.m. som skall ersätta semester- och arbetstidslagarna, kan ju inte precis bli någon snabbutredning. Därför har utskottet ansett att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag till ändring av reglerna för semesterlönegrundande frånvaro.

Herr talman! Med detta yrkar jag avslag på den socialdemokratiska reservationen och bifall till utskottets hemställan i betänkande nr 21.

Anf. 4 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! I början av 1960-talet inledde centerpartiet en envis och lång kamp för en rättvis pensionsålder. Då varierade pensionsåldern mellan 50 och 67 år. De som då hade pensionsåldern 67 år var kroppsarbetets folk. Det var arbetare, bönder och hantverkare. Efter nära 15 års kamp föll övriga partier till föga och normalpensionsåldern fastställdes till 65 år.

I dag varierar pensionsåldern – en del arbetar litet längre tid och andra kortare. Alla partier är inne på att vi skall ha en flexibilitet runt ett fast datum.

Jag vill också påminna om ATP-frågan. Hedlund föreslog då en rejäl folkpension. 65 % av lokförarlönen, sade Hedlund. "Och den som vill ha mer får försäkra sig själv." Jag hör än i dag Hedlund säga dessa ord. Han talade för grundtrygghet och eget ansvar.

Då är jag framme vid 1980-talets utveckling. Devalveringen innebar en våldsam omfördelning av förmögenheter. Det var arbetare, löntagare i stort, pensionärer och småföretag på hemmafronten som blev av med en massa pengar, som fördes direkt till de stora exportföretagen. 80-talet har också kännetecknats av en ordentlig lönespridning. Det har gått fort för dem som tjänar mycket och ganska sakta för dem som tjänar litet.

Skattereformens finansiering kom sedan som tredje inslag. Jag har flera gånger sagt i denna kammare att den har udden riktad mot dem som har lägre löner. Sedan kröntes allt detta med förslag om lönestopp och 5 000 kr. i strejkbot, när relativt välmående grupper hade fått sitt och lågavlönade skulle till att förhandla.

Jag vill här citera Anna Christensen, professorn, som i en hörnartikel den 15 mars i DN säger så här: "Det låter kanske lite gammaldags att i dessa dagar, — — —, tala om ekonomisk rättvisa. Men den ekonomiska rättvisan är faktiskt viktig just nu."

Avslutningsvis säger hon: "Till dem som inte förstår denna idé om ekonomisk rättvisa skulle jag vilja säga: Räkna ändock med den. Räkna med den som en social realitet som man inte kan komma förbi, hur illa den än passar in i de rent marknadsekonomiska kalkylerna."

Jag tycker att Anna Christensen har fel när hon talar om de marknadsekonomiska kalkylerna. Jag skulle hellre vilja säga att den idéen passar dåligt in i de ekonomiska teorierna. Däremot är jag övertygad om att den passar bra in i kalkylerna. Om man skall hjälpa till i samhällsbyggandet och ta i litet grand, tror jag att det är viktigt att man känner att det finns en grundläggande rättvisa.

Vad har då allt detta att göra med den sjätte semesterveckan? Jo, det är

något av samma visa. Jag har studerat olika utredningar och SAF:s statistik. Det går inte att komma ifrån att man kan få mycket lång semester om man har ett tryggt statligt jobb. Sex–åtta veckors semester är mycket vanligt. För dem som har lov är semestern väsentligt längre. Tre fjärdedelar av de kommunalt anställda har mer än de lagstadgade fem veckorna.

Det är i det privata näringslivet som vi finner dem som har den lagstadgade semestern. Men även där är skillnaderna stora. Högre tjänstemän har relativt lång semester även där. Mellantjänstemännen har något kortare. Det är i hög utsträckning jobbarna som har den lagstadgade femveckorssemestern – de som har de osäkraste jobben, de besvärligaste arbetsmiljöerna och, oftast, de lägsta lönerna.

Men nu är det inte bara semestern som det skiljer på. De som har långa semestrar har också de s.k. aftnarna lediga – trettondagsafton, midsommarafton, påskafton osv. De har också ofta avtal som innebär att de har mellandagarna lediga. När man på fredagseftermiddagarna ser den armada av bilar som vill ut från Stockholmsområdet vid ett- eller tvåtiden, är det inte de med lagstadgade fem veckors semester som sitter där. De kan inte korta sina arbetsdagar på det sättet. Det är i stället de som egentligen redan har det ganska bra med ledighet.

Hela centerpartiets förflutna har präglats av en mycket stark känsla för social rättvisa. Därför är det en mycket bred majoritet i centerpartiet som tycker att det är självklart att vi i detta läge inte kan förmäna kroppsarbetare och andra med den kortaste semestern att få del av den ledighet det här är fråga om.

Vi kommer att få nya arbetstidsdiskussioner under 2000-talet; jag tror inte det ryms mycket mer på 90-talet. Jag tycker att det är klokt att då kunna utgå från en någorlunda gemensam bas. När det gäller frågan om att lagstifta eller inte lagstifta vill jag säga att lagstifta skall man helst undvika. Men jag får väl här påminna om att det var en borgerlig regering som lade fram förslaget om den femte lagstadgade semesterveckan.

Jag håller med tidigare talare som har resonerat om ekonomiskt läge och arbetskraftsbrist. Och centerpartiet vill därför i dagsläget ta det litet försiktigt. Vi föreslår två dagar, men sedan vill vi avvakta och se när vi därefter kan genomföra resten av reformen.

Det hade funnits en alternativ väg att gå, för jag tycker att rättvisekravet är viktigt. Man hade kunnat ta en diskussion med dem som har åtta, nio, tio veckors ledighet eller mer – oftast mycket viktigt och välavlönat folk i samhället – om de kunde tänka sig att gå åt andra hållet. Den diskussionen skulle ha varit intressant, men eftersom ingen för fram den diskussionen har vi för vår del funnit att vi får lägga det här någorlunda gemensamma golvet för fortsatt utveckling.

I utskottet har oppositionen, bestående av centern, folkpartiet, moderaterna, vpk och miljöpartiet, enats om att begära förslag om att ta tag i två stora frågor – jag vill kalla dem orättvisefrågor – som har med semester och ledighet att göra. Den ena frågan gäller småföretagare, ofta med låga inkomster, som har en eller två anställda, oftast kvinnor i fertil ålder, som av naturliga skäl – graviditeter och annat – är borta från jobbet, kanske flera år.

Under tiden betalas det ut semesterersättning. Det har man egentligen inte råd med, för den ersättningen behöver man betala till vikarien i stället.

Detta är framför allt en mycket stor jämställdhetsfråga. Unga flickor har litet svårt att få fäste i de här små företagen, och det är inte bra. Unga flickor har, som ni vet, svårast av alla att få fäste på arbetsmarknaden. Det här bör rättas till, och jag tycker att det är viktigt. Även tidigare talare har varit inne på detta. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern snabbt tar tag i den här frågan.

Jag har också studerat socialdemokraternas reservation i det här ärendet. Det tog lång tid i utskottet, men jag måste säga att reservationen är tämligen mjuk, och det uppskattar jag. Göran Engström kommer att ta upp den här frågan senare.

Utskottet har också – och jag tycker att det är viktigt att redovisa det – yttrat sig till jordbruksutskottet om animalieproducenternas situation. De har en sammanlagd ledighet på 22 dagar, medan årsledigheten för dem som har fem veckors semester är 139 dagar. Utskottet säger här till jordbruksutskottet att "det är väsentligt att särskilda åtgärder vidtas för att underlätta för animalieproducenter att få del av semesterledighet och helgledighet". Det är alltså ett enigt utskott som säger detta. När vi nu förbättrar för de sämst ställda – i princip jobbarna – är det också viktigt att övriga grupper hanteras rättvist. Det är så man bygger ett ekonomiskt starkt samhälle.

Jag vill också se den här frågan litet grand ur de privata företagens synvinkel. I dag har man litet svårt att rekrytera ung arbetskraft till exempelvis verkstadsindustrin. Ungdomarna kanske hellre tar ett statligt eller kommunalt jobb. Det är tryggt, och ledighetsbestämmelserna är bättre. Jag tror att unga människor framöver än mer kommer att notera den här typen av skillnader som man bygger upp i det sociala trygghetssystemet. Om ungdomarna då tvekar om de skall ta verkstadsjobbet eller ett statligt jobb och märker att väljer de verkstaden är det fem veckors ledighet, väljer de det statliga jobbet blir det åtta veckors ledighet efter ett tag – ja, då kanske de inte väljer verkstaden. Jag tror faktiskt att det ur det privata näringslivets synpunkt – ur de producerande företagens synpunkt och ur handelns synpunkt – är till fördel om man kan ha ungefär likartade sociala bestämmelser.

När jag har studerat semesterfrågorna har jag också tittat på sjukfrånvaron på den privata sidan. Högre tjänstemän har låg sjukfrånvaro. Mellantjänstemännen har dubbelt så stor sjukfrånvaro som de högre, och jobbarna har dubbelt så hög sjukfrånvaro som de lägre tjänstemännen. Det kan kanske vara så, att om jobbarna får möjlighet, liksom vi andra oftast har, till en vecka som ger ett avbrott – t.ex. vid påsk – så orkar de med året på ett annat sätt, och man kan få en klart lägre sjukfrånvaro. Jag är alltså inte säker på att den här reformen i sig behöver göra arbetskraftsutbudet snävare.

Sedan har ju centern ställt upp för arbetslivsfonden, som skall ta tag i problemen med långtidssjukskrivna, onödigt förtidspensionerade m.m., och vi har ställt upp för arbetslinjen över huvud taget inom arbetsmarknadspolitiken. För vår del känner vi att vi har gott samvete när det gäller att se till att utbudet på arbetsmarknaden ökar.

Om jag förstått arbetsmarknadsministerns tankar rätt, så kommer det ett förslag till riksdagen där man slår fast att alla skall ta ut fyra veckors semes-

terledighet. Men när det gäller de två överskjutande veckorna – och fler överskjutande veckor som en del har – kan det tydligen bli flexibla lösningar. Det kanske blir så att en del kan förkorta sin veckoarbetstid. En del som haft svårt att över huvud taget få pengar över till semester utanför hemmet kanske jobbar en av dessa veckor för att på det sättet få ett extra tillskott som gör att man kan åka ut litet. De här tankarna stämmer, som jag ser det, helt och hållet med de tankar som centerns representant i arbetstidskommittén, Marianne Andersson, har stannat vid i utredningen.

Jag vill avsluta mitt anförande med att säga att jag tror att det är viktigt att det här trygghetsgolvet och sociala rättvisegolvet ej får luta för mycket. Hur man skall lösa saker och ting, om man så att säga skall höja golvet eller sänka det för en del, kan diskuteras. Att vi skall ha löneskillnader är självklart, men att golvet skall vara någorlunda jämnt tror jag att vi skall arbeta för.

Jag yrkar bifall till utskottets skrivningar utom när det gäller den del som på ett bättre sätt täcks upp i centerns reservation 2 i arbetsmarknadsutskottets betänkande 10. I denna reservation föreslås att riksdagen fattar beslut om en förlängning av semesterledigheten med två dagar i en första etapp. Sedan får man avvakta och se hur det ekonomiska läget och utvecklingen i övrigt är innan följande steg tas.

Anf. 5 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag skall väl egentligen inte störa Börje Hörnlunds goda samvete, eftersom vi är rörande överens om det mesta i detta ärende. Men när han säger att han har så gott samvete på grund av att arbetskraftsutbudet ökar är det en minst sagt modifierad sanning. Även Börje Hörnlund har lockats att lägga in en rejäl minuspost genom att till en del vara med om att föreslå en förlängning av semestern. Jag tror, herr talman, att det med tanke på arbetsutbudet hade behövts enbart plusposter i det allvarliga läge som landet befinner sig i ekonomiskt och arbetsmarknadsmässigt. Och på den punkten är vi ju helt överens, Börje Hörnlund och jag.

Anf. 6 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Jag och övriga i centerpartiet tror alltså att det är viktigt att skapa en god stämning. När jag redovisade 80-talsutvecklingen pekade jag egentligen på stora vinnare och på dem som inte har vunnit. De som inte har vunnit är de människor som i dag har fem veckors semester, t.ex. animalieproducenter och småföretagare. I fråga om dessa grupper är personalsammansättningen sådan att de känner sig mycket illa ansatta. Även ur ekonomisk synpunkt är det viktigt att vårda rättvisefrågorna, så att alla känner sig ihåggomna i vårt svenska samhälle.

Anf. 7 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Vi i vpk tillstyrker att ett införande av den sjätte semesterveckan påbörjas. Anledningen är att vi vill ha likvärdighet mellan de olika parterna på arbetsmarknaden. I och med att så många grupper redan i dag har sex veckors semester vore det märkligt om inte även LO:s medlemmar,

som har den sämsta miljön på arbetsplatserna, skulle ges möjlighet till sex veckors semester.

Det finns emellertid problem. Om människor inte ges ekonomiska möjligheter att utnyttja den förlängning av semestern som nu föreslås är den inte mycket värd, då finns den bara fastslagen i en lagtext. Och sist men inte minst får detta inte betyda att man stänger dörren för införandet av sex timmars arbetsdag.

Det finns även en oro över de tankegångar som nu förs fram från regeringen om att människor skall kunna arbeta under den femte och den sjätte semesterveckan. Som jag ser det skall man inte tumma på att semesterns syfte är vila och rekreation. Och vilka kommer i så fall att välja bort semestern? Ja, inte är det de människor som har de högsta lönerna i dag, utan det kommer att vara de människor som har de låga lönerna och den kanske sämsta miljön på arbetsplatserna. Det är alltså dessa människor som kommer att välja bort en förlängning av semestern för att i stället arbeta. Då tror jag att syftet med en förlängning av semestern försvinner, dvs. att dessa människor skall få vila och rekreation.

Beträffande inflytandet över semesterns förläggning tycker jag att det är litet märkligt att man i utskottet inte kan komma överens om, framför allt gäller det socialdemokraterna, att se över människors möjligheter att ta ut den femte semesterveckan. Huvudsemestern skall ju tas ut under juni-augusti. Det är arbetsgivaren som har inflytandet över när de resterande fem dagarna skall tas ut, och arbetsgivaren tvingar kanske arbetstagaren att ta ut semestern på tid som inte passar arbetstagaren. På det sättet tvingar arbetsgivaren kanske den anställda att år efter år ta ut semester då han egentligen inte har möjlighet att utnyttja den i samvaro med sin familj eller på annat sätt. Vpk har i en motion föreslagit att om arbetsgivaren och arbetstagaren inte kommer överens skall arbetstagaren kunna spara dessa semesterdagar till ett annat år.

Det sägs att det pågår ett arbete inom regeringskansliet där denna fråga skall ses över. Jag hoppas att man inom regeringskansliet har bättre förståelse för detta än majoriteten i utskottet. Detta är ju ett krav som även de fackliga organisationerna ställer. Därför är det märkligt att utskottets representanter inte har kunnat se över denna fråga.

Herr talman! Flera rapporter visar också att det är de LO-anslutna och lågavlönade som inte har en möjlighet till semesterresor eller andra semesteraktiviteter. Denna orättvisa har ökat i takt med att de kommersiella krafterna ökat sitt inflytande över turismen.

Många förslag har framlagts inom arbetarrörelsen för att man i solidaritetens och jämlikhetens anda skall förbättra låginkomsttagarnas möjligheter till en meningsfull semester.

För att man skall komma till rätta med dessa problem för de LO-anslutna och lågavlönade föreslår vpk att en semesterlönefond skapas. En sådan fond skulle inte bara förbättra de lågavlönades ekonomiska möjligheter till semester utan även kunna spela en roll som förvaltare av folkliga semesteralternativ, som alternativ till det kommersiella utbudet av rekreativmöjligheter.

När semesterlagen ändrades 1977 blev semesterlönefonden en av de frå-

gor som skulle utredas ytterligare. Under de borgerliga regeringsåren lades utredningen om en semesterlönefond ned. När socialdemokraterna återkom i regeringsställning beslutade riksdagen på ett socialdemokratiskt motionsinitiativ att det nedlagda utredningsarbetet om semesterfrågorna skulle återupptas. Men på den socialdemokratiska regeringens förslag hösten 1984 beslöt riksdagen emellertid att en utredning om semesterlönefond inte skulle komma till stånd.

Införande av en semesterlönefond är ett viktigt inslag i jämlikhetspolitiken. Möjligheter till en meningsfull fritid och rekreation är en viktig rättvisefråga för vanliga löntagare men innebär också en investering av samhället för att motverka utslagning. Därför bör frågan om en semesterlönefond med förtur utredas av regeringen.

Vi i vpk har i en motion i arbetsmarknadsutskottets betänkande 21 föreslagit att regeringen skall utreda om inte en semesterlönefond skulle kunna komma till stånd. Vi från vpk anser att möjligheterna för de sämst ställda i dag att ha en meningsfull semester har blivit mindre och mindre. Låglönefamiljers möjligheter till en meningsfull semester har på senare tid försämrats.

De kommersiella krafterna, som utnyttjar möjligheterna för vanliga löntagare att tjäna pengar, har också bidragit till att många i dag inte vistas utanför sitt hem under den tid de har semester. Utredningarna visar att är man någonstans utanför sitt hem så besöker man släkt och bekanta eller vistas på annat sätt hos vänner under en kort tid, möjligtvis en vecka. För övrigt vistas man i sitt hem. Meningen med semestern är ju att man skall få möjlighet att byta miljö och på så vis komma tillbaka med nya krafter. Tanken på detta håller mer och mer på att försvinna. Tankegångarna att man skulle kunna arbeta den femte och sjätte semesterveckan kommer dock med stor säkerhet att bidra till att människor i allt större utsträckning kommer att arbeta och inte utnyttja semestern. Då försvinner tankegångarna att semestern skulle vara den motor som gör att människorna kan komma tillbaka med förnyad kraft.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer i båda dessa betänkanen.

Anf. 8 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp):

Herr talman! I den proposition som nu behandlas föreslås alltså att den lagstadgade semestern utökas till sex veckor.

Vi i miljöpartiet de gröna anser att samhället skulle vinna på många fronter med en kortare arbetstid, men inte genom ytterligare semester. Vid många tillfällen har jag frågat människor av olika åldrar och med olika yrken. Genomgående svarar de – oavsett om jag ger dem alternativa ledighetsformer att välja mellan eller ej – att en längre semester inte är någon bra idé. Samma resultat kom man fram till i förra årets utredning av arbetstidskommittén: generellt förkortad arbetstid vore det bästa.

Semestern är en dyr tid för familjen. Dessutom kostar den extra semesterveckan samhället 15–20 miljarder kronor – detta i en tid då man talar om nödvändigheten av ekonomisk åtstramning och då t.o.m. regeringen råkar i kris för den sakens skull.

Barnfamiljerna vill hellre ha kortare daglig arbetstid – och det har vi i vårt

program – och laglig rätt till 30 eller 20 timmars arbetsvecka med sänkt lön i förhållande till den kortare arbetstiden.

Under semestern vill många gärna ut och resa eller köpa sig underhållning och annat utöver det vanliga. I en familj blir det dyrt. Barnen och ofta också föräldrarna blir griniga om man bestämmer sig för den sparsamma linjen. Hustrun är förstås både stolt och glad när hon efter lyckad jakt slänger sitt blodiga byte på en diskbänk i torpet som den stackars husfadern just har lyckats rensa från disk och flott.

Nåja, det går att måla många både ljusa och mörka bilder av en förlängd semester. Jag är ganska övertygad om, att om både män och kvinnor tillfrågades om sitt val mellan förlängd semester och kortare betald arbetsdag, skulle kvinnorna till övervägande del välja den förkortade arbetsdagen och männen den längre semestern.

Den kortare arbetsdagen kommer att underlätta planeringen för många barnfamiljer. Med flexibilitet kan dessutom familjen planera så att föräldrar och barn får mer tid till samvaro och vardagsjaktet minskar – det som bidrar till så många psykiska problem.

Den lägre lönen kan kompenseras på många sätt. Den ökade ledigheten från betalt arbete ger utrymme för den informella sektorn, som många gånger ger sparade utgifter och alternativa inkomster. Dessutom ger den var och en möjlighet att arbeta med det man normalt inte hinner med i vårt "snabba" samhälle. Valfriheten blir stor.

Herr talman! Vi i miljöpartiet de gröna säger nej till den sjätte semesterveckan och arbetar vidare för att successivt få igenom kortare generell arbetstid. Därför yrkar jag bifall till vår reservation 3 i betänkande AU10.

Det finns också en reservation från moderaterna och folkpartiet med samma nej till förslaget, men med ett helt annorlunda bakomliggande motiv. I den reservationen ses den sjätte semesterveckan som ett hinder för arbeidskraftsförsörjningen i samhället. Att se människorna framför allt som enheter på en arbetsmarknad för i all evighet ökad produktion av många gånger onödiga ting avsedda att mätta konstlade behov är hårt och omöjliggör dessutom ideella och humanitära insatser. Vi får varken tid eller ork över till det som är livets guldkant.

Även inom regeringspartiet har ju den sjätte semesterveckan satts i fråga. Kanske var den bara ett förflutet vallöfte som av prestige måste uppfyllas? Varför föreslås det annars att stimulansätgärder skall införas för att man skall spara semester och arbeta i stället? Arbete under semestern med dubbel lön – som det står i tidningen, även om det inte är riktigt rätt – är ett förslag som regeringen kommer att lägga fram, dessutom ett förslag om att fler semesterdagar kan sparas. Budskapen är verkligen dubbeltidiga.

Det tyngsta skälet, som anges i propositionen, är de orättvisor som finns i semesterförmåner mellan privat- och offentliganställda. Men det finns många former av arbetstidsförkortningar och andra förmåner som kan regleras och som regleras genom avtal. Millimeterrättvisa göder bara Jantelagen. Rätten till fem veckors semester gav inte rättvisa. Varför skulle då rätten till sex veckors semester ge det?

Ett förslag som tar ekonomiskt utrymme i anspråk och som hindrar genomförandet av bättre reformer är bara värt avslag.

Anf. 9 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! När jag har gått igenom underlaget för det förslag som vi nu skall behandla om den sjätte semesterveckan, kan det inte hjälpas att jag slås av hur mycket av den utveckling som har ägt rum på området man själv har varit med om. I det första arbete jag hade som springgrabb på 40-talet var semestern tre veckor av den anledningen att jag bara var 15 år. De arbetskamrater som var fyllda 18 år hade då två veckors semester. Jag hann också uppleva hur semesterveckorna minskades till två veckor, då jag själv blev 18 år.

Ute i fysiskt krävande industriarbete upplevde jag sedan införandet av tre veckors semester i början av 50-talet och tillkomsten av den fjärde semesterveckan 1963. När så den femte semesterveckan kom i slutet av 70-talet befann jag mig i den situationen att få vara med och förhandla om hur dess tillämpning skulle utformas i det praktiska verkstadslivet på min arbetsplats.

Som ett exempel på hur vi praktiskt såg på förlägningsfrågan kan det kanske vara av intresse att erinra sig hur vi då lade ut delar av den femte semesterveckan som klämdagar mellan jul och nyår för att man skulle få rejäla sammanhängande ledigheter. Dessa uppgörelser betraktades då av vår omvärld med viss kritik. Efter några år upphörde vi med den formen av förläggningar av den femte semesterveckan. Vi var med andra ord tidigt ute med flexibla lösningar – men de var ju förstas kollektiva.

Samtidigt som denna utveckling ägde rum på semesterområdet minskades den dagliga arbetstiden från 48 till 40 timmar i veckan, vilket utöver allt annat inneburit att jag också upplevt övergången från sex till fem dagars arbetsvecka, även i det fallet såväl i yrkesmässigt arbete som i förhandlingssituationer i fråga om förläggningen av den successivt förkortade arbetstiden.

Det är, herr talman, mot denna bakgrund och med dessa erfarenheter ett hedersuppdrag att få föra utskottets talan inför riksdagen när förslaget om den sjätte semesterveckan nu skall behandlas.

Inför valet 1988 utfäste vi socialdemokrater oss att under den kommande valperioden påbörja införandet av den sjätte semesterveckan. Detta har kommenterats av föregående talare här. Den här utfästelsen hade vi också för avsikt att förverkliga.

Utfästelsen lades fast i regeringsförklaringen den 4 oktober 1988 och hade följande lydelse: "Under valperioden lagstiftas om en sjätte semestervecka. Denna reform genomförs stegvis."

Genom de förslag som nu läggs fram i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 10 fullföljer vi arbetet beträffande denna utfästelse. Förslaget stöds av vpk och när det gäller de inledande två dagar som nu föreslås börja gälla för instundande intjänande semesterår som börjar den 1 april också av centerpartiet. Det har vi hört av Börje Hörnlund här.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställen i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 10 och avslag på därtill fogade reservationer – reservationer, där moderaterna, folkpartiet och miljöpartiet motsätter sig en lagstiftning om den sjätte semesterveckan.

När den femte semesterveckan infördes var rättviseskälen det enda som anfördes för att motivera reformen. Så är fallet också med den sjätte semesterveckan.

Prot. 1989/90:90
21 mars 1990

Den sjätte semesterveckan, m.m.

1976 då beslutet fattades var samtliga politiska partier praktiskt taget ense om genomförandet av den femte semesterveckan av just rättviseskäl. Sedan dess har det dock hänt saker. Det har vi ju hört här. Anders G Högmark, som i dagens debatt representerar moderaterna, och Elver Jonsson, arbetsmarknadsutskottets vice ordförande och folkpartiets representant, finner inte att det finns anledning att nu ställa upp på just samma rättviseskäl. Det är uppenbart att skillnaderna sedan vi fick den femte semesterveckan återigen så att säga har dragits isär. Det finns alltså goda motiv för det förslag som vi nu lägger fram.

Det var en annan stuns och det fanns ett annat intresse när det gällde rättvisefrågorna – det gäller t.o.m. moderaterna – på den tiden. 1975 väckte exempelvis Alf Wennerfors och Allan Åkerlind en motion, där de krävde ett införande av den femte semesterveckan. Jag skulle således kunna säga: Det var bättre förr när det gäller moderaternas inställning till rättvisefrågorna.

Det är rättviseskälen som har framhållits när stora löntagargrupper framfört sina krav. Det är stora skillnader som föreligger mellan privat och offentligt anställda och i viss utsträckning också mellan privat anställda. Det gäller semesterns längd, de ekonomiska förmånerna samt de fackliga organisationernas och den enskildes förmåga att påverka semestern.

Det är de som har det sämsta arbetsmiljöerna och de mest påfrestande arbetsuppgifterna som har den kortaste semestern. De har samtidigt de sämsta förutsättningarna att genom avtal såväl fackligt som enskilt åstadkomma förändringar i den här situationen.

Vid en internationell jämförelse är det noterbart att det exempelvis i Västtyskland har gått att komma överens om sex veckors semester enligt avtal.

För stora löntagargrupper inom den privata sektorn har den vägen inte varit möjlig i vårt land. Hela utbyggnaden på området har fått ske genom lagstiftning, och det är nu dags att gå vidare med denna lagstiftning för att få ändring från fem till sex veckors semester.

I reservation nr 1 av moderaterna och folkpartiet har dessa partier yrkat avslag på propositionen med motiveringen att det nu inte är läge att genomföra reformer av detta slag. Bortfallet av arbetstid blir för stort och för dyrt enligt reservanterna. På något sätt känns argumenten igen från en del andra debatter. Men likväl kan vi konstatera att det har gått ganska hyggligt för såväl företagsamhet som anställda i vårt land. Det gäller egentligen sedan 30-talet, då lagstiftningsarbetet på det här området inleddes genom införandet av två veckors semester 1938. Det kan väl förmodas, herr talman, att det innebar ett betydligt större åtagande för produktion och ekonomi då än det successiva införandet av den sjätte semesterveckan som nu föreslås skulle innebära.

I samma reservation argumenterar man också för en större valfrihet för individerna själva när det gäller att styra uttaget av sin ledighet. En del anställda vill faktiskt öka sin arbetstid, framhåller reservanterna.

De i propositionen och i debatten redovisade övervägandena på det här området – det handlar då om möjligheten att ta ut delar av semestern som daglig arbetstidsförkortning eller att, för dem som så önskar, arbeta den sjätte, alternativt också den femte, semesterveckan – används emellertid som argument mot den nu föreslagna reformen. Det har vi hört i dag också

från talarstolen. Orättvisan mellan dem som i dag har fem veckors semester och dem som har sex veckors semester eller mera blir inte mindre om de nu debatterade förslagen realiserats utan en förlängning av den lagstadgade semestern till sex veckor.

Vad moderaterna och folkpartiet i princip vänder sig emot är måhända inte något annat än detta att den enskilde får en styrkeposition genom den lagfästa rätten i de diskussioner som denne normalt alltid måste föra med sin arbetsgivare för att kunna påverka uttag och förläggning av arbetstid och ledighet. Detta gäller särskilt om det blir större frihet i dessa frågor.

Av reservation nr 2 från centern framgår att man anser att ställningstagandet beträffande de följande etapperna får anstå tills vidare. Man stöder dock nu föreliggande förslag om två dagar för intjänande under det semesterår som börjar den 1 april. Med de rättvisekrav som centern anför och som Börje Hörnlund har utvecklat i talarstolen i dag borde det inte vara svårt att stödja propositionen fullt ut.

Miljöpartiet slutligen säger i reservation nr 3 att man anser att förslaget är en sämre form av arbetstidsförkortning. Man vill snabbt ha en förkortning av den dagliga arbetstiden. Ett argument som till och från framkommer i debatten är att den sjätte semesterveckan skulle stå mot införandet av sex timmars arbetsdag. Det handlar emellertid om väsentligt skilda storheter. Som arbetstidskommittén har redovisat innebär den fullt genomförda sjätte semesterveckan en arbetstidsreduktion om drygt 2 % och en höjning av semesterlönen med 2,4 %, och det steg som nu föreslås innebär en arbetstidsreduktion om två dagar och en höjning av semesterlönen med 1 %.

En arbetstidsförkortning med en timme per dag innebär en arbetstidsreduktion med 12,5 %. Det skulle kräva en lönekomensation på mellan 14 och 15 %. Ett genomförande av 30-timmarsveckan skulle reducera arbetstiden med 25 % och kräva en lönekomensation om 33,3 % när den är fullt genomförd. Det finns de som hävdar att 30-timmarsveckan med nuvarande tillväxt i ekonomin skulle ta i anspråk allt reallöneutrymme för de närmaste 20–25 åren.

Med detta motiverar jag mitt avslag på samtliga reservationer i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 10 om den sjätte semesterveckan.

I ett särskilt betänkande, nämligen arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 21, behandlas sex motioner från den allmänna motionstiden om semesterfrågor. I detta betänkande har en utskottsmajoritet bestående av de borgerliga samt miljöpartiet och vpk:s representanter i utskottet enats om ett tillkännagivande till regeringen vad avser effekterna för vissa företag när det gäller reglerna om semesterlönegrundande frånvaro.

Vi har reserverat oss mot tillkännagivandet som detta har kommit att utformas. Vi gör det för det första därför att det i proposition nr 69, som vi i övrigt har behandlat i betänkande nr 10, redovisas att de problem som små företag kan få, eller har, i och med den snedbelastning i form av kostnader för skyldigheten att betala semesterlön för frånvarotid kommer att övervägas i det kommande arbetet med den vidare lagstiftningen när det gäller det fortsatta genomförandet av den sjätte semesterveckan.

För det andra har vi reserverat oss därför att utskottsmajoritetens skrivning som denna har utformats innebär en beställning av en ändring av semes-

terlagens bestämmelser vad avser skyldigheten för småföretagare att betala semesterlön för nu gällande rätt till semesterlönegrundande frånvaro till de anställda – detta utan den minsta hänvisning till någon annan form av lösning som skulle kunna hålla de anställda skadeslösa.

Det är alltså en ändring av semesterlagen utan prut som man kräver i den skrivning som man har lagt fram. Det är uppseendeväckande över huvud taget, och vpk:s deltagande är särskilt anmärkningsvärt.

Herr talman! När utskottsmajoriteten dessutom använder argument som att detta är en stark orsak till att unga kvinnor har svårare att få arbete än andra och att den beställda försämringen av semesterlagen är en viktig jämställdhetsfråga, är det så man kan ta sig för pannan. Det beror dels på påståendet i sig, dels på att det inte heller stämmer med verkligheten vad avser kvinnors sysselsättning. Vi hade i februari månad i år den högsta sysselsättningsgraden för kvinnor någonsin, nämligen 82 %. Under hela 1989 var arbetslösheten 3 %, lika för kvinnor och män i åldrarna 16–24 år. I februari månad i år var arbetslösheten 1,4 % för männen och 1,3 % för kvinnorna i åldersgruppen 16–24 år.

Arbetslösheten är alltså enligt arbetskraftsundersökningarna lika eller möjligen lägre för kvinnor än för män. Det är därför dåliga argument som utskottsmajoriteten har använt i detta betänkande för att begära en försämring av semesterlagen för de anställda i småföretagen.

Vi inser från socialdemokratisk sida att det finns vissa problem här och menar att de skall ses över, men det får inte primärt gå ut över de anställda i småföretagen, utan man måste hitta andra lösningar.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1 till betänkande 21 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Låt mig avslutningsvis säga några ord om den debatt som har förts här tidigare och den kritik som har riktats mot detta förslag, därför att det skulle gå på tvärs med utbudspolitiken i socialdemokratisk tappning då det gäller tillgången på arbetskraft på arbetsmarknaden. Mona Sahlin kommer att tala efter mig, men jag vill referera ett pressmeddelande som vi fick ta del av i går, där det går att direkt utläsa att regeringens utbudspolitik under hela 80-talet har skapat en tillväxt av arbetskraft. Ökningen var starkast under 1988 och 1989, då i genomsnitt 53 000 personer per år tillfördes arbetskraften. Också antalet arbetade timmar har ökat, främst på grund av att kvinnorna arbetar mer. Bara under 1989 ökade antalet arbetade timmar med 2 % eller 2,7 miljoner timmar.

Det är väl ganska uppenbart att socialdemokratisk utbudspolitik har effekter. Jag tror också att vi kan utgå från att kommande förslag ger goda effekter. I det läget har vi råd att börja ta de steg som nu föreslås för inrättandet av den sjätte semesterveckan. Det är praktisk socialdemokratisk politik.

Anf. 10 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Sten Östlund har utlovat arbetsmarknadsministrarnas synpunkter på utbudspolitiken, och vi får då anledning att diskutera den. Bara en stilla undran: Varför är nästan alla socialdemokrater bekymrade över det svaga arbetskraftsutbudet i dag?

Nu säger Sten Östlund att han känner det som ett hedersuppdrag att stå

här och förverkliga ett socialdemokratiskt vallöfte. Ja, han ser glad ut när han säger det, så jag tror att han är ganska uppriktigt. Problemet är bara, att samtidigt har både partikolleger, regeringsmedlemmar och inte minst ekonomer sagt att detta kan vara första steget mot att äventyra en god samhälls-ekonomi, arbete och välfärd. Och visst funderade väl socialdemokraterna i utskottet på det, eftersom de var så ivriga att bordlägga ärendet nästan en hel månad innan de kunde komma till skott i fråga om hur de ville ha det i den frågan. Vad var anledningen till att de funderade så länge, om inte den att de kände hämningar inför tanken på att föreslå någonting som skulle kunna bli bekymmersamt?

Sten Östlund säger vidare att den femte semesterveckan tillkom av rättviseskäl och att det var mycket bra. Det skedde för övrigt under de borgerliga regeringarnas reformperiod, vilket lätt blir bortglömt i den propagandistiska diskussionen, och det var ett förslag som riksdagen enigt ställde sig bakom. Han gör ett långt hopp när han först talar om 30-talets två semesterveckor och sedan säger att vi nu är framme vid den sjätte semesterveckan. Det har gått bra för landet under de här decennierna, och varför skulle det inte gå bra fortsättningsvis, säger han, lyckligt frikopplad från den verklighet vi i dag lever i.

Vi har i Sverige kanske världens längsta semester och den kortaste årsarbetstiden. Det är naturligtvis en verklighet som gör att det inte är så lätt att kliva vidare med långa steg.

Det hade varit riktigare om socialdemokraterna genom sin talesman mera hade lagt tyngdpunkten på att arbete också är någonting positivt, att det är viktigt att slå vakt om arbetet. Att äventyra arbetsplatser, stabila priser och marknadsandelar är oftast det hårdaste slaget mot de svagaste på arbetsmarknaden. Låt oss inte glömma bort det i denna diskussion. Det finns annars en risk, Sten Östlund, för att socialdemokraternas goda föresatser blir det bästa fiende.

Anf. 11 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Sten Östlund ifrågasatte varför centerpartiet inte direkt tog alla tre etapperna. Det beror på att vi vill se hur ekonomin och arbetskraftsutbudet utvecklas. Om rehabiliteringen av långtidssjuka och av dem som i onödan är förtidspensionerade lyckas, underlättas möjligheterna i framtiden. Där har vi i centern verkligen ställt upp genom vår insats när det gäller arbetslivsfonden.

Om den alltför höga sjukfrånvaron kan pressas ner genom en hel serie åtgärder, skapas det också utrymme för mera planerad ledighet.

Trots att det nu är en ordentlig högkonjunktur, en överhettad konjunktur, erhåller ungefär 75 000 årsarbetskrafter kontant arbetslöshetsunderstöd, och det antalet kan pressas ned. För den som är utan arbete är utbildning m.m. bättre, för att han skall bli mer lämpad att gå in och göra goda insatser.

Det är litet svårt att i dag få en överblick över ekonomin. De prognoser som jag har tillgång till är inte goda. Ett växande bytesbalansunderskott och en svag ekonomisk utveckling i bruttonationalprodukten i landet gör att vi är försiktiga och vill ta det litet pö om pö.

Sedan säger Sten Östlund att vårt förslag, som är en stor jämställdhets-

fråga och en stor rättvisefråga för de riktiga småföretagen, innebär att man vill försäkra semesterlagen för de anställda. Vi har samlat fem partier som ger regeringen i uppdrag att komma med förslag. Jag kan säga till Sten Östlund att om regeringen kommer med ett förslag som förstör för de anställda i de här småföretagen, kanske vi går runt igen och samlar fem partier och spöar regeringen återigen.

Anf. 12 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Låt mig säga att också jag kan känna djup sympati för de tankar som har förts fram om att alla i det svenska samhället skall få delaktighet i den välståndsutveckling vi har. Det inkluderar självfallet önskan om ledighet före ökad lön. Jag tror att det är en ganska naturlig tanke.

Jag kan också känna djup sympati, det gör moderata samlingspartiet, för det riktiga i tanken att återföra människor som har hamnat utanför arbetsmarknaden till arbetsmarknadens gemenskap och ge dem en möjlighet att utföra en aktiv gärning. Dessutom bör vi genom bättre arbetsmiljö och rimliga arbetsvillkor se till att förhindra att människor stöts ut från arbetsmarknaden. Det finns kolossalt mycket att göra där. Både rent mänskligt och rent ekonomiskt tror jag att det är utomordentligt lönsamma investeringar inför framtiden och under 90-talet.

Det innebär inte på något sätt att vi kan avhända oss akuta problem, som vi i dag står inför. Man kan i och för sig anföra skälet att det är en rättvisereform. Sten Östlund har varit inne på det flera gånger. Jag menar att man kan säga ungefär som TCO och flera fackliga organisationer gör: att vi har olika anställningsvillkor och att olika längd på semestern är ett resultat av att olika organisationers medlemmar har valt att prioritera lön och ledighet på litet olika sätt. TCO skriver exempelvis i sitt remissvar inför utredningen om den sjätte semesterveckan: "Det är svårt att hävda att varje skillnad i semesterns längd i sig utgör en orättvisa. Som en konsekvens av de fria och direkta förhandlingarna på arbetsmarknaden uppkommer skillnader i lönenivåer och allmänna anställningsvillkor."

Det görs ofta gällande att löneförmåner och andra förmåner är ett utslag av dessa förhandlingar. Det kanske är något som vi som lagstiftare i någon utsträckning må respektera.

Västtyskland har anförts som ett argument. Där har man råd med sex veckors semester. Det finns förmodligen ett visst samband mellan den enorma styrka som västtysk ekonomi har, med kraftig tillväxt, med låg inflation och med en kraftig ekonomisk bas, och möjligheten att ta ut mer av det välståndet, den växande kakan, i ledighet. Jag missunnar inte ett ögonblick de västtyska löntagarna att få del av det växande välstånd som de har slitit ihop till. Där finns sambandet mellan stark och god ekonomi och möjlighet att ta ut olika former av förmåner.

Jag vill understryka, herr talman, att jag inte kritiserar socialdemokraterna för att de infriar utfästelser. Jag undrar snarare om man skall ha den här graden av utfästelser. Har man gjort en utfästelse, skall man infria den. Vi har tre nivåer: utfästelser, löften och målsättningar. Nu vet vi i alla fall att utfästelser infriar socialdemokraterna, löften är mer tveksamma och målsättningar ligger på ett mer visionärt plan.

Avslutningsvis ber jag, herr talman, att också få yrka bifall till hemställan i betänkande 21, vilket jag glömde i mitt inledningsanförande.

Prot. 1989/90:90
21 mars 1990

*Den sjätte semester-
veckan, m.m.*

Anf. 13 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det skulle ha varit intressant att höra Sten Östlunds kommentarer till de tankegångar som nu förs fram, att man skulle kunna arbeta den femte och sjätte semesterveckan. Det nämnde han ingenting om.

Det fanns faktiskt fler motioner i arbetsmarknadsutskottets betänkande 21. Men jag kan förlåta Sten Östlund för att han inte kommenterade dem. I stället hakade han upp sig på någonting som jag faktiskt inte uppfattar står i arbetsmarknadsutskottets betänkande 21, att det skulle bli en försämring för de anställda.

Ibland finns en stor tro på departementen, men om oppositionen vill att ett departement skall se över vissa regler, misstror Sten Östlund, när han inte får sin vilja igenom, departementet och menar att det kommer tillbaka med försämringar för de anställda. Jag litar faktiskt på att departementet i sin klokhet inte kommer med tankegångar om att försämlra vanliga anställdas möjligheter att få semester. Skulle regeringen komma tillbaka på det sättet, med tankegångar om att försämlra, är jag nästan övertygad om att de som nu har samlat sig till den här skrivningen kommer att skicka tillbaka förslaget till regeringen.

Som jag läser detta, står det ingenting om att förslaget skall gälla vanliga anställda, utan man skall se över reglerna för hur de anställdas möjligheter att ha semester skall kunna tillgodoses utan att det drabbar arbetsgivaren så orimligt hårt. Det får jag ut av det skrivna. Men Sten Östlund tolkar detta på ett annat sätt.

Låt oss nu se vad som händer när förslaget kommer tillbaka från regeringen. Jag tror inte på den stora katastrof som Sten Östlund talar om. Men det skulle vara roligt att få en kommentar till regeringens övriga tankegångar om möjligheterna att arbeta den femte och sjätte semesterveckan.

Anf. 14 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp) replik:

Herr talman! Jag vill haka på Sten Östlunds tal om att lönekomensationen för den sänkta generella arbetstiden skulle ta allt utrymme i anspråk för övriga ekonomiska förbättringar. Men så är det inte. Det finns så många möjligheter att minska kostnaden för den generellt sänkta arbetstiden. Som jag redan sagt i mitt tidigare tal, kan man helt enkelt minska lönen i proportion till den sänkta arbetstiden. Bortfallet fylls av andra möjligheter. Man kan spara många kronor på att inte behöva utnyttja tjänster och varor på samma sätt som man gör när man inte hinner sköta så många saker hemma.

Det finns också andra sätt. Den deltidsarbetande kan få viss komensation genom en skatteskala som gynnar låginkomsttagare. Det kan också gälla för den som får sänkt arbetstid. Deltidsarbetande med barn kan kompenseras genom det bastillägg som vi vill införa för barnfamiljer i stället för bostadsbidrag. Bostadsbidraget är ju baserat på familjestorlek och inkomst.

Sten Östlund talade också om tillväxten av arbetskraftsutbudet, som känns så riktigt. Det tyder i alla fall på att många ökar sin arbetstid därför

att höga skatter och höga priser kräver ökade inkomster. Det är inte särskilt lyckat.

Vi står ofta här och ropar ut vårt budskap och ingen lyssnar. åtminstone har jag den känslan. Jag försöker ibland ge vardagsbilder, särskilt av kvinnornas och barnens situation, men jag känner att egentligen ingen lyssnar. Man talar här om att utbudspolitik handlar om att försöka få ut fler på den svenska arbetsmarknaden. I första skedet riktas politiken mot flyktingar, pensionärer, förtidspensionerade och deltidsarbetande kvinnor. För flera av de här grupperna är det alldeles utmärkt, särskilt för flyktingar och kanske för förtidspensionerade, för deras öde är ju grymt. Men de deltidsarbetande kvinnorna, det vill jag ännu en gång påpeka, behöver ofta ett deltidsarbete för att över huvud taget orka med det övriga tunga arbete de har att utföra. Det är inte så att kvinnorna arbetar mindre. De arbetar mindre i betalt arbete, ja, men inte i arbetsmängd.

Anf. 15 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Herr talman! Elver Jonsson fortsatte i sin kritik – kanske återkommer Mona Sahlin, arbetsmarknadsministern, i debatten – och sade att det här första steget skulle äventyra välfärdsekonomin. Han frågade också vad som var anledningen till den långa bordläggningen under den s.k. regeringskrisen. Det var helt enkelt bara ärligt spel. Vi ville inte då driva fram och ta ställning till en proposition som vi inte visste om vi skulle ha majoritet för i parlamentet eftersom vi inte visste hur regeringskrisen skulle lösas. Så enkelt var det.

Vi har kanske världens längsta semester, säger Elver Jonsson. Det tror jag inte att vi har. Några kanske har det. En del människor i vårt land har väldigt lång semester. Vi kan peka på vissa yrkesgrupper som har ledigt juni, juli och augusti. Jag vet inte hur det är med den saken i andra länder. Men väldigt många har inte särskilt lång semester. Vi har fem veckors semester. Som jag har redovisat och som har kommenterats här har man exempelvis i Västtyskland genom avtal sex veckors semester. Elver Jonsson pekade på att det här skulle kunna äventyra sysselsättningen.

Det slog mig att det i alla fall är bra att vi är borta från den debatt som vi förde i vissa situationer och partier när jag kom till riksdagen 1982 om att vi skulle börja diskutera en arbetstidsförkortning för att klara sysselsättningen.

Till Börje Hörnlund vill jag bara säga att vi hoppas att vi skall klara av politiken – och det har han full förtröstan för – och att vi får ett stöd från centerpartiet i de fortsatta stegen.

Frågan om småföretagens anställda har både Karl-Erik Persson och Börje Hörnlund berört. Det är ju bra att man redovisar det här, och så får vi väl skicka med protokollet till departementet också. Det är väl annars lämpligt att man skriver in i utskottets betänkande vad man egentligen vill när man gör sådana här uttalanden; när man begär ändringar i semesterlagen.

Anders Högmark har sympati för rehabiliteringspolitiken och den effekt som den kan ha. Det är ju bra att vi är överens om det. Har den debatten lett fram till något så är det bra.

När det gäller TCO:s synpunkter får jag återkomma.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Prot. 1989/90:90
21 mars 1990

*Den sjätte semester-
veckan, m.m.*

Anf. 16 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Hemma hos oss brukar vi tala om fladderkusar. Jag vet inte om Sten Östlund vet vad det betyder. Men socialdemokraterna är litet av fladderkusar när det gäller de här rättvisefrågorna.

Det är lätt att tala om rättvisa när det gäller stora kollektiv, men okänsligheten är ibland oroväckande stor när det gäller små grupper: några hundratals frisörer, några unga flickor som har svårt att komma in på arbetsmarknaden därför att de är i den mest fertila åldern och för samhällets och för egen skull tänker vara väldigt fertila, några hundratals lanthandlare och 20 000 animalieproducenter, som arbetar över 3 000 timmar och har 22 dagars ledighet. Jag tycker att det är litet synd. Om fanan är ren i stort skall den också vara det i smått.

Jag är litet förvånad. Det är kanske mycket lättare att gå till Karl-Erik Persson och prata. Det går att gå runt och prata med olika partier. Men det parti som brukar säga att det står för rättvisa glömmar så lätt de små grupperna. Det är synd.

Jag tror att Sten Östlund inte riktigt hinner ut till de små företagen och tala med frisörer och andra, som har låga inkomster och är hårt pressade av arbetsgivaravgifter, om hur de upplever att nästan ingen klarar sig. De unga flickorna vid dessa företag känner både en press som anställda och en press inför jobb.

Det här är viktiga saker. Att klara upp det här är egentligen den största praktiska jämställdhetsfrågan just nu. Tänk på det!

Anf. 17 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Sten Östlund säger att det bara var känslan för fair play som gjorde att man bordlade frågan om den förlängda semestern. Men jag skulle ändå vilja att han gav åtminstone något besked om huruvida det inte hade något samband med den dåvarande regeringens propä om att det här skulle ha ett samband med vad som hände på arbetsmarknaden i övrigt. Det frågetecknet kvarstår.

Sten Östlund säger att han är glad över att vi har en ensartad uppfattning om att man inte löser sysselsättningsproblem med en kortare arbetstid och att den frågan har kommit litet ur debatten, eftersom vi har en samstämmig uppfattning om vad som är riktigt. Detta instämmer jag i. Nu är ju problemet att det är just den låga sysselsättningen eller för få arbetade timmar som är bekymret. Det fattas arbetare och tjänstemän, och därför blir arbetslinjen svår att upprätthålla även där, detta delvis på grund av att vi har flaskhalsproblem men också därför att vi har ett för svagt utbud.

Här har ju nämnts flera saker som folkpartiet har hävdat vore angelägna när det gäller att stimulera till ett ökat arbetsutbud. Man har nämnt flyktingarna som en resurs som vi borde ta bättre till vara av ekonomiska skäl och, framför allt, av sociala och mänskliga skäl. På den punkten har ju regeringen varit väldigt senfärdig.

Sedan menar jag att vad vi behöver i dag när landets läge och ekonomi är

allvarligt utsatta, är inte teser om att vi skall ta mer ledigt – vi behöver faktiskt arbeta mer. Jag tror att den kris som inte minst regeringsföreträdare utmålar visar att det behövs fler aktiva insatser för att hävda just välfärden i det land som tidigare har varit mycket framgångsrikt när det gäller konkurrens, sysselsättning och sociala reformer. Men då gäller det att inte under tiden slösa bort våra möjligheter att fortsätta med en aktiv välfärdspolitik.

Anf. 18 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! På något sätt är det som om de ekonomiska realiteterna ändå trängs undan i diskussionen. Det är klart att det är svårt att säga att man kommer att förlora exakt si eller så många miljarder kronor. Det kan ju i och för sig innebära att man får en ökad produktivitet och att en och annan grupp får något ökad semester. Men det är väldigt farligt att börja resonera som så att det nästan inte finns något samband mellan tillgången på arbetskraft och vad vi kan producera i det här landet.

Jag måste fråga Sten Östlund: Skapar man på det här sättet ökade resurser till samhället i sin helhet, genom att minska utbudet av arbetskraft?

Förnekar Sten Östlund att det handlar om att 60 000 à 70 000 årsverken tas bort från den svenska arbetsmarknaden? Samtidigt säger finansministern att det allra största problemet är överhettningen på arbetsmarknaden, förorsakad av brist på yrkesutbildad arbetskraft i sina bästa år. Förnekar Sten Östlund att reformen, totalt genomförd, kostar i storleksordningen 2 % av BNP? Det innebär i stort sett att halva BNP-tillväxten de kommande tre åren tas i anspråk för att kunna klara den här ökade ledigheten.

Vi kan ha olika värderingar om vikten av detta, men vill Sten Östlund verifiera mina uppgifter? Eller har Sten Östlund andra siffror på vad reformen kostar? Mitt påstående är alltså att den kostar ungefär 5 miljarder per semesterdag och att den totalt genomförd kostar på årsbasis i storleksordningen 24–25 miljarder kronor, ca 2 % av BNP.

Det vore intressant att höra om utskottets talesman kan bekräfta de siffrorna, att de är riktiga. Om han tycker att de är felaktiga kanske han kan komma med vad han uppfattar som korrekta siffror.

Sten Östlund drar parallellen till Västtyskland – har västtyskarna råd så bör vi ha råd. Jag återkommer till vad jag sade i förra repliken: I en ekonomi som Västtysklands med utomordentligt hög tillväxt och låg inflation, en urstark ekonomi där man inte har några problem med vare sig handels- eller bytesbalansen, är det ganska rimligt att västtyska löntagare får ut en stegrad välfärd också i form av ökad ledighet.

Men i Sverige har vi en ökad tillväxt i storleksordningen 1,5 %, långt mindre än jämförbara industristater, och beviljar oss löneökningar som två-tre gånger överstiger vad kakan växer med. Att då samtidigt ta i anspråk halva tillväxten genom att förlänga semestertiden är något som vi moderater och folkpartister tvekar inför.

Jag tror sedan inte att människor väljer det ena eller andra jobbet på grund av att det ger den eller den ledigheten. Trivs människor med arbete, skapar man också intressanta uppgifter inför framtiden.

Anf. 19 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Sten Östlund säger nu att han skall skicka med protokollet till departementet. Jag tog faktiskt för givet att man i departementen läste alla protokoll från debatter som gäller deras verksamhetsområden. Men det är tydligt att vi inte skall ta någonting för givet, utan departementet skall uppmanas att läsa protokollen från de debatter som vi har här i kammaren om arbetsmarknadsutskottets betänkanden.

Sedan säger Sten Östlund att nu har han äntligen förstått vad jag menar med texten i reservationen. När han nu förstår vad jag menar, kanske vi kunde vara överens om den reservationen, så slipper vi att votera i den frågan.

Anf. 20 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Herr talman! Till det sista vill jag bara säga att departementen kanske läser protokollen, men det kostar så väldigt litet trycksvärta att i ett betänkande av det här slaget med några ord ge uttryck för hur man vill att frågan skall lösas. Men skulle man ha fått till de få orden och tagit i anspråk den lilla mängden trycksvärta, skulle man ha hamnat i en konflikt om vad de fem partierna egentligen begärde. Därför fick skrivningen stanna vid vad den var.

Vi har från socialdemokratiskt håll förståelse för problemen, och när Börje Hörnlund kallar oss socialdemokrater för fladderkusar tror jag att han skall vara litet försiktig med det. Det går att läsa i propositionen att socialdemokraterna har uppmärksammat problemet och hur vi ser på det. Det kanske finns skäl att sätta olika namn, och fladderkusar var ganska intressant, efter de förhandlingar som har förevarit kring detta betänkande. Jag skall ha det i åminnelse.

I förra repliken berörde jag TCO:s synpunkter som Anders G Högmark har fört fram. Låt mig där hålla med Börje Hörnlund, när han säger att golvet skall vara någorlunda lika för alla löntagare när det gäller semester och andra sådana förmåner. Det är möjligt att TCO har en annan uppfattning i den frågan än vad vi har i det socialdemokratiska partiet.

Jag erinrar om vad jag sade när jag inledde den här debatten, att jag har varit med sedan 40-talet och att de skillnader som då fanns mellan arbetare och tjänstemän var enorma. Vi har successivt arbetat bort dem, och vi skall hålla de skillnaderna så små som möjligt.

Trots att vi nu inför sex veckors semester kommer ändå väldigt många att ha ännu längre semester, sju veckor. Men det övervägande flertalet kommer att ha sex veckors semester, och det är så långt vi kan gå i nuvarande läge. Det hoppas jag kommer att räcka för framtiden.

Anna Horn af Rantzien vill minska arbetstiden mot sänkt lön. Miljöpartisterna träffar förmodligen helt andra väljare än jag gör när jag är ute. Tydligt har de också helt andra erfarenheter av de krav som ställs av medborgarna och de anställda än vad jag har från de arbetsplatser där jag genom min yrkesverksamhet har haft förmånen att få verka.

Anf. 21 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp) replik:

Herr talman! Jag har nyss försökt att peka på två svaga grupper i samhället och deras situation, kvinnornas och barnens. Nu tänker jag säga några ord om det som ligger oss så varmt om hjärtat, om miljön.

De underbara människor jag träffar ute, som Sten Östlund tydligen inte träffar, har fått ögonen öppna för vart vi är på väg i vårt samhälle med den nuvarande ekonomiska synen på en evig tillväxt. Den kortare arbetstiden möjliggör för oss alla att verkligen . . .

Anf. 22 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag erinrar om att replikrätten gällde Sten Östlunds replik.

Anf. 23 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp) replik:

Herr talman! Ja, just det. Det var Sten Östlund som nämnde miljöpartiets syn på den kortare generella arbetstiden. Jag vill bara säga att kortare arbetstid ger oss möjligheter att minska samhällets utlägg för en allt mer förstörd miljö. Det är något som även "ordinarie" ekonomer börjar fundera på. Jag har hört att den gröna ekonomin kommer in också i finansdepartementets tänkande.

Anf. 24 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN:

Herr talman! Jag begärde ordet efter att ha suttit och lyssnat till många inlägg i den här debatten. Jag har också hört många diskussioner även tidigare när det gäller just den sjätte semesterveckan och arbetsutbudet, en fråga som jag tycker behöver sättas in i sitt rätta sammanhang. Det rätta sammanhanget är till att börja med att inte fara med sådana felaktiga påståenden om vad som har hänt med arbetskraftsutbudet de senaste åren som jag tycker att både Elver Jonsson och Anders G Högmärk gör sig skyldiga till.

Elver Jonsson säger att utbudet av arbetskraft är för svagt, att vi jobbar för litet, att det är de för få arbetstimmar som är problemet. Då måste vi gå tillbaka och se vad som har hänt med arbetskraftsutbudet de senaste åren.

Regeringen har och kommer att fortsätta att ha utbudspolitik som ett av de viktigaste inslagen i den ekonomiska politiken. Så har det varit under hela 80-talet, och trots att Sverige i dag är ett land som har en unikt låg arbetslöshet, trots att Sverige har ett unikt högt arbetskraftsdeltagande – nära 87 % av alla arbetsföra deltar i arbetskraften – har vi de senaste två åren ökat arbetsutbudet, som Sten Östlund också nämnde, med 53 000 personer varje år.

Också antalet arbetstimmar ökar i Sverige. Både män och kvinnor men framför allt kvinnor har successivt från 70-talet och fram till i dag ökat sin arbetsinsats i det betalda arbetet. Egentligen är det kvinnorna och deras ökade utbud av arbetstimmar som har försörjt Sverige med den arbetskraft och den tillväxtökning som landet har haft ända sedan 70-talet och framåt. Under 80-talet och till nu har utbudet ökat med 240 000 personer eller nära 400 000 heltidsjobb. Det är vad som faktiskt har hänt.

Antalet arbetade timmar fortsätter att öka trots att antalet är så högt som det är. Det är något som vi måste ha klart för oss. Grundproblemet i den

svenska ekonomin är alltså inte att vi skulle jobba för litet, utan att produktiviteten är för låg.

Under det senaste året har det ökade antalet arbetstimmar och de ökade arbetsinsatserna i landet stått för 70 % av BNP-ökningen. Den höjda produktiviteten däremot har stått för den mindre delen av BNP-ökningen. Förhållandet var det omvända på 1970-talet. Industrin kan i längden inte förlita sig på att utbudet av arbetskraft bara skall öka och öka. För att det skall kunna ske gäller det att komma åt grundproblemen i ekonomin och näringslivet. Det är viktigt att ha detta klart för sig. Det svenska folket jobbar mycket och bidrar till stor del till tillväxten och välfärden i landet. Folket har tagit sitt ansvar.

Vad handlar då utbudspolitikerna om? Jo, den handlar om att det finns grupper i samhället som både kan och vill arbeta mer. Det är den frågan som regeringen nu ägnar så mycken möda åt. Det var också dessa grupper av människor som Anna Horn af Rantzien nämnde. Det rör sig exempelvis om flyktingar på förläggningar som har arbetstillstånd och inget hellre vill än att försörja sig själva. Det handlar också om förtidspensionerade, ofta män i 60–64-årsåldern, som vill delta i arbetslivet med de förutsättningar de har. Det skall de nu få möjlighet att göra. Vi inför exempelvis möjlighet till lönebidrag för förtidspensionerade så att de med sina förutsättningar kan medverka i arbetslivet.

Det handlar också, Anna Horn af Rantzien, om de 150 000 deltidsarbetslösa kvinnor som vill utöka sin arbetstid men av olika skäl inte får göra det hos sin arbetsgivare. Utbudspolitikerna handlar således också om rättvisa. Alla skall ha möjlighet att delta i arbetslivet med utgångspunkt i sina förutsättningar.

Varför vill vi då förlänga semestern och nu ta första steget mot en sjätte semestervecka? Börje Hörnlund uttryckte på ett mycket bra sätt vad det i grunden handlar om. Till att börja med är det inte alla som får en utökad semester, utan det är de knappt 50 % yrkesarbetande som i dag inte har sex veckors semester. Vilka är dessa? Jo, i stort sett är det de människor som har de tyngsta jobben, de lägsta lönerna och stressigaste arbetsuppgifterna. De har alltså för närvarande den kortaste semestern. I de delar av industrin där de är sysselsatta har man också svårast att rekrytera och behålla folk. Vi skall alltså se ett någorlunda rättvist förhållande mellan olika löntagargrupper på arbetsmarknaden som ett sätt att kunna öka arbetskraftsutbudet och som ett sätt att öka möjligheterna att kunna behålla och rekrytera folk till de tyngsta och mest slitsamma arbetsuppgifterna.

Till detta hör också det Börje Hörnlund i sammanhanget sade om Arbetslivsfonden och de åtgärder som ytterligare kan vidtas för att förändra arbetsmiljön och göra att människor fortare ges möjligheter att komma tillbaka till arbetslivet. Det handlar således både om rättvisa mellan olika grupper och rättvisa för dem som utför de tyngsta och mest slitsamma jobben. Dessa människor har de kortaste ledigheterna, medan de som har de fysiskt sett lättaste och kanske mest intressanta och engagerande arbetsuppgifterna har de bästa arbetsvillkoren och de längsta ledigheterna. Skall det vara på det viset? Det tycker inte vi socialdemokrater.

Anders G Högmark säger att vi måste respektera olikheter och att lagstif-

tare inte skall lägga sig i dessa frågor. Jo, ibland måste de göra det. Den borgerliga regeringen lagstiftade ju om den femte semesterveckan av precis samma skäl som den socialdemokratiska regeringen i dag vill lagstifta om en sjätte semestervecka.

Anders G Högmark säger att man klarar av att ge människor i Västtyskland en sjätte semestervecka, därför att man där har en så stark ekonomi. Moderaterna nämner alltid den starka ekonomin och den låga inflationen i Västtyskland men glömmer den tredje delen i sammanhanget, nämligen den höga arbetslösheten där. Den har varit och är medlet ute i Europa för att klara andra delar i ekonomin. Vi i Sverige säger att alla skall delta i arbetslivet. Det är därför som vi har en så låg arbetslöshet. Vi vill skapa rättvisa för alla människor, och därför tar vi nu ett första steg mot en sjätte semestervecka.

Många har talat om flexibilitet i fråga om arbetstiden, och det vill också jag nämna som en viktig sak. Visst behövs en högre grad av flexibilitet, inte minst för kvinnornas skull. Det skall inte bara vara tjänstemän, med betoning på män, som har flexibla arbetstider och möjligheter att anpassa sin arbetstid efter vad som passar dem själva.

Låt mig nämna att arbetstidskommittén har lagt fram ett förslag om möjligheter att använda den arbetstidsförkortning som den sjätte semesterveckan utgör på det sätt som bäst passar den enskilde. Det förslaget är ute på remiss, och remisstiden går ut i slutet av mars. När den förlängda semestern börjar gälla nästa år – nu beslutar vi om intjänandetidens början – hoppas jag kunna lägga fram ett förslag om hur människor själva skall kunna bestämma hur den utökade ledigheten skall användas. Det tror jag är viktigt, inte minst för kvinnorna. De förslag som kommer att läggas fram utgör också ett led i frågan om de utökade möjligheterna att arbeta under några semesterdagar liksom de utökade möjligheterna att spara semesterdagar.

Det här betyder mycket för den enskilde, företagen, näringslivet och för samhället i stort. En sparad semesterdag motsvarar 20 000 människor i arbete. Vi vet att det finns önskemål och krav på att mer fritt kunna spara och utnyttja semestern. Jag tycker att det är viktigt att vi också ger människor den möjligheten.

Sätt in semesterfrågan i sitt rätta sammanhang och erkänn att utbudspolitiken har varit oerhört framgångsrik de senaste åren. Erkänn också att vi inte alltid kommer att ha en låg arbetslöshet om vi inte kämpar för den varje dag och i varje beslut som vi fattar här. Erkänn att arbetskraftstalet är mycket högt i Sverige, men att det fortfarande finns grupper som bör få komma ut på arbetsmarknaden därför att de själva vill det.

Anders G Högmark frågar om ökad ledighet är det rätta sättet att lösa de ekonomiska problemen. Att ge människor möjlighet att arbeta under de villkor de själva väljer är ett sätt att bidra till att lösa de ekonomiska problemen. Att åstadkomma största möjliga rättvisa i grundvillkoren mellan löntagargrupper är också ett sätt att bidra till att lösa de ekonomiska problemen. Men utbudspolitiken kan inte för all framtid bidra till att klara industrins problem, om vi inte också löser problemen med produktiviteten och de faktorer som styr den. Det är vad regeringens ekonomiska politik i dag handlar om.

Anf. 25 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Arbetsmarknadsministern läste i sympatisk ton upp sitt införande, men gjorde det så snabbt, som en utantilläxa, att det var nått och jämnt som jag i slutfasen uppfattade att hon sade att utbudspolitiken har varit framgångsrik. Det lät något ödesmättat.

Hon uppmanade oss vidare att sätta in utbudspolitiken i sitt rätta sammanhang. Det är rimligt att göra detta. Samtidigt säger hon att semestern av rättviseskäl skall utökas. Även på den punkten kan jag instämma; det är bra med ökad rättvisa. Men arbetsmarknadsministern säger också att arbetstagnarna, när de tar längre semester, skall hitta på stimulanser, så att de inte tar längre semester! Under den femte och sjätte semesterveckan bör de arbeta mer än vad som hittills har varit fallet. Det låter litet konstigt.

Vilka är det då som skall arbeta? Det vore intressant att få veta. De människor som arbetar i yrken som ur produktivitetssynpunkt är de mest strategiska är kanske de människor som av andra skäl skulle behöva längst ledighet.

Nu säger Mona Sahlin att vi i detta land inte arbetar för litet. Vad är det då som gör att regeringen är så bekymrad? Gång på gång återkommer man i sina dokument till frågan om hur arbetsutbudet skall kunna ökas. Visst har vi i detta land en låg arbetslöshet. Ätminstone är den öppna arbetslösheten låg internationellt sett. Men det är ingen överraskning för någon att regeringens företrädare varnar för en explosion som kan ske på arbetsmarknaden om vi inte ser upp. Det tyder på att vi lever farligt.

Vidare vill arbetsmarknadsministern ha fler i arbete och pekar på en del kategorier. Jag tycker att det är bra, men det är inte länge sedan Mona Sahlin här röstade mot förslag om att fler arbetshandikappade skulle få möjligheter till arbete. När det gäller frågan om flyktingars möjligheter till arbete kan man inte anklaga socialdemokraterna för att vara pådrivande. Därvidlag återstår oerhört mycket att göra. Jag vill inte förmena annat än att vår nya arbetsmarknadsminister är besjälad av ambitionen att komma längre, men jag tror att det är viktigt att säga att det inte är bra med en sådan tingens ordning som vi haft beträffande flyktingars möjligheter att snabbt komma i arbete. Jag vill därför upprepa att det är konstigt när man dels säger att vi skall ha mera ledighet, dels samtidigt säger till dem som det gäller att de måste gå in och arbeta, eftersom läget är kritiskt.

Anf. 26 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Mona Sahlin säger att vi skall sätta in diskussionen i ett vidare perspektiv, och det är också vad jag och flera med mig har försökt att göra. Vi gör det mot bakgrunden av den ekonomiska kris som landets finansminister säger att vi befinner oss i och mot bakgrund av att vi måste komma till rätta med de överhettningstendenser på arbetsmarknaden som är ett av huvudproblemen.

Mona Sahlin underkänner vidare min beskrivning av utbudssituationen. Jag beskrev dock inte alls någon utbudssituation annat än i så måtto att jag sade effekten av ett införande av den sjätte semesterveckan ligger i storleksordningen 60 000–70 000 årsarbetsinsatser. Mona Sahlin talade t.o.m. om ända upp till 100 000 årsarbetsinsatser.

Jag vet att man har ökat utbudet av arbetskraft och att kvinnorna svarat för merparten av detta under de gångna åren. Mona Sahlin säger att problemet inte är att vi arbetar för litet utan att produktiviteten och produktivitetsutvecklingen är för låga. Jag delar den uppfattningen, men om man skall åtgärda detta på något sätt inom enskild och offentlig sektor, räcker det inte med verbala tirader, utan man måste också göra någonting konkret. Industrin står inför en säkerligen mycket kraftig omstrukturering med följder av en mängd olika slag.

Även den stora offentliga sektorn, som har uppvisat en produktivitetsutveckling i storleksordningen någon enstaka procent – ibland har det varit tveksamt om den ens nått dit – står inför en väldig utmaning. Jag vill ställa en fråga till Mona Sahlin. Det här är ju egentligen en våldsamt kritik mot hur den offentliga sektorn sköts. Det innebär också att hon ger moderata samlingspartiet rätt i vårt påstående att den offentliga sektorn har en så dålig produktivitetsutveckling att vissa delar av den radikalt bör omprövas. I annat fall skulle all förbättring av produktivitetsutvecklingen ske inom den enskilda sektorn med mycket hårda krav på omstrukturering.

Elver Jonsson var inne på frågan om det dubbla budskapet, dvs. att vi gärna formellt skall öka semesterns längd, men samtidigt skall uttrycka en förhoppning om att människor inte utnyttjar den utan i stället jobbar under de femte och sjätte semesterveckorna. Under sådana förhållanden kan vi ju lagstifta om ytterligare en eller två veckors semester, samtidigt som vi säger att den helst inte skall tas ut, så att semestern i själva verket omfattar ett mindre antal veckor.

Frågan är nu vad Mona Sahlin önskar; är det utökad ledighet eller är det helt enkelt infriade och lagstiftade utfästelser – inte löften och målsättningar utan utfästelser – med samtidigt uttryckta förhoppningar om att de berörda människorna skall arbeta under de femte och sjätte semesterveckorna? Först då kan vi nämligen driva den utbudspolitik som finansministern anser nödvändig för att klara landets ekonomi. Det är en mycket intressant frågeställning. Önskar man att semestern tas ut i form av ledighet, eller vill man helst se till att människor struntar i att vara lediga under de femte och sjätte semesterveckorna och arbetar i stället? Det senare gäller framför allt inom den offentliga sektorn, där man har upp till sju veckors semesterledighet.

Anf. 27 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Jag vill ta upp bara en enda sak med arbetsmarknadsministern. Hon talade nyss från denna talarstol om behov av att få in förtidspensionerade i arbete, av att ge de deltidsarbetslösa full sysselsättning osv. Man måste dock i det sammanhanget lägga märke till att det råder starka regionala variationer. Vi har många deltidsarbetslösa, många i arbetsmarknadsåtgärder, många helt arbetslösa och ett lågt arbetskraftstal för både män och kvinnor. Alla dessa företeelser uppträder inom samma regioner. Skall man lyckas med de av Mona Sahlin uppräknade åtgärderna, måste man ha en mycket stark regionalpolitik.

Jag vill uppmana arbetsmarknadsministern, som har det övergripande ansvaret, att låta partikamraterna i arbetsmarknadsutskottet, i trafikutskottet och i utbildningsutskottet, där det under våren kommer att behandlas stora

förslag som har att göra med landets utveckling i stort, bidra till att förbättra regeringens förslag. Vi måste ha en bättre regionalpolitik för att klara allt det goda som arbetsmarknadsministern talar om.

Anf. 28 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Mona Sahlin för fram tankegångar om ett konjunkturnpassat semesteruttag. Jag tycker att det är en oroväckande tanke att man under de former som gäller i dag skall börja arbeta under den femte och den sjätte semesterveckan. I dag är det ju arbetsgivaren som bestämmer semesteruttaget, och arbetstagaren har ingen möjlighet till påverkan. Så förblir det också, om man inte försöker ändra lagstiftningen så, att arbetstagaren får en rätt att själv bestämma när semestern skall tas ut.

Jag tycker över huvud taget inte att man skall tumma på semesteruttaget. Syftet med semestern var ju från början att arbetstagarna skulle få möjlighet till vila och rekreation. Vilka grupper blir det då som kommer att välja bort semestern? Jag tror inte att det blir de höglönade, utan jag tror fortfarande att det blir de låglönade som kommer att gör det.

Mona Sahlin sade att många vill arbeta under semestern. Jag tycker att man borde ställa frågan till dem som vill arbeta under semestern varför de vill göra det. Kan det inte vara så att man inte har någon ekonomisk möjlighet till en meningsfull semester och att det är därför som man vill arbeta, dvs. att man tycker att det är meningslöst att gå hemma utan att ha någonting att göra? Det borde i stället skapas ekonomiska möjligheter för dessa människor att få en riktig semester.

Flera förbund inom LO har drivit tanken på en trettonde månadslön som en möjlighet till en meningsfull semester. Med tanke på de förhållanden som råder i dag skulle man också kunna tänka sig att arbetstagarna kunde få rätten att bestämma över uttaget av den del av semestern som icke är semesterens huvuddel. Den rätten finns inte i dag.

Anf. 29 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp) replik:

Herr talman! Mona Sahlin vill att vi skall sätta in den sjätte semesterveckan i sitt rätta sammanhang, och det har flera av oss också försökt att göra. Hon appellerade vidare till mig angående de deltidsarbetande kvinnor som vill ut i fulltidsarbete. Jag tror dock inte att Mona Sahlin har lyssnat färdigt på den punkten. Man måste fråga många av de kvinnor som vill ha arbete utöver sitt deltidsarbete varför de önskar detta. Då svarar de ofta: Jag behöver det därför att vi har lån på huset, därför att vi har höga skatter eller helt enkelt därför att det är dyrt att leva. Då får alltså kvinnorna ytterligare en arbetsbörda utöver de stora arbeten de utför hemmavid.

Här måste vi återigen se på vad bruttonationalprodukten innebär. Den är ett utomordentligt dåligt instrument att mäta välfärd och livskvalitet, eftersom det i bruttonationalprodukten inräknas som mycket av negativ art. Där- emot är kvinnornas arbete hemma verkligen något som höjer livskvalitet och välfärd, både för de gamla och för barnen, för hela familjen.

Anf. 30 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN:

Herr talman! Det vi i dag diskuterar är förlängningen av semestern, det första steget mot den sjätte semesterveckan. Vi får anledning att, förhopp-

ningsvis många gånger, återkomma till den större diskussionen om arbetstidsfrågorna. Jag är väl medveten om att inte minst många kvinnor har de problem som Anna Horn af Rantzien talar om nu. Däremot är det så att en förlängning av semestern och en ökad rättvisa mellan låginkomsttagar- och höginkomsttagargrupper och en större flexibilitet i användningen av den nya lediga tiden enbart kommer att gynna kvinnorna och stärka deras situation på arbetsmarknaden.

När jag säger att utbudspolitiken, som självfallet har sin roll i den här debatten, har varit framgångsrik ligger det inget hotfullt i det. Det är bara ett konstaterande av att vi har varit mycket framgångsrika och att det svenska folket har varit otroligt framgångsrikt när det gäller att öka arbetsinsatsen i tider när detta verkligen har behövts. Det har man gjort, och det kommer man att fortsätta att göra.

Utbudspolitiken kommer alltid att vara ett viktigt instrument för oss socialdemokrater i den ekonomiska politiken. Vi har fortfarande grupper som både kan och vill arbeta mer för att öka vår produktion, och det vill vi att de skall få göra. Jag bara förde in i diskussionen att produktiviteten måste bli bättre för att vi skall klara de grundläggande problemen i ekonomin.

Om Elver Jonsson tycker att det är bra med ökad rättvisa när det gäller semestern, kan han i dag rösta för det. Det är nämligen den saken vi diskuterar i dag och skall rösta om. Kan man öka ledigheten och samtidigt säga att folk skall arbeta mer? Om riksdagen i dag antar regeringens förslag, får vi en ökad rättvisa i fråga om ledighetens längd. De argument som anfördes när man införde den femte semesterveckan är lika giltiga i dag. Det är viktigt att de grundläggande tryggheterna i systemet på arbetsmarknaden är någorlunda lika för olika grupper. Vi tar nu ett steg för att förstärka jämlikheten när vi fattar detta beslut om semestern. Det är inte så att alla får en utökad ledighet, utan det är de grupper som har de sämsta semestervillkoren. Det är för dessa vi vill höja ribban.

Därutöver behöver vi en diskussion huruvida det går att öka möjligheterna att jobba under semestern eller att spara semester under andra former än vad som i dag är möjligt. Det skall vi diskutera med parterna på fredag. De förslag vi då skall diskutera är i första hand tidsbegränsade. Tanken har varit och är fortfarande att det gäller de närmaste åren. Vad debatten i dag handlar om är ökad rättvisa när det gäller semesterns längd.

Jag har i dag inte hört någonting som fått mig att inse att detta är fel. Jag hör till de, måhända i många borgerligas ögon naiva personer som tror att ju större rättvisa vi har mellan grupper, desto större inflytande får den enskilde individen. Ju större rättigheter vi kan tillföra de svagaste grupperna på arbetsmarknaden, desto mer kommer dessa att kunna delta i arbetet för att höja produktiviteten. Jag tror nämligen att inflytande, rättvisa och rättigheter hör samman med våra möjligheter att bäst utnyttja folks vilja till arbete. Detta är vår nations största tillgång, och det är i det sammanhanget som utbudspolitiken och frågan om rättvisa villkor kommer in.

Anf. 31 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Arbetsmarknadsministern säger att vi skall återkomma till arbetstidsfrågorna. Jag tror att detta är bra inte minst av psykologiska skäl.

Arbetsmarknadsministern hade så kloka tankar i den utredning hon ledde, men dessa visade sig sedan delvis stå i strid med vad regeringen kom att föreslå. Jag tror därför att det är bra att det rinner litet vatten under broarna.

Jag hoppas att arbetsmarknadsministern tar stor hänsyn till det arbetsmarknadsutskottet skriver i sitt betänkande nr 21 om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag när det gäller småföretagens semesterproblematik. Vi hoppas här på ett snabbt och bra förslag.

Arbetsmarknadsministern säger att svenska folket har varit framgångsrikt. Det är helt riktigt. Problemet är att svenska folket nu inte längre är det. Vi har nu en fallande kurva i förhållande till med oss jämförbara länder. Det är ett skäl till att vi har sagt att utbudspolitikerna måste stimuleras på ett helt annat sätt än tidigare. Vi anser därför att det inte är rimligt att föreslå en förlängning av semestern, samtidigt som regeringen säger sig vara oroad över de effekter detta får på tillgången på arbetskraft. Jag kan därför inte med bästa vilja i världen, fru statsråd, rösta för majoritetsförslaget i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 10. Vi är även i det avseendet tvingade att rätta mun efter matsäcken.

Sedan ett par synpunkter på frågan om utbudsstimuleringen. Från folkpartiets sida har vi sagt att ett av de viktigaste inslagen här är skattereformen. Regeringen har nu sagt att skattereformen ligger fast i sin uppläggning. Det är positivt, men vi behöver också en aktiv regionalpolitik och en förbättrad och förstärkt arbetsmarknadsutbildning. Vi har redan sagt att det är viktigt att pensionärens samt flyktingars och invandrades möjligheter att göra arbetsinsatser blir större. Vi anser att det på det området i alltför stor utsträckning har saknats konkreta förslag. Men vi har ju, herr talman, fått en ny arbetsmarknadsminister. Jag är mycket förhoppningsfull och tror att det skall komma bra förslag från henne.

Återigen: Jag tror att det är viktigt att vi samfällt ser till att man inte glömer de svagaste på arbetsmarknaden – dessa är sällan de röststarkaste.

Anf. 32 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Jag tror att diskussionen under de senaste minuterna tillfört oss en dimension, som kanske inte riktigt funnits hos socialdemokraterna i utskottet. Vad arbetsmarknadsministern antytt är den gigantiska flexibiliteten. Karl-Erik Persson kom i sitt inlägg in på detta när han talade om konjunktur- och årsanpassad arbetstid.

Låt oss gärna för att infria utfästelsen om rättvisa öka semestern till sex veckor. Då har vi den dimensionen av regerandet klar. Men sedan måste man klara den dimension som regeringens finansminister efterlyser, nämligen utbudsdimensionen. Vi måste också ha mer arbetskraft. Här förväntar vi oss att parterna efter samtalen på fredag är beredda att arbeta under den femte och sjätte semesterveckan i större utsträckning än man i dag gör under den femte semesterveckan, framför allt då under den sjätte semesterveckan som tillkommer för att rättviseaspekten skall tillgodoses.

Jag utgår från att detta blir ett väldigt fint system med total flexibilitet. Skall vi klara förlängningen av den lagstadgade semestern med en sjätte semestervecka, förväntar sig arbetsmarknadsministern att parterna är välviljigt inställda till att arbeta under den femte och sjätte semesterveckan, i varje

fall i betydligt större utsträckning än man hittills gjort under den femte semesterveckan. Jag kan känna stor sympati för tanken på en ökad flexibilitet, men jag tror inte att alla som lyssnat på resonemanget om rättvisedimensionen har förstått att det är genom att arbeta mer under den femte och sjätte semesterveckan som man skall få råd att klara den sjätte. Det är en intressant aspekt, och den visar i och för sig på mångfalden i regeringens konst i vad gäller att både kunna erbjuda rättvisa och kunna erbjuda utbudsaspekten. Det skall bli mycket intressant att se om detta upplevs som ett sviket vallöfte.

Jag delar uppfattningen att arbetslinjen är utomordentligt bra och att den måste tillskapas. Arbetslinjen innebär att vi kan få ut fler människor i arbete och givetvis att vi ser till att dessa människor arbetar på ett produktivt sätt. Detta är avgörande för om vi skall kunna ha råd med det ena och det andra.

Arbetsmarknadsministern avstod från att svara på hur man kraftigt skulle öka produktiviteten inom den offentliga sektorn och vilka effekter en kraftig omstrukturering inom industrin skulle få. Arbetsmarknadsministern kräver i princip i dag att den offentliga produktiviteten och effektiviteten samt produktiviteten inom den enskilda sektorn måste öka om vi skall klara oss i framtiden.

Herr talman! Det är genom arbetslinjen, genom mer arbete, sparande och rimliga skatter, som man ökar välbefindandet, inte genom att satsa på ledighet.

Anf. 33. Arbetsmarknadsminister MONA SÄLLIN:

Herr talman! Både moderater och folkpartister har flera gånger sagt: Låt oss gärna öka rättvisan. De har också många gånger betonat hur viktigt det är att vi har rättvisa mellan grupper. Det är ett beslut om just detta som vi – ursäkta, jag menar *ni*; jag har lämnat riksdagen – förhoppningsvis i dag skall fatta.

Vad regeringen dessutom diskuterar med parterna är hur man skall kunna skapa möjligheter för människor att arbeta under viss del av semestern och hur man skall kunna öka möjligheterna att stimulera människor till att spara delar av sin semester. Detta är viktigt i dag, och det är också viktigt för flexibiliteten.

Jag, liksom många andra, är dessutom beredd att gå vidare när det gäller att öka möjligheterna att ha flexibla arbetstider. Detta är en diskussion som kommer upp senare, och jag hoppas kunna återkomma till kammaren i samband med den diskussionen.

Slutligen vill jag till Elver Jonsson säga att arbetsmarknadsdepartementet självfallet alltid tar hänsyn till både vad utskottet skriver och vad riksdagen beslutar.

Anf. 34 GÖRAN ENGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag skall säga några ord om den motion, A712, som jag tillsammans med Lars Ahlström har väckt, och bakom vilken en kanske oväntad majoritet i arbetsmarknadsutskottet har ställt sig. Vi har också i dag fått höra att denna motion har tvingat Sten Östlund att ta sig för pannan. Sten Östlund skulle enligt min mening emellertid inte ha behövt ta sig för pannan med anledning av motionen eller den skrivning som finns i betänkandet.

Jag skall kort säga något om bakgrunden till motionen och våra motiv för att väcka den. Vi har uppmärksammat och blivit uppmärksammade på att småföretag kan komma i en mycket besvärlig ekonomisk situation genom den lagstiftning som finns beträffande semesterlönen och semesterlönegrundande frånvaro.

Om man har som politisk målsättning att försöka främja småföretagens situation i svenskt näringsliv och om man ser just småföretagen som en kraft som kan bidra till att forma ett ännu starkare Sverige, då tror jag att man måste gripa sig an med att förändra de lagar och det regelverk som småföretagarna själva upplever som en klar begränsning.

Det får inte vara så, som min namne Engström i regeringen har uttryckt sig, att "det timrade huset" – dvs. det välfärdssystem vi har byggt upp – är så väl timrat att man inte kan tänka sig att göra den minsta förändring även om en sådan skulle leda till en bättre utveckling.

Jag menar att även socialdemokraterna i dag måste inse att en lagstiftning som lades fast för 10, 15 eller kanske 20 år sedan kan behöva revideras på vissa punkter. I detta sammanhang tycker jag nog att behandlingen i utskottet har visat på en betänklig frånvaro av realism när det gäller synen på dessa ting. Socialdemokraterna har ställt sig kallsinniga även till ett så pass hovsamt förslag och en sådan skrivning i betänkandet som det har uppstått majoritet för. Det har också i dagens debatt visat sig att socialdemokraterna fullföljer denna linje. Det är naturligtvis ett framsteg att representanter från alla övriga partier i utskottet har sett detta som ett problem som man vill åtgärda så snabbt som möjligt.

Detta gäller alltså semesterlagen. Jag skall ta ett exempel ur vardagen som kanske tydliggör vad det är fråga om. Tag som exempel ett frisörföretag, en bransch där 90 % av de anställda är kvinnor, ofta i fertil ålder. Företaget har 18 anställda, vilket är mer än i normalfallet. 1989 var fyra av de anställda föräldralediga, och man vet att ytterligare tre personer kommer att vara lediga av samma orsak under 1990. Detta ger företaget en kostnad på 19 600 kr. per person, eller totalt 78 400 kr.

Låt oss sedan se på situationen i ett ännu mindre företag, vilket kanske är vanligare, med en, två eller tre anställda. Man kan så tänka sig att företagaren själv blir sjuk – detta inträffar ju ibland – samtidigt med sina anställda. Jag tror att var och en förstår att detta småföretag då blir utsatt för en mycket stor ekonomisk belastning och att man inte kan hantera detta hur som helst.

Detta problem kan ställas på sin spets i näringar och branscher där det råder en utomordentligt stark konkurrens och där man inte kan höja priserna för att kompensera sig vid sådana här situationer. Det kan vara fråga om ett litet elföretag. Jag har fått uppgifter om ett sådant företag där en anställd har blivit klassad som arbetsskadad. Skadan kom sig av orsaker som stod utanför företagets påverkan, det var nämligen här fråga om en allergi. Den anställde kommer inte tillbaka till företaget, men genom den lagstiftning som finns i dag kan vederbörande nu faktiskt få en lön som är högre än hans ordinarie arbetslön. Detta blir möjligt genom den konstruktion med både sjukpenning och ersättning från semesterlönekassa som i dag finns. Ofta har dessa företag inte heller någon möjlighet att ta in ersättare under sjukdomsperioder.

Detta är två exempel som kan belysa problematiken. Nuvarande regler kan alltså medföra stora ekonomiska påfrestningar för småföretagen.

Vi har dessutom i motionen och i utskottet lyft fram vad detta innebär i speciellt kvinnodominerade branscher; frisörföretag är ju, som nämnts, en sådan. Det kan då blir svårare för unga kvinnor att få jobb än vad som eljest skulle ha varit fallet.

Man kan naturligtvis vifta bort detta problem genom att hänvisa till den höga totala sysselsättningen i landet. Jag tror ändå att var och en vet att det finns en ganska stor lokal variation när det gäller sysselsättningen. Under lång tid fram till nu har just unga kvinnor haft en sämre möjlighet att göra sitt inträde på arbetsmarknaden. Detta är en orsak till den situation som vi nu vill försöka råda bot på. Dessutom vill vi, som jag har nämnt, försöka uppnå rättvisa för de små företagen.

Av socialdemokraternas reservation till betänkandet framgår att socialdemokraterna inser hur problembilden ser ut. De lovar att utreda frågan, och frågan har också utretts i flera omgångar tidigare. Departementet har lovat detsamma, och av direktiven framgår – vilket också har uppfattats som ett löfte – att det skall ske förändringar. Motsättningen i dag ligger snarast i att vi dels vill gå fram snabbare, dels vill att utskottet skall ålägga regeringen att komma med förslag.

Mot bakgrund av fakta kan man konstatera att detta inte är någon ny fråga. Vi väckte också en likadan motion i fjol. Jag vet att småföretagens organisationer i kontakter med berörda departement under ganska lång tid har blivit utlovade en översyn och en förändring. Ingenting har skett, och detta är enligt min mening ett av de starkaste argumenten till att även socialdemokraterna i utskottet borde vara beredda att skynda på hanteringen av frågan. Ingenting har skett tidigare, och nu vill man från socialdemokratiskt håll ytterligare fördröja hanteringen. Det borde ha gått att enas på den här punkten. Jag förstår faktiskt inte varför så inte skett.

Sten Östlund försökte skjuta in en kil, framför allt mellan vpk och övriga oppositionspartier, genom att säga att det skulle bli sämre för de anställda med den skrivning som jag nu hoppas får majoritet i kammaren. Det är icke vad vi motionärer syftar till, och det är icke vad övriga partier som bildar majoritet i utskottet syftar till. Vi begär förslag ifrån regeringen. I det avscendet litar vi på – i likhet med vad Karl-Erik Persson sade tidigare under debatten – att regeringen kommer med ett klokt förslag. Jag har svårt att förstå varför inte socialdemokraterna har samma tillit till regeringen.

”Utskottet anser att av såväl jämställdhets- som rättviseskäl bör semesterlagens regler om semesterlönegrundande frånvaro ses över i syfte att undanröja de betydande negativa ekonomiska konsekvenser dessa regler har för små företag med få anställda. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med förslag till förändring av reglerna för semestergrundande frånvaro.” Så lyder i citat utskottets sammanfattande omdöme om motionen. Hur man därav kan dra slutsatsen att vi vill ha en försämring för de anställda överstiger min fattningsförmåga. Detta kanske Sten Östlund kan förklara i slutet av debatten. Jag tror att man här hade ett taktiskt syfte gentemot vpk.

Vi menar att det är rimligt att den som betalar ersättning under semester-

grundande frånvaro även ansvarar för motsvarande semesterlön och att reformen bör ges den inriktningen.

Herr talman! Detta är i stort motiven bakom motionen, och jag har försökt att med några exempel ur vardagen redogöra för de konsekvenser som nuvarande lagstiftning kan få. Den debatt som förts här tidigare i dag om problematiken semester kontra utbudspolitik har varit intressant. Jag lyssnade med uppmärksamhet till arbetsmarknadsministerns inlägg. Jag vill avslutningsvis komma med en kommentar till detta som anknyter till vår motion.

Att så många kvinnor i dag har sysselsättning är främst en följd av den höga totala efterfrågan i svensk ekonomi och ytterst en följd av högkonjunkturen. Om man granskar vad regeringen har gjort specifikt på det här området, dvs. utbudspolitiken, är det egentligen mycket litet man kan finna utöver vad som har gällt tidigare under lång tid. Inom regionalpolitiken, som Börje Hörnlund tog upp, väntar vi på nya förslag. Här har samma regler gällt som tidigare. Regeringens insatser i fråga om barnomsorgen, och där är det verkligen fråga om utbudspolitik, är snarast sorgliga. Där har regeringen varit ett hinder för alternativ som bevisligen skulle ha verkat i utbudsstimulerande riktning.

När det gäller flyktingpolitiken, som är ett annat angeläget område, har heller inte mycket hänt för att skynda på en hantering som nästan alla i dag anser är för långsam och byråkratisk. När det gäller skatterna, ett annat viktigt område, har regeringen hittills varit den stora motståndaren till sänkt skatt på arbetsinkomster. Här har man ändrat uppfattning och hamnat på den linje som man i dag har och talar för, nämligen en utbudsreform. Man har fördröjt ett antal utbudsstimulerande reformer, det är den insats som gjorts under 80-talet.

När det gäller frågan om barnfamiljer, arbetstid och unga kvinnor har hög inflation och höga skatter lett till att många i dag tvingas att arbeta mer än vad de egentligen skulle önska under den period som barnen är små. Det har man blivit tvingad till på grund av en ekonomisk press gentemot barnfamiljerna. Det är i den delen en felriktad utbudspolitik.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets skrivning i betänkande AU21 beträffande motion A712.

Anf. 35 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Herr talman! Jag har den största respekt för den motion som Göran Engström och min bäddkamrat Lars Ahlström har skrivit. De anvisar också i sitt yrkande hur det skulle kunna gå till. De yrkar "att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av semesterlagen att den som betalar ersättning under semestergrundande frånvaro även ansvarar för motsvarande semesterlön". Det finns alltså ett praktiskt förslag i motionen.

Detta återfinns inte i utskottsbetänkandet. Där säger man att: "— semesterlönegrundande frånvaro ses över i syfte att undanröja de betydande negativa ekonomiska konsekvenser dessa regler har för små företag med få anställda. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med förslag till förändring av reglerna för semestergrundande frånvaro". Punkt slut, inget mer.

Jag har respekt för att ni har sagt: Så här kan man göra. Jag är inte säker på att det är rätt att göra på det sättet. Det kanske kan finnas andra lösningar på problemet. Därför anser jag att den skrivning som finns såväl i propositionen som i vår reservation är lämplig.

Anf. 36 GÖRAN ENGSTRÖM (c) replik:

Herr talman! Av det citat ur utskottets text som Sten Östlund sätter punkt och slut efter framgår att det är en begäran riktad till regeringen. Regeringen måste snarast återkomma med förslag till förändring i den här riktningen. Vi har angett en väg i vårt yrkande i motionen. Men naturligtvis får vi när regeringen sedan kommer tillbaka granska detaljerna i detta.

Jag hyser en viss tillit till att förslaget i varje fall inte kommer att försämrå för de anställda och att det skall gå att hitta tekniska lösningar som gör det dragligare för småföretagen i de situationer i den praktiska vardagen som jag har visat ett par exempel på. Jag tror att det är där man måste börja när man vill reformera svenskt näringsliv.

Anf. 37 LARS AHLSTRÖM (m):

Herr talman! Målet för småföretagspolitiken är att få till stånd effektiva småföretag som kan lämna avgörande bidrag till den ekonomiska tillväxten. Småföretagen spelar en central roll för utvecklingen av marknadsekonomin och för dynamiken i näringslivet. Småföretagens flexibilitet och geografiska spridning är betydelsefull också för vår försörjningsberedskap inför kriser och krig.

Herr talman! Det är inte svårt att instämma i ovanstående som är hämtade från regeringens proposition 1989/90:80 Vissa näringspolitiska frågor. Det är emellertid angeläget att understryka att det inte räcker med enbart uppskattande ord. För det framtida välståndet är det nödvändigt att näringspolitiken utformas med hänsyn till de små företagens förutsättningar.

Semesterlagens regler om semesterlönegrundande frånvaro kan få helt orimliga konsekvenser för det enskilda företaget. Detta är främst fallet för mycket små kvinnodominerade branscher. Ur jämställdhetssynpunkt har nuvarande regler en särskilt negativ effekt då de kan medföra att småföretagaren av krasst ekonomiska skäl måste avstå från att anställa unga kvinnor.

Det är inte minst mot bakgrund av denna verklighet anmärkningsvärt att socialdemokraterna inte ens nu inser nödvändigheten av en förändring, och en snabb förändring. Ett införande av sex veckors semester kommer naturligtvis att ytterligare förvärra situationen.

Det är emellertid glädjande att notera att en majoritet av utskottet nu anser att semesterlagens regler om semesterlönegrundande frånvaro av såväl jämställdhets- som rättviseskäl bör ses över i syfte att undanröja de betydande negativa ekonomiska konsekvenser dessa regler har för små företag.

Herr talman! Detta innebär för min del tredje gången gillt. Jag väckte en motion i detta ärende 1988 och tillsammans med Göran Engström både förra året och i år.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande 21.

Anf. 38 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Ett dekret av Stig Malm blev till ett löfte i valrörelsen 1988 av regeringen Carlsson I. Detta är bakgrunden till förslaget om en sjätte semestervecka, som nu är föremål för debatt och beslut i riksdagen.

I andra sammanhang brukar det framhållas hur viktigt det är med ett bra beslutsunderlag. När det här förslaget lades fram, skedde det trots att både semesterkommitténs och arbetstidskommitténs betänkanden var ute på remiss, och frågan är därför inte beredd i vederbörlig ordning. Brådskan är anmärkningsvärd.

Vi är några centerkvinnor som anser att med en utökning av semestertiden skjuts förkortningen av den dagliga arbetstiden, eller veckoarbetstiden, ytterligare på framtiden. Det är något som vi inte kan acceptera. Därför yrkar vi avslag på regeringens förslag om en sjätte semestervecka.

Jag vill här nämna några väl kända fakta som rör kvinnornas situation på arbetsmarknaden. Allt fler kvinnor yrkesarbetar, och deras genomsnittliga arbetstid ökar oavbrutet. Dessutom svarar de för merparten av det oavlönade arbetet i hem och familj. Svenska kvinnor har en arbetsbörda som är bland de tyngsta internationellt sett.

Skillnaderna är stora mellan kvinnor och män när det gäller arbetstiderna. Ungefär hälften av alla kvinnor arbetar deltid, i genomsnitt 30 timmar i veckan. Av männen är det bara 5 % som arbetar deltid. Kvinnor förkortar således sin arbetstid till i genomsnitt sex timmar per dag och förlorar därmed inkomster. De gör det för att hinna och orka med både det betalda och det obetalda arbetet.

Kvinnor som inte kan klara sig på sextimmarlönen, exempelvis ensamföräldrar som också måste försörja barn, tvingas pressa sig till heltidsarbete. Dessa och andra med långa arbetsdagar och dålig arbetsmiljö drabbas ofta av arbetsskador. En undersökning visar att kvinnors sjukfrånvaro ökade med 50 % under 1980-talet, männens med enbart 15 %.

En förkortning av den dagliga arbetstiden är därför viktig ur både rättvis- och hälsosynpunkt. Förlängd semester är ett steg i helt fel riktning. Kvinnor får fortsätta att betala sin arbetstidsförkortning själva, deras kroppar slits ut i förtid och omänskliga krav leder till psykiska skador. Det behöver väl knappast sägas, att om mamma mår dåligt, mår också barnen dåligt.

Frågan om förkortad arbetsdag är ingalunda ny. Jag har tidigare hyst stor respekt för de socialdemokratiska kvinnornas mångåriga kamp för sextimmarsdagen. Men när de kommer i beslutsposition, då viker de sig. Som statsråd sviker de sin egen övertygelse. Jag måste också säga att det skorrar ytterligt falskt om de socialdemokratiska kvinnorna här i riksdagen den 21 mars röstar för den sjätte semesterveckan sedan de den 8 mars gick ut med budskapet om sextimmarsdag åt alla.

Den 8 mars sade vpk:s taleskvinna Maggi Mikaelsson under jämställdhetsdebatten att kvinnor vill ha sextimmarsdag men erbjuds två dagars semester. Vpk vill ha en annan politik som innebär en omfördelning av samhällets välstånd till de grupper som har låga löner, dålig arbetsmiljö och litet inflytande över sin arbetssituation.

Ett sådant klart uttalande måste givetvis innebära avslag på förslaget om den sjätte semesterveckan. I annat fall är det ett rent bedrägligt uttalande.

Prot. 1989/90:90
21 mars 1990

*Den sjätte semester-
veckan, m.m.*

Vid omröstningen i dag kommer jag att i första hand stödja reservation 3 och i andra hand reservation 1, även om jag inte till alla delar instämmer i skrivningarna.

Herr talman! Jag vill något kommentera debatten hittills och ställa några kompletterande frågor. Jag ser att arbetsmarknadsministern tyvärr har lämnat kammaren, men utskottets talesman är kvar i kammaren.

Sten Östlund sade att frågan om förkortad arbetsdag och sex veckors semester är helt skilda storheter. Jag håller med om det. Men om man går vägen om ökad semester, måste det rimligen innebära att man skjuter frågan om förkortning av den dagliga arbetstiden ytterligare på framtiden.

Jag har saknat de socialdemokratiska kvinnorna och vpk-kvinnorna i den här debatten i dag. Varför är de så tysta? Tidigare har vi i alla fall fått intrycket att detta om en förkortning av den dagliga arbetstiden skulle vara en *hjärtefråga* för dem. Men när ett förslag kommer upp i kammaren som just berör denna hjärtefråga, då tigger man.

Arbetsmarknadsministern har sagt att kvinnor har ökat sitt betalda arbete, och det sade jag också tidigare i mitt inlägg. Kvinnor har försörjt landet med arbetskraft. Jag håller med. När man har den insikten, bör man då inte också ta hänsyn till kvinnors behov och kvinnors önskemål när tillgängligt produktionsresultat skall fördelas? Huruvida det är tillgängligt eller inte har ju diskuterats, men om vi utgår ifrån att det är tillgängligt måste väl också kvinnorna få vara med och få sina behov tillgodosedda. Hur många kvinnor är det som har drivit kravet på en sjätte semestervecka? Hur många uppväkningar i regeringskansliet har det gjorts av kvinnor som har krävt en sjätte semestervecka?

Så till detta med rättviseaspekten. Man hävdar att eftersom vissa grupper i samhället har gått före med kravet på ökad semestertid skall vi här i riksdagen nu lagstifta om detta. Det är klart att det vid första påscendet kan ligga en hel del i detta, men om man funderar vidare tror jag att man kommer fram till att man har fel utgångspunkt om man för ett sådant resonemang. Arbetsmarknadens parter har rätt att förhandla. Man förhandlar om olika saker när det gäller hur tillgängliga produktionsresultat skall tas ut. Man kan förhandla om att ta ut mer ledig tid, löneutrymme och annat.

Hitintills har det hävdats att när arbetsmarknadens parter i en förhandling har kommit överens, skall vi i riksdagen respektera detta förhandlingsresultat. Nu skall vi komma in och ta över detta ansvar genom att ta till lagstiftning. I framtiden kan det innebära att vissa grupper av arbetsmarknadens parter kommer att vilja öka semestertiden ytterligare – det kan bli fråga om många semesterveckor. Skall vi då komma in efteråt och lagstifta i enlighet med de motiv som här förs fram, att det måste vara rättvist?

Eftersom man hävdar detta med rättvisa mellan grupperna vill jag fråga: Är regeringen beredd att lagstifta, så att inte vissa grupper på arbetsmarknaden kommer överens om ytterligare semesterveckor? Tänker man i så fall gå in och ta till lagstiftning? Det vore intressant om utskottets talesman och också några socialdemokratiska kvinnor och vpk-kvinnor deltog i denna debatt.

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande
1989/90:AU20 Särskilda regionalpolitiska insatser i Blekinge län m.m.
(prop. 1989/90:66).

Anf. 39 ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! Moderata samlingspartiet står i huvudsak bakom de förslag till satsningar i Blekinge län som arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 20 visar. De satsningar som föreslås ger möjligheter att ytterligare förbättra sysselsättningsläget i länet.

Det är bara på en punkt vi har en annan mening än utskottets majoritet, nämligen när det gäller frågan om satsning på regionala investment- och utvecklingsbolag. Vi har anledning att betvivla statens positiva roll som företagare genom deläggande i sådana investment- och utvecklingsbolag som har som främsta målsättning att utveckla små och medelstora företag i regionen.

Vi i moderata samlingspartiet anser att sådana mindre företag i huvudsak skall ägas och drivas av privata intressen. De senaste decennierna har klart visat att staten inte är någon ideal företagarpart, i synnerhet inte i de mindre företagen där beslutsgångarna måste vara korta och där byråkratin ofta är ett hinder.

Vår grundinställning är således att näringslivsverksamhet bäst bedrivs av dem som är bäst skickade att sådan verksamhet bedriva, nämligen privata näringsidkare och entreprenörer.

Statens roll som företagare är alltför kantad av haverier av olika slag, varför det är obetänksamt att, som utskottet nu föreslår, utöka statens inflytande i dessa mindre företag runt om i vårt land. Vår uppfattning är att privata intressen själva skall utöva hela ägaransvaret.

Vi säger därför nej till förslaget om 35 milj.kr. i s.k. ökat riskkapital till dels ett nytt, dels ett redan befintligt investment- och utvecklingsbolag i Blekinge. Men vi vill satsa en lika stor summa pengar till utvecklandet av Blekinge län genom vårt förslag om femåriga ränte- och amorteringsfria lån till de föreslagna bolagen.

I regeringens förslag till statlig medverkan i regionala-lokala investment- och utvecklingsbolag sägs att dessa halvstatliga bolag skall medverka till att främja expansionen. Detta upplever vi mer som ett önsketänkande. Små och medelstora företag, liksom även de större, utvecklas bäst och expanderar säkrast utan staten som partner.

Det sägs även att staten genom sin medverkan tillför dessa företag ökad kompetens i form av ledningskunnande. Herr talman, vad då för slags ledningskunnande? Vad har staten att tillföra, annat än möjligen en trög och ofta obeslutsam beslutsgång – ett ledningskunnande som präglas av samma byråkratiska, tröga och obeslutsamma statliga agerande som i alla andra sammanhang?

När Östeuropa går ifrån statlig medverkan inom näringslivet – i synnerhet när det gäller de mindre företagen – försöker sig de svenska socialdemokra-

terna på Östeuropas nu övergivna linje. Statens roll är inte företagandets, inte heller i Sverige.

Tillgången på riskkapital kommer inte heller att öka, som ju sägs. Ett bra projekt och en god företagsidé finner alltid pengar. En dålig idé eller ett riskfyllt projekt blir utan. Så skall det också vara.

Blekinge läns utveckling står och faller med hur småföretagsamheten för-
mår utvecklas. Staten skall som ägare hålla fingrarna från denna utveckling.
Det är bara genom marknadsekonomi som den kan bli expansiv.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den moderata reservationen nr 4 om sär-
skilda insatser i Blekinge län.

Anf. 40 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Att i denna vecka, när riksdagsgrupperna arbetar för hög-
tryck med motioner med anledning av regeringens regionalpolitiska proposi-
tion, debattera särskilda regionalpolitiska insatser i Blekinge känns som att
skilja ut Blekinge från den regionalpolitiska debatten. Det gäller inte minst
eftersom den regionalpolitiska utredningen, REK 87, fått sådana direktiv
att Blekinge utpekades som en av landets mest utsatta regioner. Men ingen
förundras väl längre över alla de kovändningar som regeringen ägnar sig åt.

När regeringen Carlsson inte vet vad den skall göra åt regionalpolitiken,
skapar man som vanligt ett paket. Det spelar mindre roll vad paketet inne-
håller och om insatserna ligger rätt i tiden. Folkpartiet har vid ett otal tillfäl-
len kritiserat denna arbetsmetod. Även i detta paket saknas konkreta linjer
för hur Blekinge skall stödjas för att bli självgående och kunna stå på egna
ben.

Herr talman! REK 87 behandlade situationen i Blekinge mycket ingå-
ende. Utredningen kom fram till att infrastrukturen behövde förbättras,
framför allt vägarna behövde rustas upp. Utredningen kunde konstatera att
blekingeborna inte var särskilt benägna att pendla till orter i Blekinges när-
het och inom Blekinge där tillgången på arbetstillfällen är större. Denna
pendlingsobenägenhet är beror bl.a. på att traditioner saknas. Trots korta
avstånd till arbetstillfällena saknas traditionen att pendla. Vid ett närmare
studium av situationen kunde också utredningen konstatera att vägarna var
undermåliga. Det behövs inte bara en upprustning av huvudstråket genom
länet, utan även andra vägar uppemot exempelvis Småland har uppenbara
brister.

Jag skulle vilja ha en kommentar från Marianne Stålberg om denna situa-
tion. Marianne Stålberg kommer ju från Jämtland – ett län med långa av-
stånd, men med innevånare som i årtal tvingats att pendla för att över hu-
vud taget kunna få tillgång till arbete. Tycker inte Marianne Stålberg att det
är viktigt att förbättra kommunikationerna i Blekinge för att på det sättet
snabbt förbättra sysselsättningsituationen så att länet inte blir så sårbart?

Herr talman! Jag måste återkomma till regeringens handlingsätt. Ena da-
gen lägger den direktiv som styr mot att en region behöver utpekas som sär-
skilt utsatt. REK 87 tog då fram ett betydande antal insatser för att långsik-
tigt förbättra inte bara Blekinges situation utan även situationen i övriga de-

lar av sydöstra Sverige. Det handlade huvudsakligen om infrastruktursat-
ningar i form av utbildning och kommunikationer.

Jag måste fråga Marianne Stålborg hur det kommer sig att regeringen i
den regionalpolitiska propositionen påstår att sydöstra Sverige inte behöver
några insatser när Blekinge har fått sitt paket. Varför har regeringen då skri-
vit utredningsdirektiv, som tvingade REK 87 att precisera de mest utsatta
regionerna i landet, om man inte menade någonting med detta?

Är det möjligen så, Marianne Stålborg, att man i norra Kalmar län skall
sitta och vänta på sitt paket och få det litet senare, kanske inför valet? Är
det en bra politik när vi vet att norra Kalmar län och en del andra kommuner
i området har en besvärlig situation? Från folkpartiets sida tycker vi att det
är ett märkligt handlingssätt. Låt mig säga att vi självfallet inte missunnar
Blekinge insatser, men det måste finnas litet konsekvens i handlingssättet.

I dag debatterar vi ett regeringsförslag som inte har några långsiktiga in-
frastrukturella kännetecken. Varför har regeringen ändrat sig? Varför har
socialdemokraterna i utskottet inte tagit någon notis om Blekinges behov av
långsiktiga insatser inom infrastrukturen?

Herr talman! År ut och år in har folkpartiet påpekat bristerna med det s.k.
offertstödet. Offertstödet har brister eftersom det utgår från förhandlingar
mellan staten och ett särskilt företag. Statens förhandlingssituation blir dålig
därför att det bara finns en enda part att förhandla med. Denna vår kritik
förstod REK 87. Äntligen hade ni socialdemokrater förstått varför folkpar-
tiet var kritiskt. Döm om vår förvåning när regeringen bara en kort tid efter
det att REK 87 lämnat sitt betänkande återkommer med detta förslag.

Som jag sade i min inledning har regeringen nu avlämnat den regionalpoli-
tiska propositionen. I den finns inte längre stödformen offertstöd med. Vill
Marianne Stålborg förklara detta hoppande fram och tillbaka mellan olika
åsikter? Är offertstödet en bra eller en olämplig stödform? Varför har rege-
ringen ändrat sig?

Regeringen och utskottets majoritet föreslår också att ytterligare ett ut-
vecklings- och investmentbolag skall bildas. Folkpartiet är principiellt emot
att staten blir delägare i nybildade företag. Blekinge har redan ett invest-
mentbolag. Räcker inte det? Bra företagsprojekt finns det alltid pengar till.
Varför skall man då binda upp framför allt småföretagare i ett delägarskap
med staten?

Folkpartiet föreslår i reservation nr 5 att 25 milj. kr. av medlen till det nya
investmentbolaget skall användas till en upprustning av vägarna. Vi tror att
REK 87 hade rätt i att länsvägarna behöver förbättras och att länsutveck-
lingen och företagen är mer betjänta av satsningar på vägnätet än på ett nytt
investmentbolag.

Herr talman! Socialdemokraterna har hamnat i den gamla vanliga fällan.
De tror att statlig styrning och statlig inblandning i företagandet gynnar ut-
vecklingen. Folkpartiet anser att de kreativa människorna skall stimuleras
genom ökade satsningar på utveckling och kommunikationer. Där, herr tal-
man, går skiljelinjen mellan socialistisk och liberal regionalpolitik. Med
detta herr talman ber jag att få yrka bifall till reservation nr 5.

Anf. 41 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! För snart ett år sedan, närmare bestämt den 19 maj i fjol, uppvaktade en delegation från Blekinge regeringen. I denna delegation fanns representanter från länsmyndigheter, kommuner, näringsliv och de politiska partierna. Syftet med uppvaktningen var att visa på de problem – men framför allt på de möjligheter – som finns i Blekinge län. Man redovisade också ett antal konkreta och väl avvägda förslag till åtgärder som skulle kunna vara en hjälp för att ge länet en bättre utveckling och framtid. Man begärde stöd och hjälp från staten för att kunna genomföra detta.

Det besked som lämnades till blekingarna denna dag i maj i fjol var att regeringen skulle se över förslagen och att besked skulle ges till länet under förhösten. Beskeden dröjde, och inte förrän i november kom de. Det som då kom länet till del var litet av det man från länets sida haft anledning att hoppas på.

I regeringens proposition 1989/90:66 som kom riksdagen till handa i början av detta år togs ett antal frågor upp som har direkt koppling till uppvaktningen i fjol. Regeringen föreslår, liksom utskottets majoritet, att 35 milj. kr. skall tillskjutas till två regionala investmentbolag samt att ytterligare 112,5 milj. kr. skall anslås som regionalpolitiskt stöd för etablering av verksamhet inom Saab-Scania i Karlskrona.

Från centerns sida menar vi att dessa satsningar i och för sig är mycket väl motiverade, inte minst med tanke på det sysselsättningsläge som råder inom länet. Vi tycker dock att de har en alltför begränsad och traditionell inriktning och inte stimulerar till en förnyelse och en mer framtidsinriktad utveckling av näringslivsstrukturen i länet.

I motion 1989/90:A 12 tar vi från centerns sida upp ett antal förslag till åtgärder, vilka vi menar på ett positivt sätt skulle ge möjlighet till förnyelse och utveckling inom Blekinge län. När det gäller satsningen på Saab-Scania menar vi att det är viktigt att denna investering får en bredare bas än en satsning på traditionell tillverkning av bensinmotorer för personbilar. Inom en mycket nära framtid kan vi vara säkra på att det inte minst av hänsyn till miljön kommer att ställas än hårdare krav på motorernas utsläpp liksom på de drivmedel som används. Därför menar vi i centern att det vore av stort värde om satsningen i Karlskrona fick en starkare framtids- och miljöprofil och regeringen på nytt tog upp förhandlingar med Saab-Scania för att få till stånd denna satsning på nya motorer för biobränslen liksom för en utveckling på biobränslesidan. En sådan satsning skulle vara offensiv och ge en stark inriktning mot framtiden.

Tyvärre kan vi konstatera att utskottets majoritet inte vill bifalla detta förslag. Motiveringen är formella skäl. Jag delar inte utskottsmajoritetens uppfattning om att en sådan vidareförhandling skulle minska trovärdigheten i det nu ingångna avtalet. En omförhandling skulle i detta fall kunna betecknas som ett stort intresse för att den föreslagna satsningen verkligen skall lyckas och få en stark och bred framtidsinriktning.

Den satsning som vi från centern föreslår är ju en satsning på utveckling av både ny och känd teknik. Satsningen skulle också kunna gagna andra delar av näringslivet liksom en utveckling av högskolan genom en ny inriktning mot forskning och utveckling. En satsning av detta slag skulle också vara till

gagn för Saab-Scania. Det skulle kunna öka företagets framtida konkurrens-
möjligheter och gagna den fortsatta utvecklingen och tillverkningen av bilar
och bilkomponenter inom landet.

När det gäller det föreslagna kapitaltillskottet om 35 milj. kr. till de lokala
investmentbolagen föreslår regeringen att dessa pengar skall tas fram genom
en försäljning av aktier i ett utvecklingsbolag. Denna affär skulle ge staten
en intäkt på 63 milj. kr. Vi i centern menar att hela denna summa om 63
milj. kr. skall användas för insatser i Blekinge län. Vi menar att regeringens
förslag om tillskott med 10 milj. kr. till det befintliga investmentbolaget Ble-
kingen AB bör bifallas. Resterande 53 milj. kr. bör ställas till länets förfo-
gande för olika utvecklingsinsatser inom länet. Det är viktigt att i samman-
hanget understryka att detta inte går emot tanken på medelssatsning i ett
nytt investmentbolag. Vi menar dock att man i så fall själv kan fatta ett så-
dant beslut lokalt, på länsnivå.

Även förslaget om storleken på och användningen av de aktuella och före-
slagna medlen till regionala investmentbolag och till länets förfogande ställer
sig utskottsmajoriteten avvisande till. Med tanke på den situation som råder
i Blekinge och har rätt sedan lång tid tillbaka vore det av stor betydelse om
den föreslagna summan kom länet till del.

Sedan mitten av 70-talet har Blekinge haft en större relativ befolknings-
minskning än något annat län, eller uttryckt i siffror ca 4 %. Utflyttningen
av yngre människor, och då i synnerhet yngre kvinnor, har varit stor. Likaså
är Karlskrona den av rikets residensstäder vilken har haft den svagaste ut-
vecklingen av alla landets residensstäder under 1980-talet. Även om Ble-
kinge under den senaste tiden fått del av olika satsningar behövs ytterligare
stöd. Länets krav är och har hela tiden varit rimliga. Det som begärs är rimlig
hjälp till självhjälp. Det är sådana satsningar som man i andra delar av landet
ser som självklara, som man också önskar till Blekinge.

I vår motion tar vi, förutom de punkter som återfinns i regeringens propo-
sition, upp ett antal frågor som har stort intresse för länet. Det är frågan om
utvecklade förbindelser med Östeuropa och Baltikum, frågan om förnyelse
av energisystemet med en ytterligare satsning på havsbaserad vindkraft och
behovet av en tryggad produktion vid Karlskronavarvet, av betydelse inte
minst för den svenska flottan, liksom frågan om satsningar på havsmiljön
med inriktning mot ett Östersjölaboratorium i Karlskrona. Dessa frågor har
överlämnats till andra utskott för handläggande. Det finns i dessa fall all an-
ledning att senare återkomma här i kammaren.

Goda kommunikationer är en stor fråga för hela landet, men i synnerhet
för ett län som Blekinge. Detta har också den regionalpolitiska utredningen
sett som viktigt. Frågorna inom kommunikationsområdet togs upp där. De
fick en stor och viktigt plats även i länsuppvalet i våras.

I den regionalpolitiska utredningen föreslogs en satsning på Blekinge kust-
bana med 400 milj.kr. Detta var en mycket vällovlig satsning, och den måste
ses som en satsning utöver andra, redan föreslagna. I propositionen sägs att
regeringen anser att en särskild satsning skall göras på Blekinge kustbana.
Man säger också: "Vidare kommer 150 milj.kr. fördelat på en femårsperiod
att lämnas för upprustning av banan om regionen beslutar satsa på fortsatt
järnvägstrafik." Detta är något som vi i Blekinge betraktar som ett löfte, och

det är med stor besvikelse som vi tvingas konstatera att det trots ett flertal utfästelser från regeringens sida inte har kommit några pengar till denna satsning. Kommer pengarna, eller det är det bara ett tomt löfte, ett spel utan innehåll vi tvingas bevittna? Det skulle ha varit bra med ett klarläggande på denna punkt här i dag, men beklagligtvis finns ingen ansvarig från regeringen närvarande.

Det är och förblir oacceptabelt att länets strävanden i detta fall inte bemöts på ett sätt som är korrekt. Den aktuella summan har ju nämnts gång efter annan, men det verkar ibland som om pengarna skulle gå länet förbi. Vår uppfattning är att så inte skall ske. Pengarna är utlovade, och vi menar att de måste komma länet till del. Det krävs för utvecklingen och balansen inom landet. Vi begär ett klarläggande och ett fullföljande av detta givna löfte.

I motion A10 tar vi upp en fråga av speciell näringslivsbetydelse för Blekinge, nämligen den svenska pälsdjursnäringen, en näring som i många fall är föga känd utanför de regioner där den bedrivs. Den svenska produktionen av pälsdjur är starkt koncentrerad till Blekinge och i synnerhet till Sölvesborgs kommun. Ungefär en tredjedel av landets samlade produktion kommer därifrån. Denna näring spelar stor roll för länets arbetsmarknad liksom i ett väl fungerande samspel med andra näringar, som exempelvis fisket. Pälsdjursnäringen har under den senaste tiden hamnat i en krissituation. Priserna på skinnen har under en treårsperiod halverats, och ett stort antal företag befinner sig i dag i ekonomisk kris. Med detta som bakgrund är det rimligt att staten ställer upp och stödjer näringens strävanden till anpassning och balans. Det är viktigt att en omstrukturering i denna näring kan ske under socialt acceptabla former. Vi föreslår därför att samhället ställer upp med lån till reducerad ränta eller i form av ett direkt räntestöd under en begränsad tid, för att möjliggöra den förändring som behövs. Utskottsmajoriteten är inte beredd att tillstyrka detta yrkande utan föreslår att det avslås.

Sammanfattningsvis, herr talman, kan man konstatera att regeringen har kommit med en del satsningar och förslag till åtgärder i Blekinge län som i och för sig är bra. Men bra kan alltid göras bättre. Vi menar från centerns sida att satsningarna borde utökas. Vi tycker inte att de är fullt tillräckliga. De kan inte ge Blekinge län den utveckling länet är berättigat till. Man skulle i länet ges bättre möjligheter inför framtiden om de från centern föreslagna yrkandena bifölls.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 1,6 och 7 och i övrig del till utskottets skrivning.

Anf. 42 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Från vpk:s sida delar vi regeringens uppfattning att Blekingeindustrin, med ett fåtal dominerande företag, gör arbetsmarknaden sårbar för konjunktur- och strukturförändringar. Men beslut av riksdag och regering kan förbättra alternativt försämra möjligheterna för Blekingeborna och de redan befintliga företagen.

Från vpk:s sida har vi pekat på ett par alternativ till satsningar i Blekinge, som på sikt skulle ge den befintliga industrin bättre villkor. Bl.a. tar vi i vår motion upp stärkelseindustrin. Den omfattande fabrikspotatisodlingen i

Blekinge är basen för stärkelseindustrin. Inom denna produktion har satsats stora resurser på forskning och utveckling.

Det finns många spännande projekt på gång. Exempelvis kan nya och ur arbetsmiljöhänseende bättre målarfärger utvecklas. Stärkelse är en produkt som kan komma att bli basen i en mer omfattande industriproduktion. Detta kan ske med hjälp av bl.a. den framtida bioteknikutvecklingen.

För ett fortsatt utvecklingsarbete är det nödvändigt att ha en inhemsk fabrikspotatisproduktion som motsvarar de högt ställda kraven på råvaran. Den svenska fabrikspotatisodlingen är i dag inte konkurrenskraftig gentemot EG:s. Detta beror på att EG har omfattande exportsubventioner. Utan dessa subventioner skulle den svenska stärkelseindustrin hävda sig väl i konkurrensen. Denna industri är i dag i farozonen. Indragningar eller inskränkningar kommer att drabba Blekinge oerhört hårt, och detta får inte hända.

En annan satsning som vi i vpk har föreslagit är satsningen på vindkraften. Vindkraften har två stora fördelar: den är förnyelsebar och den har ringa effekt på miljön.

Den statliga vindkraftsutredningen visar att en satsning på havsbaserade vindkraftverk längs Blekingekusten skulle vara lönsam. En sådan satsning skulle skapa arbetstillfällen inom bl.a. verkstadsindustrin och på sikt bidra till en ökad export. Det skulle vara en bra satsning med tanke på den framtida avvecklingen av kärnkraften.

Om vi skall ha annan inhemsk kraftindustri än elindustrin skulle satsningen runt Blekingekusten också bli lönsam och på sikt skapa en stor export. Båda dessa satsningar skulle vara bättre, enligt vårt sätt att se, än de satsningar som nu föreslås vid Saab-Scania. Vi vet inte hurudan utvecklingen kommer att bli, vad som kommer att hända inom svensk bilindustri, och därför är osäkerheten stor. Därför är våra förslag bra mycket bättre än regeringens.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till vpk:s reservation till detta betänkande.

Anf. 43 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp):

Herr talman! Blekinge har rika naturliga förutsättningar för en gynnsam utveckling genom sin omväxlande natur med lång kust och fin skärgård, skönt klimat och på den förhållandevis lilla ytan många landskapstyper. Länet ligger ju också nära kontinenten. Detta betyder att det finns goda förutsättningar för sport och turism, trädgårdsodling, jordbruk och industri. Ändå nämns Blekinge alltid tillsammans med inlandet och Bergslagen som ett bekymmersamt område vad gäller ekonomi och arbetsmarknad. Man kan inte låta bli att förundras över detta, och jag undrar om det är blekingarnas stora pendlingsobenägenhet, som nämndes nyss, som är orsaken. Dessa tre områden skiljer sig från det övriga Sverige "genom att hindren för en lyckosam utveckling anses vara både starka och varaktiga".

Blekinge har ändå inte placerats i något av de tre stödområdena, eftersom "problemen är av sådan karaktär och svårighetsgrad att detta inte är motiveerat". I stället vill regeringen förbättra Blekinges situation genom direkt företagsstöd.

I princip håller vi med om att detta är en bättre väg att gå, men då gäller

det naturligtvis också att stödet sätts in för sådana företag som har framtiden för sig och som så småningom gör stora statliga stödinsatser onödiga.

Skälet till att utvecklingen trots de goda naturliga förutsättningarna har varit ogynnsam under en lång period är bland annat att industristrukturen i länet har gjort arbetsmarknaden sårbar för både struktur- och konjunktursvängningar – eftersom företagen är stora, få och dominerande.

Tidigare har, förutom andra insatser, sammanlagt 140 milj. kr. lämnats till ett fyrtiotal företag. Nu föreslås i propositionen att 112,5 milj. kr. anslås som regionalpolitiskt stöd, i första hand för etablering av verksamhet inom GM-Saab-Scania i Karlskrona. Därmed förstärker man den ogynnsamma strukturen med låsning till ett fåtal stora industrier. Medlen avses användas för att utvidga verksamheten i lastbils- och personbilstillverkning, bl.a. avser man inrätta en ny enhet i Karlskrona för montering av bensinmotorer. Vi motsätter oss denna satsning, eftersom marknaden för konventionella bilmotorer sannolikt kommer att försvagas inom snar framtid. Kravet på att andra och miljövänligare transportsätt med det snaraste skall ersätta bensindrivna bilar får denna satsning att te sig som allt annat än hjälp till blekingarna.

Däremot stöder vi i miljöpartiet förslaget att 35 milj. kr. går till små och medelstora företag genom två regionala investmentbolag. Vi föreslår att dessa bolag får ytterligare 12,5 milj. kr. av de medel som i propositionen anvisas till GM-Saab-Scania. De 100 miljoner som skulle ingå i samma pott föreslår vi går till ett tredje investmentbolag som skall specialisera sig på mindre företag inom energisektorn för projekt som gynnar energihushållning och förnybar energi, som biobränslen, solvärme och vindkraft.

30 milj. kr. föreslås i propositionen gå till företagsintern kompetensutveckling, som till en del skall hjälpa länets kvinnor. Detta stödjer vi helhjärtat.

Regeringen föreslår att 150 miljoner satsas under fem år på att Blekinge kustbana rustas upp. Tanken är god men pengarna för små, eftersom det behövs ca 500 miljoner under fem år för en godtagbar upprustning. Jag skall inte uppehålla mig vid detta ärende, eftersom det kommer att behandlas i trafikutskottet. Jag hoppas verkligen att man där har förståelse för denna satsning, som är en viktig del i Blekinges utveckling till ett starkt län utan ständiga behov av statliga understöd.

Sveriges landsbygd skall med rätt planering inte behöva vara i ständigt behov av underhåll och stöd, men då behöver samhällsplanerarna komma ifrån det föråldrade och i många fall olyckliga storskaliga och miljömässigt förkastliga tänkandet.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till miljöpartiets reservation 3 i arbetsmarknadsutskottets betänkande AU20.

Anf. 44 MARIANNE STÅLBERG (s):

Herr talman! Blekinge län har i snart två decennier brottats med svåra strukturella problem. Orsakerna till detta kan sökas i framför allt två omständigheter. Länet har haft och har ett stort antal industrianställda, nära 10 % fler än riksgenomsnittet, medan både den statliga och den privata tjänstesektorn har varit mindre än genomsnittet. Dessutom har flera företag

varit verksamma inom branscher som generellt drabbats av strukturproblem, såsom stålverk och varv.

I Blekinge har vidare funnits en betydande konventionell elektromekanisk industri med sammanlagt flera tusen anställda, som t.ex. Ericssons och Facit-Halda. Övergången till ny teknik och nya produkter vid dessa båda företag har sammantaget inneburit att ca 3 000 arbetstillfällen avvecklats.

Till följd av dessa omständigheter har, som nyss nämnts, länet under lång tid haft landets ogynnsammaste befolkningsutveckling – faktiskt den ogynnsammaste i landet. Karlskrona har som enda residensstad haft en kontinuerlig befolkningsminskning. Befolkningsutvecklingen har under det senaste året varit något gynnsammare, men det torde helt bero på en betydande flyktingmottagning.

Blekinge ingår som bekant inte i de regionalpolitiska stödområdena, men regeringen har vid ett flertal tillfällen under senare år i enlighet med sitt be- myndigande stött näringslivet i länet som om Blekinge hade varit placerat i stödområde C.

Under föregående år varslades om ytterligare friställningar vid Ericssons samtidigt som det aviserades om neddragningar vid Karlskronavarvet. Totalt omfattade det mer än 1 000 arbetstillfällen. Med hänsyn till den tidigare ogynnsamma utvecklingen och till de senast lagda varslen har regeringen ansett det nödvändigt att utarbeta särskilda åtgärder till stöd för näringsutvecklingen i länet.

Det är viktigt att konstatera att länets egna ansträngningar och de statliga insatser som nu och tidigare kommit länet till del medfört att utvecklingen inom länet nu ter sig gynnsammare.

Den tidigare så ensidiga industristrukturen har börjat ersättas av nya verksamhetsgrenar med inriktning mot mer kunskapsinriktad sysselsättning. Etablerandet av en egen högskola i länet har haft stor betydelse liksom lokaliseringen av boverket och kustbevakningsverket, men också den framgångsrika etableringen av Softcenter i Ronneby och inrättandet av teknikcentra på andra håll i länet. En mer småskalig och kunskapsinriktad verksamhet är på väg att etableras, vilket också är nödvändigt om sysselsättning och utveckling skall tryggas i ett långsiktigt perspektiv.

Inom länet görs det nu stora ansträngningar att förbättra en bristfällig infrastruktur, särskilt genom en modernisering av Blekinge kustbana. Såvitt jag har förstått är det fullständigt klart att dessa pengar, som är aviserade och som också nämns i propositionen, kommer att tillföras. Det är ett löfte som håller.

Fortfarande är problemen betydande, och ytterligare friställningar och nedläggningar kan inte uteslutas. Men förutsättningar har ändå skapats för en på sikt gynnsammare utveckling.

Herr talman! Bl.a. mot bakgrund av vad jag i korthet har redovisat har utskottet funnit att regeringens förslag till åtgärder är ändamålsenliga och därför tillstyrkt propositionen i fråga.

Åtgärderna består sammanfattningsvis av lokaliseringsbidrag till Saab-Scania på 112,5 milj.kr. mot att företaget utfäst sig att skapa 500 industrijobb i Karlskrona. Vidare anvisas 25 milj.kr. till ett utvecklings- och investmentbolag i länet och 10 milj.kr. till ett redan verksamt investmentbolag.

I en reservation från centern är man kritisk mot att Saab-Scania får bidrag till en fabrik för montering av bensinmotorer för personbilar. Man vill att företaget i stället skall satsa på miljövänligare motorer och drivmedel. Därför föreslås att nya förhandlingar skall tas upp med Saab-Scania.

Vpk har i en annan reservation uppfattningen att 112,5 milj.kr. i stället skall satsas på verksamhet inom stärkelseindustrin, fabrikspotatisproduktion och vindkraft. T.ex. stärkelseindustrin i Blekinge har redan fått statligt stöd. Den bedriver och satsar i dag väldigt mycket på viktig forskning och utveckling. Såvitt jag har förstått har denna industri i dag en stabil ekonomi.

Miljöpartiet har också invändningar mot förslaget att ge Saab-Scania lokaliseringsbidrag för satsning i Karlskrona. Miljöpartiet anser bl.a. att medel skall satsas i ett tredje investmentbolag med specialisering på företag inom energisektorn.

Herr talman! Redan den 15 december 1989 beslutade riksdagen att godkänna ett avtal mellan staten och Saab-Scania, ett avtal som innehöll ett löfte från Saab-Scania att skapa 500 industrijobb i Karlskrona mot att företaget fick 112,5 milj.kr. i lokaliseringsbidrag.

Det vore mycket märkligt om riksdagen inte skulle respektera sitt eget beslut och ingånget avtal och nu komma med nya krav på företaget.

Regeringen kom till riksdagen med detta förslag till avtal innan det hade undertecknats från statens sida, och riksdagen sade då ja.

Regeringen återkommer nu till riksdagen, eftersom man vill ha nya pengar till denna satsning för att inte tvingas ta av de ordinarie regionalpolitiska medlen.

Kraven på miljövänligare motorer och drivmedel är lovvärda och önskvärda, men de bör inte drivas som ett specifikt krav i just detta ärende. Eventuellt nya miljövänligare motorer som företaget kan komma att utveckla kommer i så fall också att få monteras i Karlskrona.

Förslagen på annan användning av medlen än de föreslagna låter också bra, men jag har inte sett några konkreta förslag till företagsamhet från de partier som har reserverat sig mot detta och som skulle garantera 500 nya jobb som Saab-Scania har garanterat.

Moderaternas förslag om att staten inte bör ingå som ägare till investmentbolag utan att bidraget skall omvandlas till lån, får vi anledning att återkomma till den 11 juni när vi skall ha den stora regionalpolitiska diskussionen. Detta krav har moderaterna länge drivit. Dessutom sade Erik Holmkvist att det alltid finns pengar till bra projekt. Det framfördes även från Sigge Godin. Man förväntar sig då att det kommer att ske privata insatser i fortsättningen i Blekinge kommun.

Folkpartiet anser att man i stället för att satsa på ett nytt investmentbolag på 25 milj.kr. skall använda pengarna till länsvägar. Länet har säkert behov av bättre vägar, men just nu har man gjort bedömningen att behovet av att satsa på utveckling av små och medelstora företag var större. Det får räcka som svar på centerns reservation 7.

Sigge Godin och Anna Horn af Rantzien tog även upp en hel del frågor som kommer att tas upp i den regionalpolitiska propositionen, t.ex. offertstöd och en del andra saker. Jag väntar därför till debatten i samband med den propositionen med att ta upp dessa frågor.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Prot. 1989/90:90
21 mars 1990

Särskilda regionalpolitiska insatser i Blekinge län m.m.

Anf. 45 SVEN-OLOF PETERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag kan inte tolka Marianne Stålbergs uttalanden om järnvägspengarna på något annat sätt än att hon menar att det givna löftet om 150 miljoner skall hållas och infrias. Det tycker jag är bra och positivt. Men jag skulle bara önska att ansvarigt statsråd och de ansvariga från det aktuella departementet också sade detta och såg till att dessa pengar blev utbetalda och kom länet till del.

Vi från centern motsätter oss inte satsningen på Saab-Scania i Karlskrona. Tvärtom anser vi att det finns ett starkt behov av att stödja denna investering. Men i samband med en ny lokalisering och etablering av en verksamhet kan det även finnas anledning att man ser litet grand utanför de traditionella inriktningarna. I detta sammanhang skulle det kunna finnas ett gyllene tillfälle att samtidigt satsa på teknik när det gäller alternativa bränslen och motorer för användande av dessa. Detta skulle gynna både sysselsättningen i länet och miljön, och det skulle även kunna innebära att Saab-Scania fick ytterligare kraft i sitt arbete med att vara föregångare på ett mer framträdande sätt än i dag och kanske bli ledande i fråga om denna teknik.

Den regionalpolitiska propositionen ligger och väntar. Jag förutsätter att vi får anledning att återkomma till olika Blekingefrågor i samband med att denna proposition skall behandlas här i kammaren.

Jag kan bara konstatera att dåvarande arbetsmarknadsministern i en tidningsintervju från november i fjol sade att man från regeringens sida fortsättningsvis skulle vara mycket återhållsam med insatser i Blekinge. Jag förutsätter att man inser att Blekinge nu och troligtvis även under en överskådlig framtid har behov av hjälp för att kunna lösa de problem som finns på länsplanet. Men det är viktigt att inse att dessa problem bör lösas på länets villkor.

Jag förutsätter att vi får anledning att i den regionalpolitiska debatten här och besluten framöver se att det finns ytterligare åtgärder som kan bli Blekinge till gagn för att man där kan fullfölja den positiva utveckling och uppleva den framtid som man strävar efter.

Anf. 46 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Marianne Stålberg använde den gamla hederliga taktiken och sade: Det är bra med infrastrukturella satsningar men det är inte viktigt just nu utan det blir viktigt någon annan gång. Majoriteten i REK 87, hennes partikamrater, finns i kammaren så när som på ordföranden, och de tyckte att det var viktigt. Det är ju någon månad sedan, så det är klart att man hunnit ändra sig.

Låt mig då säga att folkpartiet självfallet står bakom dessa satsningar och de kronor som det handlar om att satsa på Blekinge. Men vi tycker faktiskt att insatserna borde ha varit mer långsiktiga och att politiken skall vara fast och konsekvent. Vi har aldrig haft uppfattningen att paketpolitik är en lyckad lösning. Jag ställer mig frågan: Är det möjligen så att paketpolitik är bra när man har tunga företrädare i vissa län? Hur går det med de andra?

Jag tycker att Marianne Stålberg skulle kunna förklara. Hon säger att Blekinge har haft den ogynnsammaste befolkningsutvecklingen i landet. Varför har man då skilt ut Blekinge, och över huvud taget sydöstra Sverige, från den stora genomgripande regionalpolitiska diskussion som vi skall ha här litet senare under våren? Om Marianne Stålberg inte vill förklara för mig varför ni hattar fram och tillbaka i åsikterna om offertstödet, kunde vi ändå få ett svar på varför Blekinge och sydöstra Sverige, som ändå har kris, inte kan få samma positiva behandling av sin situation som övriga landet.

Det är oerhört viktigt att satsa på infrastruktur. Det är också dokumenterat överallt i hela Sverige att vad företagen behöver faktiskt är goda kommunikationer. Men i det läget säger Marianne Stålberg: Det är inte så viktigt i dag. Låt oss vänta och nöja oss med den överenskommelse som träffats med Saab-Scania.

Det är väldigt bra att den överenskommelsen finns i och för sig. Det är bra att det finns pengar i utvecklingsfonden och i investmentbolagen. Men berätta för mig, Marianne Stålberg, hur det ser ut i de investmentbolag som redan har verkat några år. Vad har de gjort? Hur ser ekonomin ut? Behöver det satsas nya pengar? Behövs det över huvud taget ytterligare ett investmentbolag? Det skulle vara intressant för kammarens ledamöter att få veta det.

Anf. 47 ERIK HOLMKVIST (m) replik:

Herr talman! Marianne Stålberg och jag är överens om det mesta i det här betänkandet. Men på en mycket viktig punkt skiljer vi oss åt. Den punkten dröjde jag mig vid särskilt i mitt förra inlägg.

När jag säger att bra projekt hittar pengar är det ett faktum, har varit ett faktum och kommer att vara ett faktum framöver. Bra projekt och bra idéer hittar alltid pengar. Då säger Marianne Stålberg: Satsa de privata pengarna. Låt mig då påminna Marianne Stålberg om dagens situation i Blekinge vad gäller näringsliv. Vem är det som hitintills har satsat på småföretagen, alla de tusentals småföretag som finns i Blekinge och över huvud taget i vårt land? Jo, det är entreprenörer, enskilda privata företagare som har trott på sin idé och där bankerna har trott på idén.

Vi behöver inte investmentbolag runt om i vårt land där staten är med som ägare, satsar en del av aktiekapitalet och är med som någon typ av sleeping partner. Det tillför egentligen inte de mindre och medelstora företagen någonting. Det talas från regeringens sida om ökad kompetens. Jag sätter ett mycket stort frågetecken för vad den kompetensen egentligen innebär. Nej, Marianne Stålberg, det är de små företagen som kan klara situationen även fortsättningsvis.

När vi tittar på situationen i Östeuropa, där man har prövat modellen med staten som ägare, kan vi konstatera att Östeuropa går ifrån den modellen. Man går in för enskilt ägda företag. Det skall vara de enskilda företagen som bestämmer. Det är så man kan få en utveckling till stånd. Jag har ingenting emot att vi den 11 juni, som Marianne Stålberg säger, får diskutera frågan om dessa regionala investmentbolag. Men jag trodde att eftersom vi har frågan på vårt bord nu är det läge att diskutera frågan. Jag tycker att kammaren skall följa den rekommendation som vi har lämnat i vår reservation.

Anf. 48 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:

Herr talman! Jag glömde något väsentligt i det anförande jag höll tidigare. Jag glömde att yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer. Det gör jag nu.

Sedan till Sven-Olof Petersson: Såvitt jag har förstått är det fullständigt klart att ni skall få dessa 150 miljoner till er järnväg. Om jag inte hörde fel sade statssekreteraren i kommunikationsdepartementet, Gunnel Färm, i går detta också i radio. Jag är fullkomligt säker på att löftet kommer att hållas.

Till Sigge Godin: Vi skall ta de stora diskussionerna om offertstöd och andra saker den 11 juni när vi skall diskutera den regionalpolitiska propositionen. När det gäller de investmentbolag som redan finns har jag förstått att de har gjort väldigt stor nytta och skapat många nya jobb. De behöver ytterligare medel för att kunna fortsätta att utveckla Blekinge.

Erik Holmkvist fortsatte att tala om investmentbolag. Han menade att dessa inte bör vara statligt understödda. Jag håller med Erik Holmkvist om att det har gjorts många stora satsningar av privata företagare. Men det är också så att väldigt många projekt skulle man inte ha satsat på i Blekinge och många andra län om inte staten hade varit med. Det är ändå därför som vi har en regionalpolitik i det här landet, dessutom en framgångsrik regionalpolitik.

Anf. 49 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Marianne Ståhlberg säger: Låt oss ta den stora diskussionen senare. Men det blir inte så. Marianne Ståhlberg, eftersom det redan i propositionen står att det inte skall göras några insatser i sydöstra Sverige därför att Blekinge har fått sitt paket. Så det kan vi avföra. Vidare säger Marianne Ståhlberg: Offertstödet kan vi diskutera då. Det var en intressant uppgift. Tänker ni ändra er igen? Ni håller ju med folkpartiet om att det inte är ett bra stöd. Men ni kanske tycker något annat när vi har kommit fram till juni.

De investmentbolag som finns har gjort stora insatser, säger ni. Vilka då? Det vore mycket intressant att få veta. Dessutom tycker folkpartiet att de som redan är etablerade och har en verksamhet i gång bör få pengar. Varför skall man satsa på ett nytt investmentbolag när pengarna mycket hellre, enligt Lars Ulander, Yvonne Sandberg-Fries, Yvonne Öhman och allt vad socialdemokraterna kan heta, skall satsas på infrastrukturen och vägarna?

Anf. 50 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:

Herr talman! Först skulle jag vilja rätta Sigge Godin. Hon heter Monica Öhman – det kan vara bra att veta i fortsättningen.

Sigge Godin ställde sig en fråga tidigare om det var så att vi socialdemokrater skulle tycka att infrastrukturella åtgärder inte är viktiga. Vi socialdemokrater är fortfarande eniga om att de är viktiga. Det är innebörden också i det betänkande som vi diskuterar i dag.

Anf. 51 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag undrar om Marianne Ståhlberg har funderat på vad det är för likhet mellan det som händer i Östeuropa och det som händer i Blekinge. Jag undrar också om Marianne Ståhlberg har följt den debatt som förekom-

mer i radion och i pressen i Blekinge och om hon har följt de revoltstämningar som har funnits under lång tid när det gäller kampen i en alldeles speciell fråga som man, tyvärr, formellt har lyft ur det aktuella betänkandet. Vad är det alltså för likhet mellan det som händer i Östeuropa och det som händer i Blekinge? Jo, det otroliga har inträffat att ett antal tjänstemän i Blekinge med länsrådet i spetsen efter en lång kamp från den kanske starkaste järnvägsopinionen i landet – det handlar alltså om opinionen för Blekinge kustbana – har bestämt sig för att obstruera ungefär som man gör i Litauen visavi Moskva. Man säger helt enkelt: Vi här i Blekinge tar fasta på alla löften som regeringen har gett när det gäller Blekinge kustbana och agerar precis som om vi fortfarande trodde på dessa löften.

Det handlar inte, Marianne Ståhlberg, om att trixa med 150 miljoner till Blekinge kustbana. De här 150 miljonerna är, såvitt vi förstår, pengar som skall tas från länsstrafikanslaget. På det regionala planet får man slåss – helst vill man väl helt ha ihjäl varandra i det här sammanhanget – när det gäller att avgöra hur mycket som skall gå till järnvägen resp. vägarna.

I fråga om det löfte om särskilda satsningar i Blekinge som gavs i regeringens proposition talar man om "särskilda satsningar". Det är en helt annan sak, Marianne Ståhlberg! Jag vill citera direkt ur propositionen, eftersom det var denna som gav ett av de nya löften som blekingeborna hade väntat på. Hans Gustafsson är en av dem som har vågat hoppas ända fram till nu då det så att säga börjar vara kört.

Ingela Thalén, som var arbetsmarknadsminister vid den aktuella tidpunkten, skriver i propositionen:

"Regeringen har vidare ansett att en särskild satsning skall göras på Blekinge kustbana. Detta innebär att om regionen övertar trafikeringsansvaret kommer ett årligt driftbidrag att lämnas under tio år. Därigenom kan beslut om lämplig trafikeringslösning fattas på länsnivå. Vidare kommer 150 milj. kr. fördelat på en femårsperiod att lämnas för upprustning av banan om regionen beslutar satsa på fortsatt järnvägstrafik."

Man kan tala om en bluff om regeringen fortsätter att agera som om de 150 miljonerna är detsamma som länsstrafikanslaget. Jag skulle vilja säga att detta kan liknas vid den rikspolitiska bluff som avslöjades här i kammaren i fredags i samband med en interpellationsdebatt med Birgitta Dahl och som är ännu värre.

Jag vill framhålla att jag fortfarande håller mig till de viktiga infrastrukturfrågorna: järnvägen, kommunikationerna. Regeringen har gjort ett väldigt stort nummer av de 5 miljarder som det talas om i detta sammanhang. Dessa har fått stor publicitet. Det gäller alltså 5 miljarder som skall gå till en kollektivtrafikfond. Men vad är det för pengar?

Tro det eller ej, men dessa 5 miljarder skall fylla luckorna – och det handlar då om 10 miljarder på tio år som riksdagen gång på gång har beslutat om. Det ena året efter det andra har man nämligen inte låtit det bli 1 miljard, utan det har kanske handlat om 500 miljoner. Kommunikationsministern menar nu att de här 5 miljarderna behövs för att man skall komma upp till 10 miljarder.

Jag har fått stöd för min uppfattning att det här är fråga om en bluff. Det

gör ont i hela kroppen när jag tänker på att blekingeborna har behandlats på detta sätt.

Jag tillgrep inte jämförelsen med Östeuropa, Marianne Ståhlberg, som ett knep för att kunna göra mig lustig. Mycket hårda ord och hårda omdömen har ju fällts om vårt lands kommunikationsminister. Länsrådet, som går i spetsen för detta arbete och som agerar kraftfullt, har en väldigt stark opinion bakom sig när det gäller Blekinge kustbana. Länsrådet säger: Georg Andersson saknar moral och hederlighet när det gäller kustbanan. Länsstyrelsens hårda angrepp riktas inte bara mot Georg Andersson utan indirekt också mot regeringen i övrigt.

Beträffande de här 150 miljonerna, som Gunnel Färm tvingades kommentera i går i lokalradion i Blekinge, vill jag ha ett besked: Är det länsstrafikanlaget, eller är det ytterligare 150 miljoner? Det är mycket viktigt att få veta hur det förhåller sig.

Georg Andersson har vägrat kommentera detta. Han hänvisar till en – för låt att jag säger det – ynka frågedebatt. Jag har nämligen framställt en fråga om Blekinge kustbana till kommunikationsministern och får svar på tisdag nästa vecka – dagen efter det att motionstiden går ut för den näringspolitiska och den trafikpolitiska propositionen. De flesta tycker inte att man skall låta sig nöja med en frågedebatt. Regeringen bör ge rejälare besked.

Anf. 52 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Som ledamot på Blekingebänken vill jag utnyttja tillfället och rikta ett tack till regeringen men också till arbetsmarknadsutskottet som har tillstyrkt det stöd som nu skall lämnas till Blekinge och som vi där nere så väl behöver. Men mitt tack kan faktiskt också riktas till reservanterna. Dessa har verkligen gjort sig mödan att leta efter alternativa insatser i Blekinge. Ingen har varit negativ till ett stöd. Jag kan försäkra er reservanter om att vi i Blekinge kommer att väl ta till vara den kreativitet när det gäller utvecklingen i Blekinge som ni har redovisat här i talarstolen. Ännu är inte alla problem lösta. I stället återstår många problem. Vi kommer alltså igen. Det känns tryggt att veta att vi har ett så enat arbetsmarknadsutskott med oss med tanke på våra svårigheter.

Sedan har det förts en diskussion om vikten av att satsa på lösningar som är mera småskaliga än den lösning som anvisas i propositionen när det gäller Saabs etablering i Karlskrona. Vi i Blekinge har inget emot småskaliga lösningar. Sådana har vi arbetat med under decennier, och vi har faktiskt haft framgång. Enbart på SOFT-Center, som Marianne Ståhlberg talade om, är 25 småföretag verksamma. Men om vi lyckas samla tio småföretag med ett hundra anställda, får vi tyvärr dagen efter ett varsel om att 300, 400, 500 eller 600 arbetstillfällen skall försvinna vid våra stora industrier. Vi kan inte åstadkomma önskvärd ersättning i den takt som arbetstillfällen går förloerade. Därför är det nödvändigt att vi får ett större tillskott på en gång. Det hjälper faktiskt inte de tusentals personer som nu kanske tvingas lämna sina arbetsplatser – Karlskronavarvet, Ericsson osv. – att få höra av oss att vägarna kommer att bli litet bättre och att infrastrukturen någon gång i framtiden kommer att ge bättre förutsättningar.

Jag har inget emot satsningar på vägar. Liksom Sigge Godin tror jag att

det är klokt att satsa på infrastrukturen. Men vi kan väl båda vara överens om att det ger långsiktiga effekter, att det alltså inte löser akuta, konkreta problem.

Dessutom har det förts en diskussion om att Saab skulle tillverka något annat än bensinmotorer. Utöver det som redan har sagts här av utskottets företrädare vill jag säga att det under den första punkten i det avtal som har upprättats mellan staten och Saab står att man skall tillverka bensinmotorer eller ägna sig åt annan tillverkning. Om man skulle föredra annan produktion, finns det goda möjligheter. Men det måste innebära det antal sysselsättningstillfällen som vi här har talat om.

Det har vid flera tillfällen här i talarstolen sagts att svårigheterna i Blekinge möjligen sammanhänger med en viss pendlingsobenägenhet. Det är inte så. Vi har tyvärr fått pendla mer än de flesta. Jag kan säga till dem som har den uppfattningen att den största utpendlingen för närvarande från Karlskrona är till Haninge kommun, dvs. ungefär 50 mil. Det finns sjukvårdsinrättningar i Stockholm, där de flesta anställda är ungdomar från Blekinge. Över 5 000 människor har fått lämna sina arbetstillfällen för att flytta till andra orter. Vi har verkligen lärt oss att pendla.

Pendling i Blekinge betyder flyttning från länet. Det hjälper inte att pendla till skogarna i Kronobergs län – där finns inga nya jobb – utan det är fråga om att bryta upp och ge sig i väg. Det har vi gjort tillräckligt länge, och det vill vi inte fortsätta med.

Beträffande frågan om Blekinge kustbana, som har varit uppe vid flera tillfällen, vill jag säga att jag delar Viola Claessons uppfattning att det löfte som vi har fått av regeringen, som är ett resultat av förhandlingar, innebär att vi, förutom driftsbidraget på 20 miljoner om året, skall ha 150 miljoner till upprustning av kustbanan utöver det normala länsanslag som utgår till länet. Vid det tillfälle då överenskommelse träffades var länsanslaget 11 miljoner om året, och eftersom medlen anvisas i tioårsperioder betyder det att vi skall ha 110 plus 150 miljoner, dvs. 260 milj. kr.

Nu har vi redan, som Viola Claesson påpekade, fått den del som skall användas till de normala anslagen till vägar och trafikanordningar, och vägverkets styrelse har då varit så vänlig att man har gett oss 160 i stället för 110 miljoner. Man har antagligen räknat med inflationen under denna tioårsperiod, varför vi lyfter på hatten för styrelsen.

Däremot bifölls inte begäran om de 150 miljonerna, men det ser jag inte som något löftessvek från regeringen. Det är självklart att de 150 miljonerna skall utgå – jag har inte hört någon företrädare för regeringen säga något annat. Vid de kontakter jag har haft har man vitsordat att detta skall ske. Jag kan medge att det har varit ett visst administrativt trubbel i frågan, men jag hyser full tilltro till att vi kommer att få både de 150 miljonerna och det normala länsstrafikanslaget. Vi är utomordentligt beroende av vår järnväg, och vi kommer inte att släppa den överenskommelse som är träffad på den punkten.

Anf. 53 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! När Hans Gustafsson försöker förvränga bilden av vad jag har sagt här i kammaren, kanske jag måste replikera och tala om vad folk-

partiet egentligen tycker. Det är inte folkpartiet som säger att Blekinge inte skall beaktas i den regionalpolitiska propositionen – det är regeringen som säger det, därför att Blekinge har fått sitt paket. Om det nu är sant, som Marianne Ståhlberg säger, att Blekinge har förlorat väldigt många människor, borde det också beaktas i den övergripande debatten och de långsiktiga planerna i regionalpolitiken, och då borde Blekinge tas med, framför allt hela sydöstra Sverige, inkl. norra Kalmar län, som är mycket utsatt. Det kanske inte är intressant i detta läge, men det tycker faktiskt vi.

Låt mig också klargöra att folkpartiet inte har sagt nej till Saab-Scanias etablering i Blekinge. Det låter på Hans Gustafsson som om vi skulle ha gjort det. Det är alldeles utmärkt att en massa nya arbetsplatser tillförs, då det är väsentligt.

Jag vill avsluta med att säga, att ett f.d. statsråd borde hålla sig för god för att tala om "pendling" till Haninge. Det handlar inte om pendling, utan om flyttning till Haninge. Det är synd om de ungdomar som måste flytta, såväl norrifrån som söderifrån, men pendling handlar för vanliga svenskar om arbetsresor till och från jobbet på rimliga avstånd inom en region.

Anf. 54 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Det är bra att Hans Gustafsson påminner om att han och jag har samma uppfattning om det viktiga i att kämpa för Blekinge kustbana, men i övrigt har vi inte samma uppfattning. Han är den obotlige optimisten när det gäller tron på regeringen, trots alla löftesbrott. Det är helt otroligt att han i detta läge fortfarande tror på att regeringen skulle ge dessa anslag till Blekinge kustbana.

Jag vill påminna Hans Gustafsson om hur debatten utvecklades förra gången det var uppror i Blekinge – det var i somras. Då krävde allt fler att regeringen skulle uppfylla sina löften och ge pengarna till Blekinge kustbana. Gunnel Färm fick rycka ut igen, och som vanligt talade hon klarspråk. Hon sade: Jodå, riksdagen har enhälligt beslutat att Blekinge kustbana skall vara en stomjärnväg, men att det skall gå trafik på banan har riksdagen inte tagit något beslut om. Det är vad detta i grunden handlar om.

I Blekinge hoppas man fortfarande på och kämpar för att få anslag, men efter det att riksdagens beslut har frångåtts och Blekinge kustbana omklassificerats, dvs. den skall inte vara en stomjärnväg utan en länsjärnväg i fortsättningen, fordras det så stora upprustningar att det enbart är vpk:s förslag om att 200 miljoner bör satsas omgående som över huvud taget möjliggör någon trafik på banan. Jag tror att också Hans Gustafsson vet det. Men okej! Fortsätt att tro på regeringens löften! Vad händer när inga beslut fattas? Nu skall banan överföras till länet, och än har det inte kommit några pengar. Det är en omöjlighet, Hans Gustafsson.

Anf. 55 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Sigge Godin tyckte att ett f.d. statsråd skulle hålla sig för god för att tala om pendling till Haninge, då det inte var fråga om pendling utan om utflyttning. Jag vet inte om vi skall hålla på med semantiska övningar, men nu är det så att det förekommer en betydande pendling – i ordets traditionella bemärkelse – mellan Karlskrona och Haninge. Det beror på att

Karlskrona örlogsskolor finns i Karlskrona och Berga marinanläggning finns i Berga. och däremellan sker det en ständig förflyttning av stamanställd personal. Dessutom förekommer det en utflyttning vid sidan om detta. Det spelar väl inte så stor roll om vi vill betrakta nödvändigheten av att ge sig i väg 50 mil från hemorten som pendling eller som utflyttning. Det kan t.o.m. tänkas att de som flyttar ut flyttar hem någon gång.

Sigge Godin tog också upp frågan om förslaget i den regionalpolitiska propositionen om Blekinge och sydöstra Sverige, och han tyckte att sydöstra Sverige skulle vara med i stödområdena där. Jag vet inte om det är tillfälle att diskutera den regionalpolitiska propositionen nu. Såvitt jag vet håller man på att motionera i frågan, och den kommer så småningom tillbaka till kammaren via utskott, och då får vi ta upp diskussionen. Jag har dock förstått så mycket att det kommer att föreligga en motion från folkpartiet och Sigge Godin om att sydöstra Sverige skall tillföras stödområdena. Jag får se om vi vid det tillfället kan tillstyrka en sådan lösning. Det är så många från arbetsmarknadsutskottet som i dag har argumenterat för behovet av hjälpsatser i Blekinge och sydöstra Sverige att jag ser rätt positivt på behandlingen av den frågan i utskottet.

Viola Claesson tyckte att jag var en väldig optimist som trodde på regeringen och på att Blekinge skulle få 150 milj. kr. Jag är fullständigt övertygad om detta, Viola Claesson. Jag har en tilltro till regeringen. Jag känner den väl och har studerat den länge. Pengarna kommer, och vi skall se till att med Viola Claessons fortsatta hjälp på denna punkt driva intresset av att utveckla och förbättra Blekinge kustbana. Jag har inte ens sagt att denna överenskommelse är sista ordet; vi förbehåller oss rätten att fortsätta arbetet på att ytterligare utveckla bandelen.

Anf. 56 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Helt kort vill jag säga att pendlingen i Blekinge har studerats av REK 87. Hans Gustafsson kan tala med sina partikamrater, de tre som satt i utredningen. De vet vilken pendling och vilken debatt som REK 87 har ägnat sig åt. Vi behöver inte blanda in Haninge. Vi har samma uppfattning Hans Gustafsson och jag, att det är beklämmande att våra ungdomar måste flytta, i alltför stor utsträckning, till Stockholm. De som vill skall flytta dit, men vi skall inte tvinga dit dem.

Hans Gustafsson talade om motioner angående regionalpolitik. Var lugn, folkpartiet kommer med en motion. Vi kan behandla den när den dagen kommer. Den kan till en del handla om stödområden, men den handlar också om andra viktiga saker, som regeringen, som faktiskt har det politiska ansvaret, inte tar upp. Regeringen har sagt att Blekinge har fått sitt, punkt slut. Med det lär ni socialdemokrater vara lugnade och sitta tryggt, antar jag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 8 §.)

Företogs till avgörande arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1989/90:AU10, AU21 och AU20.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU10

Mom. 1 (riktlinjer för den sjätte semesterveckan)

Först biträdades reservation 2 av Börje Hörnlund och Göran Engström med 30 röster mot 22 för reservation 3 av Anna Horn af Rantzien. 250 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 1 av Elver Jonsson m.fl. med 102 röster mot 31 för reservation 2 av Börje Hörnlund och Göran Engström. 174 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 156 röster mot 99 för reservation 1 av Elver Jonsson m.fl. 50 ledamöter avstod från att rösta.

Carl G Nilsson (m) anmälde att han i huvudvoteringen avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Mom. 2-5

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU21

Mom. 1 (effekterna för vissa företag av reglerna om semesterlönegrundande frånvaro)

Utskottets hemställan bifölls med 173 röster mot 133 för reservation 1 av Lars Ulander m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Margareta Winberg (s) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (anställdas inflytande över semesterns förläggning)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 20 för reservation 2 av Karl-Erik Persson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 (en allmän semesterlönefond)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 18 för reservation 3 av Karl-Erik Persson.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU20

Mom. 2 (anslag till lokaliseringsbidrag m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 1 av Kersti Johansson och Göran Engström, *dels* reservation 2 av Karl-Erik Persson, *dels* reservation 3 av Anna Horn af Rantzien – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (särskilda utvecklingsinsatser i Blekinge län)

Först biträdades reservation 6 av Kersti Johansson och Göran Engström

med 49 röster mot 37 för reservation 5 av Elver Jonsson och Kjell-Arne Welin. 218 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträddes reservation 4 av Anders G Högmark m.fl. med 62 röster mot 50 för reservation 6 av Kersti Johansson och Göran Engström. 193 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 169 röster mot 61 för reservation 4 av Anders G Högmark m.fl. 76 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (infrastrukturella och näringspolitiska insatser)

Utskottets hemställan bifölls med 266 röster mot 39 för reservation 7 av Kersti Johansson och Göran Engström.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Föredrogs

skatteutskottets betänkande

1989/90:SkU26 Befrielse från särskild avgift vid för sen inbetalning för allmän investeringfond,

kulturutskottets betänkande

1989/90:KrU22 Lokalförsörjning m.m för kulturändamål (prop. 1989/90:100 delvis),

lagutskottets betänkanden

1989/90:LU18 Anslag till bokföringsnämnden, m.m. (prop. 1989/90:100 delvis) och

1989/90:LU20 Anslag till patent- och registreringsverket samt patentbevärsrätten (prop. 1989/90:100 delvis).

Kammaren biföll vad utskotten hemställt.

10 § Beslut om samlad votering

Beträffande de på föredragningslistan närmast upptagna ärendena, justitieutskottets betänkanden JuU21 och JuU20, lagutskottets betänkande LU19 samt socialförsäkringsutskottets betänkande SfU9, beslöt kammaren på förslag av tredje vice talmannen medge att de fick företas till avgörande i ett sammanhang sedan debatten i alla dessa ärenden avslutats.

11 § Terroristlagstiftningen

Föredrogs

justitieutskottets betänkande

1989/90:JuU21 Terroristlagstiftningen (skr. 1989/90:63).

Anf. 57 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Det betänkande vi nu skall behandla baserar sig på en skrivelse från regeringen där det redovisas hur terroristlagstiftningen har tillämpats under en viss tidsperiod. Det är möjligt att det framför allt vore mer publicistiskt att kräva ett KU-förhör om på vilka grunder regeringen terroriststämplade den kurdiska organisationen PKK.

I betänkandet hänvisas till 11 kap. 7 § regeringsformen som ett skäl till att riksdagen inte kan ha någon åsikt. I den paragrafen står: "Ingen myndighet, ej heller riksdagen eller kommuns beslutande organ, får bestämma hur förvaltningsmyndighet skall i särskilt fall besluta i ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller mot kommun eller som rör tillämpning av lag."

Då, herr talman, återstår frågan: Kan regeringen anses vara en förvaltningsmyndighet? Jag har försökt att få klarhet i det, och det enda jag kunnat hitta är en mening i förarbetena till regeringsformen. I stycket om vad som gäller vid krig och krigstillstånd beskrivs regeringen där som en överförvaltningsmyndighet över andra förvaltningar.

Herr talman! Den 15 augusti 1984 inledde PKK en serie gerillaattacker i turkiska Kurdistan. Det kom som en stor överraskning för den turkiska regimen. Några dagar senare startade den turkiska armén vad som kallades "den slutliga offensiven" för att utplåna gerillan. Den offensiven pågår fortfarande, och så sent som den 15 denna månad sköt militären rakt in i ett begravningståg efter 13 tidigare skjutna gerillasoldater. En 19-årig yngling dog och ett tiotal personer skadades.

I går, den 20 mars, öppnade polisen eld mot demonstrerande människor i staden Cizre, varvid tio dog och sexton sårades. Tvångsflyttningar, användande av kemisk gas, avrättningar utan rättegång ute i de kurdiska byarna finns med i Human Rights rapport från området som kom för några veckor sedan.

I december 1984 förklarade svenska regeringen att den ansåg Kurdistans arbetarparti, PKK, vara en terroristorganisation. Myndigheterna och pressen i Turkiet jublade. Under många år hade Turkiet förgäves försökt utplåna PKK och dess sympatisörer, eftersom de av den turkiska regimen sågs som farligast som symbol för det kurdiska folkets motståndsrörelse.

Vad som har hänt i den kurdiska delen av Turkiet och vad som fortfarande händer där är att det pågår ett utrotningskrig som är föga känt i Europa, där Turkiet betraktas som ett land på väg mot demokrati. Inget annat europeiskt land har emellertid följt Sveriges exempel. Turkiet och Sverige har förblivit de enda länderna som beskriver PKK som en terroristorganisation.

Terroristlagens skapare Carl Lidbom, då justitieminister, understök i förarbetet till lagen 1973 att lagen tar sikte enbart på utlänningar som tillhör eller verkar för sådana terroristgrupper och organisationer som genom sin tidigare verksamhet har visat att de systematiskt använder främmande område som skådeplats för våldsaktioner med politiska syften. Det är heller inte – som ibland påståtts i den allmänna debatten – förslagens avsikt att befrielseaktioner skall föras in under lagen på grund av att de för en väpnad kamp i sitt hemland eller eventuellt vid enstaka tillfällen riktar angrepp mot ett utländskt intresse: Så står det i prop. 1973:37 s. 21, och dessa riktlinjer gäller fortfarande.

Att Turkiet betraktar PKK som en terroristorganisation är väl ganska självklart – så gör alla regimer som har en motståndsgerrilla.

Att regeringen på information från säpo år 1984 – ett säpo som uppenbarligen tagit sin information från turkisk säkerhetstjänst – terroriststämplade PKK är *en* sak, visserligen tragisk. Men att vi fortfarande har denna terroriststämpel kvar trots den vetskap som vi i dag har om gerillakriget i Turkiet, är oförsvarligt. Dessutom försvarar man terroriststämpeln, som sker i årets skrivelse, genom att placera in PKK i en uppräknig av olika terroristorganisationer i världen och med några ord ange att organisationen är fortsatt aktiv i Sverige men inte har begått några terrorhandlingar här i landet – vilket man påstår att PKK har gjort i andra länder, utan att ange vilka terrorhandlingar som organisationen skulle ha begått.

När tänker Sverige erkänna PKK som en befrielseorganisation i likhet med andra befrielseorganisationer som kämpar för sina mänskliga fri- och rättigheter? Det är hög tid att regeringen omprövar sitt tidigare ställningstagande, och därför kräver vi i vår reservation att regeringen offentliggör sitt beslutsunderlag för sin terroriststämpling. Händelseutvecklingen i Turkiet, i de kurdiska provinserna, kräver att vi står upp och protesterar mot det förtryck som där pågår, och då kan vi inte samtidigt beteckna den väpnade gerillarörelsen där som en terroristorganisation.

Jag yrkar bifall till vår reservation – reservation 1.

Anf. 58 KENT LUNDGREN (mp):

Herr talman! Man kan ha många åsikter om terroristlagen och framför allt dess tillämpning – och det har jag. Jag har så många åsikter att jag skrivit en särskild motion om vad jag anser att terroristlagen skall innehålla, om vi nu skall ha en terroristlag alls. Detta sker varje år, varje gång redovisning kommer om hur terroristlagen används i detta land, och varje gång vi därmed informeras om att det fortfarande finns folk i Sverige som utsätts för terroristlagen.

Herr talman! Berith Eriksson har sagt många sanna ord om PKK. Jag accepterar att man i den demokratiska processen i Sverige kan begå misstag och fatta felaktiga beslut, och jag anser liksom Berith Eriksson att man har gjort det när det gäller PKK. Men det ter sig klädsamt, om inte annat för de människor som drabbas, om man någon gång i tillvaron kan få se en politisk enhet ställa sig upp och säga att "vi har fattat ett felaktigt beslut, låt oss rätta till detta".

PKK för en befrielsekamp, därom tror jag att vi alla är överens. Och PKK för en befrielsekamp främst på det territorium där man hör hemma med sitt folk. Att påstå någonting annat – och att bevisa någonting annat – är synnerligen svårt för vem som än försöker. Därför bör vi ta bort terroristorganisationstämpeln från PKK och därmed inte längre låta de svenskar som påstås tillhöra PKK, och som finns här i landet, drabbas av åtgärder enligt denna lag.

Vad så själva lagen beträffar vill jag säga att varje lag som utsätter människor för inskränkning av rörelsefriheten eller andra åtgärder bör, hur hemligstämplade olika papper än kan vara, domstolsprövas på något sätt. Det är därför vi har domstolar.

Jag skulle kunna teoretisera om detta ganska länge. Men jag skall nöja mig med att hävda det påstående som vi har hävdat så länge vi har funnits här i riksdagen, nämligen att all påverkan när det gäller människors fri- och rättigheter skall prövas av domstol, oavsett vilka skäl som ligger bakom.

Herr talman! Jag yrkar bifall till miljöpartiets reservation i detta ärende.

Anf. 59 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Kammaren behandlar nu ett betänkande från justitiekotetet om terroristlagstiftningen. Det gäller dels regeringens årliga redogörelse för tillämpningen av denna lagstiftning, dels tre motioner – en motion från vpk, i vilken det krävs att regeringen skall offentliggöra det material som ligger till grund för ställningstagandet att PKK utgör en sådan organisation som anges i terroristlagens 1 §, och två motioner från miljöpartiet om ändringar i terroristlagstiftningen.

Den nuvarande terroristlagstiftningen kan sägas innehålla följande grundläggande bestämmelser:

I 30 § utlänningslagen föreskrivs att en utlänning som kommer till Sverige skall avvisas under förutsättning att han tillhör eller verkar för en organisation eller grupp som med hänsyn till vad som är känt om dess verksamhet kan befaras utanför sitt hemland använda våld, hot eller tvång för politiska syften och därvid begå sådana gärningar här i Sverige. Det gäller alltså, Berith Eriksson, inte den befrielseerörelse som verkar inom sitt hemland, utan den som verkar *utanför* sitt hemland.

Det andra kriteriet är att det med hänsyn till vad som är känt om utlänningens föregående verksamhet eller i övrigt föreligger fara för att han här i landet medverkar till sådana handlingar.

Detta är alltså de grundläggande bestämmelserna i vad vi brukar kalla terroristlagstiftningen.

Om man på grund av verkställighetshinder inte kan avvisa eller utvisa en s.k. presumtiv terrorist, så kan regeringen föreskriva inskränkningar och villkor i fråga om utlänningens vistelseort, byte av bostad, anställning – samt anmälningssplikt.

Dessa bestämmelser och en del andra bestämmelser i terroristlagstiftningen har nyligen varit föremål för översyn av terroristlagstiftningskommittén. Denna kommitté har lagt fram förslag till förändringar i den gällande lagstiftningen i syfte att bl.a. stärka rättssäkerheten.

Jag skall inte närmare gå in på de förslag som kommittén har presenterat. Riksdagen kommer senare i år att få ta ställning till en nyreglering på området, och vi får då tillfälle att mer noggrant diskutera behovet av särskilda bestämmelser i syfte att motverka terrorism, och också utformningen av sådana bestämmelser.

Det kan emellertid finnas skäl, mot bakgrund av den allmänna debatten om terroristlagstiftningen, att peka på två slutsatser som kommittén drar.

Den första slutsatsen är att det finns behov av särskilda regler för att motverka terrorism. Kommittén anser att den allmänna hotbilden inte har förändrats i s.k. positiv riktning på så sätt att terroristhotet har minskat i Sverige eller i världen i övrigt. Därför menar alltså kommittén att det finns behov av en särskild terroristlagstiftning.

Den andra slutsatsen som kommittén drar – efter en genomgång av internationell rätt, konventioner och liknande – är att den svenska terroristlagstiftningen inte anses strida mot konventionsåtaganden som Sverige gjort, exempelvis när det gäller Europakonventionen.

Det finns likväl, menar jag, anledning att göra förändringar i terroristlagstiftningen i syfte att stärka rättssäkerheten. Jag tycker att det är angeläget att vi får tillfälle att diskutera dessa frågor senare i år just i det syftet, för det kan naturligtvis göras förbättringar i lagstiftningen.

Mot denna bakgrund och med hänvisning till att vi återkommer till debatt i dessa frågor framöver yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Två reservationer har avgetts till utskottsbetänkandet. I reservation 2 från miljöpartiet föreslås en rad förändringar i lagstiftningen. Men det finns ingen anledning av riksdagen att nu göra några uttalanden av de slag som föreslås av miljöpartiet. Riksdagen får ju tillfälle att behandla dessa frågor senare i år efter det att regeringen har lagt fram sin proposition på grundval av terroristkommitténs betänkande men också på grundval av det material som har inhämtats vid remissbehandlingen av betänkandet.

I reservation 1 från vpk krävs att regeringen skall offentliggöra det material som ligger till grund för beslutet om att terroriststämpla PKK som organisation. Frågan berör sekretesslagstiftningen, och den har som huvudprincip att man i synnerligen begränsad utsträckning skall hemlighålla för den som är part i ett ärende information och material som ligger till grund för bedömningen. I terroristärenden kan det aldrig bli fråga om att hemlighålla uppgifter som är underkastade sekretess till skydd för den berörde utlänningen. Däremot kan det ibland vara nödvändigt, till skydd för uppgiftslämnare som bedöms riskera repressalier från den utpekade utlänningen eller hans bundsförvanter, att hemlighålla information. Även viss annan sekretess kan naturligtvis tänkas gälla om den är att hänföra till skydd för rikets säkerhet. Huvudregeln är dock att parterna även i terroristärenden skall få del av allt material. Bara i begränsad omfattning skall undantag gälla, nämligen i de fall som jag här har pekat på. Frågan om vilken sekretess som skall gälla i denna typ av ärenden berörs också av terroristlagstiftningskommittén. Frågan kommer säkerligen även att behandlas i den kommande propositionen. Jag yrkar således avslag på de två reservationerna.

Berith Eriksson talade om PKK som organisation. Det kvarstår som ett obehagligt faktum att PKK har använt våld mot avhoppare från organisationen i andra länder än i Turkiet. PKK har också använt våld mot motståndare från andra kurdiska organisationer. Det är väl känt att två avhoppare från PKK i Sverige har mördats av PKK. Det var den 20 juni 1984 och den 2 november 1985 som två PKK-avhoppare mördades här i Sverige av aktiva PKK-are. Dessa dömdes senare för mordet.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 60 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Det var inte säpos beslutsmaterial utan regeringens som jag ansåg borde offentliggöras. Regeringen måste väl ha haft annat material än säpos rapporter. Det kan knappast vara möjligt att regeringen har fungerat som säpos språkrör, utan den måste ha haft tillgång till kompletterande ma-

terial, uppgifter om vilka källor säpo har använt osv. Man måste ha gjort egna undersökningar och framför allt egna bedömningar. Likaså måste det finnas protokoll från de sammanträden som föregick beslutet om att anse PKK vara en terroristorganisation.

Jag anser att det i dagsläget är viktigt att undersöka om argumenten för terroriststämpeln allttjämt äger giltighet. Det enda som har gått att få i det sammanhanget är det pressmeddelande som Georg Andersson lämnade den 19 maj 1988. I det sades att de kommunarresterade inte hade ändrat sin inställning till organisationen PKK. Det var det pressmeddelande som kom tolv dagar före avslöjandet om Ebbe Carlsson-affären.

Vår i världssammanhang unika terroristlagstiftning är uppbyggd så att man först måste definiera terroristorganisationen för att i nästa steg kunna anklaga en viss person som tillhörande eller sympatisör till organisationen.

Juristsammanslutningen CEDRI, Europeiska medborgarrättsgruppen, köpte sitt material, de fem huvuddokumenten, av säpo. I säpos material verkar det inte finnas mycket mer som kan vara hemligt. Såvitt jag förstår – efter att ha gått igenom dossierna – är det ett stycke litteratur, dålig litteratur, som har skrivits för att rättfärdiga en åsikt som man i årtal har försökt göra trovärdig.

Det begicks två mord, och två mördare är också fängslade för dem. Åklagarna i rättegången kunde inte finna någon som helst bindning till en viss organisation. Det var av den anledningen som säpo tog över.

Anf. 61 KENT LUNDGREN (mp):

Herr talman! Jag skall inte göra den här diskussionen speciellt lång. Själv har jag, Lars-Erik Lövdén, mycket svårt att se någon skillnad på FNL i Vietnam på sin tid, på befrielseörelserna i Etiopien, på ANC och på PKK. Samtliga dessa organisationer har slagits för sina folk, och de försöker alla befria ett folk som lider. I vilken stat kurderna än finns så lider de. Att det blir en reaktion är inte konstigt. Det vore intressant att få höra socialdemokraterna säga något annat än att PKK är en terrororganisation. Nog borde benämningen befrielseorganisation vara betydligt mer passande i detta fall.

I övrigt känner jag igen det mesta av det Lars-Erik Lövdén sade förra året när den här frågan var uppe till debatt. Vi får väl känna igen det ytterligare en gång när terroristbetänkandet läggs fram. Vi kan föra debatten då i stället för nu.

Anf. 62 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag förstår att vpk och miljöpartiet motionerar när de får del av den här skrivelsen, eftersom de inte har haft möjlighet att delta i den kommitté som har förberett det betänkande som gäller terroristlagstiftningen. Folkpartiet har representerats av mig i denna kommitté. Jag har reserverat mig mot det betänkande som har framlagts och ifrågasatt om man verkligen ökar rättssäkerheten genom de förändringar som föreslås.

Den här debatten får vi, som Lars-Erik Lövdén sade, återkomma till när frågan kommer på riksdagens bord. Därför skall jag inte nu gå in på vad som sägs i betänkandet.

Låt mig i stället apropå den skrivelse som nu ligger på riksdagens bord

säga att vi i folkpartiet tidigare har kritiserat det sätt på vilket riksdagen in-formeras om terroristlagstiftningen och dess tillämpning. Man kan verkligen fråga om skrivelsen gör att riksdagen får en insyn i tillämpningen av terroristlagstiftningen. Det är knappast min bedömning. Det nämner jag också i den reservation som är fogad vid betänkandet. Jag anser att man bör diskutera om riksdagen har en reell insyn i fråga om tillämpningen av terroristlagstiftningen. Det tycker jag inte att man kan hävda med tanke på den skrivelse som vi har fått.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

12 § Rattfylleri m.m.

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1989/90:JuU20 Rattfylleri m.m.

Anf. 63 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Brottsbeteckningen rattonykterhet kommer att mönstras ut ur trafiknykterhetslagen den 1 juli i år. Detta beslutade riksdagen så sent som i februari i år. I stället får vi två grader av trafiknykterhetsbrott, nämligen rattfylleri och grovt rattfylleri. Samtidigt beslutade riksdagen att den nedre straffbarhetsgränsen skall sänkas från nuvarande 0,5 ‰ till 0,2 ‰ alkohol i blodet och att motsvarande sänkning skulle göras vad gäller alkoholhalten i utandningsluften, enligt den nya mätteknikens begrepp. Vidare gjordes ändringar i körkortslagens regler om återkallelse och varning i körkortsärenden och vissa uttalanden om påföljdsvalet vid trafiknykterhetsbrott.

Det här har föranlett en motion av förste vice talman Ingegerd Troedsson, moderat, där hon yrkar dels att riksdagen beslutar att begreppet rattonykterhet behålls vid blodalkoholhalter understigande 1,5 ‰, dels att riksdagen beslutar att körkort inte skall kunna återkallas vid så låga alkoholhalter att förmågan att föra fordonet på ett betryggande sätt inte påverkats.

Man kan förenklat uttryckt säga att jag i likhet med förste vice talmannen har den uppfattningen att det är orimligt att tala om rattfylleri och fylleri när den mätbara blodalkoholhalten är så låg som vad som här anges. Begreppet rattonykterhet är då självfallet mera relevant. Man har nu kommit ned till en så låg gränsvärd för brottslighet i detta avseende som 0,2 ‰. Det rör sig om knappt mätbara storheter.

Till justitieutskottets betänkande nr 20 har inte avgivits någon reservation men tre särskilda yttranden, varav två från oss moderater. Det särskilda yttrandet nr 2 handlar om brottsbeteckningen för det lindrigare trafiknykterhetsbrottet, där vi moderater säger att det enligt vår uppfattning finns anledning att ifrågasätta om beteckningen rattfylleri verkligen är den mest lämpliga för överträdelser inom intervallet 0,2–1,5 ‰, som gäller fr.o.m. den 1 juli i år. Särskilt vid låga alkoholhalter, 0,5 ‰ och därunder, framstår beteck-

ningen rattfylleri som mindre träffande. – Detta är en något mera elegant formulering än den mera rättframma som jag använde alldeles nyss.

Med hänsyn till att riksdagen helt nyligen har tagit ställning till dessa brottsbeteckningar nöjer vi oss nu med att hänvisa till den utvärdering av den nya lagstiftningen som riksdagen samtidigt har uttalat sig för. Vi avstår sålunda från att reservera oss och från att framföra något särskilt yrkande. Detta sker dock i avvaktan på den utvärdering som vi förväntar oss skall komma snart och som skall bli grundlig. Vi hoppas och utgår t.o.m. från att man därvid skall ta hänsyn till våra åsikter och att så småningom även riksdagen skall göra detta.

Med anledning av förste vice talmannens yrkande nr 2 i motionen, om att återkallelse av körkort inte skall ske vid låga alkoholhalter, har utskottet föreslagit ett mycket omfattande tillkännagivande. Det bygger bl.a. på att den nyligen tillsatta körkortsutredningen i sin översyn noga skall beakta erfarenheterna av tillämpningen av indragningar av körkort. Jag vill peka på att utskottet i betänkandet som låg till grund för beslutet i februari framhåller att det inom det "nykriminaliserade" området för trafiknykterhetsbrott, alltså i intervallet mellan 0,5 och 0,2‰, skall ges möjlighet att meddela varning i stället för att återkalla körkortet. Vi får hoppas att de myndigheter som har hand om tillämpningen verkligen iakttar denna riksdagens rekommendation.

Slutligen, herr talman, har vi i det särskilda yttrandet nr 3 reagerat emot utskottets skrivning beträffande en motion av Bengt Silfverstrand, där denne yrkar att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande att skyddstillsyn i kombination med behandlingsprogram blir huvudregel vid rattfylleribrott. Vi anser att detta är fel, och i en reservation till betänkandet som låg till grund för riksdagens beslut i februari framhåller vi att straffvärdet för grovt rattfylleri är så högt att det normalt motiverar fängelse i stället för icke frihetsberövande påföljd. Det finns med andra ord endast ett begränsat utrymme för andra påföljder än fängelse.

Låt mig uttrycka det så här enkelt: Den som har gjort sig skyldig till grovt rattfylleri skall rimligen inte privilegieras med sådan påföljd som innebär att han/hon kan röra sig fritt i samhället och icke får det straff som andra, som har gjort sig skyldiga till rattfylleri av "enklare" art, får. Detta är stötande enligt allmän rättsuppfattning. Det är inte rimligt att man så att säga vänder på straffskalan. Dessutom är det nog många av oss som inte hyser större förhoppningar om att de som ständigt gör sig skyldiga till grovt rattfylleri påverkas särskilt mycket av denna typ av behandling.

Anf. 64 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Det är bara fem veckor sedan som vi debatterade och beslöt om ändringar i lagstiftningen om trafiknykterhet, och ändringarna har ännu inte hunnit träda i kraft. Det finns ingen anledning i dag att upprepa debatten från den 14 februari. Ingenting har tillkommit i sak. Jag vill här deklarera att folkpartiet naturligtvis står fast vid beslutet om den sänkta promillegränsen och vid den principiella nollgränsen. Trafik och alkohol hör inte ihop.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 65 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Inte heller jag skall ta kammarens tid i anspråk med att upprepa den debatt som vi förde här i kammaren för fem veckor sedan. Jag vill bara yrka bifall till utskottets hemställan och peka på vad vi i betänkandet skriver om körkortsingripande. Det är utomordentligt glädjande att ett enigt utskott har gjort uttalanden av det slag som det gäller. Det manas där till återhållsamhet vid körkortsingripanden, främst vid låga promillehalter. Det är viktigt och bra att vi har gjort detta uttalande och detta tillkännagivande med tanke på att regeringen nyligen har tillsatt en körkortsutredning som skall se över frågan om återkallelse av körkort. Körkortsutredningen måste naturligtvis i sitt arbete beakta riksdagens uttalande i detta hänseende.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 15 §.)

13 § Anslag till kronofogdemyndigheterna

Föredrogs

lagutskottets betänkande

1989/90:LU19 Anslag till kronofogdemyndigheterna (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 66 ELISABETH PERSSON (vpk):

Herr talman! Alla vet vi att det kan vara lönande att flytta till en kommun med lägre kommunalskatt, om man råkar bo i en kommun med hög sådan. Skillnaderna är stora mellan kommuner med den högsta och kommuner med den lägsta kommunalskatten här i landet. Detta är ekonomiska ojämnheter som har uppmärksamats, som diskuteras och som kan få stor betydelse för människor.

Det finns emellertid även andra ekonomiska olikheter och skillnader som har med boendet att göra och som är minst lika allvarliga. Också när det gäller dessa skillnader är pengar inblandade, men de har trots detta verkligen inte rönt någon särskild uppmärksamhet.

Herr talman! Det är betydligt mer lönande för en skattesmitare att vara bosatt i Stockholm än i ett mindre län ute i landet. Detta beror på att kronofogdemyndigheterna, på grund av alltför litet resurser och alltför stor arbetsbelastning, i vissa län inte hinner göra det arbete som krävs för att driva in fordringar och skulder i den omfattning som är möjlig i andra län i landet.

Som alla myndigheter skall även kronofogdemyndigheten enligt årets budgetproposition spara. Detta får allvarliga konsekvenser. Likheten inför lagen är satt ur spel. Det lönar sig som jag sade förvånansvärt bra att vara skattesmitare i vissa delar av landet. Om kronofogdemyndigheterna inte får de medel de behöver för att kunna göra ett fullgott arbete kommer också betalningsmoralen i samhället lätt i fara. Utan resurser att använda till utbyggnad av verksamheten finns inte heller några utrymmen för den förebyggande verksamhet, dvs. information och rådgivning till medborgarna, som

så väl behövs och som är nödvändig för att dessa medborgare inte i framtiden skall återkomma till kronofogdemyndigheten som gäldenärer.

Borgenärernas förväntningar på kronofogdemyndigheten löper också allvarlig risk att urholkas. Privata inkassobyråer med tvivelaktiga arbetsmetoder har redan börjat florera på många håll.

Herr talman! Kronofogdemyndigheternas nedskurna budgetar ger inte bara upphov till allvarliga konsekvenser för medborgarna, utan det är faktiskt rent av dumt att gå till väga på detta sätt och dra in på myndigheternas medel.

Fråga vilken småföretagare som helst, låt oss säga en specerihandlare, vad han skulle ta till för metoder om han skulle spara. Fråga vad han skulle anse om att som första sparåtgärd låta bli att skicka ut fakturor till människor som är skyldiga honom pengar. Jag tror att han omedelbart skulle underkänna de sparmetoderna. Men det är faktiskt vad riksdagen, om förslagen går igenom, säger till kronofogdemyndigheterna att de skall göra. De skall spara pengar genom att låta bli att utföra sitt arbete.

Vi i vpk anser således att det finns all anledning att tillstyrka vårt förslag om 7 milj. kr. till kronofogdemyndigheten. Detta är, som jag sade, väl använda pengar som kommer att kunna ge en god utdelning. Låt mig med ett par siffror visa vad jag menar.

De samlade skatt- och avgiftsskulderna hos kronofogdemyndigheterna var år 1985 ca 19 miljarder kronor och år 1988 ca 18 miljarder kronor. Den årliga debiteringen under perioden 1985–1988 uppgick till mellan 6 och 8 miljarder, och av dessa debiteringar kan kronofogdemyndigheterna med nuvarande resurser leverera in knappt 40 %, dvs. 2–3 miljarder kronor. Av de ca 18 miljarderna kunde man alltså få in 2–3 miljarder kronor. Vidare visar en beräkning att varje anställd inom exekutionsväsendet i genomsnitt driver in ca 1,5 milj. kr. till staten och enskilda.

Med dessa exempel vill jag visa att det faktiskt är en god affär både ekonomiskt och moraliskt att ge kronofogdemyndigheterna de begärda pengarna. Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till vpk:s reservation till lagutskottets betänkande nr 19.

Anf. 67 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Vid beräkningen av anslaget till kronofogdemyndigheterna har regeringen liksom tidigare år utgått från det s.k. huvudförslaget, vilket som bekant innebär att man genom rationaliseringsvinster skall få ett minskat anslag.

Regeringen har i år, med hänsyn till kronofogdemyndighetens arbetsbelastning, föreslagit att huvudförslagets belopp, i kronofogdemyndigheternas fall runt 13 milj. kr., skall få återgå till riksskatteverket för att fördelas på de län som har stora ärendebalanser. Man kan alltså säga att kronofogdemyndigheterna här får en kraftig resursförstärkning.

Utöver detta föreslår regeringen att 5,5 milj. kr. skall utgå som ett tillfälligt extra bidrag till de län som har en exceptionell arbetsbelastning. Det är då främst fråga om storstadslänen.

Vid utskottets behandling av ärendet har vi funnit regeringens förslag vara en rimlig avvägning, speciellt med tanke på att man också måste skaffa fram

kompetent personal som kan handlägga de ärenden som rör de resursförstärkningar som regeringen föreslår.

Vänsterpartiet kommunisterna har i en motion föreslagit att vi utöver detta skall tillföra kronofogdemyndigheterna ytterligare 7 milj. kr. Utskottet har inte funnit det rimligt att utöver de förstärkningar jag har redogjort för tillstyrka ett förslag om ytterligare 7 milj. kr.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på den reservation som är fogad till betänkandet.

Anf. 68 ELISABETH PERSSON (vpk):

Herr talman! Jag vill bara som en kompletterande uppgift nämna att de 7 miljoner kronorna inte är någonting som vpk har hittat på, utan det är kronofogdemyndigheterna som själva har begärt att framöver få dessa resurser, detta för att bl.a. kunna sätta in dem i form av sådana åtgärder som jag beskrev i mitt anförande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

14 § Pensioner m.m.

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande
1989/90:SfU9 Pensioner m.m. (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 69 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! I dag fattar riksdagen ett beslut som efter många år gör slut på den orättvisa som har drabbat undantagandepensionärerna.

Vad är då undantagandepensionärer? Det är ofta fråga om mindre företagare, som när ATP-systemet infördes valde att stå utanför. Varför gjorde de egentligen detta? Det fanns givetvis många motiv och många skäl. Men den kärngrupp som aldrig gick in i ATP-systemet bestod av små företagare inom detaljhandel, jordbruk och fiske. Dessa hade egentligen ett enda skäl för att avstå – de hade inte råd. De hade inte råd att betala avgiften och samtidigt fortsätta att driva sina små verksamheter och då kunna leva på dem. De ekonomiska marginalerna var knappa. Det är i och för sig riktigt som socialdemokraterna påpekar i sitt särskilda yttrande att de hoppades på att det kapital de investerat i rörelserna skulle bidra till försörjningen under äldre dagar.

Vad alltför många av oss glömmer i dag är att strukturrationaliseringen inom handel, jordbruk och fiske, var otroligt snabb och hårdhänt, inte minst under 60-talet. Det kapital som var investerat i dessa företag förlorade ofta sitt värde eller krympte samman när man väl hade realiserat tillgångarna. Sedan gjorde inflationen sitt.

Detta har inneburit att en inte helt obetydlig grupp, fast den tunnats ut med åren, har fått leva på en betydligt lägre nivå än minimipensionärerna, dvs. den grupp som endast har folkpension, pensionstillskott och KBT. Vid prövningen har man nämligen utgått från en inkomst som byggt på presum-

tionen att ATP hade betalats fastän så inte varit fallet. Samma har gällt för KBT. I detta sammanhang bör vi dessutom komma ihåg att det vid folkförklaringen om ATP särskilt sades ifrån att folkpensionen skulle höjas och att denna pension skulle avse en minimistandard som skulle följa standardutvecklingen i samhället. Så blev det aldrig, eftersom man ändrade reglerna. Vi fick pensionstillskottet 1969. Standardhöjningarna kom sedan att nästan uteslutande läggas på pensionstillskott och KBT. Samtidigt fick vi också en annan utveckling där ATP-avgiften urgröptes som avgift, och vi fick undan för undan större inslag av skatt i pensionsavgiften. Allt detta har inneburit att särbehandlingen av undantagandepensionärerna blivit alltmer stötande.

Moderata samlingspartiet var det parti som tidigast pekade på att systemet var orättfärdigt. Det är logiskt, eftersom vi alltid som parti har velat värna om de grupper som har det allra sämst, de allra mest utsatta.

Denna aspekt fanns med i våra ställningstaganden när ATP-frågan behandlades. Det är kanske någonting som vi har glömt. Men faktum är att Gunnar Heckscher och Gustav Möller hade mycket näraliggande synpunkter på behovsprincipen kontra inkomstbortfallsprincipen. Deras synpunkter på socialpolitik låg mycket närmare varandra än t.ex. Gunnar Strängs och Gustav Möllers.

Socialdemokraterna har hårdnackat motsatt sig förändringar för undantagandepensionärerna. Principer? Kanske. Bristande acceptans, ett straff, för att några inte såg ATP som den stora välfärdsreform som socialdemokraterna såg den som. Eller det har kanske varit mycket enklare. Det har varit småfolk, men det har inte varit socialdemokraternas småfolk.

Nu blev det trots allt majoritet i utskottet 1990 till förmån för undantagandepensionärerna, och då följde socialdemokraterna med. Det är bra. Låt oss gratulera dem som nu får rättvisa. Jag tänker själv på en gammal målarmästare från Malmö som för ungefär tolv år sedan kom på besök till mig. Han tog fram sitt pensionsbesked och sade: Kan jag verkligen leva på detta? Jag sade då: Det kan inte stämma. Vi gick tillsammans till försäkringskassan, och det var helt riktigt. Jag lärde mig reglerna om undantagandepensionärer. Jag är personligen glad för hans skull. Han skall nu äntligen få en fullvärdig pension.

I utskottets betänkande om pensioner m.m. – m.m. avser vissa handikappfrågor som Hans Dau kommer att redovisa för moderata samlingspartiets del – behandlas bl.a. frågan om basbeloppet och de frekventa ändringarna av detta.

Basbeloppet var fram till 1981 strikt knutet till förändringar i konsumentprisindex. När de borgerliga regeringarna exkluderade oljeprishöjningar som en faktor som skulle påverka basbeloppet reagerade socialdemokraterna häftigt på denna förändring. Asplings m.fl.'s motion från 1981 innehöll väsentliga principiella synpunkter. Det skäms jag inte alls för att tillstå.

När sedan socialdemokraterna genomförde stordevalveringen år 1982 frångick man alla sina principiella invändningar mot att göra ingrepp i basbeloppet. Det tycker jag är fel. Jag måste tillstå att jag tycker förfärligt illa om principlöshet, oavsett partifärg. Att vända kappan efter vinden är inte klädsamt i det politiska livet. Näväl, alla partier insåg att det inte var särskilt lämpligt att använda basbeloppet som något slags ekonomisk regulator. Ett enigt

finansutskott krävde år 1983 en utredning och gjorde en beställning hos regeringen om ett okorrigerat basbeloppsindex.

Socialdepartementet effektuerade emellertid inte denna beställning och avskrev ärendet när basbeloppet återigen korrigerades år 1988. Man sade: Nu behöver vi ingen utredning mer.

År 1989 var det dags igen. Vi behövde den här utredningen eftersom man bestämde att fr.o.m. 1991 skulle vissa prisförändringar inte påverka basbeloppet. Detta är förskräckande. Tilltron till pensionssystemet urgröps än mer samtidigt som en mängd andra kontrakt som inte har med pensionerna att göra drabbas.

I den tidigare nämnda motionen från Aspling m.fl. från 1981 återfinns en utomordentligt bra redogörelse för de problem som skapas av hoppande basbeloppsindex. Att manipulera med basbeloppet bör inte godtas. Man får inte hålla sig med en princip i regeringställning och en annan i opposition. Det är faktiskt ett moraliskt svaghetsbevis. Jag yrkar bifall till reservation 5.

I reservation 9 kräver vi från moderata samlingspartiet en djupgående översyn av ATP-systemet. Pensionsberedningen har lagt fram en analys av systemets stabilitet. Man har konstaterat att instabiliteten är stor, inte minst på grund av den ekonomiska utveckling vi har sett i vårt land under de senaste åren och den brist på ekonomisk politik som vi har för närvarande. Vi kan t.o.m. säga att det är fråga om en förfärande motsägelsefull ekonomisk politik. Det hade kanske varit bättre att inte ha någon ekonomisk politik alls.

Detta leder till att framtidens pensionärer måste känna stor oro. De är helt i händerna på aktörerna på den politiska marknaden. Politiska beslut är dess värre ofta kortsiktiga, särskilt när den politiska marknaden är så omfattande som den är i dagens Sverige och mandatperioderna så korta.

Detta innebär att framtidens pensionärer kan se fram mot en stor osäkerhet vad gäller framtida inkomster. Osäkerhet innebär, jag vill påpeka detta, att man över huvud taget inte kan göra några rationella överväganden om hur framtiden kan se ut. Jag sätter detta i motsats till ordet risk. En risk kan man kalkylera och beräkna. Osäkerhet innebär att man är helt i händerna på makthavare.

Pensionssystemet bör naturligtvis reformeras så, att människor själva får större möjligheter att bedöma sina framtida villkor. I botten bör naturligtvis ligga en god minimipension för alla. Det senare är en gemensam uppgift.

Att reformera pensionssystemet tar tid. Därför måste man börja tänka nu, så att man vidtar åtgärder för att inte verkligt stora svårigheter skall inträda om kanske 15–20 år.

Jag tror att det är viktigt med nytänkande på det här området, inte minst med hänsyn till den internationalisering som sker vad gäller sparande, finansiella marknader osv. Vi får mycket mer växlande livsstilar och ett helt annat sätt att arbeta och fördela arbetstid och annan tid t.ex. för fritid, uppfostran av barn osv.

Jag tror att vi bör tänka om. Jag för min del är övertygad om att vi kommer tillbaka till ett premiereservsystem när det gäller tilläggspensionerna, detta helt enkelt för att var och en av oss skall kunna råda över sin pension på ett helt annat sätt än vad som sker i dag. Jag yrkar alltså bifall till reservation 9.

Vi begär där att man skall blidka pensionsutredningen. Den skall vara klar i juni i år sägs det. Då får vi komma igen och begära en helt ny förutsättningslös utredning så att de problem som skall vara avklarade till 2000-talet kan klaras ut.

Så länge som ATP-systemet ser ut som det gör i dag, skall vi hålla fast vid de regler som folk har blivit utlovade. Alltså får vi inte börja manipulera med 15- och 30-årsreglerna.

En annan punkt där det finns stor frihet gäller delningen av pensionspoäng mellan makar. Det kan ske på avtalsbasis, om de är överens. Jag yrkar bifall till reservation 9 och reservation 12.

Rätten att tillgodoräkna sig vårdår för vård av barn finns i dag. Det lustiga är att denna registrering inte görs automatiskt. I dataåldern måste man begära att vård av barn skall registreras. Den registreringen kan ske automatiskt. Jag tycker att man skall använda maskiner när det är praktiskt. Jag yrkar bifall till reservation 14.

Reservation 23 behandlar samma ringaktning för och okänslighet mot småföretagare som vi redan sett vad gäller undantagandepensionärerna. Samma regler skall gälla vid beräkning av KBT för löntagare och för egenföretagare. Så är inte fallet nu. Löntagarna har bättre förhållanden än företagare. Diskriminering i stort och smått tycker jag alltid är förkastligt. Alltså yrkar jag bifall till reservation 23.

Vi behöver sparande. Ett av våra stora ekonomiska problem är att vi sparar för litet. Men det är klart, det är ju inte särskilt lönsamt. Därför skall vi aldrig diskriminera sparande. Men det gör vi tyvärr i en del av våra pensionsbestämmelser. Vi minskar möjligheterna att få KBT vid förmögenhetsinnehav. Låt enbart inkomster styra rätten att få KBT. Ta bort den dubbla beräkningen. Detta krav framförs i reservation 24. Jag yrkar bifall till denna reservation.

Slutligen vill jag ta upp frågan om kompensationsnivån vid delpensioneringen. Den ger nu en överkompensation. Vi har krävt att denna överkompensation skall tas bort. Det skall vara 50 % ersättning i stället för 65 %.

Regeringen har sagt att det nu måste föras en utbudspolitik. Folk måste arbeta litet längre om de har förmågan och är friska. Därför tror jag att man inte skall ha just sådana utbudshämmande regler som i delpensionsförsäkringen. Jag är övertygad om att socialdemokraterna snart, sannolikt redan i kompletteringsbudgeten, kommer att föreslå ändrade bestämmelser. Till dess nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 27.

För småföretagare kan kraven på halv tjänstgöringstid vara besvärliga att praktiskt tillgodose. Här skulle man kunna göra reglerna litet mera flexibla så att småföretagarna kan få delpensionering även om de ibland måste ha 60 % tjänstgöringstid. Det går ibland inte att enkelt dela upp arbetet precis i 50 %. Det är lättare att göra det i ett större företag. Jag yrkar bifall till reservation 28.

För att alla de moderata reservationerna skall komma med i ett yrkande om bifall, skall jag upprepa vilka nummer det gäller: 5, 9, 11, 12, 14, 18, 20, 23, 24, 25, 27 och 28.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 70 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Varje år diskuteras pensioner i denna kammare, och vi är alla ense om att göra det så bra som möjligt för pensionärerna. Alla pensionärer ser inte precis likana ut och har inte exakt samma behov. Tvärtom är de individer precis som alla vi andra med högst varierande intressen och behov. Därför tillsattes också 1985 en parlamentarisk kommitté som skulle se över dessa problem. Enligt uppgift skall den komma med sitt slutbetänkande i sommar, varför folkpartiet avstått från att lägga fram något mer långtgående förslag när det gäller pensionerna.

Av samma anledning har vi avstått från att yrka bifall till motion Sf319 av Kenth Skårvik och Charlotte Branting vilken behandlar dubbla pensionstillskott till förtidspensionärer. Att förtidspensionärer får extra pensionstillskott har motiverats med att de under de aktiva åren skall tillförsäkras en högre inkomst än som ålderspensionärer. Problemet är ju bara, att de inte har någon möjlighet att bygga upp reserver för sin ålderdom på samma sätt som förvärvsarbete. Det känns därför extra hårt för dem när de blir ålderspensionärer och blir av med det extra pensionstillskottet. Men som sagt, jag yrkar inte bifall i dag utan avvaktar remissbehandlingen av pensionsberedningens delbetänkande angående förtidspension och rörlig pensionsålder, där man även berör den här frågan.

Några förslag har vi dock, och jag tänker därför gå över till att kommentera dem.

Först kan jag, precis som Margit Gennser, glädja mig åt att undantagandepensionärerna äntligen får pensionstillskott. Med det följer att också KBT-frågan för dessa pensionärer får sin lösning. I början av 60-talet när dessa människor valde att avstå från att vara med i ATP-systemet fanns inte något pensionstillskott. De visste alltså inte om att de avstod även från denna rättighet. Pensionstillskottet avräknas endast mot ATP-pension och inte mot något annat slag av inkomst. Dessutom betalas det helt av statliga medel, alltså inga s.k. socialavgifter. I den här frågan är utskottet enigt.

Herr talman! Rätten för utländska medborgare att få svensk folkpension infördes 1979. Flertalet av invandrarna omfattades redan då av konventioner som reglerade deras rätt till pension. Det har gått över tio år sedan dess, och invandrarsituationen ser helt annorlunda ut i dag. Från folkpartiets sida anser vi därför att det är befogat att se över de här bestämmelserna.

Ur samhällsekonomisk synpunkt har det ingen betydelse. I och med att invandrare fått permanent uppehållstillstånd måste vi på något sätt se till att de inte svälter ihjäl. Då måste det vara bättre för kommunerna att slippa belasta sina budgetar med socialbidragskostnader, samtidigt som det för den enskilde måste kännas betydligt bättre att få pension precis som alla andra invånare i Sverige.

Att hänvisa till att utlänningar som vistats i Sverige i fem år har rätt till svenskt medborgarskap löser inte problemen. Det är ju inte säkert att man vill byta medborgarskap bara för att man bor i Sverige.

En anledning till att kvinnor oftast har lägre ATP-pension än män är att de under en period av livet varit hemma och vårdat barn och därför inte tjänat in pensionspoäng under 30 år, vilket erfordras för full pension. Fr.o.m. 1982 får den som är hemma och vårdar barn under tre års ålder tillgodoräkna

sig s.k. vårdår. Folkpartiet anser att det är ett rättvisekrav att även de kvinnor som sedan ATP-systemet infördes vårdat egna barn under tre års ålder, får rätt att tillgodoräkna sig ATP-år. Hur det skall bli möjligt bör utredas.

Handikappade som studerar bör inte förtidspensioneras. Men det är självklart att man i dessa fall måste göra individuella bedömningar. För många av dessa ungdomar har vårdbidrag utgått upp till 16 års ålder och därefter har, mer eller mindre automatiskt, förtidspension beviljats. Vi menar att i första hand skall andra lösningar prövas, t.ex. projektet med att förbättra unga handikappades möjligheter att komma ut på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsdepartementet har föreslagit att detta skall permanentas och det tycker vi är bra. Projektet skulle t.o.m. kunna utökas. Rehabiliteringsutredningens förslag om s.k. rehabiliteringsersättning kan vara en annan lösning.

Handikappersättning ges till den som fyllt 16 år och som före 65 års ålder fått sin funktionsförmåga varaktigt nedsatt i sådan omfattning att han eller hon i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp eller fått betydande merutgifter på grund av sitt handikapp. Ersättningen är basbeloppsanknuten och utgår med 65, 50 eller 34 % av basbeloppet.

Under en följd av år har i denna kammare yrkats att ytterligare en lägre nivå skall kunna utges. Detta och andra krav t.ex. inom högkostnadsskyddet har hänvisats till den utredning om det samlade förmånssystemet som riksdagen vid ett flertal tillfällen begärt. Att kravet kommer tillbaka med ty åtföljande reservation beror på att utskottet i december månad fick klart för sig att regeringen ännu inte effektuerat riksdagens beställning. Den nya socialministern har aviserat att hon ämnar återkomma i frågan. Jag hoppas att det sker snart. Detta är angelägna frågor som pockar på sin lösning.

När det gäller handikappersättning till blinda efter 65 års ålder anser vi i folkpartiet att man skall avvakta handikapputredningens förslag.

Herr talman! Skillnaderna i kommunalt bostadstillägg, KBT mellan olika kommuner är fortfarande oacceptabelt stora. Detta leder till oacceptabla skillnader i levnadsstandard mellan pensionärer som bor i olika kommuner men i övrigt under liknande omständigheter. Folkpartiet ifrågasätter därför om KBT i framtiden skall vara en primärkommunal uppgift. Det finns skäl som talar för att KBT bör utgå efter samma regler i hela landet.

I reservation 23 påtalas orättvisan i att olika bedömningar görs när det gäller vad som skall räknas med i inkomstunderlaget och påverka KBT. Löneinkomster medräknas numera inte, men väl inkomst av jordbruk och annan rörelseinkomst. Om t.ex. en skomakare med egen rörelse vill fortsätta att halvsula skor efter sin 65-årsdag, skall hans inkomst tas med vid beräkningen av inkomstunderlaget för eventuellt KBT, men om han är anställd hos en skomakare skall inkomsten inte tas med. Jag anser att detta visar hur ohållbar majoritetens inställning är.

Ett par andra ersättningar som också bör ifrågasättas vid inkomstberäkningen för KBT är ersättningen från neurosedynskadefonden och den s.k. krigsskadeersättningen. Försäkringskasseförbundet har i sitt yttrande över motionerna uttalat att detta bör utredas liksom även huruvida andra ersättningar också kan komma i fråga.

Herr talman! Till sist vill jag ta upp stödet till familjer med handikappade barn.

Föräldrar som vårdar barn under 16 års ålder som är i behov av särskild vård och tillsyn kan få vårdbidrag. Vårdbidraget som är basbeloppsanknutet utgår med 1,96 basbelopp, för närvarande 58 212 kr. per år. Det är skattepliktigt och pensionsgrundande. Om man har stora merkostnader kan en del av bidraget ges som merkostnadsersättning och den delen är då skattefri.

Socialdemokraterna har tidigare i alla sammanhang hävdat att handikappfrågorna är ett prioriterat område. I regeringsförklaringen 1988 sade statsministern att särskild uppmärksamhet skulle ägnas de handikappade. I den senaste regeringsförklaringen från den 7 mars i år finns inte ett ord om handikappade. Det har inte heller skett någon förbättring på detta område sedan hösten 1988. Jag vill därför fråga socialdemokraternas representant här: Är handikappfrågorna inte längre ett prioriterat område för regeringen?

Att vårda ett handikappat barn hemma ställer stora krav på familjen. Oftast måste någon av föräldrarna avbryta sitt förvärvsarbete, vilket kan leda till en svår ekonomisk situation. Vårdbidraget skall kompensera föräldrarna för merarbete, inkomstbortfall och merkostnader på grund av barnets handikapp. Därför anser vi folkpartister att vårdbidraget bör höjas till 2,5 basbelopp, för närvarande 74 250 kr. per år. Det skulle innebära en ökning med 1 336 kr. per månad.

Vidare anser vi att hela vårdbidraget bör vara ATP-grundande. Nuvarande regler där merkostnadsersättningen frånräknas innebär i praktiken att de föräldrar, som har de största merkostnaderna och oftast också de svårast handikappade barnen, får lägre ATP. Dessutom får dessa föräldrar pensionspoäng bara till dess barnet fyller sexton år, eftersom barnet därefter får egen pension. Även här har statsministern under valrörelsen 1988 givit ett löfte som ännu inte uppfyllts.

Reglerna bör ändras exempelvis genom att man bortser från att en del av vårdbidraget utgår som merkostnadsersättning eller genom att låta merkostnadsersättningen utgå som handikappersättning vid sidan av vårdbidraget.

När vi från folkpartiets sida tar upp de här frågorna blir vi aldrig motsagda. Det är inte något parti som ifrågasätter dessa föräldrars rättmätiga krav på stöd, men man är inte beredd att också i handling visa att kraven är berättigade gör man inte. Fortfarande finns det inte något annat parti som stöder våra reservationer om dels beräkningsgrunder för vårdbidraget, dels att ATP-poäng skall beräknas på hela beloppet.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 1, 15, 17, 18, 21, 23, 25, 29, 30 och 31.

Anf. 71 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Enligt centerpartiet är det en central uppgift för samhället att garantera grundtrygghet för alla människor och att ge rättvisa och jämlikhet. Vi har länge strävat för att även pensionssystemet skall medverka till detta och ge utrymme för valfrihet och livskvalitet för den äldre generationen. Under ATP-striden framförde centerpartiet kravet på en grundpension lika för alla. Den som därutöver ville försäkra sig om en högre pension kunde göra det med egna medel, som man frivilligt kunde lägga undan för att erhålla bättre trygghet på ålderns höst. Tyvärr fick vi inte då gehör för den linjen.

I stället utvecklades ATP-systemet med alla de marginaleffekter och orättvisor som det har inneburit för låginkomsttagare. Pensionstillskotten infördes för att ge dem med enbart folkpensionen rimlig levnadsnivå. Särskilda skatteregler tillkom och för att klara boendekostnaderna måste kommunalt bostadstillägg plussas på inkomsten. När ATP infördes var det en frivillig anslutning som gjorde det möjligt för egenföretagare, främst jordbrukare, lanthandlare och fiskare, med små inkomster att välja att stå utanför. Dessa ansåg att den magra inkomsten inte räckte till för denna nya avgift.

När de övriga pensionsförmånerna tillkom, uteslöts denna grupp av undantagandepensionärer från delaktighet i dem. Pensionstillskotten utgick enbart delvis eller inte alls, och det kommunala bostadstillägget reducerades med en tänkt ATP-pension. Hela tiden framstod dessa åtgärder som ett straff för att man vågade tänka annorlunda och följa de möjligheter som då stod till buds. Nu framhåller de som tidigare försvarat dessa orättvisor att de fick skylla sig själva och att de lurats av vissa organisationer till detta.

Centerpartiet har under många år kämpat en ojämn kamp för att komma till rätta med denna orättvisa. I dag kan vi dela glädjen med de många verkliga låginkomsttagarna bland pensionärerna när deras ekonomiska situation kommer att förbättras. Fr.o.m. halvårsskiftet kommer undantagandepensionärerna att erhålla pensionstillskott och kommunalt bostadstillägg. Det är ett historiskt beslut.

Ett efter ett har de olika politiska partierna givit oss sitt stöd. Nu har t.o.m. regeringspartiet under tysta protester insett att slaget är förlorat och därför tvingats att till nöds acceptera det beslut som fattas i dag. I ett särskilt yttrande försöker man dölja sin besvikelse över att man förlorat denna kamp. Det är sannerligen inte någon hedrande läsning för den som fortfarande tror att regeringspartiet vill ge bättre rättvisa till de sämst ställda. Prestige och principer har fått råda när det gäller behandlingen av denna grupp människor. Det är därför med ännu större tillfredsställelse vi från centerns sida har visat att man kan ändra på förhållanden om man bara inte ger sig.

Fortfarande finns det dock vissa problem i ATP-systemet. Det gäller dem som begärde undantagande och är födda åren 1915–1923. De får en sänkning med pensionen på så sätt att för varje år som den försäkrade är född senare än år 1914, det antal år som erfodras för full pension ökas med en tiondel av det antal år som den försäkrade på grund av undantagande från ATP gått miste om pensionspoäng. Det låter mycket krångligt. Det är naturligtvis ett krångligt system att räkna med, och det medför en orättvisa för den här gruppen. Vi anser från centerns sida att detta är en orimlig konsekvens av undantagandet. Samtliga personer som haft undantagande bör behandlas lika. Vi begär därför ett förslag som även undanröjer denna orättvisa.

Riksdagen beslutade i ett tidigare skede att undanröja den orättvisa som drabbade en änka efter en s.k. undantagandepensionär. Det behövdes dock två beslut i riksdagen innan denna lilla grupp redan hårt drabbade kvinnor fick sin rättvisa. Det har varit häpnadsväckande att uppleva att socialdemokraterna, som tillhör ett parti som påstår sig värna om de små och svaga i samhället, har kunnat driva ett så hårt motstånd så länge.

Vi stödjer i detta betänkande kravet på folkpension till utlänningar, vilket

upprepas i reservation 1. Jag instämmer i den motivering Barbro Sandberg framförde i sitt anförande.

Undantagandepensionärernas förändrade situation upplever vi från centerns sida som ett första steg mot den grundpension som vi konkret fört fram i motioner under det senaste halvåret. En pension där de olika förmånerna från folkpension, pensionstillskott, skattereglerna och KBT slås ihop tillsammans med delar av ATP skulle lösa många av de byråkratiska hinder som finns med marginaleffekterna i dagens system. Vi vet att pensionsberedningen tittar på vårt förslag. De s.k. dynamiska effekterna skulle verkligen utlösas om detta system infördes. Pensionärernas pengar skulle beskattas som alla andras. Deras extrainkomster skulle beskattas efter de skatteregler som gäller för alla andra. Det innebär att flera skulle inse att det lönar sig att arbeta. Bara inom vårdsektorn skulle ett sådant tillskott innebära en standardhöjning. Byråkratin försvinner och det kommunala bostadstillägget blir obehövt i de allra flesta fall om en grundpension införs.

Vi tycker nog att utskottet kunde ha skrivit något mera positivt om detta förslag. Jag är dock säker på att det kommer tillbaka inom en snar framtid. ATP-systemet håller inte för de påfrestningar som det utsätts för. Kravet på en höjning av taket måste stoppas dels av kostnadsskäl, dels av rättviseskäl. ATP-systemet är inte något premiereservsystem, och därför skall inte ATP-systemet avkrävas att vara det. I dag får en låginkomsttagare inte tillgodoräkna sig sin ATP förrän inkomsten från ATP överstiger ca 14 000 kr. Först då har pensionstillskottet, KBT och de särskilda skattereglerna försvunnit. I dessa fall rör det sig verkligen om marginaleffekter för pensionären. Centerpartiet har främst genom Martin Olssons agerande lyckats erhålla något förbättrade skatteförmåner för pensionärerna – tyvärr inte fullt ut.

Dagens pensionssystem är ett stort svek mot främst kvinnorna som företrädesvis tillhör låginkomstgrupper. Nu drabbas de av hyreshöjningar och ökade kostnader för mat och andra nödvändiga omkostnader. Pensionstillskotten höjs visserligen, men basbeloppet kommer inte att höjas i den takt fördyringarna inträder. Därmed höjs inte heller folkpensionen. Vi har från centerns sida kritiserat detta vid tidigare tillfällen. Det är många förmåner som är baserade på basbeloppet. Många av dem som erhåller dessa förmåner får ingen som helst skattesänkning till följd av skatteomläggningen. Där emot får de dubbelt betala skatteomläggningen genom att deras levandensnivå sänks då ersättningarna minskar och levnadsomkostnaderna ökar. Basbeloppsmanipulationer leder till besvärliga situationer då basbeloppet inte längre utgör det rättesnöre det var avsett för. Vi reserverar oss mot detta beslut. Nu överväger regeringen att låta basbeloppet grunda sig på oktober månads kostnadsläge för att ge myndigheterna en möjlighet att klara den byråkrati dessa förändringar medför. Med det bifalls även Lennart Brunanders motion med just det kravet.

Med en grundpension kan vi ta en avstamp för att slippa många av de frågor som utskottet har tagit ställning till. Med en grundpension skulle de som vårdat barn eller närstående kunna känna att samhället tillerkänner dem ett tack i form av en rejäl grundpension. Med en sådan reform skulle vårdårdebatten kunna läggas åt sidan.

I dag måste vi därför fortsätta att kräva att vårdåren skall kunna påföras

föräldern med automatik, eftersom grundpension inte har införts. Riksförsäkringsverket har under de senaste åren fått uppdraget att påskynda informationen om att det faktiskt föreligger en möjlighet att räkna vårdår om man vårdar egna barn under tre år. Men man har legat utomordentligt lågt med denna information. Nu lovas bot och bättring, men vi litat inte på det utan reserverar oss till förmån för en annan modell. Rune Thorén kommer i sitt inlägg att redovisa detta mera utförligt.

Vårdår borde också kunna få räknas retroaktivt, eftersom dagens pensionssystem visat sig så ofördelaktigt mot den stora grupp kvinnor som valde att vara hemma med barnen. Får vi ett grundpensionssystem blir detta överflödigt då de första 4,5 pensionspoängen motsvarar grundpensionen.

Jag har i en motion tagit upp ett problem som berör den som har halv förtidspension. För att öka sin inkomst med en pensionspoäng utöver antagandepoängen måste den totala inkomsten ökas med 25 %. En förtidspensionär har alltså möjlighet att öka sin pensionsrätt, vilket måste vara en sporre att fortsätta med arbetslinjen. Nu äts då stora delar av denna extrainkomst upp av de nuvarande reglerna som missgynnar den blivande pensionen. Tyvärr ställer inte utskottsmajoriteten upp på detta förslag, vilket innebär att en pensionär med en deltidsförtidspension har små möjligheter och liten motivation att förbättra sin situation.

Unga människor har i alltför stor utsträckning förtidspensioncrats. Även för ungdomar som fortfarande går i skolan har förtidspensionen utnyttjats. På det sättet har många ungdomars möjligheter till aktiva insatser på arbetsmarknaden i stort sett försvunnit. Nu har rehabiliteringsutredningen också uppmärksammat detta, men det är ovisst när något förslag kommer till riksdagen med anledning av detta. Vi anser att det är så viktigt att dessa unga människor får en rejäl chans att komma ut i arbetslivet att det i detta fall borde föranleda ett snabbare beslut.

Det kommunala bostadstillägget reduceras med inkomster som kommer från jordbruksfastighet eller av rörelse. Detta ter sig märkligt då riksdagen beslutat att en löneinkomst från den 1 juli 1989 inte skall beaktas i det inkomstunderlag som ligger som grund till det kommunala bostadstillägget. Det vore mest rimligt att båda dessa inkomster betraktades på likvärdigt sätt.

På samma sätt anser vi att man även borde bortse från förmögenhetinnehav vid prövning av rätten till kommunalt bostadstillägg. Med en grundpension skulle även detta krångliga prövningsförfarande undvikas.

För lantbrukare liksom för andra egenföretagare gäller att de för att få delpension måste minska sin arbetstid med minst hälften. Detta kan vara ogörligt, då det ofta inte överensstämmer med produktionsgrenens storlek. Deras arbetstidsminskning borde, som för löntagare, kunna bestämmas till en arbetstidsminskning som överensstämmer med deras. Detta är ett gammalt krav från oss i centerpartiet. Vi anser att egenföretagare har svårt att utnyttja de förmåner som tillkommit till synes enbart för löntagare.

Jag vill med stöd av detta yrka bifall till reservationerna 1, 4, 5, 7, 14, 15, 16, 17, 23, 24, 26 och 28.

Anf. 72 TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 73 MARGÓ INGVARSSON (vpk):

Herr talman! Debatten om pensionssystemet är årligen återkommande i kammaren. De frågor som behandlas skiljer sig inte så värst mycket åt från gång till gång. En fråga som har gått som, törs jag säga, en röd tråd genom debatten, både här i kammaren och utanför detta huset, alla år som jag har deltagit i pensionsdebatten, är frågan om de s.k. undantagandepensionärernas situation. Ibland har den frågan dominerat debatten. Det har faktiskt varit oerhört svårt att få utrymme och uppmärksamhet för några andra orättvisor i pensionssystemet. Men i dag kommer vi, genom riksdagens beslut, att på ett positivt sätt avföra frågan om pensionstillskott till undantagandepensionärerna från dagordningen i de kommande pensionsdebatterna. Jag är väldigt glad för att vi nu har nått enighet om beslutet att denna lilla grupp pensionärer skall få pensionstillskott på samma villkor som andra pensionärer.

Ända sedan jag började att arbeta med pensionsfrågor har jag tyckt att undantagandepensionärerna har dömts att plikta hårt för sitt beslut att en gång ställa sig utanför ATP-systemet. Jag har aldrig riktigt trott på argumenten att merparten av gruppen ställde sig utanför för att kunna använda sina pengar till privata försäkringar eller investeringar i företaget eller något annat. Min uppfattning grundar sig på mina egna erfarenheter, och det är faktiskt ofta på det sättet vi skaffar oss åsikter.

Min pappa var småföretagare. Det är väl kanske bäst att jag tillägger att pappa också var en mycket god socialdemokrat, precis som min mamma. Man hävdade verkligen arbetarrörelsens värderingar. Trots detta hade pappa och mamma många och långa diskussioner hemma vid köksbordet om pappa skulle ha råd att gå med i ATP-systemet eller inte. Det var aldrig tal om vare sig privata pensionsförsäkringar eller några investeringar. Samtalen rörde sig helt enkelt om ifall pengarna skulle räcka till mat, kläder och utgifter för bostaden och dessutom till ATP-försäkring.

Jag är övertygad om att mina föräldrars situation inte var unik. Jag har fått många brev och telefonsamtal från småföretagare, där man har beskrivit att främsta skälet till undantagande var att man inte hade råd. Det gäller jordbrukare, fiskare, herrfrisörer, skomakare, fönsterputsare, för att nämna några av de grupper som har betecknats som egna företagare som ville använda sina pengar till annat än ATP.

Mitt parti, vpk, har haft vågmästarställning i detta ärende. Jag vill samtidigt säga att jag är glad för att mitt parti nu har ändrat uppfattning i denna fråga. Det är ingenting att sticka under stol med att det i mitt parti, precis som inom socialdemokratin, har funnits känslomässiga skäl för att inte ge undantagandepensionärerna pensionstillskott. Som exempel på hur den debatten har gått kan jag nämna att man har menat att undantagandepensionärerna själva en gång valde att ställa sig utanför gemensamma samhälleliga lösningar till förmån för privata, och att detta var en så osolidarisk handling att samhället nu inte skulle behöva visa dem någon solidaritet.

Nu är vi eniga i vpk om att det gamla bör kunna glömmas och att alla pensionärer skall bedömas lika: oavsett vilka argumenten en gång var för begäran om undantagande från ATP och oavsett vilka politiska partier som en gång svarade för propagandan mot ATP-systemet.

Jag yrkar därmed bifall till utskottets hemställan i denna del.

Herr talman! Låg pension är i första hand ett kvinnoproblem, och det är ett resultat av den rådande arbetsfördelningen i samhället. Man kan säga att antalet pensionärer med pensionstillskott också är ett mått på hur många låginkomstpensionärer vi har. För närvarande handlar det om ca 523 000. 87 % av dessa är kvinnor. I siffror handlar det om 454 000.

En höjning av pensionstillskotten och KBT är den snabbaste och enklaste metoden att förbättra kvinnornas orättvist låga pensioner. Vpk menar att riksdagen bör anta en plan för ökningen av pensionstillskottet, så att lägsta pension, folkpensionens grundbelopp och pensionstillskottet, sammänlagt uppgår till två basbelopp.

Jag tillstår att jag känner sympati för centerförslaget, med en grundpension på i dagsläget cirka tre basbelopp, som enligt ert förslag skall beskattas. Men jag tror inte att det finns förutsättningar nu för att ATP-pensionärerna som grupp accepterar ett sådant förslag. Det skulle innebära en kraftig urholkning av ATP-systemet. Följden kommer givetvis att bli krav på lägre ATP-avgifter. Det innebär på sikt mindre pengar till ATP-systemet.

Om man skulle gå en annan väg och lägga ATP utanpå den kraftigt ökade grundpensionen, skulle det bli ohyggligt dyrt. Alla skulle få grundpension i botten och ATP ovanpå, och det skulle ändå ge mest till ATP-pensionärerna.

Därför menar jag att det finns fördelar med att gå den andra vägen, som vpk förespråkar, nämligen behålla det system vi har i dag med en grundpension och pensionstillskott, intill dess vi har funnit ett bättre system. Genom att höja pensionstillskottet riktar vi insatserna direkt mot dem som har de lägsta pensionerna. Det ger en utjämnande effekt mellan mäns och kvinnors pensioner.

Det är många reservationer i detta betänkande. Jag hinner inte med att tala för alla. Men jag vill hinna med att ta upp reservation 5, om ett okorrigerat basbelopp.

Från 1991 är inte längre basbeloppet värdesäkrat fullt ut. Orsaken är skattereformen. Ett lägre basbelopp till pensionärerna skall vara en del i finansieringen av skattesänkningen för höginkomsttagarna. Socialdemokraterna och folkpartiet, som är överens om att försäkra pensionärernas villkor, menar att om inte beräkningen av basbeloppet ändras kommer pensionärerna att få dubbel kompensation – sänkta direkta skatter och kompensation för höjningen av de indirekta skatterna, dvs. de skatter som skulle finansiera marginalskattesänkningen. Det är inte sant. En stor grupp pensionärer får ingen direkt skattesänkning. Den kompensation de får för vissa prishöjningar genom höjningen av pensionstillskottet täcker inte de verkliga kostnaderna.

2 % på pensionstillskottet är alltså den kompensation som pensionärerna får för prishöjningarna som är en följd av skatteomläggningen. Det gör i pengar 49 kr. i månaden. Pensionärerna förlorar mer än så genom det ändrade sättet att beräkna basbeloppet. Dessutom har pensionärerna ingen möjlighet att kompensera sig för prisökningarna i förhandlingar, som lönta-

garna kan göra och gör. Vi menar att eftersom pensionärerna inte har den möjligheten bör därför inte någon förändring ske i basbeloppsberäkningen.

Jag tror att jag har tid att kommentera ytterligare en reservation. Jag väljer då den reservation som berör folkpension till invandrare. Nuvarande regler innebär att invandrare i pensionsåldern som kommer hit till Sverige – det handlar i sådana fall oftast om anknytningsinvandring, dvs. äldre föräldrar som får komma hit därför att de har barn här i landet – inte får pension även om de har uppnått pensionsåldern och inte står till arbetsmarknadens förfogande. Man måste nämligen ha varit här i landet i tio år. Den gränsen gäller i de fall då vi inte har tecknat konventionsavtal med invandrarnas resp. hemländer. Det har vi i de flesta fall inte när det gäller de länder från vilka invandring sker.

Detta innebär att dessa äldre invandrare tvingas leva på socialbidrag. Som ett exempel kan jag nämna att i Stockholms kommun under maj månad 1989 – bara under en enda månad – betalades det 2,8 milj. kr som socialbidrag till människor som saknade pension eller hade för låg pension från sina hemländer. Det är ju inte riktigt bra att göra människor till socialbidragstagare i onödan. Som svenskar skulle de vara berättigade till folkpension. Inte leder reglerna till någon besparing för samhället heller; det är bara en fråga om vilket konto som skall belastas. Från vpk:s sida menar vi att det bör vara socialförsäkringssystemet och inte kommunernas socialbidragskonton som skall belastas.

För den här gruppen invandrare, som alltså kommit hit av anknytnings-skäl, får kommunerna inte heller någon statlig kompensation för socialbidragen, vilket de får när det gäller flyktingar t.ex.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1. I övrigt, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna nr 2, 3, 5, 15 och 22 i betänkandet.

Anf. 74 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Det är viktigt att för Margó Ingvardsson beskriva vad vårt grundpensionssystem egentligen innebär. Vpk har ju visat sig vara lyhört när det gäller att stötta de svaga i samhället.

Vårt system är ett sådant system. Vi vill sammanföra folkpensions- och ATP-systemen, vilket innebär att grundpensionen utgör det som i dag är de första 4,5 pensionspoängen. I den grundpensionen ligger pensionstillskott, det kommunala bostadstillägget, de särskilda skattereglerna, folkpensionen och delar av ATP-systemet. Då slipper man hela byråkratin i dessa system. På detta läggs den ATP som man har intjänat därutöver; det är alltså inte ett system som skulle innebära att någon med ATP-pension får en orimligt hög folkpension. Det skall också när det gäller avgifterna innebära att folkpensionsavgiften skall försvinna. Vi gör ett helt nytt system. Folkpensionsavgiften utgör i stället en typ av ATP-avgift, så att vi får en enda avgift som finansierar hela detta system.

Det är alltså det som är tanken bakom det hela, och det gynnar i hög grad just de låginkomsttagare som vi båda värnar om, dvs. kvinnorna.

Anf. 75 MARGÓ INGWARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag tror att jag har fullt klart för mig hur centern har tänkt sig sitt förändrade grundpensionssystem; jag har läst på förslaget mycket

noga. En av anledningarna till att jag har gjort så är att det finns många sympatiska drag i tanken att ha en förstärkt grundpension i botten så att säga. Men jag kan inte finna annat än att ATP-pensionärerna med det system som centern föreslår – om man inte gör några förändringar i avgiftsuttaget till ATP – kommer att tycka att de inte får ut tillräckligt av de pengar som de har betalat till ATP-systemet. Jag vill inte vara med om ett system där man sänker avgifterna och på sikt urholkar själva pensionssystemet genom att förse det med mindre pengar.

Det är alltså intressant att studera förslag till nya former för pensionssystemet, eftersom det vi har i dag inte är det bästa. Det råder stor orättvisa mellan mäns och kvinnors pensioner.

Ett sätt som finns att direkt påverka den orättvisa som det innebär att kvinnor har de lägre pensionerna och män har de högre pensionerna är att höja pensionstillskottet. Detta har nämligen en påtagligt utjämnande effekt mellan låg- och höginkomstpensionärer. Kostnaden blir då inte heller så ohyggligt stor, eftersom de bäst behövande är de som direkt får nytta av detta.

Anf. 76 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! De beräkningar som vi har gjort då vi utarbetat det här förslaget visar att ingen av höginkomsttagarna bland ATP-pensionärerna kommer att förlora på systemet. De får precis lika mycket som tidigare. De som får mest är de som ligger lågt i systemet, alltså de som har ATP upp till 4,5 %. De får ju tillbaka vad de har betalat; de andra kommer över huvud taget inte att beröras.

Det är klart att en avgift på något sätt måste tas ut för att täcka kostnaderna, men redan i dag tar vi ju ut folkpensionsavgift och avgift för pensionstillskott. KBT är ju inte heller gratis. De pengarna går i det här systemet tillbaka.

Anf. 77 MARGÓ INGVARSSON (vpk) replik:

Herr talman! För mig personligen och för mitt parti är det inte så stora problem att acceptera en urholkning av ATP-systemet på det föreslagna sättet. Vi är ju också kritiska mot den utformning som ATP-systemet i dag har.

Jag tror emellertid inte att Karin Israelsson och centern lyckas få med ATP-pensionärerna som grupp betraktad på det här förslaget. Det står ju helt klart att de inte får ut någonting för de 4,5 första poäng som utgår som grundpension. De får ju bara ut ersättning för de poäng som de därutöver har betalat för. Det innebär alltså en urholkning av ATP-systemet.

Detta kommer i sin tur att kräva förändrade avgifter osv. Men vi är överens om att det behövs en översyn av det nuvarande pensionssystemet.

Talmannen anmälde att Karin Israelsson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 78 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Miljöpartiet vill utforma en trygghetspolitik som ger människor social, psykologisk, materiell, andlig och biologisk trygghet. Männi-

skors livskompetens och sociala kompetens måste upprätthållas. Pensionssystemet spelar en avgörande roll för äldre människor.

Målet måste också vara att alla relationer mellan människor bygger på en kärleksfull livshållning, något som redan nu finns hos alla som på något sätt är engagerade i vården av människor. Man måste i vårdutbildningen försöka ge eleverna en positiv människosyn: människor får aldrig bli vårdobjekt.

Vi vill också arbeta för ett samhälle där alla har en meningsfull funktion i sitt bostadsområde och grannskap och där äldres erfarenheter tas till vara på ett omsorgsfullt sätt. Hantverkskunskapen som håller på att försvinna skall kunna förmedlas till kommande generationer genom att förutsättningar skapas för äldre att arbeta tillsammans med människor i alla åldrar.

Vidare bör de äldres initiativkraft tas till vara vid utformningen av verksamheten vid dagcentraler och andra egna institutioner. Alla äldre som så önskar skall kunna få bo kvar i sin invanda miljö så länge som möjligt. Men om någon önskar byta till en mer passande bostad inom sitt eget bostadsområde skall han eller hon ha förtur i en eventuell bostadskö.

De som önskar vårda äldre släktingar i hemmet måste få förstärkta möjligheter till detta.

De gamla skall få välja om de vill bo ensamma eller kollektivt tillsammans med andra åldringar. Inte heller får avvecklingen av de gamla ålderdomshemmen ske snabbare än de boende själva kan acceptera och absolut inte mot deras egen vilja.

Vi i miljöpartiet vill införa en rörlig pensionsålder mellan 60 och 70 år. Under denna tid skall man också ha rätt till deltidspension med bibehållande av sitt ordinarie arbete.

Det här är några tankar om människors livssituation inför pensioneringen. Men för att pensioneringen skall kunna bli så här positiv måste människorna ha en pension som ger trygghet under tiden efter det aktiva livet. Vi vill även ge människor möjligheter att fortsätta arbeta högre upp i åldern än vad som antagligen kommer att föreslås av pensionsberedningen. Vi vill understryka detta. Men vi vill ge människor möjligheter att arbeta ända fram till dess de är 70 år. Nu är det en lämplig tid att införa denna möjlighet, eftersom det är ont om arbetskraft. Pensionärerna kan därför utnyttjas som arbetskraft om de så vill.

Det finns en grupp pensionärer som inte har haft denna trygghet som ger ett positivt liv efter pensioneringen. Det handlar om den grupp som alla har talat om i dag, nämligen undantagandepensionärerna. Miljöpartiet har ju inte suttit så länge i riksdagen och har därför inte kunnat arbeta för denna grupp, men sedan vi kom in i riksdagen har vi tillsammans med de andra oppositionspartierna arbetat för att dessa människor skall få tilläggspension och kommunalt bostadstillägg. Vi ser nu med glädje fram emot att ett sådant positivt beslut skall fattas i dag. Det handlar om en liten grupp, men den orättvisa som har drabbat den har varit så stor att detta är en viktig fråga. Ur rättvisesynpunkt är det kommande beslutet ett viktigt bidrag till ett mer rättvist samhälle.

Jag vill även beröra en del av de reservationer som vi har fogat till betänkandet. Jag kommer kanske inte att nämna alla, men jag skall ta upp så många jag hinner.

Invandrare som kommer till Sverige får i många fall leva på socialbidrag. Vi anser att det är ett dåligt system att ge socialbidrag till invandrare som kommer till Sverige. Vi har diskuterat detta när det gäller flyktingfrågan över huvud taget och sagt att arbetslinjen är ett bättre sätt att få människor att känna sitt egenvärde. Människor som är i pensionsåldern bör få en pension i stället. Det är ju inte billigare att ge dem socialbidrag. För många äldre i vårt land, och kanske i ännu högre grad för människor från andra kulturer, är det förnedrande att begära socialbidrag. Vi anser därför att de invandrare som inte står till arbetsmarknadens förfogande – gamla eller sjuka – skall ha rätt till en pension.

Vi har även stött en vpk-motion som gäller efterlevandeskydd för homosexuella sambor. Eftersom det är möjligt för två personer av olika kön att ingå samboavtal, bör detta vara möjligt även för två personer av samma kön, och detta skall berättiga till efterlevandepension.

Jag vill ta upp villkoren för växelvård. Vi anser att det är viktigt att människor kan bo kvar under samma förhållanden även om de tidvis är på sjukhus, dvs. bidrag till kommunalt bostadstillägg eller pension skall inte påverka möjligheterna för någon att ta hem sin make eller maka från sjukhus. Växelvård skall alltså vara möjlig. Och det handlar ju ofta om gamla människor. Detta betyder mycket för de gamla och för samhället. Ibland kan nämligen två patienter dela på en växelvårdsplats inom långvården, på ett ålderdomshem eller någon annanstans. Detta tas upp i reservation 4.

Den åtstramning med anledning av skatteomläggningen som det talas om innebär att pensionärerna får vara med och betala skatteomläggningen. Och det är inte vilka pensionärer som helst som detta har betydelse för, utan det har störst betydelse för pensionärer med låg pension. Och som har nämnts tidigare är det mest fråga om kvinnor, men det har i detta fall mindre betydelse. Skattelättnader för hög- och mellaninkomsttagare kommer till en del att betalas genom en urgröpning av grundpensionen. Det tycker vi är orättvist. Vi vill inte bidra till det, utan vi vill att grundpensionen skall vara säkrad på det sätt som den var före december 1989. Trygghetssystemet urholkas alltså genom detta.

Den flexibla pensionsåldern har jag redan yttrat mig om.

Vi i miljöpartiet vill även ha en översyn av ATP-systemet. Denna åsikt delar vi nu med många partier. ATP-systemet är inte längre tidsenligt. Jag delar vpk:s intresse för centerns förslag om ny grundpension. Jag tycker att förslaget är intressant. Jag kan emellertid inte i dag stödja detta förslag, utan jag anser att det behövs en förutsättningslös utredning och diskussion om detta, och jag tror att den kommer till stånd. Det betyder inte att allt det gamla behöver skrotas, men det kan förbättras. Framför allt skulle man kunna slippa rundgången av pengar genom att människor får bidrag till bostäder och pensionstillskott. Denna grundpension skulle kunna räknas ut på sådant sätt att den innebär en låg ATP-pension. Det skulle ge trygghet för de äldre att leva utan att behöva vara oroliga för vad som skall hända om de måste vistas på sjukhus, vilket nu är ganska dyrt för dem.

Något som i ännu högre grad gäller kvinnor är ATP-pension som grundas på vårdpoäng för vård av barn. Det är endast ca 20 % som utnyttjar möjligheten att hos försäkringskassan ansöka om vårdår. Med dagens moderna

teknik skulle det inte vara nödvändigt för människor att anmäla detta till försäkringskassan. Självfallet skall dessa människor ha rätt till vårdpoäng för dessa år, eftersom det skulle förbättra kvinnornas pensioner ganska väsentligt.

Vi har tillsammans med flera andra partier skrivit en flerpartinotion om en retroaktiv rätt till dessa vårdår. Jag anser att det är en rättvisefråga att man går långt tillbaka i tiden i fråga om detta. Det är kvinnorna som oftast har varit hemma för vård av barn, och de behöver därför bättre pension. Om man inför ett nytt ATP-system kan naturligtvis en sådan fråga falla, men i dag ser det ut som om det finns ett stort behov av detta.

När det gäller förtidspension av handikappade stöder jag föregående talare. Det är ett dåligt sätt att stöda de handikappade. Genom den nya tekniken är det möjligt med ett större utbud av arbeten för även svårt handikappade. I dag finns det ju många arbeten som även handikappade kan ha. Det gäller hörselskadade, rörelsehindrade och även psykiskt utvecklingsstörda. Det finns alltså möjligheter att ge dem arbeten som bättre motsvarar deras förmåga, och då slipper de att bli förtidspensionerade med allt som det innebär av sysslöshet och psykiska problem och även stora kostnader för samhället.

När en människa blir ålderspensionär är det inte säkert att behovet av handikappstöd minskar. Handikappet kvarstår ju och försvåras dessutom ofta. Vi anser att dessa människor skall få behålla sitt handikappstöd även efter pensioneringen.

Jag yrkar bifall till alla reservationer där miljöpartiet finns med, nämligen reservationerna 1, 2, 4, 5, 6, 8, 10, 13, 14, 15, 17, 18 och 19.

Tack för ordet.

Anf. 79 INGEGERD ELM (s):

Herr talman! Folkpensioneringen och ATP-pensioneringen har i sina huvuddrag haft den nuvarande utformningen i nästan 30 år. Under denna tid har ett flertal reformer genomförts inom pensionsområdet, vilka gett ökad ekonomisk trygghet men även medfört att reglerna har blivit komplicerade och svårare att överskåda. Därför tillsatte regeringen 1984 en parlamentarisk utredning, pensionsberedningen, med uppgift att göra en översyn av den allmänna pensioneringen.

Från pensionsberedningen har vi under de senare åren fått ett antal förslag, först och främst ett betänkande om deltidspension. De förslag som där lämnades har vi fattat beslut om här i riksdagen. Det gällde framför allt höjningen av ersättningsnivån i delpensionen från 50 till 65 %, alltså en återgång till den ursprungliga nivån. Vi har märkt och sett att det var en bra reform. Därför bör nivån ha kvar sin nuvarande omfattning.

Pensionsberedningen har också lämnat ett betänkande om efterlevandepension. De förslag som där lämnades har alldeles nyligen trätt i kraft efter ett beslut i riksdagen. Jag vill ändå påminna om att utgångspunkten i den nuvarande efterlevandepensioneringen är att den skall garantera efterlevande minderåriga barn ett tryggt underhåll och en tillfredsställande standard.

Vidare har vi från pensionsberedningen fått en rapport om undantagande-

pensionärernas ekonomi. Där har flertalet talare som varit uppe före mig poängterat de förslag till beslut som nu socialförsäkringsutskottet lämnat i betänkande 9. Från socialdemokratiskt håll har vi tyckt att det var angeläget och riktigt att till betänkandet foga ett särskilt yttrande, där vi redogör för vad som har hänt under åren med de s.k. undantagandepensionärernas förhållanden. Från början var det ett olyckligt beslut. Det hade varit bra om det 1959 hade rått enighet om att undantagande från den allmänna tilläggs pensionen inte var möjligt. Men den majoriteten fanns inte vid det tillfället, och det är bara att beklaga. Vi kan inte göra så mycket åt det nu. Vi vet att det var Karin Söder såsom socialminister som förde fram förslaget om att ta bort möjligheten till undantagande i tilläggs pensioneringen. Då hade det naturligtvis också varit på sin plats att lägga fram förslag till sådant beslut som man sedan direkt efter regeringskiftet har fört fram här i riksdagen. Men efter den genomgång pensionsberedningen har gjort när det gäller undantagandepensionärernas ekonomi är det nu ett enigt utskottsförslag som läggs fram i detta ämne.

Ett nästa förslag som lämnades från pensionsberedningen kallades för förtidspension och rörlig pensionsålder. Där föreslogs möjligheter att ytterligare förbättra flexibiliteten i pensionsåldern, ett försök att skapa en rejäl möjlighet till rörlighet för åren mellan 60 och 70. Jag säger detta därför att det finns en del motioner och reservationer med anledning av de förslag som pensionsberedningen har lagt fram och som riksdagen har fattat beslut om.

Det finns också en expertrapport från pensionsberedningen som har titeln Pensionssystemets stabilitet. Då kommer jag över på det arbete som pensionsberedningen har kvar att utföra. Där ingår naturligtvis en bedömning av pensionssystemets stabilitet. Vi har alla intresse av att ha ett ATP-system som är stabilt och håller även för framtiden. Att se till detta ingår i det arbete som pensionsberedningen nu har som sin uppgift att utföra.

Det sades i direktiven till pensionsberedningen att folk- och tilläggs pensioneringen bör ligga fast i sina grundlinjer och att nuvarande uppbyggnad av pensionssystemet med en grundläggande pensionsnivå oberoende av tidigare förvärvsarbete kompletterad med en tilläggs pension enligt inkomstbortfallsprincipen bör kvarstå oförändrad. Detta är grunden för vårt arbete. Inom denna ram diskuterar pensionsberedningen också vad vi kallar grundpensionsnivån. Där har vi tagit upp de frågor som bl.a. Karin Israelsson förde fram. Vi håller på med beräkningar för att se vad det blir för utfall. Flera olika modeller finns framtagna med anledning av att det ju naturligtvis finns ett intresse av att ha ett enklare system för den grundläggande tryggheten i pensionssystemet. Det består av folkpension, pensionstillskott, KBT och extra skatteavdrag. Det uppstår ibland tröskleffekter inom detta system. Det är den fråga som pensionsberedningen för närvarande har på sitt bord.

Dessutom vet vi att det ligger en lagrådsremiss från finansdepartementet när det gäller pensionärernas skattesystem i framtiden. Detta säger jag alltså med anledning av att det finns reservationer inom just detta område.

Vi har också i dag fört en diskussion om förändring av basbeloppet. Det är ganska naturligt att vi har fått den diskussionen. Jag tror inte att det finns något parti som egentligen tycker att den bästa lösningen på de problem som

följer av skatteomläggningen är en förändring av basbeloppet. Det är ändå den möjlighet som står oss till buds, om inte folkpensionärer med skattskyldighet skall ha en bättre kompensation för den skattereform som skall gälla från 1990 än vad löntagare får i denna situation. De ledamöter som jag kan se sitta framför mig i kammaren är kunniga i systemet. Alla vet att kompensation till pensionärer som inte har skattskyldighet, alltså de som bara har folkpension och pensionstillskott, har skett på annat sätt. Det har vi tidigare beslutat om.

Här finns alltså litet olika reservationer. Det är ett stort område som vi nu behandlar: förslaget till budget för kommande budgetår, vårdbidrag för handikappade barn, barnpensioner, folkpensioner, bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension och vissa yrkesskadeersättningar. Jag vill ägna mig något åt det anförande som Barbro Sandberg höll här där hon, om jag kommer ihåg rätt, talade om att socialdemokraterna bara är handikappvänliga i ord och möjligen i skrift men icke i handling.

Barbro Sandberg har fört fram den uppfattningen tidigare och grundar den på att vi bl.a. är emot att vårdbidragets merkostnadsdel inte är ATP-grundande. Dessutom tar hon detta till intäkt för att vi inte vill knyta vårdbidraget till basbeloppet. I stället bör det följa förtidspensionens nivå. Detta skulle vara särskilt handikappfientligt.

Jag har litet svårt att förstå den argumentationen. En kostnadsersättning kan ju knappast bli ATP-grundande. Om man lägger kostnadsersättningen utanför det s.k. vårdbidragets andra del, blir det väl inte bättre för det. Jag förstår inte riktigt den logiken. Det är ju en summa som bara läggs vid sidan av vårdbidraget, precis som sker i dag. Jag förstår, som sagt, inte riktigt det argumentet.

Vad gäller basbeloppets följsamhet beträffande vårdbidraget har anhörigvårdskommittén – detta vet Barbro Sandberg också – penetrerat möjligheterna att knyta detta till basbeloppet i stället för, som nu sker, till förtidspensionens storlek. Men man har funnit att det förmodligen är bättre att knyta det till förtidspensionen. Vissa korrigeringar av pensionen kan ju ske som inte följer basbeloppsuppräknningen.

Herr talman! Jag har inte gått igenom samtliga reservationer i betänkandet. Men jag tror att jag har tagit upp det väsentligaste vad gäller reservationerna. Jag avslutar med att yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet på samtliga punkter.

Anf. 80 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Ingegerd Elm uppehöll sig vid pensionsberedningens arbete, och det är riktigt att göra det. Först och främst vill jag påpeka att vi har haft ATP-systemet i 30 år. Dess värre har vi rört i reglerna vid ganska många tillfällen. Systemet har därför blivit alltmer ologiskt. Det är det som ligger bakom våra krav på en mycket mera genomgående utredning av ATP-systemet. I och med detta har ytterligare instabilitet skapats. Det fanns en viss instabilitet i systemet redan från början. Vi har tafsats på oantastbarheten. Människor vet därför inte riktigt vad de kommer att få i pension i framtiden.

Dessutom kommer det att se annorlunda ut i framtiden. Världen blir mer mångkulturell. Det tillkommer fler livsstilar. Därför måste systemet på ett

mer genomtänkt sätt anpassas till framtiden. Det är detta som ligger bakom våra krav på nya direktiv och en annan inriktning beträffande ATP-reformen.

Att vi har rätt framgår av den diskussion som har förts mellan centern och vpk. Det behövs en mycket mer förutsättningslös utredning. Jag tror att det finns många gemensamma punkter här, men också många olikheter. Olikheterna har att göra t.ex. med frågan om huruvida vi skall tillåta större frihet för den enskilde – världen håller ju på att ändras i det avseendet – eller om vi skall vara kollektivister. Man måste sätta sig ned och penetrera dessa frågor.

Så något om basbeloppet. Visst vet vi alla att det inte är bra som det nu är. Det är inte bra att man tummar på basbeloppet. Det skulle ha gått att hitta andra lösningar. Mot den bakgrunden är det mycket sorgligt att ett enat socialförsäkringsutskott, som borde vara kunnigt i denna fråga, inte kunde säga att denna lösning är dålig. Den dåliga lösningen sammanhänger naturligtvis med skattereformen. Man kan inte omfördela skatter när skattestrycket är så högt som vårt utan att det gör ont. Sådana problem gäller inte för oss moderater. Vi vill ju sänka skattestrycket. Det är inte alltid så svårt att åstadkomma det. Enbart införandet av en arbetsgivarperiod skulle minska kuvertkostnaden med 5 milj. kr. Det går alltså att minska utgifterna också.

Anf. 81 MARGÓ INGVARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Orsaken till att socialdemokraterna och folkpartiet går in och försämrar basbeloppet är enligt Ingegerd Elm att man vill undvika att skattskyldiga pensionärer får för stor kompensation för skatteomläggningen. Men vad jämför man då med, Ingegerd Elm? Jämfört med löntagarna kan i alla fall inte pensionärerna hävda sig. Vi vet ju att löntagarna har möjlighet att begära nya förhandlingar och den vägen få kompensation för prishöjningar. Men pensionärerna har inte den möjligheten.

Vad anser Ingegerd Elm om kompensationen till den stora grupp pensionärer som har så låg pension att de inte betalar någon skatt? Den här gruppen pensionärer får alltså 2 % mer i pensionstillskott för att klara de prishöjningar som blir följderna av skatteomläggningen. Dessa 2 % blir i pengar 49 kr. i månaden, och det är ingenting med tanke på de prishöjningar som blir en effekt av skatteomläggningen. Pensionärerna får alltså inte full kompensation för skatteomläggningen, utan pensionärerna – i första hand pensionärer som har låg inkomst – får faktiskt betala höginkomsttagarnas marginalskattesänkningar. En av orsakerna till detta är just försämringen när det gäller basbeloppsberäkningen.

Ingegerd Elm sade i slutet av sitt anförande att hon hade tagit upp det som hon ansåg vara väsentligast i betänkandet. Men inte med ett enda ord nämnde hon orättvisorna i fråga om kvinnors och mäns pensioner. Jag undrar därför om socialdemokraterna inte anser att det är en väsentlig fråga i samband med diskussionen om pensionssystemet.

Vi har ett förslag om en höjning av pensionstillskottet. Möjligen är det inte det bästa förslaget. Vi diskuterar gärna andra lösningar. Men ingen kommer med några andra förslag. Jag undrar: Vad är socialdemokraternas förslag när det gäller att minska orättvisorna i fråga om mäns och kvinnors pensioner?

Alla beräkningar visar att de orättvisor som finns i dag kommer att bestå långt in på 2000-talet om vi inte gör någonting. Därför frågar jag: Vilka förslag till åtgärder har socialdemokraterna när det gäller att minska skillnaden mellan kvinnors och mäns pensioner?

Anf. 82 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Som företrädare för regeringspartiet gav Ingegerd Elm en något kryptisk förklaring till att man i dag kunde gå med på att undantagan- depensionärerna – äntligen, skulle jag vilja säga – får de önskade rättigheterna. Man kan tala om en historieskrivning som utesluter ett stort antal år då socialdemokraterna hade kunnat ha en annan inställning. Men vi får vara glada över att socialdemokraterna har insett att det här också är en rättvisefråga och att den lilla grupp som det handlar om är väl förtjänt av det pensionstillskott, och KBT, som man nu äntligen får.

För övrigt hänvisas det i mycket stor utsträckning till pensionsberedningen. Jag förstår att Ingegerd Elm är väl insatt i dess arbete. Det kan vara bra för oss som inte sitter med där att få vissa rapporter om vad som är på gång. Förhoppningsvis kommer det arbetet så småningom att utmynna i ett förslag från regeringens sida. Vi får väl se hur det blir med grundpensionen. Jag hoppas att man i pensionsberedningen kommer att vara positiv när man tittar på förslaget. Det ligger mycket av förenklingar i det system som Ingegerd Elm godkände.

Ingegerd Elm erkänner att basbeloppsförändringen inte är den bästa lösningen. Nej, det är den verkligen inte. Man valde den ändå, och det var illa att man inte såg till att skatteomläggningen inte skulle drabba de sämst ställda, som den trots allt gör. Man kunde t.ex. ha sänkt momsen på baslivsmedel och via en sådan åtgärd givit även pensionärer och låginkomsttagare ett direkt stöd.

En fråga som inte heller har berörts speciellt mycket i detta betänkande är frågan om vårdåren. Det handlar om kvinnors låga pensioner, om den generation av kvinnor som har ägnat sitt intresse och sin kraft åt vård av egna barn i hemmet. Regeringen har legat mycket lågt när det gäller att se till att vårdåren också skulle vara möjliga att tillgodoräkna sig. Den press som vi från oppositionen nu sätter på regeringen hoppas jag skall leda till att man ändrar uppfattning även i denna fråga och ser till att vårdåren kommer de kvinnor till godo som har gjort sig förtjänta av dem.

Anf. 83 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Det tycks handla om ungefär samma saker för alla oss som talar i den här debatten, bl.a. om orättvisan när det gäller kvinnor och pensioner. Den orättvisan kommer inte att minska särskilt mycket, eftersom löneskillnaderna mellan kvinnor och män återigen ökar. Det är också ett problem för framtiden, dvs. trygghet på kort och på lång sikt.

Det är allvarligt om man måste ta till så drastiska åtgärder som att fastställa basbeloppet med undantagande av prishöjningar som görs på grund av skatteomläggningen. Sådana åtgärder borde omprövas. Man kan självfallet ge kompensation på olika sätt i dag, men då måste man göra detta kanske varje år och se efter hur det verkar. Ett fast basbelopp som inte urgröps skö-

ter sig självt, följer utvecklingen i samhället och ger människor den trygghet som de behöver. På samma sätt som man ersätter studenterna för skatteomläggningen genom att låta dem låna mer pengar, ersätter man pensionärerna genom att urholka bastryggheten. Det gäller naturligtvis inte de pensionärer som har hög ATP eller annan tilläggs pension, utan det gäller just de pensionärer som har ingen eller mycket låg ATP.

Jag tycker fortfarande att det här mycket allvarligt. Var och en av oss har tagit upp dessa frågor just därför att de ger detta betänkande en negativ vinkling.

Anf. 84 BARBRO SANDBERG (fp) replik:

Herr talman! Ingegerd Elm säger att jag tidigare har kritiserat socialdemokraterna när det gäller handikappolitiken, och jag vidhåller den kritiken. Ni har inte i handling visat att detta fortfarande är ett prioriterat område. Det vore intressant att få höra vilka exempel Ingegerd Elm har på att ni har gjort någonting efter 1988.

Sedan säger Ingegerd Elm att hon inte riktigt förstår hur handikappersättning skall kunna utgå till den som får vårdbidrag. Jag kan inte inse varför det är så svårt att förstå. Handikappersättning får människor med handikapp efter det att de fyllt 16 år och de som blivit handikappade innan de fyllt 65 år. I detta fall gäller det föräldrar som vårdar barn med handikapp och som de har kostnader för, och därför kan detta vårdbidrag ses som en ersättning för det arbete de utför och det inkomstbortfall de har. Däremot borde det finnas rätt till en viss ersättning för merkostnader, precis som alla andra handikappade har. Det kan inte vara så svårt att förstå att en handikappersättning läggs ovanpå vårdbidraget.

Däremot är det helt riktigt, som Ingegerd Elm säger, att ersättningen inte skall vara ATP-grundande. Men systemet slår snett med den konstruktion det har i dag. Effekten blir att de föräldrar som har de högsta merkostnaderna och de mest gravt handikappade barnen också får den lägsta ATP-poängen. Man kan väl inte tycka att det är riktigt.

Ingegerd Elm hänvisar till anhörigvårdskommittén. Den har ingenting med dessa föräldrar att göra, utan den skall se över vård av anhöriga som är vuxna. Vi måste hålla isär begreppen när det gäller vård av handikappade barn och anhörigvård av vuxna människor.

Anf. 85 INGEGERD ELM (s) replik:

Herr talman! Det är klart att vi skall hålla isär de två begreppen, Barbro Sandberg. Men just den här frågan gällde om vårdbidraget skall vara anpassat till nivån på förtidspensionen eller ha basbeloppsanknytning. Anhörigvårdskommittén har undersökt detta och kommit fram till den slutsats som jag refererade.

Det system som moderaterna och Margit Gennser vill ha när det gäller tilläggs pension är inte detsamma som det socialdemokraterna vill ha – där har vi hela tiden haft skilda uppfattningar. Ni vill ha ett system som bygger på premiereserver, och det var om detta som striden stod en gång i världen. Vi är alltså inte beredda att med Margit Gennser diskutera en ändring när det gäller själva uppbyggnaden av tilläggs pensionssystemet. Jag kan inte in-

stämma i Margit Gennsens uppfattning om hon anser att det nuvarande systemet är ologiskt.

Här har från flera håll sagts att vi också skulle kunna föra en diskussion om kvinnors och mäns olika pensioner, och det är riktigt. Jag har fått frågan om detta problem inte skulle kunna lösas genom att man höjde pensionstillskottet – det skulle ju ge ett tillskott till kvinnornas pensioner. Jag delar inte uppfattningen att det är en möjlighet att förbättra kvinnornas ekonomiska ställning efter pensioneringen.

Utvecklingen har varit dålig under några år, och löneklyftan mellan män och kvinnor har blivit större och större. Detta är naturligtvis någonting som avtalsparterna har ett ansvar för, men det är mycket viktigt att vi också i riksdagen fattar beslut så att kvinnor får möjlighet till heltidsarbete och möjlighet att höja sin lön för att kunna vara självförsörjande när de blir pensionerade.

Anf. 86 BARBRO SANDBERG (fp) replik:

Herr talman! Folkpartiet anser att ersättningen till föräldrar som vårdar handikappade barn är för låg, och det är därför som vi tycker att ersättningen skall knytas till basbeloppet. Om dessa barn skulle vårdas på institutioner skulle det kosta samhället otroligt mycket mer pengar. De här föräldrarna gör alltså en oerhört stor samhällsinsats, som vi värderar mycket högt. Om anhörigvårdskommittén då har kommit fram till att det bör följa förtidspensionen, är det deras sätt att värdera dessa föräldrar. Vi tycker att de gör en större insats och att de är värda åtminstone 2,5 basbelopp.

Anf. 87 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Orden konservativ och radikal börjar få mycket egendomliga användningsområden nu för tiden. Om man med ordet konservativ i dess sämre bemärkelse menar att aldrig kunna tänka nytt, att aldrig kunna ompröva gamla ståndpunkter osv., då är socialdemokraterna i grunden ett konservativt, ja, faktiskt ett bakåtsträvande parti.

Vad menar jag med att ATP-systemet är ologiskt? Det är ett fördelnings-system. Vi vet att det är stora variationer mellan ålderskullarna. Det betyder att det, när vi har stora grupper som är yrkesarbetande och kanske små pensionärsgrupper, är ganska lätt att få systemet att rulla. Sedan blir de yrkesarbetande pensionärer och det kanske är små generationer som skall försörja dessa stora pensionärsgrupper. Vi får en rullande instabilitet i systemet. Det är därför man över hela världen börjar tänka om vad gäller fördelnings-system.

Sådant kan inte göras hastigt. Vi måste tänka på människors trygghet i framtiden. Därför, Ingegerd Elm, vore det på tiden att vi utredde detta, men utan skygglappar. Vi borde försöka fungera som klart tänkande människor, ägna oss åt analys och inte åt politiska klichéer.

Vad gäller kvinnor vill jag säga att det är alldeles riktigt att efterlevandepensionsreformen var olycklig. Jag var en av de få här i kammaren som sade detta. Men jag tror också att vi i framtiden inte får tänka i uppdelningen kvinnor och män, utan det är fråga om människor, individer som allihop ser olika ut och har olika livsstilar, som arbetar på olika sätt osv. Därför måste

vi släppa lös pensionssystemet. Då är premiereservsystemet en mycket bra lösning. Det är därför vi förespråkar det systemet. Det är inte 1990 års pensionsförändringar vi skall diskutera. Pensionssystem är mycket långsiktiga system. Därför måste vi vara beredda att göra något bra för 2000-talet. Det tar tid och fordrar mycket omtänkande. Eftersom många här tydligen har svårt att fundera i analytiska banor och tänka nytt, fordras det dess värre lång tid för att påverka denna opinion. Ju längre tid man tövar, desto större blir kostnaderna och desto sämre blir det för dem som blir gamla och skall ha pensionerna.

Anf. 88 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! När Ingegerd Elm berör kvinnors pensioner har hon ett råd: Gå ut och heltidsarbota, kvinnor! Det löser problemet.

I det betänkande vi behandlar i dag handlar det litet grand om historia. Det gäller de kvinnor som har heltidsarbetat, men i stor utsträckning i hemmet med vård av egna barn. Det är för deras skull och för deras pensioner som vi har motionerat.

Inför framtiden vill vi från centerns sida ha en grundpension, som skulle ge också de här kvinnorna en erkänsla penningamässigt för det arbete de har utfört. Jag kan bara göra den tolkningen att socialdemokraterna står tomhänta när det gäller att i pensionshänseende ge en grundtrygghet till de kvinnor som inte har en chans att gå ut i ett nytt heltidsarbete, eftersom de redan har nått pensionsåldern.

Anf. 89 MARGÓ INGVARSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag är överens med Ingegerd Elm om att vi givetvis måste arbeta för att förändra samhället så att kvinnor och män får lika villkor, lika villkor i hemmet och lika villkor på arbetsmarknaden. På sikt kommer det att leda till att kvinnor och män även får lika pensioner.

Men jag är inte överens med Ingegerd Elm om att vi, när vi har uttalat denna långsiktiga målsättning, inte behöver göra någonting åt de orättvisor som finns i dag. Både Ingegerd Elm och jag kan konstatera att de långsiktiga samhällsförändringarna tar oerhörd tid att uppnå. Min generation, fyrtiotalisterna, kommer att leva kvar i det här ojämlika pensionssystemet när vi får pension in på 2000-talet. Jag kan titta på min dotter och hennes generation. De lever kvar i samma mönster. De har valt fel yrken med låga löner. Vi har inte fullt utbyggd barnomsorg ännu. De tvingas också att stanna hemma med sina barn. Sedan får de plikta för det när de skall hämta ut pensionen.

Jag kan inte finna mig i att det skall vara så, långt in på 2000-talet, tills vi förhoppningsvis har ändrat på villkoren för kvinnor och män. Jag tycker att vi måste göra något nu. Vad jag kan se kan vi på ett enkelt sätt ändra litet grand på orättvisorna genom att höja pensionstillskottet. Självklart kommer det att kosta pengar. Jag måste fråga Ingegerd Elm: Får det inte kosta någonting att utjämna orättvisorna mellan män och kvinnor? Om det skall ske helt utan kostnader tror jag inte vi kommer att uppnå någonting.

Anf. 90 INGEGERD ELM (s) replik:

Herr talman! Jag glömde i mitt förra anförande att replikera Karin Israelsson. Jag blev litet oroad av att Karin Israelsson uppfattade mitt anför-

ande som att jag instämmer i centerns förslag till uppbyggnad av grundtryggheten. Jag uppfattade hennes replik på det sättet. Det vill jag alltså dementera. Jag har över huvud taget inte tagit ställning till något förslag, utan jag refererade till den diskussion som pågår.

Vi har sedan fått en diskussion om ojämlikheten mellan män och kvinnor. Det är kanske inte så märkligt, eftersom det i stort sett uteslutande – jag har inte tänkt så noga på det – är kvinnor som har debatterat den här frågan.

Vi står inte, som Karin Israelsson sade, tomhänta. Innehållet i Margó Ingvardssons anförande var ungefär likadant, att socialdemokraterna är tomhänta och att det inte får kosta någonting att klara jämställdheten mellan män och kvinnor. Det är klart att det kostar pengar. Män och kvinnor har olika ekonomisk standard efter pensioneringen. Det skulle naturligtvis vara en fördel om kvinnorna hade samma nivå.

Jag vill också säga att antalet ATP-poäng är i ständigt stigande för kvinnorna, alltså antalet år med intjänade ATP-poäng. Det som skiljer är den inkomst man har haft under sin yrkesverksamma tid. Det är där den stora orättvisan ligger. Det hör naturligtvis inte till vår debatt i dag, men hur stor inkomst man har som yrkesarbetande sammanhänger intimt med utgående ATP.

Värdåren har man också en viss nytta av. Men de åren ger inga pengar. Det är ett antal år som man får använda för att fylla ut de 30 åren under vilka ATP-poängen skall intjänas. Vi har i utskottet vid ett flertal tillfällen diskuterat varför värdåren används i så liten omfattning, och i en sjunkande omfattning. Detta ärende har också varit uppe hos riksförsäkringsverket. Det ligger ett förslag från riksförsäkringsverket hos regeringen som handlar om att komma till rätta med det problemet.

Talmannen anmälde att Margit Gennser, Karin Israelsson och Margó Ingvardsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 91 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Det är ett mycket viktigt betänkande som vi nu behandlar i denna kammare. De frågor som tas upp har för många människor en mycket stor betydelse, särskilt ur ekonomisk synpunkt. Men de är också av vikt ur andra synpunkter. Bl.a. handlar de om en värdering av de insatser man gjort eller gör i samhället.

Av tidsskäl skall jag för min del avhålla mig från att kommentera en mängd intressanta frågor som har tagits upp i betänkandet. Jag vill dock ändå uttrycka min glädje över att vi i Sveriges riksdag äntligen kommit så långt att vi nu, 1990, kommer att besluta att också de s.k. undantagandepensionärerna får pensionstillskott. Det är inte fråga om någon stor grupp, men det är just därför inte mindre viktigt. Centern har under många år oförtrutet arbetat för detta. Det är roligt att se det arbetet nu bära frukt. Jag hoppas att vi ganska snart kan få se vårt förslag om en rejäl grundpension gå samma väg, dvs. få majoritet i riksdagen. Det är många människor som berörs – enligt uppgift närmare 1,3 miljoner pensionärer.

Men, herr talman, anledningen till att jag i dag anmält mig till debatten är

i första hand att jag sedan jag kom till riksdagen 1985 har motionerat om retroaktiv rätt till vårdår för föräldrar som vårdar barn hemma som är under tre år. I de allra flesta fall gäller detta kvinnor. Under åren har intresset för frågan ökat, och numera har fyra partirepresentanter från centerpartiet, folkpartiet, vpk och miljöpartiet undertecknat ifrågasvarande motion. Idén kom däremot från kvinnorna inom TCO. Jag uppmärksammade den i en tidningsartikel hösten 1985 och motionerade om detta under allmänna motionstiden 1986.

I årets motion har vi också tagit upp problemet med att få vårdåret automatiskt tillgodoräknat när man har vårdat barn hemma. Nu måste man ansöka om det. Som framgår av såväl betänkandet som motionen genomfördes reformen 1982.

Herr talman! Jag måste säga att jag är förvånad över att motionen inte kunnat vinna allmänt bifall i socialförsäkringsutskottet. Av utskottets sju-tion ledamöter har sex, representerande folkpartiet, centern, vpk och miljöpartiet, i huvudsak röstat för motionen om retroaktivt tillgodoräknande. Socialdemokraterna och moderaterna – en i och för sig inte alltför ovanlig koalition här i kammaren, trots vad massmedia många gånger påstår – har däremot röstat emot motionen. Det senare förvånar mig. Av dessa elva ledamöter är åtta kvinnor. Tycker ni verkligen att den kvinna – det handlar ju i de flesta fall om kvinnor – som under 1960- och 1970-talen stannade hemma och då inte fick någon form av ersättning, skall straffas också så att säga som pensionär genom att inte få räkna dessa år som pensionsberättigade?

Majoritetens företrädare sade här nyss att det inte ligger några pengar i det här. Det är en sanning med modifikation – det betyder oerhört mycket pengar om man har 30 pensionsår eller – som många har – tjugo trettiondelar. Har de varit hemma och vårdat barn i nio år får de i stället tjugonio trettiondelar. Det handlar för dem om mycket pengar. Det här har alltså mycket stor betydelse för många människor – det behöver jag väl egentligen inte tala om för ledamöterna här i kammaren.

Herr talman! Jag tycker att utskottets motivering för avslag på motionen är mycket tunn.

När det gäller att automatiskt få tillgodoräkna sig vårdår tycker jag att det är nästan genant att läsa att det skulle vara så stora problem att införa ett sådant system. I den datoriserade värld som vi lever i måste det vara en av de enklaste saker som finns att genomföra ett sådant system. Men självfallet måste man först vilja göra det, dvs. en majoritet här i kammaren måste begära att regeringen verkställer ett sådant beslut eller åtminstone fattar ett så blygsamt beslut som reservanterna hemställer om, nämligen att man utreder frågan.

I dag sätter man fast fartåtkare med hjälp av en kamera, och sedan skickar man bara inbetalningskortet. Det klarar vi. Däremot skulle vi inte klara att hålla reda på att en kvinna har fött barn och om hon har haft inkomst under de tre första åren. Nej, som sagt: Det handlar om viljan!

Vi ser i betänkandet också att 58 % av dem som tillfrågats inte hade hört talas om det här med vårdår. Jag tycker att det är signifikant att vi politiker, när det här i kammaren blir fråga om att driva in pengar, har fina system för

det, men när det gäller att ge ut pengar har vi inga automatiska system – och det drabbar ofta i första hand dem som har det svårast.

Herr talman! Samma sak gäller möjligheterna för dem som efter ATP:s genomförande har vårdat barn hemma under tre år. Det är självklart att de borde kunna ansöka om det och att det borde gå att genomföra. Att kontrollera bakåt i tiden måste vara enkelt, eftersom pensionspoängens framräkande fordrar en kunskap om den pensionsberättigades inkomster bakåt i tiden.

Nej, här gäller naturligtvis detsamma som i det förra fallet: Det är fråga om att vilja. Ofta gäller det människor med små inkomster, men även för kvinnor med högre inkomster är det naturligtvis viktigt att få ihop så många ATP-år som möjligt, eftersom villkoret är att man skall ha 30 ATP-år. För en flerbarnsfamilj, där kvinnan har varit hemma i tio år, har det stor betydelse.

Herr talman! Jag kan heller inte undanhålla kammaren följande funderingar: Vilket är viktigast – att de här kvinnorna får rätt till ATP-år för den tid de vårdat barn eller att de som kör bil och får ersättning härför därigenom också höjer sitt pensionsunderlag? Jag har förstått att ett sådant förslag är på väg. För mig är det inte svårt att ha en klar och bestämd uppfattning, men min fråga går framför allt till socialförsäkringsutskottets majoritet och inte minst då de åtta kvinnor som medverkat till föreliggande beslut.

Herr talman! I dag står det så här i en tidning: Res er upp och säg ifrån! Det konstateras där att Sveriges kvinnor är 1980-talets stora förlorare. Den som säger det är LO:s jämställdhetsombudsman, Boel Carlsson. När man har hört debatten här i kammaren kanske man förstår slutklämmen – det är ju kvinnor som varit uppe och talat här. Där ställer hon nämligen sitt hopp till landets nye finansminister, Allan Larsson. Hon säger: Jag tror att Allan vet hur våra tjejer har det.

Jag är som sagt förvånad – det har jag redan uttryckt. De som sitter i utskottet företräder majoriteten; den största gruppen av dem är födda på 1930- och 1940-talen. Det är exakt den grupp av kvinnor som jag talat om. Många av dem valde att vara hemma, men många av dem hade ingenting att välja på. Det fanns inga jobb, osv. De fick då ingen ersättning för att de vårdade barn. De borde då när de kommer i 65-årsåldern åtminstone ha möjlighet att få pension för de åren. Men då säger man här i riksdagen att det av olika skäl inte går. Jag är – det vill jag än en gång säga – förvånad över det.

Herr talman! Slutligen vill jag säga att jag i och för sig inte har några illusioner om att kunna påverka den här kammaren, med den sammansättning den har, så att beslutet går i den riktning som jag önskar. Men det är möjligt att jag får fortsätta att arbeta för detta några år till och att vi så småningom kan få igenom detta, som jag tycker är ett rättvisekrav.

De två partier som har röstat emot är moderaterna och socialdemokraterna. Moderaterna brukar ofta tycka att det är viktigt att kunna vara hemma och sköta barn. Vi skulle kunna använda den motiveringen. Socialdemokraterna påstår sig i alla fall vara mycket för solidaritet. Jag frågar då: Är det inte att visa solidaritet mot i första hand kvinnor – det är dem det gäller – som under 1960- och 1970-talen vårdade barn hemma, att när de blir pensionärer åtminstone ge dem den uppskattningen att de kan få räkna sig detta till godo?

Jag ber slutligen, herr talman, naturligtvis att få yrka bifall till reservationerna 14 och 15.

Anf. 92 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Det har nu – ett eller två år för sent – talats mycket om kvinnors pensioner. Jag var en av de få här i kammaren som faktiskt sade att det var ogenomtänkt att ändra efterlevandepensionen. Jag avstod dock från att rösta emot – det var en kompakt majoritet; jag gick i stället ned i kaféet och drack kaffe för att visa att jag inte ville vara med om det beslutet. Det spelade ingen roll.

Det är ju bra att man har upptäckt att man har gjort fel, men då borde man tänka i litet nyare banor. Jag förstår inte varför man inte har anslutit sig till vår reservation om att 15- och 30-årsreglerna skall ligga fast tills man gör en genomgripande och väl genomtänkt reform av ATP-systemet. Jag förstår inte heller att man inte stöder tanken att kvinnor och män skall kunna avtala om delning av pensionspoäng.

Jag förstår inte att det inte går ett ramaskri över landet när man börjar röra rätten till avdrag för premier för pensionsförsäkringar. Det beslutet kommer ju att gälla för det här årets premieinbetalningar.

Att genomföra förändringar som blir väldigt konstiga och med retroaktiv verkan, vilket det finns förslag om, tycker jag är mindre välbetänkt. Det finns många andra sätt, och man borde välja något av dem. Allra helst tycker jag att kammaren borde ta lärdom av den förra debatten och inse att det är bättre att tänka tidigare än senare.

Anf. 93 INGEGERD ELM (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara i all stillsamhet säga till Rune Thorén att det kanske är bättre att inte använda så stora ord. Rune Thorén säger att med kammarens nuvarande sammansättning finns det inget hopp att hämta, bl.a. när det gäller retroaktiviteten för vårdåren.

Jag vill då påminna om att vårdåren infördes 1982 på förslag av den dåvarande socialministern Karin Söder. I det förslaget var det mycket klart utskrivet att det skulle vara en begränsning i tiden. Beslutet skulle alltså inte gälla retroaktivt. Vi följde Karin Söders förslag vid den tidpunkten. Jag vill bara erinra om det.

Detsamma gäller väl undantagandepensionärerna som Rune Thorén tog upp. Det var ju också Karin Söders förslag att avskaffa möjligheten till undantag, men hon hade då inget som helst förslag i övrigt.

Jag tänker inte fortsätta att debattera om detta, men jag tycker att det är klädsamt att dra slutsatser av vad som skett och hur det skedde.

Anf. 94 RUNE THORÉN (c) replik:

Herr talman! Först till Margit Gennser. Att det för vissa grupper, beroende på hur hög pensionspoäng man har, kan vara väldigt bra att dela på pensionspoängen, det förstår jag. Men för många finns det inte mycket att dela på över huvud taget.

Jag tycker för min del att detta egentligen är världens enklaste fråga. Här

finns ett system som är genomfört sedan 1982, och då säger vi att det i stället skall gälla från 1960.

Till Ingegerd Elm vill jag säga att det är riktigt att man skall dra vissa konsekvenser. Det är precis det som centerpartiet har gjort. Karin Söder tillhör fortfarande centerpartiet och riksdagen och står bakom det förslag som finns i reservation 15. Vi tycker att det är rimligt att göra på det sätt som där föreslås.

Likadant är det med undantagandepensionärerna. Vi vill fullfölja det tidigare beslutet. Det är synd om det skall vara socialdemokratisk politik att har man en gång sagt någonting, under vissa ekonomiska förutsättningar, kan man sedan aldrig se till att de grupper som inte kom med i första omgången så småningom också kommer med.

Anf. 95 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! I de fall då bägge makarna har låg ATP tillämpas reglerna om pensionstillskott, KBT osv. Då får man och kvinna samma pension, som i alla fall skall räcka till för livets nödortf och litet till.

Om däremot kvinnan har varit hemma för att vårda barnen och mannen har haft ett yrkesarbete – säkerligen ofta välbetalt – kan det ju faktiskt vara en rättvisereform att de får dela pensionspoängen, för man ser familjen som en enhet. Så modern är jag att jag ser familjen som ett bolag, en mycket gammal form av bolag som funnits genom hela vår kultur. Jag tror att om vår kultur skall bestå, kommer också familjen att bestå.

Eftersom uppdelningen sker på frivillighetens grund och inga familjer behöver tvingas att göra på ett sätt som de inte vill, är det ett alldeles utmärkt förslag. Som jag redan sagt, har tekniken gått framåt. Det finns datorer, bokföringssystem kan förenklas, osv. Så det är inte så hemskt svårt att ordna detta.

Anf. 96 RUNE THORÉN (c) replik:

Herr talman! Jag har fortfarande inte förstått varför det skulle vara svårare att ordna med en retroaktiv rättighet. Även om jag upprepar mig, vill jag framhålla att det system vi har sedan 1982 – och det är detta motionen handlar om – vill vi utsträcka till att gälla från 1960.

Jag har svårt att se skillnaden mellan kvinnor som fött barn efter 1982 och kvinnor som fött barn 1980 eller 1965. För mig finns det ingen logik i att hävda att det inte skulle vara möjligt att genomföra ett retroaktivt system.

Talmannen anmälde att Margit Gennser anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 97 BO NILSSON (s):

Herr talman! Jag måste säga några ord om min motion 224, som handlar om de neurosedynskadade och beräkningen av KBT för denna grupp. I min motion kräver jag än en gång att den ersättning till de neurosedynskadade som utgår från Astra enligt förlikningsavtalet inte skall betraktas som inkomst vid beräkning av bostadstillägget.

När vi behandlade denna min motion förra gången, så sent som i december

1989, anförde socialförsäkringsutskottet precis som i dag i huvudsak två skäl för avslag. Det ena är att det finns flera grupper som skulle kunna hävda samma rätt vid beräkning av sitt bostadstillägg som de neurosedynskadade. I år har man hittat en sådan grupp, nämligen de krigsskadade.

Till det kan jag bara säga att jag anser att det fortfarande rör sig om maximalt något hundratal svårt skadade och handikappade personer i landet som på det här sättet skulle få ett högre KBT. Jag tror fortfarande att detta land ur ekonomisk och rättvisesynpunkt skulle klara detta åtagande.

När det sedan gäller utskottets andra argument, att eftersom det pågår en rättsprocess bör riksdagen inte för närvarande göra något uttalande i frågan, kan upprepas att jag vid förfrågan hos riksdagens utredningstjänst fått besked om att riksdagen ofta gör uttalanden i ärenden trots pågående rättsprocesser.

I december fick jag rådet av representanter för socialförsäkringsutskottet att vi skulle överklaga ärendet till försäkringsöverdomstolen, vilket vi också gjort. Representanter för utskottet sade också att jag borde komma tillbaka med en ny motion 1990. Jag trodde då i min enfald att utskottet skulle vara mer positivt i år. Men nu använder utskottet förhållandet att det fortfarande pågår en rättsprocess som skäl för att återigen avstyrka motionen.

Jag vet ju att det är ytterst svårt och sällsynt att få bifall till en motion, men i detta fall då det gäller en liten men svårt handikappad grupp borde man kunna visa litet generositet. En fråga vill jag gärna ställa till utskottets majoritet: Om nu ärendet vid nästa tillfälle är avgjort i försäkringsöverdomstolen och beslutet är negativt för de neurosedynskadade, är man då från utskottsmajoritetens sida beredd att behandla detta ärende litet mera positivt än hittills?

Låt mig till sist säga att jag trots allt glädjer mig åt att allt fler i utskottet och förhoppningsvis också i kammaren stöder min motion och de neurosedynskadade. En behandling till och motionen kanske t.o.m. blir bifallen av kammaren. Då skall de neurosedynskadade få rätt i sitt självklara krav om ett rättvist beräknat bostadstillägg.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till reservation 25, och jag kommer vid omröstningen självklart också att rösta för denna reservation.

Anf. 98 INGEGERD ELM (s) replik:

Herr talman! Jag fick en direkt fråga av Bo Nilsson, och därför begärde jag ordet. Jag vill utnyttja det här tillfället till att säga att det naturligtvis inte är av okänslighet som utskottsmajoriteten har handlat på det sätt som Bo Nilsson har beskrivit, när vi nu återigen har avstyrkt motionerna. Vi har i socialförsäkringsutskottet ju alltid agerat på det sättet att när ett ärende är överklagat föregriper vi inte domstolsutslaget utan vill avvakta vad den högre rätten har kommit fram till.

Den situation som förelåg förra gången var att en dom inte hade vunnit laga kraft. Denna dom har sedan överklagats till försäkringsöverdomstolen, som är sista instans. Då fullföljer vi den tradition vi har att inte ta ställning i ett ärende som är under prövning.

Vidare frågar Bo Nilsson om vi i en viss situation, beroende på hur domstolsutslaget blir, är beredda att ändra inställning. Det kan jag inte svara på

här. Jag kan inte för utskottets del göra bedömningar och utlova några särskilda beslut, utan vi får naturligtvis behandla motionen i utskottet på vanligt sätt om den återkommer.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 99 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m):

Fru talman! Dagens debatt behandlar bl.a. frågor i vilka jag har motionerat, nämligen 15/30-årsreglerna, delning av pensionspoäng mellan makar, giftorätt i ATP och tillgodoräknande av vårdår, dvs. motionerna 211, 212 och 326. Mitt anförande hänför sig till utskottets behandling av dessa motioner.

För moderaterna var ett bibehållande av 15/30-årsreglerna en förutsättning för att gå med på de indragningar av efterlevandepensionen som riksdagen fattade beslut om 1988. Då ulovade socialdemokraterna oförändrade regler för privat pensionssparande, ett löfte som uppenbarligen ruttnade på drygt ett år. Socialdemokraterna har visat sig särskilt opålitliga när det gäller löften om pensioner och daghem. Man utgår i lagstiftningen från en rådande jämställdhet i samhället, och när sedan verkligheten inte överensstämmer med de politiska föreställningarna blir effekten att mäns mer fördelaktiga positioner förstärks och kvinnors försvagas i motsvarande mån.

I socialdemokraternas 90-talsprogram meddelas att intjänandetiden för pension skall förlängas från 30 till 40 år. Här i riksdagen vägrar socialdemokraterna år efter år att stå för 15/30-årsreglerna när frågan behandlas i utskottet. Kravet på att bevara reglerna skrivs så att säga bort i betänkandena genom en hänvisning till att de har stor betydelse för kvinnorna, men uppenbarligen är betydelsen inte så stor att de skall bevaras.

Tyvärr följer folkpartiet socialdemokraterna på denna punkt. Där finns emellertid tydligen en oro för vad de kvinnliga väljarna skall tycka, eftersom folkpartiet i ett särskilt yttrande hänvisar till att man väntar på pensionsberedningen. Det kan ju också vara så att folkpartiet faktiskt har god kontakt med sin representant i pensionsberedningen och att detta leder till att folkpartiet inte står upp för att försvara de för kvinnorna så viktiga 15/30-årsreglerna.

I England, Frankrike, Västtyskland, Östtyskland, Österrike, Italien, Japan och Australien kan kvinnor pensioneras vid 60 eller 55 års ålder. Hos oss görs nu pensionsåldern mer flexibel – uppåt – till 67 år. Detta är en åtgärd som är av godo så länge den inte kombineras med en förlängning av intjänandetiden. En förlängning av intjänandetiden skulle kunna innebära en av ekonomiskt tvång höjd pensionsålder för många kvinnor. Det finns all anledning att oroa sig för socialdemokraternas intentioner.

Faktum är att många inte kan förvärvsarbeta på grund av att de inte får plats inom barnomsorgen. De kan senare komma att drabbas i pensionshänseende av den hårda attityd mot kvinnor och barn som utskottsmajoriteten visar i detta sammanhang.

När det gäller motion 326 angående fördelningen av ATP-poängen intar utskottsmajoriteten samma hårda attityd mot kvinnorna och barnen. Det osynliga arbetet tillmätts inget värde trots att detta arbete drar höga kostna-

der när det skall köpas på arbetsmarknaden, t.ex. 130 000 kr. för en barnomsorgsplats. För att inte tala om hur tydligt föräldraskapets betydelse framstår när värstingarnas bakgrund analyseras!

Kvinnor har generellt sett ett sämre pensionsläge än män. De har längst total arbetstid i alla åldrar över 16 år. De betalar mest skatt oavsett inkomstläge. Kvinnor får helt enkelt mindre ut av sin samhällsinsats.

Samhället är totalt beroende av den arbetsinsats kvinnorna lägger ned på de nya pensionsbetalarna. Kvinnor bör, liksom givetvis också män, ha rätt till familjens samlade ATP-poäng, dvs. möjlighet till gemensam delaktighet skall gälla i fråga om familjens pensioner, privata liksom offentliga. Detta kan ske genom att makarna får möjlighet att träffa avtal sinsemellan om fördelning av ATP. För dem som inte träffat avtal kan giftorätt tillämpas på samma sätt som för annan egendom eller sparande. Pensionsavsättningen är att betrakta som uppskjuten lön och kan jämföras med andra investeringar och sparande.

När det gäller att tillgodoräkna vårdår börjar socialdemokraternas hållning att bli rent pinsam. År efter år förlorar människor, mest kvinnor förstås, pensionstid på grund av socialdemokraternas hårdnackade motstånd mot att bidra till att människor får den pension de har rätt till. Allt medan man utreder drabbas kvinnorna. Det är ett tunt argument att vårdår är en frivillig förmån och därför inte kan tillgodoräknas automatiskt. Om det argumentet skall ha någon hållfasthet måste dess företrädare kunna visa upp en påtaglig procent vårdårsberättigade som vägrar att ta emot högre pension. Det lär socialdemokraterna inte kunna!

En förbättring i linje med mitt andrahandsyrkande är dock att vänta om regeringen följer riksrevisionsverkets förslag. Något måste man ju göra, om än så litet som möjligt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de moderata reservationerna 5, 9, 11, 12 och 14 och konstaterar att socialdemokraterna i dessa frågor varken ser till kvinnors eller barns bästa.

Anf. 100 BARBRO SANDBERG (fp) replik:

Fru talman! Charlotte Cederschiöld säger i sitt anförande att folkpartiet inte ställer upp för kvinnorna. Jag vill dock påstå att det är en helt felaktig tolkning av vad vi har sagt tidigare i debatten. Jag sade i mitt inledningsanförande att vi inte har lagt fram några långtgående förslag, därför att vi avvaktar pensionsberedningens förslag, som ju kommer i sommar.

Charlotte Cederschiöld påstår dessutom att vi har dålig kontakt med vår representant i pensionsberedningen. Jag vill hävda raka motsatsen. Om Charlotte Cederschiöld är insatt i hur beredningen arbetar borde hon känna till att vår representant i pensionsberedningen har lagt fram just förslag som rör kvinnorna. Han har också värvat om kvinnornas rätt till pensionsförmåner och även insett vikten av 15/30-årsregeln. Men det finns kanske fler komplikationer som vi som står utanför beredningen inte känner till.

Anf. 101 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m) replik:

Fru talman! Barbro Sandberg tar fel på båda punkterna. Jag har aldrig påstått att folkpartiet inte arbetar för kvinnorna. Det är inte det jag påstår.

Jag konstaterar emellertid att folkpartiet de facto följer socialdemokraterna på denna punkt i och med att de inte är beredda att slå fast att 15/30-årsreglerna skall bevaras. I och med att folkpartiet inte vågar följa vår reservation utan i stället lämnar detta särskilda yttrande finns det anledning att fråga sig varför.

Jag tror inte för ett ögonblick att folkpartiet inte har god kontakt med sin representant i pensionsberedningen. Jag tror tvärtom att folkpartiet har den bästa kontakt med sin representant i beredningen. Därför oroar det mig att folkpartiet inte vågar följa den moderata reservationen utan går på socialdemokraternas linje och därmed följer efter ett parti som i sitt 90-talsprogram just har lagt fram ett förslag om en förlängning av intjänandetiderna med tio år. Det är oroande att folkpartiet sitter i knät på socialdemokraterna!

Anf. 102 BARBRO SANDBERG (fp) replik:

Fru talman! Jag vill hävda att folkpartiet i allra högsta grad har en egen politik som vi följer. Vi sitter absolut inte i knät på något parti.

Vi har också i vårt parti en diskussion när det gäller pensionerna och deras utformning i framtiden. Vi har också mycket ingående diskussioner med vår kontakt i pensionsberedningen.

Charlotte Cederschiöld frågar varför vi lämnar ett särskilt yttrande i stället för att följa moderaterna. Jag undrar då: Varför vore det bättre att följa moderaterna än att följa socialdemokraterna?

Anf. 103 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m) replik:

Fru talman! Att följa moderaterna i stället för socialdemokraterna vore bättre av det enkla skälet att det skulle ge en större trygghet när det gäller längden på intjänandetiden. Att följa socialdemokraterna i denna fråga visar att man inte är lika säker som moderaterna på att man vill bibehålla intjänandetiden på 30 år.

Förste vice talmannen anmälde att Barbro Sandberg anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 104 HANS DAU (m):

Fru talman! Jag skall motivera vårt ställningstagande till tre reservationer fogade till detta betänkande. Den första är reservation nr 18 om handikappersättningsnivå och högkostnadsskydd. Vi påpekar i reservationen att riksdagen redan 1987/88 begärde en utredning som regeringen ännu inte har tillställt. Det är både nonchalant mot riksdagen och oroande för dem som berörs av de här frågorna.

Gullan Lindblad har varit den första, och det för ganska länge sedan, att motionera om en lägre nivå inom handikappersättningen. Detta är någonting som är mycket angeläget och som borde ha varit utrett vid det här laget.

Gertrud Sigurdson kom under sin tid som socialminister med signaler om att man skulle ta bort de fria läkemedlen och förbrukningsartiklarna. Det har i allra högsta grad upprört de handikappade och dem som berörs av detta. Vi är ganska förvånade över att vi inte får majoritet för det här förslaget. Även socialdemokraterna i socialförsäkringsutskottet har i ett yttrande

till KU varit kritiska mot regeringens handläggning i den här frågan. Jag tycker därför att vi skulle ha kunnat enas om ett majoritetsyttrande i den här frågan.

I reservation 20 tas frågan om handikappersättning till blinda upp. De blinda får sin handikappersättning halverad då de blir 65 år. Det tycker vi är fel. Många blinda får inte någon lättnad och något mindre behov av handikappersättning då de blir 65 år. Tvärtom kan de på grund av nedsatt hörsel och andra ålderskrämpor få värre problem, vilket innebär att de i allra högsta grad behöver det stöd som de har haft fram till 65 års ålder.

Vi vill i vår reservation att man utreder den här frågan och att det görs ganska snabbt. I utskottsmajoritetens förslag sägs att den här frågan kan komma att beröras av handikapputredningen. Jag sitter själv i handikapputredningen och har väl all anledning att ta upp den frågan i utredningen. Men den är kanske lika ointressant också för majoriteten där, och då blir det ingen utredning. Skulle riksdagen däremot klart uttala att en utredning skall göras och hänvisa frågan till handikapputredningen eller någon annan utredning skulle saken vara klar.

Jag skall slutligen, fru talman, beröra reservation 25, som Bo Nilsson redan här sagt det mesta om. Som han tidigare sade var det så sent som i december i fjol som vi berörde den här frågan. Det är dels fråga om en motion av Ewy Möller, som har hållit på ett bra tag med den här frågan, dels en motion av Bo Nilsson m.fl. Bo Nilsson konstaterade att vi sedan december har fått ytterligare ett parti med på vår moderata inställning, nämligen att den här lilla gruppen människor bör behandlas rättvist. Bo Nilsson framförde den förhoppningen att allt fler skulle följa efter. Skall vi gå i den här takten, Bo Nilsson, med ytterligare ett parti från oppositionen varje år går det ju sakta, om inte något val förändrar situationen.

Det radikala vore om Bo Nilsson kunde övertyga sina egna partikamrater om att det här är något angeläget och att det inte rör sig om någon speciellt stor kostnad. Då hade vi kunnat fatta beslut redan i dag. Men det har Bo Nilsson inte lyckats med.

Jag förstår att både Bo Nilsson och Ewy Möller kommer att återkomma i den här frågan, och jag hoppas att det då kommer att bli en majoritet för förslaget. Jag tycker att det är svagt att utskottet måste gömma sig bakom en överklagad dom. Det är ingenting som de här människorna skall behöva lida för.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

15 § Beslut

Företogs till avgörande justitieutskottets betänkanden 1989/90:JuU21 och JuU20, lagutskottets betänkande 1989/90:LU19 samt socialförsäkringsutskottets betänkande 1989/90:SfU9.

Justitieutskottets betänkande JuU21

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (offentliggörande av visst material)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 19 för reservation 1 av Berith Eriksson.

Mom. 3 (terroristers behandling i rättssystemet)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 19 för reservation 2 av Kent Lundgren. 12 ledamöter avstod från att rösta.

Justitieutskottets betänkande JuU20

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU19

Mom. 1 (anslag till kronofogdemyndigheterna)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 18 för reservationen av Elisabeth Persson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Socialförsäkringsutskottets betänkande SFU9

Mom. 1 (folkpension till utlänningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (efterlevandeskydd för homosexuella sambor)

Utskottets hemställan bifölls med 265 röster mot 37 för reservation 2 av Margó Ingvardsson och Ragnhild Pohanka.

Mom. 3 (höjning av pensionstillskotten)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 18 för reservation 3 av Margó Ingvardsson.

Maria Leissner (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 5 (villkoren vid växelvärd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Karin Israelsson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (okorrigerat basbelopp)

Utskottets hemställan bifölls med 170 röster mot 130 för reservation 5 av Gullan Lindblad m.fl.

Mom. 8 (flexibel pensionsålder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Ragnhild Pohanka – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (nytt grundtrygghetssystem)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 7 av Karin Israelsson och Rune Backlund, *dels* reservation 8 av Ragnhild Pohanka – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (översyn av ATP-systemet)

Först biträdde reservation 9 av Gullan Lindblad m.fl. – som ställdes mot reservation 10 av Ragnhild Pohanka – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 221 röster mot 59 för reservation 9 av Gullan Lindblad m.fl. 20 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 11 (15- och 30-årsreglerna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Gullan Lindblad m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (delning av pensionspoäng mellan makar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Gullan Lindblad m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (pensionspoäng efter 65 år)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Ragnhild Pohanka – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (automatiskt tillgodoräknande av vårdår)

Utskottets hemställan bifölls med 190 röster mot 113 för reservation 14 av Gullan Lindblad m.fl.

Mom. 18 (retroaktiv rätt till vårdår)

Utskottets hemställan bifölls med 194 röster mot 109 för reservation 15 av Sigge Godin m.fl.

Mom. 19 (pensionspoäng vid halv förtidspension)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Karin Israelsson och Rune Backlund – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (förtidspensionering av handikappade studerande)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Sigge Godin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (handikappersättningsnivå och högkostnadsskydd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Gullan Lindblad m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (handikappersättning till ålderspensionär)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Ragnhild Pohanka – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (handikappersättning till blinda)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Gullan Lindblad m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (bostadskostnaden vid KBT)

Utskottets hemställan – som ställdes mot dels reservation 21 av Sigge Godin och Barbro Sandberg, dels reservation 22 av Margó Ingvardsson – bifölls med acklamation.

Mom. 26 (KBT vid jordbruks- eller rörelseinkomst)

Utskottets hemställan bifölls med 170 röster mot 129 för reservation 23 av Gullan Lindblad m.fl.

Mom. 27 (KBT vid förmögenhetsinnehav)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 24 av Gullan Lindblad m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 28 (ersättning till neurosedynskadade m.fl.)

Utskottets hemställan bifölls med 198 röster mot 103 för reservation 25 av Gullan Lindblad m.fl.

Maria Leissner (fp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 30 (reduktion av ATP vid undantagande)

Utskottets hemställan bifölls med 266 röster mot 36 för reservation 26 av Karin Israelsson och Rune Backlund.

Mom. 31 (kompensationsnivån inom delpensioneringen m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Gullan Lindblad m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 32 (delpension till egenföretagare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 28 av Gullan Lindblad m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 33 (beräkningsgrunden för vårdbidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 39 för reservation 29 av Sigge Godin och Barbro Sandberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 35 (ATP-poäng av vårdbidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 40 för reservation 30 av Sigge Godin och Barbro Sandberg.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Prot. 1989/90:90
21 mars 1990

*Statlig medverkan
vid finansiering av
export m.m.*

16 § Beslut om uppskjuten votering av kvällsärenden

På förslag av förste vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande i ett sammanhang i början av kammarens arbetsple-num onsdagen den 28 mars.

17 § Statlig medverkan vid finansiering av export m.m.

Föredrogs

näringsutskottets betänkande

1989/90:NU19 Statlig medverkan vid finansiering av export m.m. (prop. 1989/90:44).

Anf. 105 HADARS CARS (fp):

Fru talman! Utskottsmajoriteten är överens om mycket i det här utlåtandet. Det gäller bl.a. grundsynen på exportkreditgarantier, som innebär att riskerna med de exportinvesteringar som görs så långt möjligt bör täckas genom ett vanligt försäkringssystem. Vi är emellertid också medvetna om att det här gäller investeringar där det tar ganska lång tid innan de är färdiga och innan man kan se något resultat. Då räcker ofta inte försäkringsbolagens möjligheter att täcka de nödvändiga försäkringarna till. Det är grunden till och försvaret för att stater går in och ger exportkreditgarantier. Så långt finns inget att invända.

Vi känner dock till att exportkreditgarantier ofta har blivit ett instrument för olika länder att främja sina egna intressen och att uppmuntra och gynna sin egen export. Målet och syftet måste vara att man bland de länder som vill konkurrera på likvärdiga villkor försöker hitta likformiga regler när det gäller exportkreditgarantier, så att man inte utnyttjar sitt eget system för att ge sitt eget lands export otillbörliga förmåner. Denna strävan står utskottet bakom när det gäller den svenska statens agerande. Vår förhoppning är att man skall hitta sådana överenskommelser inom den europeiska gemenskapen att också vi i Sverige kan ansluta oss till dem.

I avvaktan på att det sker är vi från utskottets sida medvetna om att svenska företag och de företag som fortsätter att föredra att ha sin tillverkning för exportmarknaden i vårt land måste ges rimliga arbetsförhållanden. Exportkreditgarantisystemen får inte utnyttjas på ett sådant sätt av olika länder att det är en nackdel att exportera ifrån Sverige. I ett uttalande till regeringen framhåller utskottet att man måste ta dessa hänsyn. Jag vill instämma i det uttalandet.

Folkpartiet finns med på en reservation som gäller möjligheterna att ta hänsyn till miljöskäl i samband med exportkreditgivning. Vi är inte säkra på att man kan göra det med bibehållen respekt för de bestämmelser som finns på detta område i GATT, General Agreement on Tariffs and Trade. Vi anser ändå att betydelsen av hänsynstagandet till miljön när man gör investeringar och uppmuntrar investeringar är en kommande viktig faktor. Det är inte bara en kommande faktor, utan det är redan i dagsläget en viktig faktor. Den blir dock allt viktigare efter hand. Därför tycker vi som står som reservanter – i reservation nr 5 om miljögarantier – att det vore riktigt att man undersökte möjligheterna att, om sådana här miljöhänsyn skall kunna tas när det gäller exportkreditgarantier, bestämmelserna utvärderas i enlighet med GATT.

Det är det vi kräver, och det är också det jag avslutningsvis, fru talman, vill yrka bifall till. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 106 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Det statliga kreditgarantisystemet fungerar på så sätt att kreditgarantier kan ges för export till länder som vid en strikt ekonomisk bedömning anses kreditvärdiga. Det gäller export av alla varor som får tillverkas i Sverige. Det gäller med andra ord även sådana varor som av många av miljöskäl anses mindre lämpliga att exportera, t.ex. kärnkraftsteknologi och miljöskadliga produkter av olika slag. En ambition är dessutom att systemet skall bli självbärande, vilket det inte är fullt ut i dag.

Någon möjlighet att via de statliga exportgarantierna ta några andra hänsyn än strikt ekonomiska finns knappast.

Fru talman! Två av vår tids största internationella problem är utan tvivel miljöproblemen och u-landsproblemen. Från centerns sida tycker vi att det borde vara möjligt att via exportgarantisystemet bidra till att lösa dessa problem genom en generösare tillämpning vid bedömningarna av kreditvärdigheten hos exportlandet.

Således menar vi att när det t.ex. gäller ny miljöteknik borde särskilda miljögarantier införas bland de kriterier som skall ligga till grund för beviljande av exportgarantier. De länder som har det största behovet av insatser för miljön är ju ofta de länder som har den svagaste ekonomin och som därför bedöms som mindre kreditvärdiga.

Vi menar också i vad gäller exporten till u-länderna att man skulle kunna göra en generösare riskbedömning än vad som är fallet i dag. Detta måste vara något av tanken bakom ett statligt engagemang, eljest skulle ju denna typ av garantier och krediter kunna klaras helt inom ramen för ett vanligt kommersiellt försäkringssystem.

När det gäller export av sådan teknik som vi här i Sverige sagt oss att vi inte själva skall använda, t.ex. utrustning till kärnkraftverk, delar vi den principiella inställningen som har framförts av många, nämligen att sådan teknik inte borde ges exportstöd i form av kreditgarantier. Mot detta kan naturligtvis invändas att det är osäkert om man bör använda sig av exportgarantisystemet för att förhindra den typen av export. Det borde ju vara lämpligare att göra det genom annan lagstiftning, där man kan reglera denna typ av produkter. Så länge detta inte sker och lagen inte förbjuder sådan export

borde vi. menar centern, i varje fall inte stimulera den genom att ge statliga exportgarantier.

Mot bakgrund av det anförda, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 5 och 6 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 107 ROLF L NILSON (vpk):

Fru talman! Detta betänkande är föranlett av regeringens proposition från i höstas om statlig medverkan vid finansiering av export. Vi i vpk kan i huvudsak acceptera den beskrivning av utvecklingen som regeringen gör i propositionen. Vi accepterar också de flesta förslag som förs fram där. Det är dock några viktiga frågor som inte behandlas eller som leder till vad vi tycker är felaktiga slutsatser.

Man säger att det s.k. samhällsintresset, som skall beaktas vid bedömning för långsiktiga kreditgarantier, skall bedömas restriktivt. Skäl som accepteras är bibehållande i och utveckling av teknisk kompetens, långsiktig konkurrenskraft, landets samlade kunskapsnivå, spridningseffekter till annan industri och s.k. spjutspetsargument, dvs. argument som rör teknologi där Sverige ligger långt framme, där det krävs statlig stimulans för avsättning av produkterna.

Innehållet i regeringens proposition innebär en inskränkning av vad som har gällt tidigare. Förut har långsiktiga kreditgarantier kopplats till vidare samhällsintressen. Bl.a. har regionalpolitiska skäl beaktats i sådana sammanhang. Det avvisas nu i propositionen och också av utskottsmajoriteten. Argumentet är att exportkreditgarantier inte är ett effektivt sätt att klara regionalpolitiska problem eller överbygga konjunktursvackor. Om man skall se exportkreditgarantierna som det huvudsakliga eller enda sättet att försöka komma till rätta med strukturella och regionala problem, är detta riktigt. Men vi tycker inte att man skall undervärdera behovet av exportkreditgarantier eller utesluta dem som ett närings- och regionalpolitiskt instrument. Enligt vår uppfattning ingår exportkreditgarantierna på ett naturligt sätt i en allsidig närings- och regionalpolitik. Vi tycker alltså att regionalpolitiska hänsyn skall beaktas vid bedömning av det s.k. samhällsintresset. De synpunkterna förs fram i reservation 2. Jag yrkar härmed bifall till reservation 2.

Det finns möjlighet att med det s.k. spjutspetsargumentet motivera exportkreditgarantier för teknik och produkter som vi ställer oss mycket tveksamma till. Vpk har i andra sammanhang krävt förbud mot svensk export av krigsmateriel. Vi har krävt förbud mot export av kärnkraftsteknik. Vi menar att det är helt naturligt att statligt stöd inte skall utgå till sådan export. Sådan export skall inte omfattas av exportkreditgarantier.

Det finns andra områden som kan komma att bli intressanta – bioteknik, läkemedelsproduktion m.m. Det är områden som kommer att omgärdas av begränsningar. Det är möjligt att svenska regler blir mera restriktiva än reglerna i andra länder, som är aktuella för export med exportkreditstöd. Då uppstår frestelsen att exportera teknik bl.a. för att kunna kringgå en restriktiv lagstiftning. Vi vill ha en markering mot sådana försök, så att exportkreditgarantier inte skall kunna lämnas vid export av teknik för produktion som är olaglig i Sverige.

Prot. 1989/90:90
21 mars 1990

*Statlig medverkan
vid finansiering av
export m.m.*

Prot. 1989/90:90
21 mars 1990

*Statlig medverkan
vid finansiering av
export m.m.*

Mycket av exportkreditgarantierna går till stora projekt, till nyckelfärdiga industrier. Då kommer också frågan in om hur produktion bedrivs vid sådana statligt stödda anläggningar. Vpk kräver att det skall finnas en garanti för att man i samband med sådan exportkreditstödd produktion garanterar en god arbetsmiljö och tar skäligen miljöhänsyn. När det gäller exportkrediter för export av miljöteknik delar vi däremot den uppfattning som uttrycks i propositionen och som majoriteten i utskottet också står bakom, att det är lämpligt att stödet går direkt snarare än genom en subventionerad export.

Jag vill avsluta med att återigen yrka bifall till reservation 2.
(forts. 20 §)

18 § Ajournering för middagsuppehåll

Kammaren beslöt kl. 17.56 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

19 § Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av talmannen.

20 § Statlig medverkan vid finansiering av export m.m.

(forts. näringsutskottets betänkande NU19)

Anf. 108 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Exportkreditsystemet är ett intressant praktikfall, där man ser hur det marknadsekonomiska system som de flesta länder officiellt bekänner sig till, i praktiken ingalunda tillämpas i dess helhet av dessa länder. Som ofta inom politiken finner man att de stolta deklarationerna blir åtskilligt skamfilade när de jämförs med praktikens mer maktorienterade system. Därav följer också motsägelser, som gör att man finner att orden ofta är till för att dölja tankarna.

Alla industriländer tillämpar i varierande grad både statliga exportkrediter och statliga exportkreditgarantier. Sådana har varit en del av handelskriget mellan de exportorienterade industriländerna. Det är en av de mest påtagliga kvarlevorna av merkantilismen från 1600-talet, som sålunda frodas trots alla bekännelser till frihandel och marknadsekonomi. Det bekymmersamma är att många stater – ja, de allra flesta – dessutom döljer sina förhållanden på området. Ingen vet exakt vilka premier som krävs av företagen för olika exportaffärer. Staterna föredrar att hålla sådana här förmåner för den egna exporten hemliga.

Asea Brown Boveri har i en föredragning klagat för utskottet en del av de skillnader som existerar. Företaget har kunnat göra detta tack vare sitt speciella utgångsläge, där det kan offerera samma utrustning till en viss kund från fabriker i skilda länder. Den svenska exportkreditnämnden har som be-

kant ett ackumulerat underskott från sin verksamhet på över två miljarder kronor. Andra länder som varit än mer generösa i sitt exportstöd, har underskott på mångdubbla belopp, som naturligtvis då och då kan uttraderas genom anslag från skattebetalarna.

Miljöpartiet de gröna är ytterst restriktivt i dessa frågor, och vi förvånar oss över att de partier som alltid brukar tala om marknadsekonomins förträfflighet ligger så lågt när det gäller dessa statssubventioner, som alldeles definitivt snedvrider den fria och rättvisa konkurrensen.

Miljöpartiets inställning är den att skattebetalarna i möjligaste mån skall skiljas från alla förpliktelser att stödja exportindustrins normala affärer. Kortfristiga krediter och kreditgarantier på upp till fem år kan med fördel överlåtas till banker eller försäkringsbolag att sköta. På sikt borde samma sak gälla även för de långfristiga krediterna. Även när det är fråga om långa krediter till solventa kunder och länder borde det normala kredit- och försäkringsväsendet kunna stå för krediter och risktagande. Om det visar sig att affärernas storlek eller kredittidernas längd gör det svårt att finna försäkringsgivare, borde det vara ett tecken på att det är något fel antingen på affären eller på affärspartnern.

Regeringens proposition går ut på att staten skall ägna sig åt rent affärs- mässiga åtaganden, både kortsiktiga och långsiktiga. Det är precis den sortens affärer som jag tycker att staten inte skall behöva syssla med. Visserligen kan man enligt propositionen tänka sig att staten vid långfristiga krediter skall kunna ta högre risker, men de får inte vara motiverade av sysselsättning, regionalpolitik eller miljö. Uppenbarligen anser man att det är den kommersiella risken som är acceptabel, dvs. att staten går in och konkurrerar i handelskriget med andra stater som tar stora kommersiella risker och dessutom tar ett ansvar som privata företag i bank- och försäkringssektorn borde ta.

Staten skall enligt vår mening undvika de normala kreditaffärerna, som bör överlåtas till marknadsekonomi. Däremot anser att vi att staten skall kunna gå in när det finns speciella skäl för skattebetalarna att stödja ett visst projekt. Om ett visst projekt skulle vara mycket viktigt för sysselsättningen i en viss region, eller om det skulle vara av stor betydelse för mottagarlandet, t.ex. när det gäller miljöskydd eller annan utveckling, kan vi tänka oss att det finns skäl för skattebetalarna att gå in och ta risker som inte andra intressenter är villiga att ta.

Målsättningen bör alltså vara den att staten bör befria sig från allt som kan betecknas som normal kreditförsäkring, men i undantagsfall skall gå in och ta risker när det gäller satsning på speciell kompetens, sysselsättning, regionalpolitik, miljö eller u-landsutveckling.

Detta kan naturligtvis komma i konflikt med avtal syftande till sådant som GATT- eller EG-harmonisering. Vi tycker att man i diskussion med organisationerna bör försöka komma fram till en rimlig lösning av dessa problem. Vi får inte falla till föga. Sverige är dock ett självständigt land och kan inte helt ge upp sitt motstånd mot sådana här regler, som ofta är mycket trubbiga.

En sorts kreditgarantier och exportkrediter som vi definitivt säger nej till är krediter till export av destruktiv teknik. Roland Larsson har här antytt samma inriktning för en stund sedan. Kärnkraften är en sådan destruktiv

teknik. Rolf L Nilson har påpekat att det kan komma nya typer av destruktiv teknik som över huvud taget inte bör få exporteras och alltså bör beläggas med exportförbud.

I varje fall kan man i detta sammanhang yrka på att några krediter eller kreditgarantier inte bör förekomma för spridning av kärnkraften, som är en destruktiv teknik från urangruvan till slutförvaret. Att staten skulle på skattebetalarnas bekostnad främja en sådan teknik – det har faktiskt förekommit löften av den arten från tidigare regeringar – synes helt horribelt. Eftersom folket i folkomröstning har sagt att denna teknik skall avvecklas i Sverige, borde det falla på sin egen orimlighet att man försöker prängla ut den till andra länder. Tyvärr har utskottsmajoriteten inte insett den fruktansvärda inkonsekvensen och omoralen i ett sådant agerande. Det som icke duger åt Sverige på sikt skall vi inte pracka på andra folk.

Detsamma borde vara lika självklart när det gäller vapenexporten. Miljöpartiet de gröna säger nej till all vapenexport och menar att den skall förbjudas. Vi finner det än mer orimligt att Sverige skulle exportera vapen till länder som uppenbarligen inte har råd att köpa vapnen med mindre än att de får statligt stöd till affären. Som vi alla vet förekommer beklagligtvis också sådant.

Ett ärende som ligger något vid sidan av EKN-verksamheten är förslaget om skuldbyte för miljöinsatser, dvs. att vissa länder med stor utrikes skuld kan få nedsättning av skulden om de förpliktigar sig att genomföra vissa miljöinsatser. En rening av den polska floden Wisla har föreslagits som ett typfall i sammanhanget. Miljöpartiet de gröna stöder det förslaget.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här anfört yrkar jag bifall till reservationerna 1, 2, 3, 4 och 5.

Anf. 109 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Fru talman! I näringsutskottets betänkande 1989/90:NU19 behandlas statlig medverkan vid finansiering av export m.m. I den proposition som föranlett detta ärende behandlas tre områden för statligt stöd vid finansiering av export. Det första området är exportkreditgarantier, det andra är exportkrediter och det tredje är u-krediter.

Det statliga systemet för exportkreditgarantier administreras av exportkreditnämnden som bl.a. har till uppgift att försäkra mot utebliven betalning vid export. De risker som täcks är både politiska och kommersiella. Den här garantiverksamheten var relativt begränsad fram till i början av 70-talet, men har alltsedan dess genomgått stora förändringar.

Tyngdpunkten i verksamheten har förskjutits mot allt större affärer med mer långsiktigt engagemang. Likaså har export av kapitalvaror och speciella projekt ökat, och marknaden har mer kommit att domineras av u-länder och s.k. statshandelsländer.

EKN:s s.k. produktion av garantiförbindelser uppgick år 1988 till 10 miljarder, och stocken av utestående förbindelser var samma år 28 miljarder.

Under de senaste tio åren har EKN mottagit premier till ett värde av 2,6 miljarder och betalat ut 7,5 miljarder i skadestånd. Genom att nämnden återvunnit 2,7 miljarder av skadeersättningen har underskottet reducerats till 2,2 miljarder.

Herr talman! Det förtjänar också att understrykas att under de senaste tio åren har varor och tjänster till ett sammanlagt värde av 115 miljarder faktiskt exporterats från Sverige till berörda länder, och den exporten skulle sannolikt inte ha kommit till stånd utan EKN:s medverkan; den skulle åtminstone ha sett annorlunda ut.

På senare tid har statens engagemang i kreditgivning vid exportaffärer kommit att av olika skäl ifrågasättas, och en del av dem finns redovisade i de motioner som behandlats i det här betänkandet.

Herr talman! Utskottsmajoriteten tillstyrker regeringens förslag om att staten genom exportkreditnämnden även i fortsättningen skall vara engagerad i garantiverksamheten när det gäller exportkrediter. Utskottsmajoriteten har heller inga invändningar mot de förändringar som regeringen föreslår. Ändringarna gäller främst det s.k. LT-systemet för längre krediter och ger uttryck för syftet, nämligen att garantiverksamheten skall renodlas.

Utskottsmajoriteten delar också regeringens uppfattning att en särskild garanti för export av miljöteknik inte bör införas. Den fragan behandlades av riksdagen så sent som i december förra året, och riksdagen avslog då de motioner som förelåg.

Redan nu finns möjligheten att få garanti för export av miljöteknik, under förutsättning att det gäller ett land som man bedömer har möjlighet att betala.

En garanti för export till ett icke kreditvärdigt land skulle innebära en subvention, och det skulle ytterligare innebära ett avsteg från principerna för exportgarantisystemet och Sveriges åtaganden enligt GATT-reglerna.

Herr talman! Rolf L Nilson talade i sitt anförande litet om att man skulle lägga större tonvikt vid den regionalpolitiska bedömningen vid behandlingen av kreditgarantiärendena. Det vore helt felaktigt!

De förslag som kommer fram vid kontakterna mellan företagare och beställare skall också ligga till grund för var verksamheten skall genomföras. Det kan inte vara rätt att vi skall göra ensidiga regionalpolitiska bedömningar. Insatsens art, effektiviteten och det acceptabla priset är faktorer som skall tas med vid bedömningen.

Herr talman! Så något ytterligare om miljöskälen. Låt mig nämna att regeringen i november 1989 gav beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete, BITS, i uppdrag att planera för ett bistånd till ett särskilt land, nämligen Polen. Biståndet skulle vara inriktat på miljön och utbildningsinsatser på miljöområdet. BITS har presenterat en beredningsplan som regeringen nyligen har fastställt.

Miljöinsatser förutses spela en allt viktigare roll framöver. Regeringen har nyligen givit BITS i uppdrag att utarbeta en beredningsplan för ett biståndsfinansierat miljösamarbete med också andra länder i Östeuropa än Polen. Planen skall främst inriktas mot Östersjöområdet med tonvikt på Baltikum. Det finns alltså, herr talman, anledning att se framtiden an med viss tillförsikt när det gäller möjligheterna att utöver de exportkreditgarantier som lämnas också bedriva ett aktivt arbete.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottsmajoritetens hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 110 ROLF L NILSON (vpk):

Herr talman! Reynoldh Furustrand avvisar kategoriskt förslaget att regionalpolitiska skäl skall kunna ligga till grund för givande av exportkreditgarantier eller för statligt engagemang i den verksamheten. Jag delar inte hans uppfattning, men jag känner mig inte heller speciellt träffad av hans polemik.

Vad jag sade var inte att man skulle göra ensidiga regionalpolitiska avvägningar. Jag sade att regionalpolitiska avvägningar skall kunna ingå i de bedömningar av samhällsnyttan som man gör när man engagerar sig i exportkreditgarantier och de långt löpande och långtgående åtaganden som det blir fråga om.

Jag vill fråga vad ett stöd till ABB i Ludvika i form av exportkreditgarantier är om det inte är ett slags regionalpolitiskt stöd.

Den uppvaktnin vi i näringsutskottet fick ta del av handlade om de höga premierna när det gäller de svenska exportkrediterna jämfört med de internationella premierna. Underförstått var att om Sverige inte kan konkurrera, dvs. erbjuda förmånliga villkor för exporten, kommer ABB att förlägga produktionen till något annat land.

Jag tror inte att man, när man begär exportkreditgarantier, säger att man skall gynnas. Jag tror att man lägger fram argument som innebär att man vill bli rättvist behandlad. I en rättvis behandling ingår att det tas hänsyn till de förhållanden under vilka produktionen sker, bl.a. den nytta företaget kan göra i den bygd där varorna produceras.

Anf. 111 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Gränsen mellan kreditvärdigt land och icke kreditvärdigt land är naturligtvis i praktiken något flytande. Det finns alla färgnyanser på den skalan. Därför finns det även alla färgnyanser när det gäller risker. Om man alltid skall vara helt säker på att icke ta någon risk, finner jag det ytterligt märkligt att Reynoldh Furustrand inte på åtminstone något sätt berörde de frågor som jag ställde, nämligen varför staten skall agera försäkringsbolag i kommersiellt helt normala affärer när det gäller kreditvärdiga kunder. Jag har mycket svårt att se det principiella skälet till att man gör det. Men jag misstänker att socialdemokraterna – jag misstänker även de borgerliga partierna för detta – i själva verket tar en hel del ovidkommande hänsyn som inte alls stämmer med teorin, dvs. att man kanske tar hänsyn till regionalpolitiska frågor men att man inte vågar tala om det eftersom det skulle strida mot något internationellt avtal.

Vit broder talar med kluven tunga, sade de gamla indianerna. Jag tror att det förekommer väldigt mycket double-talk i detta ämne.

Jag skulle bli mycket glad om Reynoldh Furustrand åtminstone på något sätt kunde visa varför staten egentligen skall ägna sig åt denna verksamhet, som innebär att bara kreditvärdiga affärer stöds. Jag anser att det finns ett omfattande försäkringsväsende som skulle kunna ta hand om sådant. Där emot finns det en del områden som är litet gråare. Det kan handla om regionalpolitiska problem eller sysselsättningsproblem. Det kan även handla om att man vill skydda en viss typ av tillverkning, som man kallar spjutspetsteknologi eller något liknande. Det finns alltså många skäl. Men dessa skäl

borde tas fram i dagsljuset. Och om det finns sådana skäl kan jag tänka mig att skattebetalarna är intresserade av att gå in och stödja de affärer och företag som sysslar med detta. Men jag tycker att det skall ske öppet.

Prot. 1989/90:90
21 mars 1990

Affärstider

Anf. 112 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Herr talman! Jag kan bara beklaga att jag fortfarande inte har samma uppfattning som Rolf L Nilson när det gäller den regionalpolitiska bedömningen. Jag tror att ett stöd till exempelvis ABB i Ludvika i och för sig, som Rolf L Nilson också säger, innebär en form av regionalpolitisk bedömning. Men jag har den övertygelsen att man nog skall förlägga verksamhet till de områden där man får de bästa resultaten för gjorda insatser.

Lars Norberg talade om double-talk. Det är klart att Lars Norberg känner till double-talk bättre än jag. Han frågade varför staten skall agera på områden där det vore naturligt att försäkringsbolag gick in. I vissa lägen är det kanske nödvändigt av olika skäl – en del av skälen anförde faktiskt Lars Norberg själv, bl.a. affärsmässiga skäl – för att inte allt detta delges. Jag tror att vi långsiktigt måste spela på samma planhalva som andra länder. I det internationella arbetet finns det, som jag antydde i min inledning, anledning för oss att verka för att samma möjligheter skall gälla för dem som agerar på detta område.

Anf. 113 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Nu kom det alltså. Jag menar att man skall tala om att det i dessa sammanhang förekommer lite grand av dolda subventioner, än här och än där i olika länder, och att det gäller för Sverige att hänga med. Så enkelt är det väl?

Anf. 114 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Herr talman! Sannolikt kan jag inte slå Lars Norberg på fingrarna när det gäller detta område. Som gammal företagsledare har han ju större erfarenhet än jag av hur sådana verksamheter har skötts.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 mars.)

21 § Affärstider

Föredrogs
näringsutskottets betänkande
1989/90:NU23 Affärstider.

Anf. 115 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Marknadsekonomi ersätter i svindlande fart de gamla plan-systemen världen över. Planhushållning, statlig styrning och socialism vänds ryggen. T.o.m. i Sovjet försöker man nu införa marknadstänkande. Snart är det bara i Sverige som socialistiska regleringsivrare tas på allvar.

Affärstidsutredningen, som skall kartlägga och analysera affärstidsfrågan,

är ett tecken på att dessa regleringsivrare nu ligger i startgroparna med nya utfall i bakfickan mot marknadsfrihetens idé.

Av majoritetstexten i detta betänkande framgår klart vad det är fråga om. Där konstateras bl.a. att utredningsresultaten torde kunna ge underlag för "en mera övergripande, konstruktiv diskussion om servicenivån inom detaljhandeln".

Uppenbarligen är utredningsresultaten avsedda att fungera som sprängbräda för en förlegad och omodern socialistisk regleringspolitik som siktar in sig på detaljhandeln.

Denna illavarslande socialistiska lust att styra och reglera affärstidsområdet måste stoppas och motas i grind. Utredningen om affärstiderna bör därför omedelbart läggas ned.

Hur och när en affär håller öppet avgör marknaden och kunderna i samspel. De fria affärstiderna gagnar konsumenterna som får ökade möjligheter att göra inköp vid den tidpunkt de själva väljer.

I dag yrkesarbetar som regel både man och hustru. Grundförutsättningen för att de gemensamt skall hinna med hushållsbestyren är för många just möjligheten att kunna göra inköpen vid udda tider.

För många dubbelarbetande är kanske t.ex. söndagen den bästa dagen för veckoinköpen. Genom de fria affärstiderna blir det kundernas behov som avgör hur öppettiderna förläggs. Kommer inte kunderna, ändras öppettiderna. Det är först och främst konsumenterna som påverkar och tjänar på de fria affärstiderna.

Sedan de fria affärstiderna infördes har antalet småbutiker i bostadsområdena ökat lavinartat. Det är butiker som håller öppet när människor har kommit hem från sina arbeten och har behov och tid att handla.

Detaljhandelns frihet att själv bestämma sina öppethållningstider har på så sätt resulterat i att flera nya småföretag har sett dagens ljus till gagn för mångfald och valfrihet.

Herr talman! Fria affärstider är också en viktig fråga för landsbygden. För en levande landsbygd är tillgången till affärer självfallet ett fundamentalt intresse. Människor som bor i glesbygd är beroende av sin butik.

I många landsbygdskommuner pendlar en stor del av invånarna till sina arbeten. För arbetspendlarna innebär de fria affärstiderna möjligheter att efter arbetsdagens slut handla på hemmaplan.

Med snålare öppettider kommer inköpen i stället att tvingas ske nära arbetsplatsen, dvs. oftast i staden. Affären på hemorten drabbas i så fall på grund av brist på kundunderlag.

För människors service på landsbygden är affären oerhört betydelsefull och de fria affärstiderna en tillgång. För många glesbygdsbutiker, som redan i dag har det kärvt, skulle en reglering av öppettiderna direkt hota möjligheten att överleva.

Herr talman! Det finns många goda skäl att sätta käppar i hjulen för de krafter som med utredningar och påtryckningar försöker inkräkta på detaljhandelns frihet att själv bestämma sina öppettider.

För att en gång för alla sätta stopp för regleringsivrarna bör riksdagen genom ett uttalande klart och tydligt deklarerat att fria affärstider skall bibehållas.

Med det anförda yrkar jag bifall till samtliga tre reservationer i detta betänkande.

Anf. 116 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Frågan om fria affärstider har blivit en följetong här i riksdagen under de senaste åren. Varför det? Jo, därför att socialdemokraterna inte kan visa någon bestämd åsikt – i den här frågan heller, höll jag på att säga. Man vet inte riktigt var ni står egentligen.

Ibland betyder socialdemokraterna i den här talarstolen att de inte är emot fria affärstider. Samtidigt faller ni gärna Handelsanställdas förbund i armarna och tycker att det där med helg- och kvällsöppet skall vi allt göra slut på. Det var väl därför som regeringen tillsatte utredningen om öppettiderna. För om ni inte hade minsta avsikt att reglera öppettiderna, finns det ju ingen anledning att utreda frågan. Inte skall vi satsa pengar på en alldeles onödig utredning om ni inte har någon tanke på att använda den. Nog behöver vi pengarna bättre – till viktigare saker – än att utreda till ingen nytta. Tänk om skattebetalarna visste hur deras skattemedel många gånger används. Det här är ett flagrant exempel på rent slöseri.

Sedan kan jag inte låta bli, herr talman, att citera ett par meningar som utskottsmajoriteten skriver i betänkandet. Där står: "Utredarens uppgift är, som nyss sagts, att åstadkomma en kartläggning och analys av de förhållanden som råder. Resultaten därav bör inte minst kunna bli av värde för detaljhandelsföretagens egen planering."

Milda makter! Inte skall väl socialdemokraterna inbilla mig att de ordnar en utredning till hjälp för företagen. Regeringen gör alltså den här utredningen enbart för att betjäna detaljhandelsföretagen och ingenting annat. Det är nonsens! Den företagsvänligheten tror jag inte ett ögonblick på. Syftet är naturligtvis att på något sätt försöka hitta en anledning till en affärstidsreglering. Att konsumenterna med all tydlighet visar varje kväll och varje helg att de vill handla då tycks inte betyda någonting för socialdemokraterna. Regleringsivern är fortfarande stark.

Jag är ändå glad att vi i år har sluppit socialdemokratiska motioner av det slag som väcktes i fjol. Då framgick det tydligt att det var den 1 maj som var den heligaste dagen på året. I år finns en socialdemokratisk motion av helt annat slag, men inte heller den anger några bärande argument för affärstidsreglering. Från folkpartiets sida yrkar vi att utredningen omedelbart skall läggas ned och att riksdagen skall uttala sitt stöd för de fria affärstiderna. Det betyder, herr talman, att jag yrkar bifall till alla tre reservationerna i betänkandet.

Anf. 117 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! De fria affärstiderna inom detaljhandeln har ju varit föremål för diskussion vid olika tillfällen under årens lopp här i riksdagen. Senast giltiga affärstidslag var 1967 års lag, som då medgav öppethållande vardagar mellan kl. 08.00 och 22.00. Övriga tider var det förbjudet att hålla öppet om man inte hade dispens för att hålla affärerna öppna. Denna lag upphörde 1971, och sedan dess har det varit fria affärstider. Detta har varit bra för konsumenterna.

Frågan har sedan behandlats vid olika tillfällen, men utan att de fria affärstiderna har förändrats. När det gäller den nu pågående utredningen om affärstiderna har frågan redan belysts av Handelns utredningsinstitut, branschens egna organ och även statliga myndigheter. Den nu pågående utredningen är därför helt onödig.

Människors vanor, arbetsförhållanden och arbetstider har förändrats mycket under senare år. Därmed har också kraven på detaljhandeln om öppethållande förändrats. Så nuvarande öppethållandetider, som kan variera från ort till ort, har kommit till genom ett samförstånd mellan konsumenter och detaljhandeln. Skall man gå in och reglera genom statliga ingrepp i näringsfriheten, måste detta vara påkallat av starka samhällsintressen. Sådana finns inte i det här fallet. Systemet med fria affärstider har också inneburit en större frihet för konsumenterna och har därför klart positiva konsekvenser. Någon statlig reglering härvidlag är inte nödvändig.

När det gäller kundservicen inom detaljhandeln skall servicenivån självfallet bestämmas av marknadsförhållandena och inte av statliga regler. Det är affärerna själva som bestämmer vilken service man skall ha. Har man en dålig servicenivå kommer inga kunder. Det är alltså självklart att affärerna själva ser till att man har en bra servicenivå, för annars blir man utan kunder. Det är tillräckligt med de bestämmelser som finns av typ kommunernas miljö- och hälsoskyddsmyndigheters bestämmelser som måste utfärdas i vissa fall. Utöver det behövs ingenting.

Med stöd av vad jag här har sagt yrkar jag bifall till reservationerna 1, 2 och 3.

Anf. 118 BARBRO ANDERSSON (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas två motioner rörande den pågående utredningen om affärstiderna. Motion N257 har som syfte dels att riksdagen skall uttala att fria affärstider bör bibehållas, dels att regeringen skall lägga ner utredningen om affärstider. Motion N233 berör de fria affärstidernas konsekvenser för konsumenternas möjligheter att få hjälp av kompetent personal i butikerna för att förbättra konsumentupplysningen.

Regeringen tillsatte i november 1988 en utredning med uppgift att kartlägga och analysera effekterna av fria affärstider i detaljhandeln. Utredaren skall också enligt direktiven ta reda på olika intressenters inställning till affärstiderna.

Utredaren skall särskilt kartlägga och analysera omfattningen och utvecklingen av affärernas öppethållande, utvecklingen av anställningsformer, hel- resp. deltid, samt arbetskraftssituationen inom detaljhandeln, eventuella samband mellan ökat öppethållande och kostnads- och prisutvecklingen inom detaljhandeln samt konsumenternas och de anställdas och detaljhandelsföretagens beroende av och inställning till affärstiderna. Utredningsarbetet skall inte utmynna i något förslag, det är endast en kartläggning. Arbetet skall vara avslutat före sommaren i år. Affärstiderna blev fria år 1972 efter många års reglering. Riksdagen har prövat affärstidsfrågan vid flera tillfällen sedan dess, senast vid förra riksmötet. Utskottet konstaterar i likhet med föregående år att regeringen inte har gett utredaren några direktiv om en ny reglering av affärstiderna och att utredningen inte heller har fått i uppdrag

att föreslå en sådan, utan uppgiften är att kartlägga och analysera rådande förhållanden.

Utskottet står fast vid sin tidigare positiva inställning till den översyn som pågår och avstyrker därför motion N257. I det här läget skulle det inte framstå som särskilt genomtänkt att lägga ner utredningen, några veckor innan den väntas bli färdig.

Av den redogörelse som finns i betänkandet framgår att utredningen kommer att belysa de synpunkter som förs fram i motion N233. Det i sin tur kan ge underlag för en mera övergripande diskussion om servicenivån inom detaljhandeln. Med hänvisning till detta avstyrker utskottet motion N233 i den berörda delen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till näringsutskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 119 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Barbro Anderssons anförande styrkte mig i mina farhågor. Utredningsarbetet skall inte utmynna i något förslag, säger hon. Att kartlägga och analysera låter kanske harmlöst, men avsikten med hela denna utredning skiner tydligt fram. Jag kan roa mig med att läsa något mer ur betänkandet.

Alla näringsutskottets ledamöter är mycket väl medvetna om vad vi reserverar anser om affärstiderna. Ingen kan vara ovetande om att vi vill ha fria affärstider och att vi inte vill ha några statliga ingrepp.

På s. 4 i betänkandet står det, i samband med att man säger att folkpartimotionen avstyrks, att "de" – motionärerna – "inte vågar räkna med att utredningsresultaten kommer att ge stöd åt deras egen ståndpunkt".

Vår ståndpunkt är att det skall vara fria affärstider. Avsikten med utredningen är att förslag skall kunna tas fram som utmynnar i en reglering av affärstiderna. Den tråkiga slutsatsen drar man om man läser mellan raderna i betänkandet.

Anf. 120 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Barbro Anderssons inlägg gör inte socialdemokraternas roll i den här frågan mera tydlig. Tvärtom blir socialdemokraternas avsikt ännu dunklare. Jag tror alltså inte ett ögonblick på att ni har ordnat med denna utredning för att den är bra för detaljhandelsföretagen, utan jag tror att ni har ordnat med utredningen av andra skäl. Men ni vill inte här tala om vilka dessa skäl är. Ni säger att man inte skall komma med förslag utan att man bara skall göra en kartläggning. Det handlar då om kundernas önskan att handla på kvällar och helger. Men det behövs inte några utredningar för att kartlägga den saken. Det är bara att gå in i butikerna och se hur det förhåller sig.

Jag vidhåller att det här är slöseri med allmänna medel. Sådana här utredningar skall vi inte ha. Dessutom skall man inte säga att det skulle vara oansvarigt att nu lägga ned utredningen. I stället kan man säga att det var oansvarigt att tillsätta utredningen. En känd socialdemokrat kallar vissa saker för trams. Jag skulle vilja säga att sådana här utredningar och de dunkla argument som Barbro Andersson här har tagit till är trams.

Anf. 121 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Jag tycker, liksom Gudrun Norberg, att avsikten med utredningen är dunkel. Öppethållandet visar ju vilka tider människor vill handla på. Människornas ändrade levnadsvanor har nog bidragit till att de ibland vill handla på kvällstid eller under helger. Det ankommer på var och en att välja tid för att handla. Vill man inte handla på helgerna, ja, då gör man inte det. Det är en valfrihet som har skapats. Jag har krävt valfrihet i olika sammanhang när det gäller just öppethållandet. Därför har jag svårt att förstå anledningen till att man har tillsatt en utredning. Jag vidhåller de krav som jag tidigare har framfört.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 mars.)

22 § Tekoindustri och tekohandel

Föredrogs näringsutskottets betänkande
1989/90:NU27 Tekoindustri och tekohandel (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 122 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Svensk tekopolitik har under en lång följd av år karakteriserats av subventioner och protektionism. Tekobranschen har fått ett omfattande statligt industristöd. Samtidigt har branschen skyddats genom importrestriktioner. Från början skulle det statliga stödet till teko vara av övergående karaktär. Under en övergångsperiod skulle stödet göra det möjligt för tekoindustrin att åstadkomma nödvändiga förändringar för att den skulle kunna anpassa sig till nya förhållanden.

Subventionspolitiken har nu pågått i mer än 20 år. Erfarenheterna från dessa 20 år med en fortskridande tillbakagång inom tekobranschen visar att statlig subventionspolitik är verkningslös. Stödpolitik kan inte vända en negativ utveckling inom en bransch. Man skjuter i stället problemen framför sig och förlänger en smärtsam men nödvändig omstruktureringsprocess.

Herr talman! Vi har dess värre flera exempel på statlig subventionspolitik som har misslyckats kapitalt och som har kostat skattebetalarna enorma summor.

Under varvskrisen t.ex. östes formligen stödpengar i sjön, till ingen nytta, medan socialdemokraterna, som då var i opposition, ihärdigt krävde mer och mer pengar till varven. Vi vet alla hur det gick, och vi kan bara vara tacksamma i dag över att socialdemokraterna inte kunde genomföra sin ohämmade subventionspolitik då.

Många industribranscher i Sverige har tvingats till strukturrationaliseringar som efter en smärtsam process har gjort dem starkare.

Att med statligt stöd och subventioner försöka förhindra en marknadsanpassad förändring är dömt att misslyckas. Det gagnar inte en bransch på sikt.

Vi kan konstatera att den socialdemokratiska tekopolitiken har visat sig vara föga verkningsfull. Till stora samhällsekonomiska kostnader har svensk

tekoindustri subventionerats samtidigt som socialdemokratisk högskattepolitik har försämrat industrins villkor generellt.

Socialdemokraterna slår först undan benen för företagen genom höga skatter, pålagor, löntagarfonder och socialistisk styrning. Sedan försöker de med subventioner försöka mildra verkningarna av sin egen politik.

Socialdemokraterna har med den misslyckade tredje vägens politik starkt bidragit till tekoindustrins krissituation. Teko, liksom övrig svensk industri, har genom en högskattepolitik, som lett till låg tillväxt, hög inflation och ett högt kostnadsläge, försatts i en sämre konkurrenssituation än andra länder i vår omvärld.

Det som svensk tekoindustri först och främst behöver är en tillväxtfrämjande politik med sänkt skattetryck, sänkt kostnadsläge, bättre småföretagarpolitik och andra förändringar beträffande näringspolitiken som vi moderater har föreslagit i våra motioner.

Tekobranschen måste liksom andra industribranscher inrikta sig på en verksamhet utan statligt stöd. Efter mer än 20 års stödpolitik är det hög tid att branschen står på egna ben.

Många tekoföretag har stärkt sin ställning och driver en lönsam verksamhet i vårt land. Det är företag som har satsat på kvalitet, design och flexibilitet. De har följt med när det gäller modets växlingar och har arbetat i samverkan med marknaden. Genom en anpassning till marknadens villkor har dessa företag stärkt sin ställning både hemma och på exportmarknaden.

Herr talman! Frihandelspolitiken har en bred förankring i vårt land. Det är genom frihandel som de svenska konsumenternas intressen bäst kan tillvaratas.

Frihandel är också målet för den internationella handelspolitiken inom såväl EG och EFTA som GATT. Sverige bör vara pådrivande i det internationella frihandelsarbetet.

Få länder är så beroende av en fritt fungerande utrikeshandel som Sverige. Ett fritt utbyte av varor, tjänster och kapital är särskilt viktigt för ett litet land som vårt. Därför måste vi undvika protektionism i vår handelspolitik, och vi måste hålla rent framför egen dörr. Annars blir vi inte trovärdiga.

Multifiberavtalen skall avvecklas. Det har riksdagen beslutat. Det finns inte någon anledning att vänta till den 31 juli 1991. Vi anser att denna avveckling skall genomföras omedelbart.

Multifiberavtalens omedelbara avskaffande ligger i de svenska konsumenternas intresse. Handelshindren leder nämligen till högre konsumentpriser och fördyrade klädinköp. Inte minst de svenska barnfamiljerna kommer att tjäna på att importrestriktionerna äntligen försvinner.

Med multifiberavtalen bromsar Sverige importen från vissa utvecklingsländer och motverkar härigenom den industriella utvecklingen i dessa länder.

"Handel är bättre än bistånd". Så lyder en av UNCTAD myntad sanning. Den bästa biståndsinnsatsen som vi kan göra är att bedriva handel med utvecklingsländerna.

Importbegränsningarna på tekoområdet drabbar nu många länder som vi genom biståndspolitik försöker ge hjälp till självhjälp. Importrestriktionerna motverkar biståndshjälpen.

Multifiberavtalen har inte i första hand gynnat den svenska tekoindustrin. Sverige har en omfattande import av tekoprodukter trots multifiberavtalen. Protektionismen mot 15 utvecklingsländer har i stället gagnat andra länder. Länder inom EG och EFTA samt länder som inte haft svenska handelshinder mot sig har gynnats på utvecklingsländernas bekostnad.

Genom att exportrestriktionerna avskaffas nu kan de svenska konsumenterna och utvecklingsländerna dra nytta av den fria handelns fördelar omedelbart. Samtidigt kommer också importlicensavgifterna automatiskt att försvinna. Möjligen kan detta i så fall vara den sista tekodebatten med denna inriktning i denna kammare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2, 4 och 6.

Anf. 123 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Min mycket värderade kollega i näringsutskottet Gudrun Norberg beskrev det förra ärendet som denna kammare behandlade som något av en följetong. Samma beteckning kunde jag ge det ärende som nu står på dagordningen. Möjligen skulle man våga hoppas att vi i den följetongen är inne på det sista kapitlet. Det har varit en mycket diger roman och en i många avseenden mycket trist roman att ta del av, men det verkar ändå som om huvudinriktningen för svensk tekopolitik så småningom har börjat påminna alltmer om den linje som länge har varit folkpartiets.

Jag glädde mig åt att höra Karin Falkmer, som värtaligt beskrev de skadeverkningar som den svenska tekopolitiken har vållat, inte bara för svenska konsumenter, inte heller bara för de u-länder som hade behövt få en vidgad del av den svenska marknaden, utan kanske allra mest för den svenska tekoindustrin själv, genom att man har undvikit att i tid vidta åtgärder, därför att man känt sig skyddad av de vallar som statsmakterna har rullat upp framför branschen för att se till att branschen skulle klara sig väl inom en marknad med fri konkurrens.

Det är, precis som Karin Falkmer sade, trots allt många företag, med framgångsrika företagsledning och skickliga anställda, som inte har tryckt bakom dessa vallar utan vågat ge sig ut i den internationella konkurrensen och sett till att de med design och marknadsföring har kunnat utvecklas och klara sig bra, inte bara på den svenska utan också på den internationella marknaden.

Det finns alltså, som jag och vi i folkpartiet ser det, inte något motiv för att fortsätta med det industripolitiska stödet till tekobranschen. Vi kan lika gärna ta bort det i år som nästa år, vilket är den principiella inriktningen.

För folkparties del gör vi ett undantag för Proteko, eftersom det är ett organ som sysslar inte minst med utbildning av personal inom teko. Där är det inte orimligt att staten är med och bidrar till finansiering och verksamhet, då Proteko, såvitt jag förstår, har varit framgångsrikt.

För att få en inblick i branschen kan man läsa det papper som jag har här framför mig från länsarbetsnämnden i Älvsborgs län, daterat mars 1990 – det är alltså ett färskt papper – där man sammanfattningsvis konstaterar att man förväntar en långsam, konjunkturbetingad sysselsättningsminskning inom teko. "Trots detta", understryker man, "får branschen svårigheter att fylla sitt personalbehov. --- Den delbransch som får de mest kännbara proble-

men blir textil, där vi kan vänta fortsatt brist inom flertalet yrken. Men den kvantitativt största bristen kommer --- att gälla sömnadspersonal. Brist-situationen kommer att lokalt variera tydligt: Totalt sett blir den svårast i Mark, där branschen ser positivt på framtiden och kommer att ha ett --- stort rekryteringsbehov.”

Det är den branschen som socialdemokraterna vill stödja med ytterligare 85 miljoner. Jag tycker att det är fel använda resurser.

När man sedan ser till den andra delen av tekopolitiken, den som gäller importen, har majoriteten bestämt sig för att importbegränsningarna skall finnas kvar i ytterligare ett år. Från folkpartiets liksom från moderaternas sida beklagar vi det. Vi tycker att begränsningarna borde avvecklas nu, och vi har väldigt, inte minst Karin Falkmer före mig, gett uttryck för motiven för detta. Majoriteten vill tydligen inte avveckla begränsningarna.

Dock vill jag fråga den som företräder majoriteten i denna debatt, om vi i varje fall inte kan vara överens om att det under det här sista året inte skall införas några ytterligare begränsningar när det gäller importen av tekovaror, utan att vi håller nivån. Det vore djupt olyckligt om nya begränsningar infördes mot dem som har så stort behov av den marknad som västvärlden utgör för att få fart på sin egen industrialisering. Jag avser självfallet u-länderna. Låt oss se om vi kan enas på den punkten i kväll! Det vore i så fall ett framsteg här i kammaren.

Anf. 124 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Tekobranschen, som är mycket väl företrädd i den delen av Sverige som jag själv kommer ifrån, är en viktig bransch, inte bara där utan också i övriga delar av Sverige. Tyvärr har utvecklingen, som det har redogjorts för från talarstolen, varit ganska bekymmersam under mycket lång tid. Det har för all del skett en viss återhämtning efter de insatser som har gjorts från samhällets sida, genom att ge företag förutsättningar för att investera. De företag som både Karin Falkmer och Hadar Cars har pratat om har lyckats på marknaden är just sådana företag som har fått stöd från samhället för att introducera ny teknik och satsa på design och marknadsföring. Det är de litet större företagen, som har haft förutsättningar för att klara den byråkrati som den hittillsvarande stödpolitiken har inneburit.

Från centerpartiets sida anser vi att det var fel att 1988 och 1989 förändra tekopolitiken genom att ta bort målsättningarna. Det är alltid bra med en målsättning för en verksamhet, för att man skall veta vart man vill gå. Det finns alltid en viss nivå som inte skall underskridas, och jag anser att den nivå som tekoindustrin har kommit till är den lägsta som kan accepteras. Det finns både regionalpolitiska, försörjningspolitiska och även kulturpolitiska motiv för att tekoindustrin skall vara kvar.

När beslutet fattades om att inte omförhandla multifiberavtalet, som löper ut 1991, gjordes det mot den bakgrunden, framför allt från socialdemokratiskt håll, att den tredje vägens ekonomiska politik hade gett företagen ekonomisk styrka för att kunna klara det.

Från centerpartiet hissade vi redan då varningsflagg och sade att det inte var riktigt på det sättet. Samtidigt som det gjordes en devalvering och företa-

gen på det sättet fick bättre konkurrensförmåga trappades det stöd som gavs av, och de flesta företag märkte inte någon särskild förbättring.

Nu vet vi dessutom att den tredje vägens ekonomiska politik inte var så lyckosam. Den har hamnat i ett moras, och vi har stora bekymmer med att ta oss därifrån.

En annan sak är att avvecklingen av multifiberavtalet just nu förhandlas i GATT. Under tiden som de förhandlingarna pågår går vi i Sverige alltså ut och säger att vi avvecklar våra begränsningar. De u-länder man talar om kan inte lösa sina problem genom att sälja sina produkter till Sverige. Vi är en alldeles för liten marknad för att över huvud taget klara det. Inte heller skulle konsumenterna tjäna så förfärligt mycket på det.

Jag såg ett par rader i den reservation under vilken Hadar Cars namn står först. Den är avgiven av folkpartiet och moderaterna. Där skriver man: "Importrestriktionerna har utöver högre konsumentpriser inneburit att utbudet av varor för konsumenterna har begränsats."

Det är väl ändå att ta i. Jag skulle nästan vilja säga att det är nonsens. Vi har ett utbud av tekoprodukter i Sverige som är långt större än vi egentligen kan förbruka. Det är ett av de bekymmer vi har haft.

När nu importbegränsningarna successivt har trappats ned har lågprisimporten ökat och de företag vi har i Sverige har fått ökade bekymmer. Flera av de företag som vi trodde var bärkraftiga och som var starka flyttar nu ut sin verksamhet från Sverige. Jag kan inte förstå att det kan vara en målsättning för svensk näringspolitik att så skall bli fallet.

Vi talar i många sammanhang om att vi skall ha en levande landsbygd, ett levande Sverige, levande bygder. Jag skulle vilja påstå att förutsättningen för att vi skall kunna ha de levande bygderna är att det finns småföretag. För oss på min hemort och på många andra ställen i Sverige är tekoföretagen just de små företag som ger bygderna deras liv tillsammans med jordbruket och skogsbruket. Det är därför det är olyckligt att man gör på detta sätt.

Det hade varit rimligt att man deltagit i förhandlingarna och fört fram idén om att vi skall ha en fri världshandel. Det är vi tämligen överens om vore bra. Vi borde vänta med att göra någonting till dess andra länder i Europa också gör någonting. Vi borde rimligtvis kunna ha samma regler på det här området som EG har. Här talas om EG:s frihandelspolitik. Men EG bedriver inte i det här avseendet någon frihandelspolitik. Hade svenska tekoföretag samma regler som företagen i EG skulle de klara sig betydligt bättre. Men det har de alltså inte fått.

Den utveckling vi har haft de senaste åren har överraskat många. 1988 hade vi ca 24 000 anställda inom tekoindustrin. 1990 har den siffran gått ner till ungefär 21 500. Det är alltså en ganska kraftig minskning, och det är på ett litet område i Sverige som detta sker.

Mot den här bakgrunden hade det varit rimligt att ha kvar målet om att en viss del av den svenska konsumtionen skall tillverkas i Sverige. Jag tycker dessutom att det kunde vara rimligt att vi hade samma regler för importen från lågprisländerna som EG-länderna har. Då skulle vi få en jämlik konkurrens.

Jag tycker dessutom att det vore rimligt att staten satsade på tekoföretagen med industristöd. Jag kallar inte det, som Karin Falkmer sade, en sub-

ventionspolitik. Subventionspolitik är en sak, satsningar på en näring är någonting helt annat. Sådana måste vi kunna göra, det har vi alltid gjort. Det måste vi våga göra om vi i fortsättningen vill ha ett näringsliv. Det är rimligt att staten gör sådana satsningar. Just de företag som både Hadar Cars och Karin Falkmer har pratat om, som har klarat sig bra, har gjort det tack vare att de har kunnat tillägna sig den här typen av stöd och kunnat utveckla sina företag. De är framgångsrika. Men också de har bekymmer i dag. Också de överväger att i nuvarande situation flytta ut sin verksamhet. Det skulle vara mycket olyckligt för oss om så blev fallet.

Naturligtvis borde vi också som företrädare för landet Sverige, för staten, för landstingen och kommunerna i större utsträckning köpa de tekoprodukter vi behöver i Sverige. Vi har haft en debatt om uniformerna till vårt försvar. Jag har inte backat en tum från den uppfattning jag redovisade då. Jag skall inte ta upp hela den debatten nu. Jag vill bara understryka vikten av att samhället har en upphandlingsförordning, som gör det möjligt att lägga in sådana värderingar som att vi skall ha kvar en sådan här verksamhet i Sverige. Men vi har den inte om vi inte gör något. Företagen kommer inte att kunna fortsätta under vilka omständigheter som helst. Det är för sent att ropa efter dem den dag de är nedlagda.

Fru talman! För många bygder i Sverige och framför allt för oss i Sjuhäradsbygden är tekoindustrin en mycket viktig näring. Därför hoppas jag att riksdagen skall kunna fatta beslut som är till gagn för tekonäringen. Vi har försörjningspolitiska, regionalpolitiska och andra målsättningar som går ihop med att tekoindustrin kan bevaras för framtiden.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till våra reservationer till detta betänkande, reservationerna 1, 3, 5, 8 och 10.

Jag skulle också vilja säga till Karin Falkmer, när hon talar om att utvecklingsländerna skulle vara betjänta av att vi tar bort våra begränsningsregler, att vi överskattar Sveriges konsumenters förmåga att köpa så mycket tekoprodukter att de uppfyller detta krav. Men man kan också säga att de länder som i dag har begränsningsavtal kommer att förlora på detta, eftersom de har en marknad i Sverige. Det kan de inte veta om de har sedan. För dem är det ingen fördel att begränsningsavtalet försvinner. Jag ser det inte som något egentligt stöd till dessa länder att bedriva handel med dem, om vi inte är beredda att betala rimliga priser för de produkter de säljer.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 125 KARIN FALKMER (m) replik:

Fru talman! Det allra bästa hade naturligtvis varit om vi i Sverige hade varit fullvärdiga medlemmar i EG, så att vi där hade kunnat driva samma politik beträffande multifiberavtalet som vi nu driver här i Sveriges riksdag.

Anf. 126 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Jag delar inte Karin Falkmers uppfattning att det vore så bra om vi just nu vore fullvärdiga medlemmar. Men jag förstår inte Karin Falkmers konsekvens i detta sammanhang. Å ena sidan vill Karin Falkmer och

moderaterna var med i EG. å andra sidan vill ni inte ha samma regler som EG. Detta stämmer inte.

Anf. 127 KARIN FALKMER (m) replik:

Fru talman! Konsekvensen är mycket enkel. Genom att i EG få de länderna att gå in för frihandelspolitik, dvs. avbryta multifiberavtalen, skulle vi naturligtvis ännu bättre medverka till utvecklingsländernas utveckling. Vi är nu med i EFTA. Jag kan bara som en sakupplysning tala om att Schweiz är ett land som över huvud taget inte har några multifiberavtal med något land.

Anf. 128 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Schweiz har över huvud taget litet andra förutsättningar än vad Sverige har, också i det här avseendet. De beskrivningar som har gjorts av Schweiz tekopolitik går inte att överföra på svensk tekopolitik. Detta har varit uppe till diskussion flera gånger tidigare.

Jag tror snarare för min del, Karin Falkmer, att också vi, om vi hade varit medlemmar i EG, hade fått tillägna oss dess syn på dessa frågor. Då hade vi haft de begränsningar som EG har.

Vi är ganska små. I vårt land bor 8 miljoner människor, medan EG omfattar 100 miljoner människor. Vi skall inte heller i det avseendet överskatta vår förmåga. Då tror jag att vi gör ett mycket stort misstag.

Förste vice talmannen anmälde att Karin Falkmer anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 129 ROLF L NILSON (vpk):

Fru talman! Vpk har under flera år hävdats att den svenska tekoindustrin är värd att bevara och utveckla. Skälen för detta är många. Teko är en bransch med traditioner, det är en bransch som är starkt kvinnodominerad. Det är troligen den enda industribranschen med fler anställda kvinnor än män. Man kan säga att kvinnlig tradition och erfarenhet har förts över till och vidare inom och av modern industri.

Tekoindustrin sysselsätter också ett stort antal människor, även om antalet nu snabbt minskar. För ett par år sedan var det 25 000, och nu är vi, om utvecklingen fortsätter som den gjort de senaste åren, snart nere i 20 000 anställda inom teko.

Tekoindustrin har också stor lokal betydelse. Sjuhäradsbygden i Älvsborgs län är t.ex. fortfarande starkt beroende av textil- och konfektionsindustri. Det innebär att nedgången för den svenska tekon slår ojämnt och orättvist. Det är först och främst förvärvsarbetsande kvinnor som drabbas av nedgången, och det är först och främst Sjuhäradsbygden som drabbas och har drabbats av den.

Det är också uppenbart att branschen behöver stöd. Det inser även regeringen. Men utvecklingen visar att det stöd som hittills har utgått och som nu utgår är otillräckligt och felinriktat; det har inte löst branschens problem, och det finns ingenting som tyder på att det kommer att lösa branschens problem.

Det är över huvud taget en mycket nedslående bild av utvecklingen som redovisas från SIND i Teko 89. Det är en minskning i produktionsvolym, det är en minskning i antalet anställda, och man är långt ifrån den gamla målsättningen, som visserligen är upphävd men som tidigare gällde för inhemsk tekoproduktion, dvs. att 30 % av tillförseln till den svenska marknaden skulle komma från svensk industri och att 1978 års produktionsvolym skulle upprätthållas.

Vpk har aldrig gått med på att dessa mål upphävts. Vi tycker att det är värdefullt med mål, och vi tycker att dessa mål skall gälla. I detta är vi överens med centerpartiet och miljöpartiet. Målen skall vara grunden för en offensiv satsning inom teko. Det behövs offensiva satsningar som utgår från att tillverkning av kläder, skor och textilier är en svensk basproduktion som är av betydelse för hela landet och för hela samhället. Därför efterlyser vi ett genomarbetat och långsiktigt program med denna inriktning, en inriktning mot att utveckla svensk teko, tillföra modern teknologi och satsa på design, marknadsföring och export.

Centerns förslag, som har presenterats i betänkandet och i reservationer till betänkandet, om utvecklingslån kan med fördel ingå i en sådan offensiv satsning.

Ett betydande problem för svensk teko som har berörts av de föregående talarna, fast med olika infallsvinklar, är konkurrensen från lågprisländer. Vi i vpk accepterar inte att de importbegränsningar som i dag finns i multifiberavtalet avskaffas från den 1 juli 1991, åtminstone inte utan att konsekvenserna för svensk teko utreds noggrant. Vi har, inom parentes sagt, svårt att förstå att regeringen, som är anhängare av EG-integrering, och de partier som är anhängare av EG-integrering i denna fråga vill gå snabbare fram än sin förebild, EG.

En förutsättning för att avskaffa importbegränsningarna är för vår del att vi får garantier för att produktionen i exportländer sker på sådant sätt att det är acceptabelt från social och miljömässig synpunkt, dvs. att det införs socialklausuler när det gäller import av tekoprodukter.

Den offentliga upphandlingen är givetvis också av stor betydelse. Vi tycker att svenska produkter måste kunna köpas i större utsträckning av staten, landstingen och kommunerna, än vad som är möjligt i dag. Det kan medföra ökad säkerhet och ekonomiska fördelar, och det kan innebära det stöd som svensk tekoindustri behöver för att kunna stå på egna ben. Det är fördelar som måste vägas in, när man fattar beslut om offentlig upphandling.

Med det här vill jag yrka bifall till reservationerna 1, 3, 5 och 9, dvs. de reservationer som jag står bakom.

Anf. 130 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Fru talman! Förra våren beslutade vi här i riksdagen om industripolitiska åtgärder för tekoindustrin inom en ram på 255 milj. kr., räknat på en treårsperiod från budgetåret 1989/90. Riksdagen slog då fast att det krävdes fortsätta stödåtgärder, så att tekoföretagen skulle få möjligheter att ytterligare stärka sin konkurrenskraft.

Den senaste rapporten, Teko 89, som utgivits av statens industriverk och

som innehåller en bedömning av industrins utveckling och möjligheter för de närmaste åren, slår också fast att de föreslagna åtgärderna blir nödvändiga.

I SIND:s rapport konstateras tyvärr att 1988 blev ett oväntat svagt år för svensk tekoindustri. Produktionsvolymerna beräknas ha minskat med 4–5 % inom textilindustrin och med ca 10 % inom trikå- och konfektionsindustrin.

SIND gör också den bedömningen att minskningen för 1989 är ungefär likartad, även om en mycket liten förbättring kunnat noteras.

Fru talman! I årets budgetförslag föreslås nu att 85 milj. kr. skall anvisas för budgetåret 1990/91 till industripolitiska åtgärder för tekoindustrin. Merparten av beloppet, minst 60 milj. kr., skall enligt regeringens önskemål gå till branschfrämjande åtgärder, och det gäller då främst områden som exportstöd, teknikspridning, produktutveckling, design samt utbildning. Högst 25 miljoner skall användas för fortsatt verksamhet med lån till rationaliseringsinvesteringar.

I sju motioner tas stödet till tekoindustrin upp från olika utgångspunkter. I en moderatmotion krävs att stödet till tekoindustrin helt skall upphöra. I en folkpartimotion vill man inte gå lika hårt fram utan anser att 5 miljoner, då reserverade för Proteko, skall anslås. I en centermotion anser man att 150 milj. kr. skall avsättas för att genomföra en form av utvecklingslån. Dessa lån kallades för några år sedan avskrivningslån och hade då något annan karaktär. I en vpk-motion vill motionärerna ha ett helt nytt tekoprogram, och man vill också att möjligheten till utvecklingslån prövas.

Fru talman! Det är onekligen en brokig väv som dessa olika förslag utgör. Jag vill understryka att jag har den största respekt för mina motståndares synpunkter, men jag delar dem inte. Frågan är om väven inte mer och mer börjar likna en gammal sliten trasmatta, som några på den ena sidan försöker repa upp och några på den andra sidan försöker lappa i.

De rationaliseringslån som nu finns har tillkommit för att ge framför allt konfektionsindustrin, som ofta är arbetskraftsintensiv, möjlighet att åstadkomma bättre effektivitet och bättre rationaliseringar. Frågan om utvecklingslån har, på riksdagens initiativ, prövats av statens pris- och konkurrensverk.

SPK konstaterar i en särskild undersökning att de föreslagna utvecklingslånen av olika anledningar var en sämre stödform än de nuvarande rationaliseringslånen. Riksdagen har vid tre tillfällen de senaste åren avslagit förslag om att införa s.k. utvecklingslån.

Det finns, som jag ser det, framför allt två skäl till att även nu avslå ett sådant förslag. Det första är att utvecklingslånen har en mera generell karaktär. De utgör alltså ingen möjlighet att koncentrera resurserna till företag med en eventuell utvecklingspotential. Det andra skälet är att införandet av den föreslagna låneformen skulle komma att uppfattas som att Sverige skulle göra ett avsteg från vad vi förbundet oss till i handelspolitiska avseenden.

Fru talman! Som jag tidigare nämnt beslutade vi här i riksdagen förra året om ett treårigt åtgärdsprogram för tekoindustrin, och jag är övertygad om att åtgärderna är både riktiga och i visst avseende nödvändiga. Visst kommer det att krävas insatser av varierande slag, och visst är det viktigt att SIND gör

en kontinuerlig uppföljning av utvecklingen inom branschen och kanaliserar insatserna på bästa sätt.

Vi sade förra året att de små och medelstora företagen måste uppmärksammas mera, och det är angeläget att det arbetet får fortsätta.

Jag kommer själv från en valkrets där det finns två stora tekoföretag, ett i Vingåker och ett i Högsjö, och jag har åkt runt i Sjuhäradsbygden. Jag har sett och ser fortfarande hur företagen utvecklas, hur gamla maskiner ersatts med nya och tekniskt mycket avancerade, hur nerslitna lokaler och dålig arbetsmiljö förbättrats på ett näst intill revolutionerande sätt.

Den här utvecklingen har tillkommit tack vare en klok och förnuftig politik, och den har skapats av en kunnig och kompetent arbetskraft och företagsledning. I ett avseende kan jag dela den uppfattning som bl.a. förs fram i en vpk-motion, nämligen att utvecklingen av tekobranschen inte är ödesbestämd, utan regeringspolitiken och riksdagsbesluten avgör vilka möjligheter branschen får. Vi har hittills lyckats bra, och vi kommer sannolikt att göra det framöver också.

Fru talman! Hadar Cars frågade om det skall införas några ytterligare begränsningar när det gäller importen av tekoprodukter. Begränsningarna skall upphöra fr.o.m. 1991, och min bedömning är den att om utvecklingen går i den riktning som vi anvisat, så kommer inga ytterligare begränsningar att behöva införas.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 131 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Reynoldh Furustrand liknade tekopolitiken vid en gammal trasmatta och sade att en del håller på och repar upp den, medan andra lagar till. Det är ingen tokig beskrivning egentligen. Moderater och folkpartister har ju länge hållit på och repat och slitit i mattan för att försöka förinta den. Nu hjälper socialdemokraterna också till att riva upp mattan, medan vi från centerpartiets sida försöker, i den mån vi klarar av det, att laga till den. Det här är tyvärr ett mönster som vi ser.

Sedan redogjorde Reynoldh Furustrand för den, som han sade, överraskande dåliga utveckling som svensk teko hade fått 1988 och 1989. Det är riktigt att det var något överraskande, för vi hade kanske väntat oss att det skulle bli något bättre än vad det har varit. Men, som Reynoldh Furustrand kanske drar sig till minnes, varnade jag redan när besluten togs 1988 och 1989 för den här utvecklingen.

Vi kunde redan då se att den tredje vägens ekonomiska politik inte var så gynnsam, inte var så bra för de här företagen – och inte för några andra heller för resten. Därför har besluten fått ödesdigra konsekvenser.

Det är synd, tycker jag, att inte socialdemokratin har tänkt om litet grand med anledning av det här, och jag skulle vilja ställa frågan till Reynoldh Furustrand: Har utvecklingen ändå inte gett ett motiv till och borde den inte har gett er en fundering om att ni borde ändra på en del saker, så att det hade blivit en bättre utveckling och så att de svenska företagen hade fått något så när jämförbara förhållanden med de företag som finns ute i Europa?

Anf. 132 HADAR CARS (fp):

Fru talman! Låt mig inleda med att yrka bifall till reservationerna 2, 4 och 7.

Sedan, Reynoldh Furustrand, kan vi hålla med kommunisterna om att utvecklingen inte är ödesbestämd. Men enligt min uppfattning är det inte i första hand staten som avgör om utvecklingen för svensk teko kommer att bli ljusare eller mörkare, utan det är i första hand kraften och styrkan hos de människor som driver tekoföretagen i Sverige.

Det är ändå, måste jag utgå ifrån, även socialdemokratins uppfattning att det förhåller sig så, för även om ni i dag vill lägga ut ytterligare 85 miljoner i branschstöd är också er uppfattning att det nu är sista gången som ett sådant stöd skall ges. Det tyder väl på att någonstans långt, långt, långt in i den socialdemokratiska hjärteroten finns trots allt någon liten tilltro till de människor som arbetar i företagen i olika befattningar, en tro på att de kan göra någonting, även när inte staten griper in med olika kryckor, för mer än så är det ju sällan staten kan åstadkomma.

Sedan tyckte Reynoldh Furustrand att det var så överraskande att det fanns olika åsikter om tekopolitiken och beskrev dem som någon form av lapptäcke. Ja, det finns olika åsikter om tekopolitiken, och det finns en viss konsekvens i åsikterna om tekopolitiken. Jag tycker inte att den tekopolitik som centern, vpk och under senare år också miljöpartiet företräder är en klok tekopolitik, med 30-procentskvoter för den svenska delen av de teko-produkter som används i Sverige. Jag har argumenterat mot den under lång tid och många gånger, men jag har också erfarenheten att de är konsekventa i sin inställning.

På samma sätt känner jag igen den argumentering, i huvudsak, som kommer från moderaterna. De har varit litet darriga ett litet tag. Jag hade anledning att debattera tekopolitiken även med moderaterna för några år sedan, i varje fall i delar och detaljer, där det fanns ett inslag av protektionism. Kanske får vi, om den som anmält sig som sista talare i debatten finns kvar, i dag se ytterligare en liten släng av det från moderat håll. Men som helhet har moderaterna och folkpartiet kunnat argumentera från samma utgångspunkter.

Det är socialdemokratin som har rört sig och svängt på gungbrädan. Det är roligt, tycker vi, att argumenteringen här i kammaren och på annat sätt har förmått socialdemokraterna att komma till en klokare ståndpunkt. Men jag tycker inte, om man själv överger sina ursprungliga idéer och åsikter, att man skall vara så överraskad över att andra står fast vid sina. Det är faktiskt just det som har hänt inom tekopolitiken.

Slutligen, fru talman, är Reynoldh Furustrand och jag uppenbarligen överens om att det vore orimligt om man i det här läget, när importrestriktionerna skall vara avskaffade inom ett år, inför nya importbegränsningar. Jag gläder mig åt det konstaterandet, och jag hoppas att Reinoldh Furustrands och min uppfattning i detta avseende också skall vara den svenska regeringens.

Anf. 133 KARIN FALKMER (m):

Fru talman! Industristödet har pumpats in i tekoindustrin i mer än 20 år. Det måste vara mer än rimligt att nu, i en högkonjunktur med gott om arbeten, låta branschen stå på egna ben.

Den trasmatta Reynoldh Furustrand talade om är mer nedsliten än vad den hade behövt vara, inte beroende på brister i stödpolitiken utan beroende på den socialdemokratiska tredje vägens politik.

Anf. 134 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Fru talman! Nej. Lennart Brunander, det var inte tekopolitiken jag liknade vid en gammal trasmatta. Det var de olika förslagen i betänkandet, där några vill ta bort stöd och några vill öka stödet ytterligare.

Vi kommer inte att ändra inriktning, Lennart Brunander. På den punkten tror jag att jag måste göra Lennart Brunander besviken. Jag tror att den utveckling som vi har slagit in på är den rätta. Den internationalisering vi också verkar i och får del av gör att vi måste ta vårt ansvar för den framtida inriktningen.

Hadar Cars frågade om jag inte har tilltro till människorna. Visst har jag tilltro till människorna. Jag nämnde i mitt inledningsanförande att jag har åkt runt och tittat på hur dessa industrier har utvecklats. Jag har umgåtts och umgås med människor som verkar inom dessa industrier, och jag har sett vad man kan åstadkomma. Jag träffar fackliga företrädare och företagsledare som gör fantastiska insatser.

Jag är emellertid övertygad om att denna bransch, för att kunna få förutsättningar att stå på egna ben, under den period vi har anvisat behöver de olika former av stöd som vi också har tagit fram. Jag tror inte att man genom att omedelbart klippa bort dessa stöd kan få branschen att stå på egna ben. Men långsiktigt är det naturligtvis målet.

När vi tittar oss omkring i vår omvärld ser vi vilka enorma problem motsvarande företag i andra länder har. Strukturerna i dessa företag är helt annorlunda än strukturerna i de svenska. De svenska företagen borde alltså ha synnerligen mycket bättre förutsättningar att hävda sig långsiktigt.

Jag är också fullständigt övertygad om att den framtida importpolitiken kommer att se annorlunda ut efter 1991. Jag har respekt för Hadar Cars kunskande som gammal utrikeshandelsminister, och jag känner att det är viktigt och angeläget att vi tar vårt ansvar när det gäller de länder som har behov av att i detta land föra in de varor de kan tillverka.

Anf. 135 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Reynoldh Furustrand säger att det inte blir någon ändring i fråga om den socialdemokratiska politiken. Att svensk tekoindustri har bekymmer, att delar av den flyttar sin verksamhet från Sverige och andra delar går i konkurs och lägger ned kommer inte att påverka den socialdemokratiska politiken.

På den punkten säger Reynoldh Furustrand att han gör mig besviken. Men det är inte bara jag som blir besviken, utan alla tekoarbetare i Vingåker och på andra ställen blir också besvikna. De är besvikna, därför att socialdemokraterna inte bryr sig om dem längre.

Den socialdemokratiska tekopolitiken syftade ett tag till att stärka den svenska tekoindustrin. När socialdemokraterna var i opposition här i riksdagen drev de en mycket hård politik på detta område, men när de nu åter befinner sig i regeringsställning har de ändrat ståndpunkt. Det tycker jag är synd.

Det är alltså inte bara jag, Reynoldh Furustrand, som är ledsn och besviken. Tekoarbetarna är också besvikna. Det är dem det handlar om, det är de som blir lidande och det är de som i första hand blir ledsna.

Anf. 136 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Fru talman! Jag tror, Lennart Brunander, att de som är anställda inom svensk tekoindustri också inser vilka åtgärder som är nödvändiga, och jag tror att de förstår att den internationaliserade värld vi lever i påverkar även deras vardag. Jag tror också att det är just av dessa skäl som denna industri måste utvecklas i den riktning jag tidigare försökte peka på.

Avsikten är inte att industrin skall behöva upphöra tvärt. Det finns emellertid andra. Lennart Brunander, som har talat om att den skulle göra det. Vi såg hur industripolitiken sköttes under åren med borgerliga regeringar, något som ur mitt perspektiv förskräckte. Med vidöppen hörs gödslade man då med pengar utan att över huvud taget vara inriktad på några fruktsamma ändamål.

Om det är denna politik Lennart Brunander förespråkar ber jag honom att vända sig till de borgerliga kamraterna och fråga hur han kan få med dem på en sådan form av politik.

Anf. 137 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Det är väl på det sättet, Reynoldh Furustrand, att tekoarbetarna vet hur svensk tekopolitik måste föras och vad som är nödvändigt att göra. Det är nog riktigt att de är ganska på det klara med vad som behöver göras. De har emellertid en annan uppfattning än den som Reynoldh Furustrand och socialdemokraterna för fram här i riksdagen. Den saken är alldeles klar.

Reynoldh Furustrand frågar sedan om vi skall gå tillbaka till den politik vi hade under de borgerliga regeringarna, då man gödslade med pengar. Jag tycker nog att Reynoldh Furustrand borde fundera litet innan han faller sådana yttranden. De insatser som då gjordes har faktiskt haft ett bestående värde. Utan de insatser som gjordes den gången för svensk stålindustri skulle vi kanske inte ha haft någon stålindustri i dag. Det gjordes insatser för skogsindustrin och även omstruktureringar i en del andra industrier.

Tilläggsas kan också att det vid varje tillfälle för sådana insatser satt en socialdemokratisk opposition här i denna kammare och sade att det var alldeles för litet och alldeles för dåligt och att det behövdes ännu mer pengar. Detta var ännu mer avskräckande, Reynoldh Furustrand.

Jag vill ändå påstå att den politik som fördes i stora stycken var lyckad. Den var orsakad av en ekonomisk politik i mitten av 70-talet som hade kört svenskt näringsliv i sank, en politik som inte var olik den politik som drivs nu.

Anf. 138 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Fru talman! Mycket av det som hände när det gäller den svenska stålindustrin och varven hade länge diskuterats och förberetts av socialdemokratiska regeringar. Det är klart att vi kände och känner ett ansvar för dem som bor och verkar i olika regioner och bygder. Vi vet vad arbetslöshet innebär, vi vet vilka problem sådana här regioner kan ställas inför.

Jag vill påstå att svensk tekoindustri inte fick speciellt mycket mer stöd under de borgerliga åren. Svensk teko har nog tvärtom vunnit på de socialdemokratiska regeringarnas politik under den senaste tiden.

Jag skulle kunna nämna avskräckande exempel på hur företag lyckades sälja samma järnvägssträcka två gånger. De fick alltså betalt två gånger av det dåvarande industridepartementet. Det var den typen av industripolitik som fördes. Om det är den formen av politik som Lennart Brunander tycker skall föras, då kommer svensk teko inte att kunna klara sig.

Anf. 139 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Den industripolitik som jag vill skall föras har jag redovisat när det gäller tekoindustrin. Jag har däremot inte hunnit gå in på övriga näringar. Jag ville bara visa för Reynoldh Furustrand att de åtgärder som vidtogs under den borgerliga tiden hade ett bestående värde och var ganska nödvändiga.

Detta bevisar ju faktiskt Reynoldh Furustrand i sitt sista inlägg där han försöker säga att det som gjordes var planerat sedan länge av den socialdemokratiska regeringen som satt vid makten dessförinnan. Men då kan det väl inte heller vara så tokigt att dessa åtgärder sedan genomfördes av någon annan?

Den tekopolitik som socialdemokraterna har fört sedan de kom till makten 1982 har kännetecknats av att de har dragit bort stödet och satsningen på tekoindustrin. Detta har man gjort i tron att de åtgärder man har vidtagit inom den ekonomiska politiken skulle hjälpa. Det har i dag visat sig att detta inte var fallet.

Anf. 140 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Fru talman! Jag kan inte övertyga Lennart Brunander, det har jag förstått. Jag kan emellertid försäkra Lennart Brunander om att vi socialdemokrater, med den industripolitik och den tekopolitik vi för, kommer att se till att de anställda på olika tekoföretag, var de än befinner sig i landet, skall kunna känna sig trygga och känna tillförsikt inför framtiden. Detta ser vi som en mycket stor uppgift, och den lovar vi att klara av.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 mars.)

23 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1989/90:77 om konsumentskyddet vid förvärv av småhus m.m.

1989/90:L10 av Rolf Dahlberg m.fl. (m)

1989/90:L11 av Ulla Orring m.fl. (fp)

1989/90:L12 av Siw Persson och Erling Bager (båda fp)

1989/90:L13 av Carl Frick (mp)

med anledning av prop. 1989/90:85 om ny summerisk process

1989/90:Ju23 av Göthe Knutson (m)

1989/90:Ju24 av Karin Starrin (c)

1989/90:Ju25 av Kent Lundgren (mp)

1989/90:Ju26 av Ingbritt Irhammar m.fl. (c)

med anledning av prop. 1989/90:89 om ny konsumentköplag

1989/90:L14 av Rolf Dahlberg m.fl. (m)

1989/90:L15 av Allan Ekström (m)

1989/90:L16 av Ulla Orring m.fl. (fp)

1989/90:L17 av Elisabeth Persson (vpk)

1989/90:L18 av Carl Frick och Lars Norberg (båda mp)

1989/90:L19 av Elisabet Franzén och Kent Lundgren (båda mp)

1989/90:L20 av Martin Olsson m.fl. (c)

med anledning av prop. 1989/90:102 om reformerad svenskundervisning för vuxna invandrare

1989/90:Ub13 av Göran Åstrand (m)

1989/90:Ub14 av Margitta Edgren (fp)

1989/90:Ub15 av Marianne Andersson i Vårgårda och Marianne Jönsson (båda c)

1989/90:Ub16 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

1989/90:Ub17 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

1989/90:Ub18 av Ragnhild Pohanka och Eva Goës (båda mp)

1989/90:Ub19 av Barbro Evermo Palmerlund m.fl. (s)

1989/90:Ub20 av Lars Werner m.fl. (vpk)

1989/90:Ub21 av Berit Oscarsson m.fl. (s)

24 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 21 mars

1989/90:468 av *Barbro Andersson* (s) till civilministern om personalsituationen vid polismyndigheten i Uppsala:

Under en lång följd av år har ett stort antal polismän från polismyndigheten i Uppsala inkommanderats, förenat tjänster eller på annat sätt varit placerade vid rikspolisstyrelsen.

Antalet frånvarande befattningshavare, som för närvarande tjänstgör vid rikspolisstyrelsen, uppgår till 16 stycken. Den totala frånvaron vid polismyndigheten genom åren är därmed betydande.

Detta har skapat en otillfredsställande personalsituation vid polismyndigheten i Uppsala, eftersom möjligheten att tillsätta vikarier är begränsad och belastningen för kvarvarande personal blir övermäktig.

Personalsituationen i Uppsala skulle avsevärt underlättas om möjlighet fanns att tillsätta vikarier.

Jag vill därför fråga om civilministern är beredd att medverka till att öka personalkadern vid polismyndigheten i Uppsala med motsvarande antal tjänster som myndigheten ställer till förfogande för centrala uppdrag.

1989/90:469 av *Eva Johansson* (s) till statsrådet Göran Persson om rekryteringen av konsulenter för synskadade elever i Stockholmsområdet:

Från många håll kommer rapporter om svårigheter för synskadade elever i Stockholmsområdet att få det stöd som konsulenterna vid länskolnämnden skall ge. Anledningen synes vara svårigheter att rekrytera personal till de 20 konsulenttjänster som finns inrättade. Många är vakanta och det får till följd att varje enskild elev får betydligt mindre stöd än planerat. Konsulenternas stöd är ofta en förutsättning att eleverna skall kunna integreras på ett bra sätt i den vanliga grundskolan.

En av orsakerna till rekryteringssvårigheterna anges vara konsulenternas löneläge som efter hand försämrats i förhållande till andra lärargrupper.

En annan orsak är att utbildningen vid lärarhögskolan av konsulenter för den här verksamheten legat nere under ett år på grund av omorganisation.

Vilka åtgärder är statsrådet Göran Persson beredd att vidta för att säkerställa rekryteringen av konsulenter för synskadade elever i Stockholmsområdet?

25 § Kammaran åtskildes kl 20.39.

In fidem

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Onsdagen den 21 mars

1 §	Justering av protokoll	1
2 §	Förlängning av riksmötet	1
	Tredje vice talmannen	
3 §	Hänvisning av ärende till utskott	1
4 §	Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 14 mars	2
	Lagutskottets betänkande LU15	2
	Lagutskottets betänkande LU16	2
	Näringsutskottets betänkande NU20	2
	Bostadsutskottets betänkande BoU11	3
5 §	Meddelande om samlad votering	6
6 §	Den sjätte semesterveckan, m.m.	6
	Arbetsmarknadsutskottets betänkanden AU10 och AU21	
	Debatt	
	Anders G Högmark (m)	
	Elver Jonsson (fp)	
	Börje Hörnlund (c)	
	Karl-Erik Persson (vpk)	
	Anna Horn af Rantzien (mp)	
	Sten Östlund (s)	
	Andre vice talmannen (om debattreglerna)	
	Arbetsmarknadsminister Mona Sahlin	
	Göran Engström (c)	
	Lars Ahlström (m)	
	Gunilla André (c)	
	<i>Beslut fattades under 8 §</i>	
7 §	Särskilda regionalpolitiska insatser i Blekinge län m.m.	45
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU20	
	Debatt	
	Erik Holmkvist (m)	
	Sigge Godin (fp)	
	Sven-Olof Petersson (c)	
	Karl-Erik Persson (vpk)	
	Anna Horn af Rantzien (mp)	
	Marianne Stålberg (s)	
	Viola Claesson (vpk)	
	Hans Gustafsson (s)	
	<i>Beslut fattades under 8 §</i>	

8 § Beslut	63
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU10.	63
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU21.	63
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU20.	63
9 § Befrielse från särskild avgift vid för sen inbetalning för allmän investeringsfond	64
Skatteutskottets betänkande SkU26	
Lokalförskörning m.m. för kulturändamål.	64
Kulturutskottets betänkande KrU22	
Anslag till bokföringsnämnden, m.m.	64
Lagutskottets betänkande LU18	
Anslag till patent- och registreringsverket samt patentbesvär- rätten	64
Lagutskottets betänkande LU20	
Beslut	64
10 § Beslut om samlad votering	64
11 § Terroristlagstiftningen	64
Justitieutskottets betänkande JuU21	
Debatt	
Berith Eriksson (vpk)	
Kent Lundgren (mp)	
Lars-Erik Lövdén (s)	
Ingela Mårtensson (fp)	
<i>Beslut fattades under 15 §</i>	
12 § Rattfylleri m.m.	70
Justitieutskottets betänkande JuU20	
Debatt	
Göthe Knutson (m)	
Lars Sundin (fp)	
Lars-Erik Lövdén (s)	
<i>Beslut fattades under 15 §</i>	
13 § Anslag till kronofogdemyndigheterna	72
Lagutskottets betänkande LU19	
Debatt	
Elisabeth Persson (vpk)	
Rolf Dahlberg (m)	
<i>Beslut fattades under 15 §</i>	
14 § Pensioner m.m.	74
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU9	
Debatt	
Margit Gennser (m)	
Barbro Sandberg (fp)	
Karin Israelsson (c)	
Talmannen (om sammanrådets fortsättning under kvällen)	
Margó Ingvardsson (vpk)	
Ragnhild Pohanka (mp)	
Ingegerd Elm (s)	
Rune Thorén (c)	

	Bo Nilsson (s)	
	Charlotte Cederschiöld (m)	
	Hans Dau (m)	
	<i>Beslut fattades under 15 §</i>	
15 §	Beslut	107
	Justitieutskottets betänkande JuU21	108
	Justitieutskottets betänkande JuU20	108
	Lagutskottets betänkande LU19	108
	Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU9	108
16 §	Beslut om uppskjuten votering av kvällsärenden	111
17 §	Statlig medverkan vid finansiering av export m.m.	111
	Näringsutskottets betänkande NU19	
	Debatt	
	Hadar Cars (fp)	
	Roland Larsson (c)	
	Rolf L Nilson (vpk)	
	<i>(forts. 20 §)</i>	
18 §	Ajournering för middagsuppehåll	114
19 §	Återupptagna förhandlingar	114
20 §	Statlig medverkan vid finansiering av export m.m. (forts. NU19)	114
	Lars Norberg (mp)	
	Reynoldh Furustrand (s)	
	Rolf L Nilson (vpk)	
	<i>Beslut skulle fattas den 28 mars</i>	
21 §	Affärstider	119
	Näringsutskottets betänkande NU23	
	Debatt	
	Karin Falkmer (m)	
	Gudrun Norberg (fp)	
	Kjell Ericsson (c)	
	Barbro Andersson (s)	
	<i>Beslut skulle fattas den 28 mars</i>	
22 §	Tekoindustri och tekohandel	124
	Näringsutskottets betänkande NU27	
	Debatt	
	Karin Falkmer (m)	
	Hadar Cars (fp)	
	Lennart Brunander (c)	
	Rolf L Nilson (vpk)	
	Reynoldh Furustrand (s)	
	<i>Beslut skulle fattas den 28 mars</i>	
23 §	Bordläggning	138
24 §	Meddelande om frågor	
	1989/90:468 av Barbro Andersson (s) om personalsituationen vid polismyndigheten i Uppsala	138
	1989/90:469 av Eva Johansson (s) om rekryteringen av konsu- lenter för synskadade elever i Stockholmsområdet	139